

Augustinus de Trinitate

Augustinus de Civitate

Leuit

i. Cor.

Liber Primus

Aurelij Augustini hipponensis epi in libros de trinitate: Argumentu opus totius ex libro retractationum.

Libros de trinitate: que de-
est q̄decim scripsi p̄ aliquot
annos. Sed cū eorū duode-
cimū nōdū perfecissem: et
eos diuti⁹ tenerē q̄ possent
sustinere qui vehementer
habere cupiebant: sub-

tracti sunt mihi minus emendati q̄ deberent
ac possent q̄n̄ eos edere voluissem. Q̄d post-
ea q̄ compli: quia ⁊ alia eorum apud nos exem-
plaria remanserūt: statuerā eos iam ipse non
edere: sed sic habere vt in alio aliquo opusculo
meo q̄d mihi de his euenerit dicerē: vt gentib⁹
tū fratribus q̄ resistere nō valui: emēdaui eos
quātū emēdandos putauī: ⁊ cōpleui ⁊ edidi:
adiūgēs eis a capite epistolā quā scripsi ad ve-
nerabilem Aureliū ep̄m carthaginensis eccle-
sie: quo tanq̄ prologo exposui: ⁊ q̄d accidisset:
⁊ q̄d facere mea cogitatiōe voluissem: ⁊ quid
fratrū charitate cōpellente fecissem. In quo-
rum libro vndecimo cū de corpore visibili age-
rem: dixi: quocirca id amare alienari est: quod
fmeuz morē dictū est quo aliquid sic amat vt
eo fruendo existimet beatū se esse q̄ hoc amat.
Nam nō est alienari in laudē creatoris amare
speciē corporalē: vt ipso creatore fruens q̄sq̄
vere beatus sit. Itēq̄ in eodem vbi dixi: Hec
quē q̄drupedē memini q̄ nō vidi: s̄ phantasia
talem facillime in aueorū alicui forme volati-
li qualē vidi: adiungo alios duos pedes qua-
les itidē vidi. Hec dicēs nō potui recolere vo-
latilia quadrupedia que lex cōmemorat. Hec
q̄ em̄ cōputat in pedibus duo posteriora cru-
ra quibus locuste saliant: q̄s dicit mundas: et
ideo discernit ab imūdis talibus volatilibus q̄
non saliant illis cruribus sicut sunt scarabei.
Omnia qui pehmōi volatilia q̄drupedia vocā-
tur in lege. In duodecimo velut expositor ver-
borū apl̄i vbi ait: Omne pctm̄ que dēcūq̄ fece-
rit hō extra corpus ē: nō mihi satis facit: nec sic
puto intelligendū q̄d dictū est: Qui aut̄ forni-
catur in corpus ppriū peccat: tanq̄ ille hoc fa-
ciat q̄ ppter adipiscenda ea que p corp⁹ sequū-
tur: vt in his finem boni sui ponat: aliquid agit
hoc em̄ longe plura peccata cōplectit: q̄ illa
fornicatio que cōcubitu ppetrat illicito: de q̄
locutum cū hoc diceret apostolum apparet.

**Epistola Augustini Aurelij hipponensis epi
ad Aurelium ep̄m carthaginensis ecclesie.**

Omino beatissimo ⁊ sincerissima
charitate: venerabili fratri ⁊ con-
sacerdoti pape Aurelio: Augusti-
nus in dño salutē. De trinitate q̄

deus ⁊ sūmus ⁊ verus ē: libros iuuenis incho-
aui: senex edidi: dimiseram q̄ppe hoc opus po-
stea q̄ cōperi p̄reptos mihi esse siue surreptos
ante q̄ eos absoluerem: ⁊ retractos vt mea di-
spositio fuerat expolirem. Non em̄ singulatim
sed om̄es simul edere ea rōne decreuerā: qua
precedentibus cōsequētes inquisitione necte-
rentur. Cum q̄ p̄ eos hoīes qui priusq̄ vellē ad
quosdam illorum puenire potuerunt: disposi-
tio mea nequisset impleri: interruptam dicta-
tionē reliquerā: cogitans hoc ipsum in aliqui-
bus meis scriptis cōqueri: vt scirent qui pos-
sent nō a me fuisse eosdē libros editos: sed ab-
latos: priusq̄ mihi editione mea digni viderē-
tur. Clerū multorū fratrū vehementissima po-
stulatione ⁊ maxime tua iussioe cōpulsus: op⁹
tam laboriosum: adiuuāte dño terminate cu-
raui: eosq̄ emendatos nō vt volui: sed vt po-
tuit: ne ab illis qui surrepti iam in man⁹ homi-
num exierant: plurimū discreparent: venera-
tionē tue p̄ filiū nostrū diaconū charissimū mi-
si. Et cuiusq̄ audiendos: describendos: legē-
dosq̄ p̄missi: in quibus si seruari mea dispositio
potuisset: essent p̄fecto ⁊ si easdē sentētias ha-
bentes: multo tū euadatiores atq̄ plantiores
quantū rerum tantarū explicandarū difficul-
tas ⁊ facultas nostra pateret. Sunt aut̄ q̄ pri-
mos q̄ttuor vel potius q̄nq̄ etiā sine proem̄is
h̄nt: ⁊ duodecimū sine extrema pte nō parua.
Sed si eis hec editio potuerit innotescere: oīa
si voluerint emendabunt. Peto sane vt hanc
epistolam seorsum quidē: sed tū ad caput eorū
dem librorum iubeas anteponi. Vale.

Explicit epistola.

- i** Incipiūt capitla libri p̄mi de trinitate
- De triplici causa erroris falsa de deo
opinantium.**
- ii** Ordo disputandi de trinitate diuina.
- De diuerso iudicio legentium ⁊ capa-
citate dissimili.**
- iii** Que esse ppria diuine trinitatis sense-
rint catholici tractatores.
- v** De questionibus quibus mouent de
trinitate querentes.
- vi** De trinitate patris ⁊ filij ⁊ sp̄s sancti
qui sunt vnus ⁊ solus ⁊ verus de⁹.
- vii** Q̄nigenitus dei filius ppter formā
serui minor patre dicat: qui in for-
ma dei equalis est patri.

Primus

- vij De subiectione qua filius subiectus est patri.
ix Quod utile creditibus fuerit ut ad preem in forma serui christus ascenderet.
x Quod traditurus sit regnum filius patri.
xi Qua discretione intelligendus sit nunc equalis patri filius. nunc autem minor.
xii Quare filius nescire dicat diem et horam quam scit pater.
xiii De unitate persone filii dei et filii hominis siue in gloria siue in humilitate.

Aurelij Augustini epi de trinitate liber primus incipit.

De triplici causa erroris falsa de deo opinatio

Capitulum primum

Ectur^o hec que de trinitate disseruimus: prius oportet ut nouerit stilum nrm aduersus eorum uigilare calumnias: qui fidei cõtemnentes inuicem: imaturo et pueris rationis amore fallunt. Quorum nonnulli ea que corporalibus rebus: siue per sensus corporeos experiant: siue que natura humani ingenij et diligentie viuacitate vel artis adiutorio pcepterunt: ad res incorporeas et spirituales transferre conantur: ut ex illis illa metiri atque opinari uelint. Sunt quidam alij que secundum humani animi naturam uel affectum de deo sentiunt si quod sentiunt: et ex hoc errore cum de deo disputant: per seipsum distorsas et fallaces regulas fingunt. Est item aliud hominum genus eorum qui uniuersam quod creaturam que perfectio mutabilis est: nituntur transcedere: ut ad incommutabilem substantiam que deus est erigant intentionem non sed mortalitatis onere pergrauati: cum et uideri uolunt scire quod nesciunt: et quod uolunt scire non possunt. presumptioes opinionum suarum audaciter affirmando: intercludunt sibi intelligentie uias: magis eligentes sententiam suam non corrigere pueris quam mutare defensam. Et hic quidem omnium morbus est trium generum que opposui. et eorum. scilicet qui secundum corpus de deo sapiunt: et eorum qui secundum spiritalem creaturam sicuti est anima: et eorum qui neque secundum corpus neque secundum spiritalem creaturam: et tamen de deo falsa existimant: eo remotiores a uero: quo id quod sapiunt nec in corpore reperiunt: nec in facto et condito spiritu nec in ipso creatore. Qui enim opinatur deum (uerbis gratia) candidum uel rutilum: fallit: sed tamen inueniunt in corpore. Rursus qui opinatur deum nunc obliuiscere: nunc recordantem: uel si quod homini est: nihilominus in errore est: sed tamen hec inueniuntur in anima. Qui autem putat eum esse potentie deum: ut se ipsum ipse genuerit: eo per errorem: quod non solum deus ita non est: sed nec spiritalis nec corporalis creatu

ra. Nulla enim omnino res est que seipsum gignat ut sit. Et quod ab homini falsitatis humani animi purgaret: facta scriptura puulis agrues: nulli generi rerum uerba uitauit: ex quibus quasi gradatim ad diuina siue sublimia nosse intelletus uelut nutritus asurgeret. Nam et uerbis et rebus corporalibus sumptis uisa est cum de deo loqueretur: uelut cum ait. In tegmine alarum tuarum protege me. Et de spiritali creatura multa transtulit: quibus significaret illud quod ita non esset: si ita dici oportet: sicuti est. Ego sum deus zelans: et. Penitet me hominem fecisse. De rebus autem que omnino non sunt: non traxit aliquam uocabula: quibus uel figuraret locutiones: uel spiraret enigmata. Et in principio et inani euanescent: qui tercio illo genere erroris a ueritate secludunt: hoc suspicando de deo: quod neque in ipso: neque in ulla creatura inueniri possunt. Rebus enim que in creatura inueniuntur: solet scriptura diuina uelut infantilia oblectamenta formare: quibus infirmorum ad quædam superiora: et inferiora deserenda pro suo modulo tanquam passibus moueret affectus. Que uero proprie de deo dicuntur: que in nulla creatura inueniuntur: raro ponit scriptura diuina: sicut illud quod dicitur ad moysen. Ego sum qui sum: et qui emisit me ad uos. Quia enim est aliquid modo dicat et corpus et animus: nisi proprio quodam modo uellet intelligi: non id ueritas diceret. Et illud quod ait apertius. Qui solus habet immortalitatem: cum et anima modo quoddam immortalis esse dicat: et sic non diceret: solus habet: nisi quod immortalitas incommutabilitas est: quam nulla potest habere creatura: quam soli est creatoris. Hoc et iacobus dicit. Omne datum optimum: et omne donum perfectum de sursum est descendens a patre luminum: apud quem non est transmutatio: nec momenti obumbratio. Hoc et dauid. Ad ut ubi ea et mutabuntur: tu uero idem ipse es. Proinde substantiam dei sine ulla sui commutatione mutabilia facientem: et sine ullo sui temporalis motu temporalia createm: intueri et plene nosse difficile est: et ideo est necessaria purgatio mentis nostre: qua illud ineffabile: ineffabiliter uideri possit: qua non dum perditum fide: nutritur: et per quedam tolerabiliora: ut ad illud capiendum apti et habiles afficiamur: ut in uia ducimur. Et apostolus: In christo quod dicitur esse omnes thesauros sapientie et scientie absconditos: eum tamen quisquam in gratia eius renatis: sed adhuc carnalibus et animalibus tanquam puulis in christo: non ex diuina uirtute in qua equalis est patri: sed ex humana infirmitate ex qua crucifixus est: commendauit. Ait namque: Neque enim iudicauit me scire aliquid in uobis: nisi in iesum christum: et hunc crucifixum. Deinde secutus ait. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud uos. Et paulo post dicit: Et ego in infirmitate non potui uobis loqui quasi spiritalibus: sed

Ps. 18

Exod. 20
Dei. 6

Exo. 3

1. Thi. 1

Jaco. 1

Ps. 101

Col. 2

1. Cor. 2
Ibidem

1. Cor. 3

Primus

quasi carnalib⁹ Quasi puulis in xpo: lac po-
tū dedi vobis: nō escāz. Nō dū em poterat: s; Ps. 104
nec adhuc quidē potestis. Hoc cū d; qbusdā
irascunt: et sibi p̄ meliose dici putant: et ple-
rūq; malūt credere eos poti⁹ a quib⁹ hoc au-
diūt: nō habere qd dicāt: q̄ se cape non posse
qd dixerūt. Et aliqñ afferim⁹ eis rōnem: nō
quā petūt cū de deo querūt: qz nec ip̄i eaz va-
lent sumere: nec nos fortasse v̄l apphendere
v̄l p̄ferre: s; qua demonstrēt eis q̄ sint inha-
biles minieq; idonei in p̄cipiendo qd exigūt
Sed qz nō audiūt qd volūt: aut callide nos
agere putāt: v̄t n̄fam occultem⁹ impitiaz: aut
maliciose qd eis inuideam⁹ peritiaz: atq; ita
indignātes p̄turbatiq; discedunt.

Ordo disputandi de trinitate diuina.

La. II
Ua p̄p̄ adiuuāte dño deo
n̄ro suscipiem⁹ et eā p̄p̄az quā flagi-
tant quantū possum⁹ reddere rōez
qd trinitas sit vn⁹ de⁹: et solus et ver⁹: et q̄ re-
cte pater et fili⁹ et spū sanct⁹: vni⁹ eiusdēq; sub-
stātie v̄l eēntie dicat: credat: intelligat: v̄t nō
quasi nostris excusatiōib⁹ illudant: s; re ipsa
experiant: et esse illd summū bonū qd purga-
tissimis mētib⁹ cernit: et a se p̄pterea cerni-
cōprehēdiq; nō posse: qz hūane mentis acies
inualida in tā excellēti luce nō figit: nisi p̄ iu-
sticiā fidei nutrita vegetet. Sed primū scdm
auctoritatē scripturarū scārū v̄t se ita fides
hēat demonstrandū ē. Deinde si voluerit et
adiuuerit de⁹: istis garrulis ratiocinatorib⁹
elationib⁹ q̄ capationib⁹: atq; iō morbo picu-
losiore laborantib⁹: sic fortasse seruiemus: v̄t
inuēiant aliqd v̄n dubitare nō possint: et ob
hoc in eo qd iuenire nequiverint: de suis mē-
tib⁹ potiusq; de ipsa veritate: vel de nostris
disputatiōib⁹ p̄querant atq; ita si qd eis er-
ga eū v̄l amoris ē v̄l timoris: ad initiū fidei et
ordinē redeāt: itz sentientes q̄ salubriter in
scā ecclesia: medicīa fidelīū p̄stituta sit: v̄t ad
p̄ceptōez incōmutabilis veritatis: imbecillē
mentē obseruata pietas sanet: ne i opiniōz
noxie falsitatis temeritas inordiata p̄cipitet
Nec pigebit at me sicubi hesito querere: nec
pudebit sicubi erro discere.

De diuerso iudicio legentū et capacitate dis-
simili.

Capitulum III

Roinde q̄squis hoc legit: vbi p̄iter
cert⁹ ē: p̄gat mecū: vbi p̄iter hesitat
querat mecū vbi errozē suū cogit
redeat ad me: vbi meū: reuocet me Itaigre
diamur sil' charitat' viā: tēdentes ad eū: de q̄

dictū ē. Querite faciē ei⁹ semp. Et hoc placi-
tū: piū atq; tutū corā dño deo nostro: cū oib⁹
inierim q̄ ea q̄ scribo legūt: et in oib⁹ scriptis
meis: maxieq; in his vbi q̄rit vnitas trinita-
tis: pater et fili⁹ et spū sanct⁹: qz nec piculosi⁹
alicubi errat: Nec laborosius aliqd q̄rit: nec
fructuosius aliqd inuēitur. Quisq; ergo cū
legit dicit: hoc nō bñ dcm est: qm̄ nō intelligo
locutiōz meā rephēdat: nō fidē: et forte vere
potuit dici planius: verūtū nllus hoīm ita lo-
cutus ē: v̄t in oibus ab oibus itelligeret. Cū
deat ergo cui⁹ in sermōe meo displicet: v̄t
alios in talibus rebus q̄stioibusq; versatos
cū itelligat: me si itelligit. Et si ita ē p̄dat libz
meū: v̄l etiā si b̄ videat: abijciat: et eis potius
q̄s itelligit: opaz et t̄p̄s i pendat. Nō tñ p̄pte-
rea putet me tacere debuisse: qz nō tā expedi-
te ac dilucide q̄ illi q̄s itelligit eloq̄ potui. Ne
qz em̄ oia q̄ ab oib⁹ p̄scribunt: in oīm manus
veniūt. Et fieri p̄t: v̄t nō nlli q̄ etiā hec nostra
intelligere valēt: illos planiores nō iueniant
libros: et i istos saltē icidat: iōq; v̄tile ē: plures
a pluribus fieri diuerso stilo: nō diuersa fide
etiā de q̄onibus eisdē: v̄t ad pluriōs res ipsa
puēiat: ad alios sic: ad alios aut sic. At si ille
q̄ se ista nō intellexisse p̄querit: nlla vnq; d̄ ta-
libus rebus diligēter et acute disputata itelli-
gere potuit: secū agat votis et studijs v̄t p̄fici-
at nō mecū q̄relis et p̄uitijs: v̄t taceā. qui x̄o
hec legēs dicit: itelligo qdē qd dictū sit: s; nō
vere dictū ē: asserat si placz sniam suā et redar-
guat meā si p̄t: qd si cū charitate et x̄itate fece-
rit: mibiq; etiā si i hac vita maneo: cognoscē-
dū facere curauerit: v̄berimū fructū hui⁹ la-
boris mei: cepero: qd si mibi nō potuerit: qd⁹
id potuit me volēte ac libere p̄stiterit: ego tñ
in lege dñi meditor: si si die ac nocte: saltē qd⁹
t̄p̄m p̄tictis possū: et meditatōes meas ne ob-
liuioē fugiāt: stilo alligo: sperās de mīa dei q̄
in oibus veris q̄ certa mibi sunt: p̄seuerātem
me faciet. Si qd at aliter sapio: id q̄ mibi ip̄e
reuelabit: siue p̄ occultas reuelatōes: inspira-
tiōes atq; admonitiōes: siue p̄ manifesta elo-
quia sua: siue p̄ fraternas p̄mocinatiōes: hoc
oro: et h̄ d̄positū: desiderīūq; meū penes ip̄m
hēo: q̄ mibi sat idone⁹ ē: et custodire q̄ dedit
et reddere q̄ p̄misit. Arbitro: sane nō nullos
tardiores: i q̄busdā locis libroz meoz: opina-
turos me sensisse quod nō sensi: aut non sen-
sisse quod sensi. Quorum errorem mibi tri-
buī non debere quis nesciat. Si velut me se-
q̄ntes neq; apphēdētes: deuiauerit i aliqua
falsitatē: dū cogoz p̄ qdā densa et opaca viam

Ps. 1

Libe

carpe: qñ qdē nec ipſis ſanctis diuinorū libro
rum auctoritatib⁹ vllō mō qſq; recte tribue-
rit: tā multos ⁊ varios errores hereticorum:
cū oēs ex eiſdeſ ſc̄pturis: falſas atq; fallaces
opiniōes ſuas conent defendere. Admonet
me plane: ac mihi iubet ſuauiſſimo impio lex
xp̄i: h̄ ē caritas: vt cū aliqd falſi in libris meis
me ſenſiſſe hoīes putāt: qđ ego nō ſenſi: atq;
idipſum falſum: alteri diſplicet: alteri placet:
malum me rephēdi a rephēſore falſitatis: qđ
ab eius laudatore laudari. Ab illo em̄ q̄uis
ego nō recte qđ h̄ nō ſenſerim: error tñ ipſe re-
cte vitupat. Ab h̄ aut nec ego recte laudo: a
qđ exiſtimor id ſenſiſſe qđ vitupat veritas: nec
ipſa ſententia quā vitupat x̄iras. Ergo in no-
mine dñi ſuſceptum opus aggredimur.

Que eſſe ppria diuine trinitatis cenſerunt
catholici tractatores. La. III

De ſe-
diſt. 3

o Abnes q̄s legere potui q̄aſi me ſcri-
pſerūt de trinitate: qđ ē de⁹ diuinorū
librorū veterū ⁊ nouorū: catholici tra-
ctatores h̄ intenderūt: ſm̄ ſc̄pturas docere:
qđ pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſ ſc̄ūs. vnius eiſdeſq; ſube
inſepabili equalitate diuinā inſinuēt vnitatē.
Ideoq; nō ſint tres dñi ſ vn⁹ de⁹: q̄uis pat̄ fi-
lium genuerit: ⁊ iō fili⁹ nō ſit qđ pat̄ ē: fili⁹ ſq; a
p̄re ſit genit⁹: ⁊ iō non ſit pater qđ fili⁹ ē: ſpūſ ſq;
ſc̄ūs: nec pater ſit: nec fili⁹: ſ tñ p̄ris ⁊ filij ſpi-
ritus: patri ⁊ filio etiā ipſe coequalis: ⁊ ad tri-
nitatis ptinēs vnitatē: ſ tñ eandē trinitatem
natā de x̄gine maria: ⁊ ſub pontio pilato cru-
cifixam ⁊ ſepultā: tertio die reſurrexiſſe: ⁊ in

Abat. 3

celū aſcēdiſſe: ſ tñ mō filiū. Nec eandē trini-
tatē deſcēdiſſe in ſpecie colūbe ſup̄ ieſuꝝ bap-
tiſatū. Aut die p̄tecoſtes poſt aſcēſionē dñi:

Act. 2

ſonitu facto de celo q̄ſi ferret flat⁹ vehemēs:
⁊ linguis diuiſis velut ignis: ſ tñ mō ſpūſ ſc̄m

Abat. 1

Nec eandē trinitatē dixiſſe de celo: Tu es fi-
lius me⁹. Siue cū baptiſat⁹ ē a iōāne: Siue i

Abat. 17

monte qñ cū illo erant tres diſcipuli: Aut qñ

Joh. 12

ſonuit vox dicēs: Et clarificauit ⁊ itez clarifi-
cabo: ſ tñ mō patris vocē fuiſſe ad filiū factā:
q̄uis p̄r ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſ ſc̄ūs: ſic inſepabiles ſunt
ita inſepabiliter openē. Hec etiā mea fides ē
qñ hec eſt catholica fides.

De queſtionibus q̄bus mouent de trinita-
te querentes. La. V

Ed in ea nōnulli pturbant: cū audi-
unt deū patrē: ⁊ deū filiū: ⁊ deū ſpūſ
ſc̄m: ⁊ tñ h̄c trinitatē nō tres deos:
ſ vnū deū: ⁊ quēadmodū id intelligāt q̄rūt: p̄

ſertim cū dicāt inſepabilit̄ opari trinitatem in
oī re quā de⁹ opat: ⁊ tñ qñdā vocē p̄ris ſonu-
iſſe: qđ vox filij nō ſit. In carne aut natū ⁊ pas-
ſum: et reſurrexiſſe: ⁊ in celū aſcēdiſſe nō niſi
filij. In colūbe at ſpē veniſſe: nō niſi ſpūſ ſc̄m
intelligere volūt: quō ⁊ illā vocē qđ nō niſi pa-
tris fuit trinitas fecerit: ⁊ illā carnē in qđ nō ni-
ſi fili⁹ de x̄gine nat⁹ ē: eadē trinitas creauerit
⁊ illā colūbe ſpēm in qđ nō niſi ſpūſ ſc̄ūs apparu-
it: illa ipſa trinitas opata ſit: alioqñ nō inſepa-
biliter trinitas opat: ſ alia pater facit: alia fili-
us: alia ſpūſ ſc̄ūs. Aut ſi qđā ſimul faciūt: que-
dam ſine inuicē: iam nō inſepabilis trinitas.
Adouet etiā quō ſpūſ ſc̄ūs in trinitate ſit: quē
nec pater: nec fili⁹: nec ambo genuerint: cuz
ſit ⁊ p̄ris ⁊ filij ſpūſ. Quia q̄rūt iſta hoīes:
⁊ tedio nob̄ ſunt: ſi qđ hinc ex dono dei ſapit i
firmitas n̄ra: edifferam⁹ eis vt poſſum⁹: neq;
cū inuidia tabeſcēte iter habeam⁹. Si dicim⁹
nos de talib⁹ rebus nihil cogitare ſolere: mē
timur. Si aut fatemur habitare iſta in cogi-
tationib⁹ n̄ris: qñ rapimur amore indagari
de x̄itatis: flagitat iure charitatis: vt eis indi-
cemus qđ hinc excogitare potuerim⁹: nō qđ
iā acceperim: aut p̄fect⁹ ſim. Mā ſi p̄ paul⁹ apo-
ſtolus: qđ tomagis ego longe infra illi⁹ pedes
iacēs: nō me arbitror apprehēdiſſe: ſ p̄ modu-
lo meo: ſi ip̄a qđ retro ſunt obliuiſcor: ⁊ in ante-
riora me extēdo: ⁊ ſm̄ intentionē ſeq̄r ad pal-
mam ſup̄ne vocatiōis: qđ tū eiſdeſ vie pegri-
ni: ⁊ qđ puenerim vn̄ mihi in fine reliqu⁹ cur-
ſus ē: vt illis ap̄iam: deſiderat a me: illis deſi-
deratib⁹: qđ me fuire cogit libera charitas.
Optet aut vbi donabit deus vt eis miniſtrē-
do qđ legāt: ip̄i qđ p̄ficiāt: ⁊ eis cupiēs r̄ndere
q̄rētib⁹: ip̄e qđ inueniā qđ q̄rebā. Ergo ſulce-
pi h̄ iubēte atq; adiuuāte dñi deo n̄ro: nō raz
cognita cū auctoritate diſſerere qđ ea cū pie-
tate diſſerendo cognoſcere.

Abat. 3

Sap. 6

Phil. 3

De trinitate p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūſ ſc̄m qđ ſunt
vnus ⁊ ſolus ⁊ verus deus. La. VI

qđ Uti dixerūt dñm n̄m iēſū xp̄m nō eē
deū: aut nō eē verū deū: aut nō cum
p̄re vnū ⁊ ſolū deū: aut nō eē imorta-
lem: qz mutabilē: maniſteſſima diuinorū te-
ſtimoniorū ⁊ cōſona voce cōuicti ſunt: velut
ſunt illa. In p̄ncipio erat v̄bū: ⁊ v̄bū erat ap̄s
deū: ⁊ deus erat v̄bū. Admaniſteſtū ē em̄ quod
v̄bū dei: filiū dei vniciū accepim⁹: de qđ p̄ dic-
tū ē: Et v̄bū caro factū ē: ⁊ habitauit in nob: p̄p̄
natiuitatē incarnatiōis ei⁹ qđ facta ē in tpe ex
x̄gine. In eo aut declarāt: nō tñ deū eē: ſ eti

Joh. 1

Ibidē

Liber

rossi tali fuitute: creature fuisse phibemur:
Ubi s̄ qñ qdē dicitū ē: Dñm deū tuū adorab: z illi so
Roma. 1 li fuites. Uñ z apls detestat eos q coluerūt z
fuerūt poti⁹ creature q̄ creatori. Nō ē utiqz
creatura spūscūs: cui ab oib⁹ scīs talis fuit⁹
exhibet: dicēte aplo: Nos em̄ sum⁹ circūciso
Phil. 3 spū dei fuites. Plures em̄ codices etiā lati
nifichit: q̄ spū dei fuim⁹: greci aut̄ oēs: aut
pene oēs. In nōnullis aut̄ exēplarib⁹ latinis
inuenim⁹: nō spū dei fuim⁹: s̄ spū deo fuim⁹
S̄z q̄ in h̄ errāt: z auctoritati grauiori cedere
detractāt. Nū quid z illud variū in codicibus
1. Cor. 6 repiūt. Rescit⁹ qz corpa v̄ra tēplū sunt spūscū
q̄ in vob̄ ē quē habet⁹ a deo. Quid asit isam⁹
magisqz sacrilegū ē: q̄ vt q̄s dicere audeat
mēbra xp̄i tēplū eē creature minor⁹ fm̄ ipsos
q̄ xp̄us ē: Alio em̄ loco dicit: Corpa v̄ra mēbra
Ibidē sunt xp̄i. Si aut̄ q̄ mēbra sunt xp̄i: tēplū ē spūscū
sci: nō ē creatura spūscūs: qz cui corpa n̄ m̄ tē
plū exhibem⁹: nccē ē vt huic eā fuitute debe
am⁹: q̄ nō nisi deo fuitū ē: Uñ p̄sequēter dicit.
Ubi s̄ Glorificate q̄ z portate deū in corpe vestro.

Q̄ vnigenit⁹ dei fili⁹ p̄p̄ formā fui minor
p̄dicat q̄ in forma dei eqlis ē p̄ri. Ca. VII

Isz talib⁹ diuinaz sc̄pturaz testimo
h n̄is: q̄b⁹ vt dixi p̄ores n̄ri copiosi v̄si
expugnauerūt hereticorū tales: ca
lūnias vel errores: insinuat̄ fidei n̄re vnitas
z eqlitas trinitat⁹. S̄z qz mlt̄a in scīs libris p̄
pter incarnationē x̄bi dei: q̄ p̄saluten̄ra repa
da facta ē: vt mediator dei z hoim̄ eēt hō xp̄s
1. Thi. 2 iesus: ita dicunt: vt maiorē filio p̄fem signifi
cent: vel etiā aptissime ofidāt: errauerūt ho
mines min⁹ diligēter scrutātes vel intuētes
vniuersam seriē sc̄pturaz: z ea q̄ de xp̄o iesu
fm̄ hoim̄ dicta sunt ad ei⁹ subam q̄ asī incar
nationē sempit̄na erat: z sempit̄na ē: trāffer
re conati sunt. Et illi qdē dicit̄ minorē filium
Joh. 14 eē q̄ p̄r ē: qz sc̄ptū ē: ip̄o dño dicēte: P̄r maior
me ē. Ueritas aut̄ ofidit fm̄ istū modū etiā
seip̄o minorē filiū. Quō em̄ nō etiā seip̄o mi
nor: fact⁹ ē: q̄ semetip̄m exinaniuit: formā ser
Phil. 2 uerui accipiēs: Neqz em̄ sic accepit formā fui
vt amitteret formā dei: in qua erat eqlis p̄ri.
Sic q̄ accepta est forma fui: vt nō amitteret
forma dei: cū z i forma fui: z in forma dei idē
ip̄e sit fili⁹ vnigenit⁹ dei p̄ris: in forma dei eqlis
1. Thi. 2 lis p̄ri: in forma fui: mediator dei z hoim̄ ho
mo xp̄s iesus. Quis nō itelligat q̄ in forma
dei etiā ip̄e seip̄o maior est: in forma aut̄ fui
etiā seip̄o minor est. Nō itaqz ī merito scriptu
ra vtrūqz dicit: z eqlē p̄ri filiū: z patrē maiorē
filio. Illō em̄ p̄p̄ formā dei: h̄ aut̄ p̄pter for
mā fui: sine vlla p̄fusiōe itelligit. Et h̄ nob̄ re

gula: p̄ oēs sacras scripturas dissoluē de hui⁹
q̄stiois: ex vno capite eplē pauli apli p̄mittit
vbi manifest⁹ ista distinctio cōmēdat. Sit em̄:
Qui cū in forma dei eēt: nō rapinā arbitrat⁹ Phil. 2
est esse se eqlē deo: s̄ semetip̄m exinaniuit for
mā fui accipiēs: in similitudie z hoim̄ fact⁹: et
habuit inuēt⁹ vt hō. Est q̄ dei fili⁹ deo p̄ri natu
ra eqlis: habitu minor. In forma em̄ fui quā
accepit: minor est p̄ri. In forma aut̄ dei in qua
erat etiā aq̄ h̄c accepisset eqlis est p̄ri. In
forma dei x̄bū p̄ q̄b facta sūt oia. In forma at̄
fui: fact⁹ ex muliere fact⁹ sub lege: vt eos qui
sub lege erāt redimeret. Proinde i forma dei
fecit hoiez. In forma fui fact⁹ est hō. Nā si p̄r
tm̄ sine filio fecisset hoim̄: nō scriptū eēt. Fa. Gen. 1
ciam⁹ hoiez ad imaginē z similitudie z n̄ am
Ergo qz forma dei accepit formā fui: vtrūqz
de⁹: z vtrūqz hō. S̄z vtrūqz de⁹ p̄p̄ accipiētē
deū. Utrūqz aut̄ hō p̄pter acceptū hoim̄.
Neqz em̄ illa susceptioe alter⁹ eoz in alteruz
puerū atqz mutātū est. Neqz diuinitas q̄pe
in creaturā mutata est vt desisteret eē diuini
tas: nec creatura in diuinitatē vt desisteret es
se creatura.

De subiectione qua filius subiectione dicitur patri
Ca. VIII

Uud aut̄ qd̄ dicit apostol⁹: Cū autē
i ei oia subiecta fuerit: tūc z ip̄e filius
subiect⁹ erit ei q̄ illi subiecit oia. Aut
ideo dicitū est: ne q̄s putaret habitū xp̄i q̄ ex
hūana creatura suscept⁹ est: puerus z iri post
ea in ipsā diuinitatē: vel vt cert⁹ exp̄sserit: dei
tate q̄ nō est creatura: s̄ ē vnitas trinitat⁹ in
corporea z icōmutabilis: z sibimet p̄substāti
alis: z coeterna natura. Aut si q̄s p̄cedit: vt
aliq̄ senserit ita dicitū: Et ip̄e fili⁹ subiect⁹ erit
ei q̄ illi subiecit oia: vt ipsā cōmutationē sub
iectionē z p̄uersionē credat futurā creature i
ipsā substātiā vel essentiā creatoris: i. vt q̄ su
erat substātiā creature: fiat substātiā creato
ris. Lerte vel hoc p̄cedit: qd̄ nō h̄z vllā dubi
tationē: nō dū h̄ fuisse factū: cuz dñs diceret:
Pater maior me est. Dixit em̄ h̄ nō solū aq̄s Job. 14
ascēdit⁹ in celū: verū etiā aq̄s passus resur
rexisset a mortuis. Illi aut̄ q̄ puat̄ humanaz
in eo naturā in dei substātiā mutari atqz con
uertit: z ita dicitū: Tunc z ip̄e fili⁹ subiect⁹ erit
ei q̄ illi subiecit oia: ac si diceret: tūc z ip̄e fili⁹
hois z a x̄bo dei suscepta hūana natura com
mutabit̄ in ei⁹ naturā: q̄ ei subiecit oia: tūc su
Ibidē turū putant: cū post diē iudicij tradiderit re
gnū deo z p̄ri. Ac p̄ h̄ etiā fm̄ istā opinionem
adhuc p̄r maior ē: q̄ q̄ d̄ x̄gie fui forma acce
Job. 14 pta ē: Q̄ si aliq̄ b̄ affirmāt: q̄ iā fuerit i dei

Primus

substantiā mutat hō xps iesus: illud certe ne-
gare nō pōt: q̄ adhuc natura hoīs manebat
Ubi-5 qm̄ an̄ passionē dicebat: Qm̄ p̄ maior me est:
vñ nulla cūctatio ē fm̄ h̄ dictū ē: q̄ forma s̄-
uī maior ē p̄: cui i forma dei eglis ē fili⁹. Nec
1. Cor. 15 q̄sq̄ cū audierit qd̄ ait ap̄ls: Lū at̄ oīa ei sub-
iecta fuerit: manifestū q̄ p̄ter eū q̄ illi s̄biecit
oīa: ita existimet de p̄re i telligēdū: q̄ subiece-
rit oīa filio: vt ip̄s filiū sibi oīa s̄biecisse si putet
Inseparabilis ei opatio ē p̄ris r filij: alioqn̄ nec
ip̄e p̄ sibi subiecit oīa: s̄ fili⁹ ei subiecit: q̄ ei re-
gnū tradit: r euacuat oēm p̄ncipatū r omnē
Ubi-5 p̄tātē r x̄tutē. De filio q̄ppe ista dicta sūt: Luz
tradiderit iqt̄ regnū deo r p̄ri: cū euacuaue-
rit oēm p̄ncipatū r oēm p̄tātē r x̄tutē. Ip̄e ei
subijcit: q̄ euacuat. Nec sic arbitremur xpm̄
traditū regnū deo r p̄ri: vt adimat sibi. Nā
Ubi-5 r h̄ qd̄a vaniloq̄ crediderit: Lū em̄ d̄r: Tra-
diderit regnū dō r p̄ri: nō sepat̄ ip̄e: q̄ simul
cū p̄re vñ de⁹ est. S̄z diuinax sc̄pturax curi-
osos p̄tentiones studiosos fallit x̄bū qd̄ p̄oīū
Ibidē ē: donec. Ita nāq̄ seq̄t. Optet ei illū regre
donec ponat oēs inimicos suos s̄b pedib⁹ suis
tāq̄ cū posuerit nō sit regnatur⁹. Nec itelli-
p̄s-3 gūt ita dictū sicuti ē illd̄: Lō firmatū ē cor ei⁹
nō cōmouebit̄ donec videat sup̄ inimicos su-
os: Nō em̄ cū viderit iā cōmouebit̄. Quid ḡ
1. Cor. 15 est: Lū tradiderit regnū deo r p̄ri: q̄si mō nō
Abat. 2 h̄eat regnū de⁹ r p̄ri: S̄z q̄ oēs iustos in q̄bus
1. Ubi-2 nūc regnat ex fide viuētib⁹: mediator dei et
hoīm hō xps iesus p̄ductur⁹ est ad sp̄m: quā
1. Cor. 13 visionē dicit idē ap̄ls: facie ad faciē. Ita dictū
est: cū tradiderit regnū deo r p̄ri: ac si dicere
1. Cor. 15 tur: cū p̄duxerit credētes ad p̄tēplationē dei
Abat. 2 r p̄ris. Sicut em̄ dicit: Oīa mihi tradita sunt
a p̄re meo: r nemo nouit filiū nisi p̄r: r nemo
nouit p̄re nisi fili⁹ r cui voluerit fili⁹ reuelare
1. Cor. 15 Tūc reuelabit̄ a filio p̄r: cū euacuauerit oēm
p̄ncipatū r oēm p̄tātē r x̄tutē: i. vt necessaria
nō sit disp̄satio similitudinū p̄ agelicos p̄nci-
pat⁹ r p̄tates r x̄tutes. Ex q̄z p̄sona nō in cō-
ueniēt̄ itelligit̄ dici cārica cāricoz ad sp̄saz:
1. Casi-2 Similitudines auri faciem⁹ tibi cū distinctiōib⁹ ar-
gētū: q̄adhusq̄ rex in recubitu suo ē: i. q̄adus-
q̄ xps in secreto suo ē: q̄z vita n̄ra abscondita ē
1. Cor. 3 cū xpo i deo. Lū xps in q̄t apparuerit vita v̄ra
1. Cor. 13 tūc r vos apparebit̄ cū ip̄o in gl̄a. Qd̄ anteq̄
fiat: videm⁹ nūc p̄ speculū in enigmate: h̄ est
in similitudinib⁹: tūc aut̄ facie ad faciē. Hec ei no-
1. Job. 3 eterna p̄fectio gaudioz. Filij ei dei sum⁹: et
nō dū apparuit qd̄ erim⁹. Scim⁹ enī q̄z cū ap-
1. Exod. 3 paruerit filies ei erim⁹: qm̄ videbim⁹ eū sicuti
est. Q̄ enī dixit famulo suo moȳsi: Ego sū q̄

5
sū: hec dices filiis israel: q̄ em̄ssit me ad vos:
hoc p̄tēplabimur cū viuem⁹ in eternum. Ita
q̄ppe ait: Hec aut̄ ē vita eterna: vt cognoscāt Job. 17
te vñ v̄z deū: r quē misisti iesuz xpm̄. Hoc 1. Cor. 4
fiet cū venerit dñs r illuauerit occulta tene-
brax: cū tenebre mortalitat̄ hui⁹ corruptio-
nisq̄ trāsserit. Tūc erit mane n̄m: de quo i
psalmo d̄r: Abane astabo tibi r contēplabor. 1. Ps. 5
De hac p̄tēplatiōe itelligo dictū: cū tradide- 1. Cor. 15
rit regnum deo r p̄ri: i. cū p̄duxerit iustos: q̄-
bus nūc ex fide viuētib⁹ regnat mediator dei
r hoīm: hō xps iesus: ad p̄tēplationē dei r pa-
tris. Si desipio h̄ic: corrigat me q̄ meli⁹ sapit
mihi aliud non videt. Neq̄ enī q̄rem⁹ aliud
cū ad illi⁹ p̄tēplationēz puenerim⁹: q̄ nūc nō ē
q̄diu gaudiū n̄m in spe est. Spes enī q̄ vide Roma. 8
tur nō est spes: qd̄ enī videt quis: qd̄ sperat:
Si at̄ qd̄ nō videm⁹ sp̄m: p̄ patientiā expe-
ctam⁹ q̄adusq̄ rex in recubitu suo est. Tūc
erit qd̄ scriptū est: Adiplebis me leticia cum
1. Ps. 15 vultu tuo. Illa leticia nihil ampli⁹ req̄ret: q̄z
nec erit qd̄ apli⁹ req̄rat. Ostēdet em̄ nob p̄r
1. Job. 14 r sufficet nob. Qd̄ bñ itellexerat philipp⁹ vt
diceret dño: Oñde nob patrē r sufficet nobis
s̄ nō dū itellexerat: eo q̄ mō idipm̄ se potuiss̄
se dicere: dñe oñde nob te: r sufficet nob. Ut
em̄ h̄ itellexeret: respōsū ei a dño ē: Tāto tpe
1. Ibidē sū vobiscū: r nō cognouisti me: Philipe qui
videt me: videt r patrē. S̄z q̄z volebat eū ex
fide viuere an̄q̄ illd̄ possz videre: secur⁹ est: r
1. Ibidē ait: Nō credis: quia ego in p̄re r p̄r in me est:
Quādiu em̄ sum⁹ in corpe: pegrinamur a do-
1. 2. Cor. 5 mino. Per fidē em̄ ābulam⁹: nō p̄ speciē. Lō-
tēplatio q̄ppe merces est fidei: cui mercedi p̄
fidē corda mūdant̄. sicut scriptum est: Fide
1. Act. 15 mūdās corda eoz. Probat̄ aut̄ q̄ illi p̄tēpla-
tioni corda mūdant̄: illa maxie sn̄ia: Vt̄i mū-
1. Abat. 5 do corde: qm̄ ip̄i deū videbūt. Et q̄z h̄ est vita
eterna dicit de⁹ in psalmo: Lōgitudie dieruz
1. Ps. 90 replebo eū: r oñdā illi salutare meū. Siue ḡ
audiam⁹: oñde nob filiū: siue audiam⁹: oñde
nob p̄rem: tūc dē valet: q̄z neuter sine altero
pōt oñdi. Tūc q̄ppe sūt: sicut ait. Ego r pat̄
1. Job. 10 vñ sum⁹. Deniq̄ p̄p̄ ip̄az i separabilitatē: suf-
ficiēter aliqñ noīat̄. vel p̄r sol⁹. vel fili⁹ solus.
adipletur⁹ nos leticia cū vultu suo. Nec inde
1. Job. 14 sepat̄ vtriusq̄ sp̄s: i. p̄ris r filij sp̄s. Qui spi-
ritus. p̄pe d̄r sp̄s x̄rat̄. quē h̄ mūd⁹ accipe
nō p̄r. Hoc ē em̄ plenū gaudiū n̄m. q̄ apli⁹ nō
est frui sc̄z trinitate deo. ad cui⁹ imaginem fa-
cti sum⁹. Propter h̄ aliquādo ita loq̄t de spi-
ritu sancto. tanq̄ solus ip̄se sufficiat ad beati-
tudinem nostrā. r ideo solus sufficit. q̄z sepa-
ri a p̄re r filio nō pōt. sicut pater solus sufficit.

quiescebat in xpo dñi. Et tñ dñs cōquerenti
 marthe q̄ eā soror nō adiuuaret: rñdit: *Abas*
Ibidē r̄ia optimā p̄tē elegit: q̄ nō auferet ab ea. *Mō*
 malā p̄tē dixit: q̄d agebat martha: s̄ ista opti-
 mā q̄ nō auferet. Illa em̄ q̄ in ministerio indi-
 gentie ē: cū indigētia ip̄a trāsierit: auferetur.
 Boni q̄ppe opis trāsiteri merces ē req̄es per
1. Cor. 15 māsura. In illa igit̄ cōtēplatiōe: de^o erit oīa ī
 oīb^{us}: q̄z nihil ab illo aliud req̄ret: s̄ solo ip̄o il-
Roma. 8 lustrari: p̄fruiq̄ sufficiet. *Iōq̄* ille in q̄ sp̄s ī-
Ps. 26 terpellat gemitib^{us} inenarrabilib^{us}. *Unā* inq̄t
 petij a dño: hāc req̄rā: vt īhabitē in domo dñi
 p̄ oēs dies vite mee. vt cōtēpler delectationē
1. Thi. 2 dñi. *Cōtēplabimur* em̄ deū p̄rem z filiū z sp̄i-
 ritū sc̄m: cū mediator dei z hoīm: hō xps iel^{us}:
1. Cor. 15 tradiderit regnū deo z p̄ri. vt iā nō interpel-
 let p̄ nob̄ mediator z sacerdos n̄r fili^{us} dei: z fi-
 lius hoīs: s̄ z ip̄e inq̄stū sacerdos ē: assumpta
1. Cor. 15 p̄p̄t nos sui formā: s̄biect^{us} sit ei q̄ illi subiecit
 oīa: vt inq̄stū de^o ē: cū illo nos subiectos hēat
 inq̄stū sacerdos nobiscū illi subiect^{us} sit. *Qua*
 propter cū fili^{us} sit z de^o z hō: alia suba de^o: alia
 hō: hō poti^{us} in filio q̄ fili^{us} in p̄re: sic caro anie
 mee: alia suba ē ad aiām meā: q̄uis in vno ho-
Ubi. 3 mine: q̄ aiā alteri^{us} hoīs ad aiām meā. *Luz* ḡ
 tradiderit regnū deo z p̄ri. i. cū credētes z vi-
 uentes ex fide p̄ q̄b^{us} nūc mediator interpel-
 lat: p̄duxerit ad cōtēplationē: cui p̄cipiēde su-
 spiram^{us} z gemim^{us}: z trāsierit labor z gemit^{us}
 iā nō interpellabit p̄ nob̄ tradito regno deo
Joh. 16 z p̄ri: s̄ significās ait. *Hec* vobiscū locut^{us} sum
 in similitudinibus veniet hora q̄n iam non
 in similitudinib^{us} loq̄r vob^{is}. s̄ manifeste de p̄re nū-
Ibidē ciabo vob^{is}. i. iā nō erūt similitudines cū visio fue-
 rit facie ad faciē. *Hoc* ē em̄ q̄d ait: s̄ manifeste
Ubi. 3 de p̄re nūciabo vob^{is}. *Ac* si diceret: manifeste
Ibidē p̄rem oñdā vob^{is}. *Nūciabo* q̄ppe ait: q̄z x̄bū ei^{us}
 ē. *Sequit̄* em̄ z dicit. *Illadie* in noīe meo pe-
 teris: z iā dico vob^{is}. q̄z ego rogabo p̄rem. *Ipe*
 ei p̄f amat vos: q̄z vos me amast^{is}. z credidist^{is}
 q̄z a deo exiui. *Exiui* a p̄re. z veni ī hūc mū-
 dū. *itez* relinq̄ mūdū z vado ad p̄rez. *Quid* ē
 a p̄re exiui. nisi nō in ea forma. q̄ eqlis sū p̄ri
Ubi. 3 s̄ alit̄. i. in assumpta creatura minor apparui.
Et q̄d ē: *Veni* in hūc mūdū: nisi formā serui
Joh. 16 quā me exinaniēs accepi etiā pctōz: q̄ mūdū
 istū diligūt oculis demōstrauit. *Et* q̄d ē: *itez*
Ibidē relinq̄ mūdū: nisi ab aspectu di'ectorū mūdi
 aufero q̄d viderūt. *Et* q̄d ē: *Vado* ad p̄rem:
 nisi doceo me sic intelligendū a fidelib^{us} meis
 quō equalis sum p̄ri. *Hoc* q̄ credūt digni ha-
 bebunt p̄duci a fide ad sp̄m. i. ad ip̄am visio-
 nem: q̄ p̄duces dicit^{ur} ē tradere regnum deo z

patri. *Fideles* q̄ppe ei^{us} q̄s redemit sanguine
 suo. dicti sunt regnū eius: p̄ q̄b^{us} nūc interpel-
 lat: tūc aut̄ illic eos sibi faciens inherere: vbi
 eqlis ē patri: nō iam rogabit p̄rem p̄ eis. *Ipe*
 se em̄ inq̄t: *Pater* amat vos. *Ex* h̄ em̄ rogat *Joh. 16*
 q̄ minor ē p̄re: q̄ x̄o eqlis ē: exaudit cū patre.
Ubi se ab eo q̄d dixit. *Ipe* em̄ p̄f amat vos: *Ubi. 3*
 vtiq̄ ip̄e nō sepat: s̄ fm ea facit intelligi q̄ sup̄
 cōmmeorauit: satisfiq̄ insinuauit. *plerūq̄* ita nō
 minari in trinitate vnāquāq̄ p̄sonā. vt z alie
 illic intelligant̄. *Sic* itaq̄ dictū ē. *Ipe* em̄ pat̄ *Ubi. 3*
 amat vos. vt cōsequēter intelligat̄ z filius z
 sp̄s sc̄s. nō q̄z mō nos nō amat. *Qui* p̄prio *Roma. 8*
 filio nō pepcit. s̄ p̄ nob̄ oīb^{us} tradidit eū. s̄ ta-
 les nos amat de^o. q̄les futuri sum^{us}. non q̄les
 sum^{us}. *Quales* em̄ amat. tales in eternū con-
 seruat. q̄d tūc erit cū tradiderit regnū deo z
 patri. q̄ nunc interpellat p̄ nob̄ vt iā non ro-
 get p̄rem: q̄z ip̄e pater amat nos. *Quo* autez
 merito. nisi fidei. q̄ credimus anteq̄ illud q̄d
 p̄mittit̄ videam^{us}. *Per* hāc em̄ puenim^{us} ad
 speciē. vt tales nos amet. q̄les amat vt sim^{us}.
 nō quales odit. q̄ mali sumus. z hortat̄ a p̄c-
 stat. ne tales semp esse velimus.

Qua discretiōe intelligend^{us} sit nūc eē eā
 lis patri fili^{us} nūc aut̄ minor. *Ca. XI*

Ubi p̄p̄t̄ cognita ista regula intelli-
 genda z sc̄pturarū de filio dei. vt di-
 stinguam^{us} q̄d in eū sonet fm formāz
 dei. in qua equalis ē patri. z q̄d fm formā ser-
 ui quā accepit. in qua minor ē patre. nō con-
 turbabimur tanq̄ cōtrariis ac repugnātib^{us}
 inf̄ se sc̄oz sententiis. *Nā* fm formā dei equa-
 lis ē patri. z fili^{us}. z sp̄s sc̄s. q̄z neuter eorum
 creatura ē. sicut iā ostēdim^{us}. *Scdm* at̄ formā
 serui. minor ē patre. quia ipse dixit. *Pater* ma-
 ior me ē. *Minor* ē seip̄o: q̄z de illo dictum est
 Semetipsum exinaniuit. *formā* sui accipiēs *Joh. 14*
 minor ē sp̄s sc̄o. q̄z ipse ait. *Qui* dixerit blas-
 phemiā in filiū hoīs. dimittet̄ ei. q̄ aut̄ dixerit *Phil. 2*
 in sp̄s sc̄o. nō dimittetur ei. *Et* in ipso x̄tutes
 opatus ē dicēs. *Si* ego in sp̄u dei eicio demo-
Luc. 2 nia. certe supueniet in vos regnū dei. *Et* q̄d
Esa. 61 *Esa. 61* dicit. quā lectionē ipse in synagega
 recitauit. z de se cōpletā sine scrupulo dubita-
 tiōis oñdit. *Sp̄s* inq̄t dñi sup me. p̄pter q̄d
 vnxit me. euāgelizare paupib^{us} misit me. p̄re-
 dicare captiuis remissionē zc̄. *Ad* q̄ faciēda
 iō dicit se missum. q̄z sp̄s dñi ē sup eū. *Scdm*
 formā dei. oīa p̄ ipsum facta sunt. z sine ip̄o fa-
 ctum ē nihil. *Scdm* formā sui. ipse fact^{us} ē ex
 muliere. factus sub lege. *Scdm* formā dei. ip-
 se z pat̄ vnū sunt. *Scdm* formā sui. nō venit *Joh. 10*

Joh. 10
Joh. 14
1. Cor. 15
Joh. 14
Ibidē
Ibidē
Joh. 14
Ibidē
Joh. 14
1. Cor. 15
Joh. 16
Luc. 10

Liber

Joh. 6 facere voluntatē suā / voluntatē eius q̄ eū misit
 Joh. 5 Scdm formā dei: sicut habet pater vitā in se
 Mat. 26 metipso sic dedit et filio vitā habere in semet
 Ibidē ip̄o: Scdm formā serui: tristis ē aīa ei⁹ vsq; ad
 mortē: et pater inq̄t. Si fieri p̄t trāseat a me
 Phil. 2 calix iste. Scdm formā dei: ip̄e ē ver⁹ deus: et
 vita eterna. Scdm formā serui: fact⁹ ē obedi
 ens vsq; ad mortē: mortē at̄ crucis. Scdm for
 mā dei: oīa q̄ h̄z pater: ip̄ius sunt: et omīa tua
 Joh. 17 mea sunt inq̄t: et mea tua Scdm formā serui
 Joh. 7 non ē doctrīa ip̄i: s; illi⁹ q̄ eū misit.
 Quā ratione filius dicat nescire diem et ho
 ram quam scit pater. La. XII
 Mat. 24 La. XII
 De die et de hora nemo scit: neq; angeli celo: neq; filii: nisi pater. hoc
 em̄ nescit: qd̄ nesciētes facit. i. q̄ nō
 ita sciebat vt tūc discipul⁹ indicaret
 sicut dictū ē ad abraā. Hūc agnouit q̄ timeas
 Gen. 22 deum. i. nunc feci vt cognosceres: q; et ip̄e si
 bi in illa temptatiōe p̄batus innotuit. Mā et
 illud vtiq; dicturus erat discipulis tpe oportu
 tuno: de q̄ futuro tanq; p̄terito loq̄ns ait. Jā
 Joh. 15 non dicā vos seruos: s; amicos: fuus em̄ ne
 scit voluntatem dñi sui. Vos at̄ dixi amicos
 q; oīa q̄cunq; audiuita patre meo: nota feci
 vobis: qd̄ nondū fecerat: s; q; certo factur⁹
 Joh. 16 erat: q̄ si iaz fecisset locut⁹ ē. J̄p̄is ei ait. Alta
 vobis h̄cō dicere: s; non potestis illa portare
 modo. J̄nter que intelligit: et de die et de ho
 ra. naz et apostol⁹. neq; em̄ iudicauit me inq̄t
 1. Cor. 2 scire aliqd̄ inter vos: nisi christū iesuz: et hunc
 crucifixuz. Eis em̄ loq̄bat: q̄ cape altiora de
 christi deitate nō poterant. Quib⁹ etiā pau
 1. Cor. 3 lo post dicit. Non potui vobis loq̄ q̄si spirita
 lib⁹: s; q̄si carnalibus. Hoc q̄ inter illos nescie
 bat: qd̄ p̄ illū scire non poterat. Et hoc solū se
 scire dicebat: qd̄ eos p̄ illum scire oportebat.
 Deniq; sciebat inter perfectos: qd̄ inter puu
 1. Cor. 2 los nesciebat. J̄bi q̄ppe ait. Sapientiā loqui
 mur inter p̄fectos. Nonanq; genere locutō
 nis nescire q̄sq; dicit: qd̄ occultat: q̄ dicit fos
 sa ceca q̄ occulta ē. Neq; em̄ aliq̄ genere lo
 quūtur scripture. qd̄ in p̄suetudie hūana nō
 inuēiā: q; vtiq; hoib⁹ loquūt. Scdm formā
 Pro. 8 dei dictū ē. An̄ oēs colles genuit me. i. an̄ oēs
 Pro. 109 altitudies creaturaz. Et an̄ luciferū genuit
 te: id ē an̄ oīa tpa et t̄palia. Scdm formā at̄ ser
 Pro. 8 uī dictū ē. Dñs creauit me in p̄ncipio viaruz
 Joh. 14 suaz. Quia scdm formā dei dixit. Ego sū ve
 Ibidē ritas: et fm̄ formā serui: Ego sū via. quia
 em̄ ip̄e ē p̄mogēit⁹ a mortuis: iter fecit eccle
 sie sue: ad regnū dei ad vitā eternā: cui caput
 ē ad immortalitē etiā corpis: iō creat⁹ ē in p̄n

cipio viaruz suaz: i. opa ei⁹. Scdm formā em̄ di
 p̄ncipiū ē: qd̄ et loquit nob. In q̄ p̄ncipio fecit
 de⁹ celū et terrā. Scdm at̄ forāz serui. Sp̄s
 Gen. 1 p̄cedēs de thalamo suo. Scdm formā dei
 Ps. 18 p̄ri Lolo. 1
 mogenit⁹ oīs creature: et ip̄e an̄ oēs ē: et oīa i
 illo p̄stant. Scdm formā serui. J̄p̄e ē caput cor
 Ibidē pis eccle. Scdm formā dei: dñs ē glorie. Un̄
 manifestū ē q̄ ip̄e glorificet sanctos suos. q̄s
 Roma. 8 em̄ p̄destinauit hos et vocauit: et q̄s vocauit
 ip̄os et iustificauit. Quos at̄ iustificauit: ip̄os
 et glorificauit. De illo q̄ppe dictū ē: q̄ iustificz
 Rom. 3 impiū: de illo dictū ē: q̄ sit iust⁹ et iustificas. Si
 Rom. 8 q̄s iustificauit: ip̄os et glificauit: q̄ iustificat
 ip̄e et glificat: q̄ ē vt dixi dñs glie. Scdm forāz
 tū serui satagētib⁹ discipul⁹ de glificatiōe sua
 r̄ndit. Sedere ad dexterā vl̄ ad sinistrā nō ē
 Mat. 20 meū dare vob: s; q̄b⁹ patū ē a patre meo. qd̄
 at̄ paratū ē a patre ei⁹: et ab ip̄o filio patū est:
 q; ip̄e et pater vnū sunt. Jā em̄ on̄dim⁹ i hac
 Joh. 10 trinitate p̄ mltos diuiaz locutōnū mōs. etiā
 de singlis dici q̄ oīm ē p̄pter isepabile opatōz
 vni⁹ eius dēq; s̄be. sicut et de sp̄s cō dicit. Lum
 Joh. 16 ego iero: mittā eū ad vos. Nō dixit mittem⁹
 s; ita q̄si tū filii⁹ eū missur⁹ eēt. et nō pater: cuz
 Joh. 14 alio loco dicat. Hec locut⁹ sū vobis apud vos
 manēs. Aduocat⁹ at̄ ille sp̄s scz que mitter
 pater in noīe meo: ille vobis declarabit omīa
 hic rursus ita dictū ē: q̄si nō eū missur⁹ eēt. et
 filii⁹: s; tū pater. Sicut q̄ ista: ita et illud qd̄ ait
 s; q̄bus patū ē a p̄e meo: cū p̄e se itelligivo
 Mat. 20 luit: pare sedes glie q̄bus vellet. sed dicit ali
 quis. Ille cū de sp̄s factō loq̄ret ita se missuz
 ait vt non negaret patrem missuz. et alio lo
 co ita patrem vt non negaret se missurum.
 hic x̄o apte ait: nō ē meū dare vob: atq; ita se
 Ibidē cut⁹ a p̄e dixit ista p̄parata. sed h̄c qd̄ p̄strin
 xim⁹ fm̄ forāz serui dictū: vt ita itelligerē: n̄
 ē meum dare: ac si diceretur. non ē humane
 prātis hoc dare. vt p̄ illud intelligatur hoc
 dare: p̄ qd̄ de⁹ et q̄lis ē patri. non ē inq̄t meuz
 T̄bi. 5 dare. id ē nō hūane ptate ista do. sed quibus
 paratū ē a p̄e meo. sed iā tu itellige: q; si oīa
 Joh. 17 q̄ h̄z pater mea sunt. et hoc vtiq; meū ē. et cū
 patre ista parauit. nā et illud quero q̄ d̄ dictū
 Joh. 12 sit. Si q̄s nō audit v̄ba mea ego nō abiudica
 Ibidē bo eū. Fortassis em̄ ita hic dixit. Ego nō iudi
 Joh. 20 cabo illū: quē admodū ibi. non ē meū dare. s; qd̄
 Joh. 12 qd̄ hic sequit. nō em̄ veni inq̄t vt iudicē mun
 dū: sed vt saluū faciā mundū. Deinde adū
 git et dicit. Qui me spernit et nō accipit v̄ba
 Joh. 12 mea: habet qui se iudicet. Hic iam itellige
 Ibidē rem⁹ patrē: nisi adiūgeret et diceret. Verbū
 qd̄ locut⁹ sū: ip̄m iudicabit illū i nouissimō die

Primus

- ultima sententiā in eo loco p̄dicant. Et iudei quippe qui in malicia sua pseuerantes: in illo iudicio puniendi sunt: sicut alibi scriptum est: **Zach. 12** Videbunt in quē pupugerūt. Lum em̄ et boni et mali visuri sunt iudicē uiuorum et mortuorum p̄culdubio eū videre nō poterūt mali: nisi fm̄ formā qua filius hoīs est: sed tñ in claritate in qua iudicabit: nō in humilitate in qua iudicatus est. Leterū illā dei formā in qua equalis ē patri: p̄culdubio impj̄ nō videbūt. Non em̄ sunt mūdicores. Beati em̄ mūdicores: qm̄ ip̄i deū videbūt. Et ip̄a visio est facie ad facie: qua summū p̄miū p̄mittit iustis: et ip̄a fiet: cui tradet regnū deo et patri: in quo sue forme visionē vult intelligi: subiecta deo vniuersa creatura: et ip̄a in qua filius dei filius hoīs factus ē. **Ibidem** Quia fm̄ hāc et ip̄e filius tūc subiectus illi erit: qui ei subiecit om̄ia: vt sit deus om̄ia in om̄ib⁹. Alioqn̄ si filius dei iudex in forma qua equalis est patri: etiā impj̄s cū iudicaturus ē apparebit. Quid ē qd̄ p̄ magno dilectori suo pollicet̄ dicens: Et ego diligam eū: et osidā me ip̄m illi? **Zach. 14** Quia p̄pter fili⁹ hoīs iudicaturus est: nec tñ ex humana p̄tate: sed ex ea qua fili⁹ dei ē. Et rursus filius dei iudicaturus ē: nec tñ in ea forma apparet: in qua deus ē equalis patri: sed in ea qua fili⁹ hoīs ē. Itaq; vtrūq; dici p̄t: et fili⁹ hominis iudicabit: et non filius hominis iudicabit. Quia filius hominis iudicabit: vt verū sit qd̄ ait: Lū venerit filius hominis: tūc cōgregabūtur ante eū oēs gentes. Et nō filius hoīs iudicabit: vt vey sit qd̄ ait. Ego non iudicabor: Et ego nō quero gloriā meā: est q̄ querat et iudicet. Nā fm̄ id qd̄ in iudicio nō forma dei: s; forma filij hoīs apparebit: nec ip̄e pat̄ iudicabit. Scdm̄ hoc em̄ dictum est: Pater non iudicat quēquā: sed om̄e iudiciū dedit filio. Qd̄ vtrū ex illa locutione dictū sit: quā supra cōmemorauimus: vbi ait: Sic dedit filio habere vitam in semetipso: vt significaret qd̄ sic genuit filiū. An ex illa de qua loquit̄ apostol⁹ dicens: Propter qd̄ eū suscitauit: et donauit ei nomen qd̄ est sup̄ om̄e nomen. Hoc em̄ de filio hoīs dictū est: fm̄ quē dei filius excitatus ē a mortuis. Ille quippe in forma dei equalis est patri: ex q̄ se exinanuit: formā serui accipiēs: in ipsa forma serui et agit et patit̄ et accipit: que cōsequenter cōtextit apostol⁹: humiliavit se factus obediēs vsq; ad mortē: mortē aut̄ crucis: p̄pter qd̄ de⁹ illum exaltauit: et donauit ei nomen quod ē super om̄e nomē: vt in noīe iesu om̄e genu flectat̄: celestij̄ terrestrij̄ et infernorum: et oīs lingua p̄fiteat̄: qd̄ dñs iesus christ⁹ in gloria ē dei patris. Ut ergo fm̄ illā: an fm̄ istā locutionē dictū sit. Om̄e iudiciū dedit filio: satis hic apparet: qd̄ si fm̄ illud diceret fm̄ quod dictum ē. Dedit filio h̄re vitam in semetipso: nō vtiq; diceretur: pater nō iudicat quēquā. Scdm̄ hoc enī qd̄ equalē pater genuit filiū iudicat cū illo. Scdm̄ hoc ergo dictū ē qd̄ in iudicio nō in forma dei: sed forma filij hoīs apparebit. Non qd̄ nō iudicabit qui dedit om̄e iudiciū filio: cum de illo dicat fili⁹. Est qui querat et iudicet: sed ita est dictū: Pater nō iudicat quēquā: sed om̄e iudiciū dedit filio: ac si diceretur: Patre nemo videbit in iudicio uiuorū et mortuorū: sed oēs filiū: qd̄ filius hoīs est vt possit ab impj̄s videri: cū et illi videbunt in quē pupugerūt. Quod ne conijcere potius q̄ apte demonstrare videamur: p̄feremus eiusdē dñi certāz manifestāz sententiā: qua osidam⁹ ip̄am fuisse causam vt diceret: Pater nō iudicat quēquā: sed om̄e iudiciū dedit filio: quia iudex in forma filij hoīs apparebit: que forma nō ē patris sed filij. Hec ea filij in qua equalis est patri: s; in qua minor ē patre: vt sit in iudicio cōspicu⁹ et bonis et malis. Paulo enī post dicit: Amen dico vobis: qd̄ qui verbū meū audit et credit ei qui misit me: habet vitā eternā: et in iudiciū non veniet: sed trāsit a morte in vitā. Hec vita eterna ē illa visio que nō p̄tinet ad malos. Deinde sequitur. Amen amē dico vobis: quia veniet hora et nūc ē: cū mortui audiet̄ vocē filij dei: et q̄ audierint viuēt. Et hoc ē p̄p̄iū p̄iorū: qd̄ sic audierit de incarnatione ei⁹: vt credat: quia fili⁹ dei est: id ē sic eū p̄pter se factū accipiūt minorē patre in forma serui: vt credat quia equalis ē patri in forma dei. Et ideo sequit̄: et hoc ipsum cōmēdas dicit: Sicut pater habet vitā in semetipso: ita dedit et filio vitā h̄re in semetipso. Deinde venit ad visionē sue claritatis in qua ventur⁹ est ad iudiciū: que visio cōmunis erit et impj̄s et iustis. Sequit̄ em̄ et dicit: Et p̄tate dedit ei iudiciū facere: qm̄ filius hoīs est. Puto nihil esse manifestius. Nā quia fili⁹ dei est equalis patri nō accepit hanc p̄tatem iudicij faciēdi: sed habet illā cū patre in occulto. Accepit aut̄ illam: vt boni et mali eū videat̄ iudicantē: quia filius hoīs est. Visio quippe filij hoīs exhibet et malis. Nā visio forme dei nō nisi mūdīs corde: qd̄ ipsi deū videbūt. id ē solis p̄ijs exhibebit: quorum dilectioni hoc ipsum p̄mittit: qd̄ se ipsum oñdet illis. Et ideo vide qd̄ sequat̄: Nolite mirari hoc inquit. Quid nos phibet mirari: nisi illud qd̄ reuera mirat̄ oīs qui nō intelligit: vt ideo diceret patre dedisse ei p̄tatem iudicij facere qd̄ fili⁹ hoīs ē: cū magis quasi h̄ expectaretur vt diceret: quoniam filius dei est. S; qd̄ filius

Primus

dei fm id qd in forma dei equalis e patri vi-
dere iniq no pnt. Opret aut vt iudice viuo-
rur mortuoz cora quo iudicabunt: r iusti vi-
deant r iniq. Nolite inqt h mirari: qm venit
hora in q oes q in monumet sunt audiet vo-
cem ei: r pdiet q bona gesserut i resurrecti-
one vite: q mala gesserut in resurrectione
iudicii. Ad h g opebat vt ideo accipet hanc
pratē qz fili hois e: vt resurgentes oes vide-
rent eu in forma in qua videri ab hoib pot
sed alij ad danatione: alij ad vita etna. Que
e aut vita etna: nisi illa visio q no ccedit im-
pys: vt cognoscant te inqt vnu veruz deu: et
que misisti iesuz xpm. Quo r ipm iesuz xpm
nisi que ad modu vnu veru deu q ondet seip-
sum illis. No quo ondet se etiaz puniedis in
forma filij hois: fm illa visionē bonus est: fm
qua visionē deus apparet mudis corde: qm
q bon de israhel rectis corde. Qu aut iudi-
cem videbunt mali: no eis videbit bon: quia
no ad eu gaudebunt corde: s tuc se plangent
oes trib terre: in numero vtiq oim maloz
r infideliu. Propter h etiā illi q euz dixerat
magistru bonu: querēs ab eo p filiu psequen-
de vite eterne: rudit: Quid me interrogas
de bono: nemo bon nisi vn de: cu r hoim
alio loco dicat bonu ipe dñs: Bon ho inqt
de bono thesauro cordis sui profert bona: r
mal ho de malo thesauro cordis sui profert
mala. Sz qz ille vita etna qrebat. Vita autē
etna e in illa cōtemplatiōe: q no ad penā vi-
des de: s ad gaudiu sempitnu. Et no intelli-
gebat cu q loqbat: q tmmō filiu hois arbitra-
bat. Quid me iterrogas inqt de bono: id e
ista formā quā vides qd iterrogas de bono
r vocas me fm quod vides magistrum bo-
num: hec forma filij hominis est: hec forma
accepta est: hec forma apparebit in iudicio:
non tm iustis: sed r impys: r hui forme vi-
sio no erit in bonu eis q male agūt. Est autē
visio forme mee in qua cu eem: no rapinam
arbitratus sum eē equalis deo: s vt hanc ac-
cipere meipm exinanivi. Ille g vn de pr et
fili r spūscūs: q no apparebit nisi ad gaudiū
qd no auferet a iustis. Lui gaudio futuro su-
spirabat q dicit: Unā petij a dño hāc reqra:
vt inhabitē in domo dñi p oēs dies vite mee
vt cōtemplar delectationē dñi. Un g deus
ipse e sol bon: ad h qz nemo eu videt ad lu-
crum r planctū: s tm ad salutē r leticiā verā.
Scdm illā formā si me intelligis bonus sum
Si aut fm hāc solā: qd me interrogas de bo-
no: si inf illos es q videbūt in que pupugerit

r ipa visio malū eis erit: qz penalis erit. Ex
ista snia dixisse dñm: qd me interrogas d bo-
no: nemo bon nisi vn de. His documētis
q cōmemoravi pbabile ē: qz illa visio dei q
p̄teplabimur incōmutabilē atqz hūanis ocu-
lis inuisibilem dei subam q solis scis p̄mitti-
tur: quā dicit ap̄ls paul: Facie ad faciē: r de
q dicit ap̄ls ioānes: Siles ei erim: qm vide-
bimus eu sicuti ē: r de q dicit: Unāz petij a dño
hāc reqra: vt p̄tepler delectationē dñi: r de q
dicit ipe dñs: Et ego diligā eu r onda me ipsuz
illi: p̄pter quā solā fide corda mudam: vt si
mus beati mudicordes: qm ipi deu videbūt
Et si q alia de ista visione dicta sunt: q copio-
sissime sparsa p oēs scripturas inuenit: qsqz
ad eā q̄rdā: oculū amoris itēdit: sola ē sum-
mū bonū nostrū: cui adipiscēdi cā p̄cipimur
agere qdqd recte agimus. Visio x̄o illa filij
hois q p̄nūciata ē: cū p̄gregabunt oēs gen-
tes ante eu r dicēt ei: Dñe qm te vidim esu-
rientem r sitientē r cetera: nec bonū erit im-
pys q mittent in ignē etnū: nec sumū bonuz
erit iustis. Adhuc em vocat eos ad regnum
qd eis paratū ē ab initio mundi. Sic em illis
dicet: Itē in ignē eternū: ita istis: venite be-
nedicti p̄ris mei: possidete paratū vobis re-
gnū. Et sicut ibūt isti in cōbustionē eternā:
sic iusti in vitā eternā. Quid ē aut vitā etna
nisi vt cognoscant te inqt vnu verū deum: r
que misisti iesum xpm: Sz iā in ea claritate
de q dicit p̄ri: quā habui apud te p̄usqz mudus
fieret. Tūc em tradet regnū deo r p̄ri: vt in-
tret su bon in gaudiū dñi sui: r abscondet
eos qz possidet de in abscondito vult sui a
cōturbatiōe hoim: eoz scz q tūc p̄turbabun-
tur audietes illā sententiā: a q auditu malo
iust no timebit: si mō p̄tegat in tabernacu-
lo: id ē in fide recta catholice ecclesie a cōtra
dictione linguarū: id ē a calūnijs hereticoz
Si x̄o ē ali intellect x̄boz dñi qb air: quid
me interrogas de bono: nemo bon nisi vn
deus: dñi tm no ideo credat maioris bonita-
tis eē p̄ris qz filij suba: fm quā x̄bū ē: p qd fa-
cta sunt oia: nihilqz abhorret a sana doctri-
na securi vtamur: no vno tm: s q̄tq̄ reperiri
potuerint. Tāto em forti conuincunt herē-
tici: q̄to plures exitus patēt ad eozū laque-
os cuitandos. Sed ea que adhuc cōsideran-
da sunt: ab alio petamus exordio.

Explicit liber primus de trinitate.

Libër

Incipiunt capitula secundi libri

- i De regulis fm quas scriptura de patre loquitur et filio.
- ii De his scripture locis in quibus dubium est an propter assumptam creaturam minorem patre iudicet filium: an vero hoc tantum quod licet equalē patri: tñ et de patre sic doceant.
- iii De his qui spiritus sanctum non minorem patre iudicant: sed tantum quod de patre procedit.
- iiii De clarificatione qua et pater filium glorificat et filius patrem.
- v Quomodo intelligenda sit missio: siue filij aut spiritus sancti.
- vi Quid sit quod nunquam legitur pater maior spiritus sancto: aut spiritus sanctus minor patre.
- vii Propositio questionis de multimodis apparitionibus dei: quarum quedam missiones appellantur: cum pater missus non queat dici: sed aut filius: aut spiritus sanctus cooperante tamen in omnibus trinitate.
- viii De his qui naturam dei visibilem putauerunt.
- ix De his qui filium voluerunt etiam ante carnis assumptionem fuisse mortalem: ut solus pater immortalitatem habere credatur.
- x An indiscrete deus trinitas patribus apparuerit. An aliqua ex trinitate persona.
- xi De tribus viris abrae visis: cum quibus sicut cum domino deo loquitur.
- xii De duobus angelis qui in humana forma apparuerunt loth: et in quibus dominus singulariter appellatur.
- xiii De visione abrahe qua deum vidit in ore per ignem in rubo.
- xiiii De apparitione dei in exitu israel de egypto.
- xv De his que diuinitus gesta sunt coram moysi in monte syna.
- xvi Utrum deus per suam substantiam abrahe apparuerat: an per visibilem creaturam.
- xvii De persona domini Jesu christi dicta intelligenda sunt abrahe: ponam te supra petram et auferam manum meam et posteriora mea videbis.
- xviii De visione danielis in qua illi et patris et filij persona apparuit in specie corporali

Aurelij Augustini de trinitate in secundo libro proemium.

¶ Cum homines deum querunt: et ad intelligentiam trinitatis per captum infirmitatis humane animi intendunt: experiri difficultates laboriosas: siue in ipsa acie mentis conantes intueri inaccessibilem lucem: siue in ipsa multiplici et multimoda locutione scripturarum vel litterarum sacrarum: ubi mihi non videtur nisi atteri animam: ut christi gratia glorificata dulcescat: cum ad aliquid certum discussa omni ambiguitate puerit: facillime debet ignoscere erratibus in tanti puestigatione secreti. Sed duo sunt que in errore hominum difficillime tolerantur: presumptio priusquam veritas pateat: et cum iam patuerit presumpte defensio falsitatis. A quibus duobus vitijs nimis inimicis inuentioni veritatis: et tractationi diuinorum secretorum librorum: si me ut precor et spero: deus defecerit atque munuerit scuto bonae voluntatis sue: et gratia misericordie sue: non ero segnissimus ad inquirendam substantiam dei: siue per scripturam eius siue per creaturam. Que utraque nobis ad hypponit intuenda: ut ipse quod ait: ipse diligenter quod illa inspirauit: et ista creauit. Nec trepidus ero ad profectam sententiam meam: in qua magis amabo inspicere a rectis: quam timebo mordere a pueris. Gratant enim suscipit oculum colubinum pulcherrima et modestissima charitas: dentem autem caninum vel euitat cautissima humilitas: vel retundit solidissima veritas. Ab agilis optabo a quo libet reprehendi: quam siue ab errate: siue ab adulate laudari. Nullus enim reprehensor formidandus est amator veritatis. Etenim aut inimicus reprehensor est: aut amicus. Si ergo inimicus insultat: ferendus est. Amicus autem si errat docendus: si docet audiendus. Laudator vero et erras confirmat errorem: et adulas illicet in errorem. Emendabit ergo me iustus in misericordia et arguet me: oleum autem peccatoris non impinguabit caput meum.

De regulis fm quas scriptura de patre et filio loquitur.

La. I.

¶ Quamobrem quamquam firmissime teneamus de domino nostro Jesu christo: et per scripturas disseminatam: et a doctis catholicis earundem scripturarum tractatoribus demonstratamque canonicam regulam: quomodo intelligat deus filius et equalis patri secundum dei formam: in qua est et minor patre secundum sui formam quam accepit: in qua forma non solum patre: sed et spiritu sancto: neque hoc tantum: sed etiam seipso minor

Joh. 1
Phil.

Joh. 1
Joh.

Joh.

Joh.

Joh.

Abat. 1
Joh.

Joh.

Liber

Joh. 7 q̄ppe dixerat. *Haec doctrina nō ē mea: s̄ ei²*
Joh. 16 q̄ me misit. *De spū aut̄ sc̄to. Nō em̄ loquet̄ a*
semetip̄o: s̄ q̄cūq; audiet loquet̄ q̄ d̄ meo ac-
cipiet et annūciabit vob̄. S̄z q̄ reddidit cām
Ibidē cur dixerit: *de meo accipiet. At̄ em̄. Dīa q̄-*
cūq; h̄z p̄r mea sūt: p̄pterea dixi: q̄ d̄ meo ac-
cipiet: restat vt̄ intelligat̄ etiā spūsc̄tū d̄ pa-
tre h̄e sicut et fili². Quō: nisi s̄m id q̄ supra
Joh. 15 dixim². *Lū autē venerit p̄clit² quē ego mit-*
tā vob̄ a p̄re: sp̄m v̄tatis q̄ a p̄re p̄cedit: ille
testimoniū phibebit d̄ me. P̄cedēdo itaq; a
p̄re d̄z nō loq̄ a semetip̄o: et sic nō ex eo fit vt̄
Joh. 5 *mīoz sit fili²: q̄z dixit. Non pōt̄ fili² a se facere*
q̄cūq; nisi q̄d viderit p̄rez faciētē. Nō em̄ h̄ ex
forma sui dixit: s̄ ex forma dei: sic iā ofidim².
hec aut̄ v̄ba nō indicāt q̄ mīoz sit: s̄ q̄ d̄ p̄re
fit: ita nō hinc efficit̄ vt̄ mīoz sit spūsc̄tū: q̄z
Joh. 16 *dictū ē d̄ illo: Nō em̄ loquet̄ a semetip̄o s̄ que*
cūq; audiet: loquet̄. Sc̄dm̄ h̄ em̄ dictū est: q̄
de p̄re p̄cedat. Lū d̄o et fili² d̄ p̄re sit: et spūsc̄-
ctus a p̄re p̄cedat: cur non ambo filij dicant̄
nec ambo geniti: s̄ ille vn² fili² vnigenit²: hic
aut̄ spūsc̄tū: nec fili²: nec genit²: q̄z si geni-
tus vt̄iq; filius: alio loco si deus donauerit: et
quantū donauerit differemus.

De clarificatione qua et pater filiū: et fili²
patrem clarificat. Ca. III

Erūt amē h̄ cuiuslibet: si p̄nt: q̄ h̄ etiā si
v̄ bi suffragari putauerit: q̄st ad demō-
strādū p̄rez filio maiorē: q̄z dixit fili²

Joh. 17 *p̄r clarifica me: et ecce spūsc̄tū clarificauit*
cū. Nunq̄d nā et ip̄e maior ē illo: p̄oro aut̄ si
p̄pterea spūsc̄tū clarificat filiū: q̄z d̄ filij ac-
cipiet: id̄ et ei² accipiet: q̄z oīa q̄ h̄z p̄r ip̄i² sūt
Joh. 16 *manifestū ē: q̄z cū spūsc̄tū gl̄ificat filiū: p̄r*
gl̄ificat filiū. Cū cognoscit̄ q̄ oīa q̄ h̄z p̄r: nō
tū filij: s̄ etiā spūsc̄tū sūt: q̄z potēs ē spūsc̄tū
gl̄ificare filiū: quē gl̄ificat p̄r. Q̄z ille q̄ gl̄ifi-
cat: eo quē gl̄ificat maior ē: sināt vt̄ eq̄les sint
q̄ se inuicē gl̄ificāt. Scriptū ē aut̄ q̄ et fili² glo-
Joh. 17 *rificet p̄rem. Ego te inq̄t gl̄ificauit sup̄ terrā.*
Sane caueant ne putet̄ spūsc̄tū maior am-
bob²: q̄z gl̄ificat filiū quē gl̄ificat p̄r: ip̄m autē
nec a p̄re nec a filio scriptū ē gl̄orificari.

Quō intelligenda sit missio: siue filij: siue
spiritus sancti. Caplm V

Ed in his puicti: ad illud se cōuertūt
s̄ vt̄ dicāt: maior ē q̄ mittit: q̄ q̄ mittit.

Proinde maior ē p̄r filio: q̄z fili² a pa-
tre se missū assidue cōmemorat. Maior est et
spūsc̄tū: q̄z de illo dixit iesus: Quē mittet

Joh. 14 *p̄r in nomine meo. Et spūsc̄tū vt̄roq; mīoz ē:*
q̄z et p̄r eū mittit sic cōmemorauim². Et filius

cū dic̄. Si aut̄ abiero mittā eū ad vos. Qua
in q̄stione p̄mū q̄ro: v̄t et quō missus sit filius
Ego inq̄t a p̄re exiui: et veni in hunc mundū. Joh. 16
Ergo a p̄re exire: et venire in hūc mundū: h̄
est mitti. Quid igit̄ ē q̄d de illo idē ip̄e euāge-
lista dicit: In hoc mūdo erat: et mūdus p̄ eū Joh. 1
factus ē: et mūdus eū nō cognouit. Deinde
cōiungit. In sua p̄pria venit. Illuc vt̄iq; mis-
sus ē: quo venit. At̄ si in hūc mūdū missus ē:
q̄z exiit a p̄re et venit in hūc mundū: et i h̄ mū-
do erat. Illuc q̄ missus ē vbi erat. Nam et il-
lud q̄d scriptū ē in p̄p̄ha deū dicere. Lelū et hiere. 23
terrā ego impleo. Si de filio dictū ē: ip̄m enī
nōnulli volūt intelligi: vel p̄p̄his: vel i p̄p̄he-
tis locutū: q̄ missus ē nisi illuc vbi erat. Ubi-
q̄ em̄ erat q̄ ait: Lelū et terrā ego impleo. Si Ubi-5
aut̄ de p̄re dictū ē: vbi eē potuit sine v̄bo suo:
et sine sapia sua: q̄ p̄cedit a sine v̄sq; ad finem Sap. 8
fortiter: et disponit oīa suaui². Sed neq; sine
spūsc̄tū v̄sq; eē potuit. Itaq; si vbiq; ē de²
vbiq; ē etiā spūsc̄tū ei². Illuc q̄ et spūsc̄tū mis-
sus ē vbi erat. Nā et ille q̄ nō iuenit locū: quo
eat a facie dei et dicit: Si ascēdero in celū tu Ps. 138
ibi es: si descendero i infernū ades: vbiq; vo-
lēs itelligi p̄ntē deū: p̄us noiauit spūsc̄tū ei². Nā
sic ait. Quo abibo a spū tuo: et q̄ a facie tua
fugiā: Quocirca si et fili² et spūsc̄tū illuc mit-
tit vbi erat: q̄rendū ē quō intelligat̄ ista mis-
sio: siue filij: siue spūsc̄tū. P̄r enī sol²: nusq; le-
git̄ missus. Et de filio q̄dē ita scribit ap̄ls. Lū Gal. 4
aut̄ venit plenitudo t̄pis: misit de² filiū suū:
factū ex muliere: factū sub lege: vt̄ eos q̄ sub
lege erāt redimeret. Absit inq̄t filiū suū fa-
ctū ex muliere. Quo noie q̄ catholic² nesci-
at: nō eū puationē v̄ginitatis: s̄ differētā se-
xus hebreo loq̄ndi more significare voluisse
Lū itaq; ait Absit de² filiū suū factū ex mu-
liere: satis ofidit eoīpo missū filiū quo factus Ubi-5
ē ex muliere. Q̄z d̄ deo nat² ē: i h̄ mūdo erat.
Q̄z aut̄ de maria nat² ē in hūc mūdū missus
aduenit. Proinde mitti a p̄re sine spūsc̄tū
nō potuit. nō solū q̄ intelligit̄ p̄r cū eū misit
idē fec̄ ex femia: nō vt̄iq; sine spūsc̄tū fecisse
Uerū etiā q̄ manifestissime atq; aptissime i
euāgelio dicit̄ v̄gini marie q̄rēt̄ ab angelo:
quō fiet istud: spūsc̄tū sup̄ueniet in te et vir
tus altissimi obumbrabit tibi. Et Athanasius Luc. 1
dicit. Inuēta ē in vtero h̄ns de spūsc̄tū. Q̄z
et apud Esaiā p̄p̄ham ip̄e x̄ps intelligit̄ d̄ ad Ath. 1
uētū suo futuro dicere: Et nūc d̄ns misit me
et spūsc̄tū: fortasse aliq̄s cogit vt̄ dicam² etiā Ela. 48
a seip̄o missū eē filiū q̄z ille marie p̄cept² et p̄r
opatio trinitatis ē: q̄ create oīa creat². Et
quō iā inq̄t: p̄r eū misit si ip̄e se misit: Lū p̄r-

mū rñdeo q̄rēs vt dicat si pōt. Quō p̄ eum
 scrificauit si se ipe scrificauit: vtrūq; em̄ idez
 Job. 10 dñs ait. Quē p̄ inq̄t scrificauit z misit in hūc
 mundū: vos dicitis qz blasphemar qm̄ dixi si
 Job. 17 li° dei suz. Alio aut̄ loco ait. Et p̄ eis sanctifi
 co me ipe. Itē q̄ro quō eū p̄ tradidit: si ipse
 Rom. 8 se tradidit. vtrūq; em̄ dicit apls paul⁹. Quis fi
 lius inq̄t pp̄rio nō pepcit: s̄ p̄ nob oib⁹ tradi
 dit illū. Alibi aut̄ d̄ ip̄o saluatore ait. Qui me
 Gal. 2 dilexit: z tradidit se ipe p̄ me. Credo rñdebit
 si hec p̄be sapit: qz vna volūtas ē p̄ris z filij:
 z inseparabilis opatio. Sic ḡtelligat illā incar
 natōez z ex x̄gine natiuitatē: in q̄ fili⁹ itelligi
 tur missus: vna eadēq; opatiōe p̄ris z filij in
 separabilē eē factā: non vtrūq; inde sepato spū
 Act. 2 sc̄to: de q̄ apte d̄. Inuēta ē i vtero hñs d̄ spū
 sc̄to. Nā etiāz si ita q̄ram⁹ enodati⁹ fortassis
 qd̄ dicim⁹ appebit: quō misit d̄s filiū suū. Jus
 sit vt veniret atq; ille iubenti obr̄pans venit
 an rogauit: an tātūmō admonuit. Sz qd̄libz
 hōz sit: vbo vtrūq; factū ē. Dei aut̄ vbi: ipe ē
 dei fili⁹. Quapropt̄: cū eū p̄ vbo misit a p̄re z
 vbo ei⁹ factū ē vt mitteret. Ergo a p̄re z filio
 missus ē idē fili⁹: qz vbi p̄ris ē ipe fili⁹. Quis
 em̄ se tam sacrilega induat opiniōe vt putet
 tp̄ale vbi a p̄re factū eē: vt etern⁹ fili⁹ mitte
 Job. 1 ret z i carne apperet ex tpe: Sz vtrūq; i ip̄o d̄
 vbo qd̄ erat i p̄ncipio ap̄ d̄eū: z de⁹ erat i ip̄a
 sc̄z sapia dei: sine tpe erat quo tpe illū i carne
 Job. 1 appere opteret. Itaq; cū sine vllō initio t̄pis
 i p̄ncipio eēt vbi: z vbi eēt ap̄ d̄eū: z d̄s eēt
 Job. 1 vbi: sine vllō tpe i ip̄o vbo erat: q̄ tpe vbi ca
 Job. 1 ro fieret z hitaret in nobis. Que plenitudo
 t̄pis cū venisset: misit de⁹ filiū suū factum ex
 Gal. 4 m̄liere. i. factū ē i tpe vt i carnatū vbi hōib⁹
 apperet: qd̄ in ip̄o vbo sine tpe erat: in q̄ tpe
 fieret. Q̄do q̄ tpe tēpōz in eterna dei sapia si
 ne tpe ē. Cū itaq; h̄ a p̄re z filio factū esset: vt
 in carne fili⁹ apperet: cōgruēter dicit⁹ est mis
 sus ille q̄ in ea carne appuit: misisse aut̄ ille q̄
 in ea nō appuit. Qm̄ illa q̄ coram corporeis
 oclis foris gerunt: ac interiore apparatu natu
 re spiritualis existūt: p̄pterea cōueniēter mis
 sa dicunt. Forma porro illa suscepti hōis: fi
 lij p̄sona ē: nō etiā p̄ris. Quapropt̄ p̄ iuisi
 bilis vna cū filio secū iuisibili: eundē filiū visi
 bilē faciēdo: misisse eū dicit⁹ ē: q̄ si eo mō visi
 bilis fieret: vt cuz p̄re iuisibilē eē desisteret. i. si
 suba iuisibilis vbi in creaturā visibilē mutata
 et trāsies vteret: ita missus a p̄re intelligeret
 filius: vt tm̄ missus nō etiā cū p̄re mittēs iue
 niret. Cū vō sic accepta ē forma serui vt ma
 neret incōmutabilis forma dei: manifestū ē:
 q̄ a p̄re z filio nō apparētib⁹ factū sit q̄ appe

ret in filio. i. vt ab inuisibili p̄re cū inuisibili fi
 lio: idē ipe fili⁹ visibilis mitteret. Cur ḡ ait. Job. 8
 Era me ipe nō veni: Nā hoc fm̄ formā fui di
 ctū est: fm̄ quā dictū ē. Ego nō iudico quēq;. Ibidē
 Si ḡ missus d̄: in quātū apparuit foris in crea
 tura corpali: q̄ intus i natura spiritali oculis
 mortaliū sp̄ occult⁹ ē: iā in p̄mptu ē itelligere
 etiā de spū sancto cur missus z ipe dicat. Fas
 cta ē em̄ qd̄ā creature sp̄s ex tpe in qua visi
 biliter oñdere spū sc̄to: siue cū in ip̄m d̄m
 corpali specie velut colūba descēdit: siue cuz
 Act. 2 decē dieb⁹ pactis post eius ascensionem: die
 p̄thecostes fact⁹ ē subito de celo son⁹: quasi
 ferret flatus vehemēs: z vise sūt illis lingue
 diuise tanq; ignis: q̄ z insedit sup vniūquēq;
 eoz. Hec opatio visibiliter exp̄ssa: z oculis ob
 lata mortalib⁹: missio spū sancti dicta ē: non
 ita vt appareret ei⁹ ip̄a suba: qua ipe iuisibilis
 z in cōmutabilis ē: sicut p̄ z fili⁹: s̄ vt exterio
 rib⁹ visis hōim corda cōmota a tempali ma
 nifestatiōe veniētis: ad occultā eternitatem
 semp̄nitis cōuerterent.
 Quid sit qd̄ nunq; legit: aut p̄ maior spi
 ritus sc̄to: aut spū sc̄tus mior p̄re. Ca. VI
 Deo aut̄ nusq; scriptū ē q̄ de⁹ pater
 i maior sit spū sancto: vel spū sanctus
 minor deo p̄re: qz non sic ē assumpta
 creatura: i qua apperet spiritus sc̄tus: sicut as
 sumpt⁹ ē fili⁹ hōis: in qua forma ip̄ius vbi dei
 p̄sona p̄sentaret: nō vt h̄ret vbi dei: sicut alij
 sapiētes sancti: s̄ p̄cipib⁹ suis. Nō vtrūq; q̄
 ampli⁹ hēbat verbū dei vt eēt q̄ ceteri excel
 lētiore sapia: s̄ q̄ ip̄m vbi erat. Aliud ē enim
 verbū in carne: aliud vbum caro. Itē aliud ē
 verbū in homie: aliud vbum hō. Caro em̄ p̄
 homie posita ē in eo q̄ ait. Verbū caro factū Job. 1
 est: sicut illd̄. Et videbit ois caro salutare dei Luc. 3
 Nō em̄ sine aia vel sine mēte: s̄ ita ois caro:
 ac si diceret: ois hō. Nō ḡ sic ē assumpta crea
 tura: in qua apperet spū sc̄tus: sicut assūpta
 est caro illa z hūana illa forma ex x̄gine maria
 Neq; em̄ collumbā b̄ficauit spū: vel illum
 flatū: vel illuz ignē: sibi qz z p̄sone sue in vnita
 tē habitūq; cōiunxit in eternū. Haud vō mu
 tabilis z cōuertibilis ē natura spū sc̄ti. vt nō
 hec ex creatura fieret: s̄ ipe in illud atq; illud
 mutabiliter verteret: sicut aqua in glaciem.
 Sz apparuerit ista sic optune appere debuerit
 creatura seruiēte creatori: z ad nurū ei⁹ in
 cōmutabiliter in se ipe p̄manētis: ad eū signi
 ficandū z demonstrandū: sicut significari z de
 monstrari mortalib⁹ oportebat mutata atq;
 cōuersa. Proinde quāq; illa columba spirit⁹
 dicta sit: z de illo igne cuz diceret. Clise sunt Act. 2
 b 2

Job. 16
 Job. 1
 Hiere. 23
 Ubi. 5
 Sap. 8
 Ps. 138
 Ibidē
 Sap. 4
 Ibidē
 Sap. 4
 Ibidē
 Ubi. 5
 Luc. 1
 Mat. 1
 Esa. 48

Job. 8
 Ibidē
 Act. 2
 Act. 2
 Job. 1
 Luc. 3
 Act. 2

Liber

illis inq̄t lingue diuise velut ignis: q̄ t̄ insedit
sup̄ vnū quēq; eorū: t̄ ceper̄t loq̄ linguis: quē
admodū spūsc̄tus dabat eis p̄nunciare: vt
oñderet p̄ illuz ignē sp̄m̄ demonstratū: sicut p̄
columbā. Nō t̄m̄ ira possum⁹ dicere sp̄m̄sc̄m̄
et deū: t̄ columbā: aut t̄ deū t̄ ignē: sicut dici
mus filiu: t̄ deū: t̄ hoīem: nec sicut dicimus
filiuz agnū dei: nō solū Ioh̄e baptista dicēte.
Ioh̄. 1 Ecce agn⁹ dei: s̄ etiā Ioh̄e euāgelista viden
Apo. 5 te agnū occisuz i apocalypsi. Illa q̄ppe visio
p̄phetica nō ē exhibita oculis corporeis p̄ for
mas corporeas: s̄ in spū p̄ spiritales imagies
corporeas. Columbā x̄o illā t̄ ignē oculis vide
rūt: q̄cunq; vider̄t: quāq; de igne disceptari
pōt: vtz oculis: an spū visus sit: p̄pter x̄ba sic
posita. Nō em̄ ait. Clidēst liguas diuise ve
lut ignē: s̄ vise sunt eis. Nō aut̄ sub eadē signi
ficatiōe solem⁹ dicere: visum ē mihi: qua dici
mus vidi. Et in illis q̄dē spiritalib⁹ visis ima
ginū corpaliū solet dici: t̄ visum ē mihi: t̄ vidi
In istis x̄o q̄ p̄ exp̄ssam corpale sp̄m̄ oculis
demonstrant: nō solet dici: visuz ē mihi: s̄ vi
di. De illo ḡ igne pōt esse q̄stio: quō visus sit:
vtrū int⁹ in spū tanq̄ foris: an vere foris co
rā oculis carnis. De illa x̄o columba q̄ dicta ē
corpali specie descēdisse: null⁹ vsq; dubitauit
q̄ oculis visa sit. Nec sicut dicim⁹ filiū petrā:
1. Cor. 10 sc̄ptū ē em̄. Petra erat x̄ps: ita possum⁹ dice
re: sp̄m̄ colūbā vel ignē. Illa em̄ petra iā erat
in creatura: t̄ p̄ actiōis modū nūcupata ē no
Gen. 28 mie x̄pi: quē significabar: sicut lapis ille: quez
Gen. 22 ficandū dñm̄ assumpsit. Sic Isaac x̄ps erat:
cū ad se imolādum ligna portabat. Accessit
istis actio q̄dā significatiua iā ex̄ntib⁹: nō aut̄
Exod. 3 sic illa colūba t̄ ignis ad h̄ t̄m̄ significāda
rep̄te extiterūt. Abagis ista filia mihi vidē
Ibidē. 13 tur flāme illi q̄ in rubo appuit moȳsi: t̄ illi co
Ibidē. 19 lūne quā p̄s in heremo seq̄bat: t̄ fulgorib⁹
et tonitruis q̄ fiebat cū lex darēt in mōte. Ad
hoc em̄ corpalis rex illaz extitit sp̄s: vt ali
quid significaret atq; p̄teriret.

Propositio q̄stiois de multimodis appari
tionib⁹ dei: q̄rū q̄dā missiōes appellan̄t: cum
p̄ missus nō q̄at dici: s̄ aut̄ fili⁹: aut spūsc̄tus
coopante t̄m̄ in oib⁹ trinitate. La. VII
R̄opter has ḡ copales formas: q̄ ad
p̄ eū significandū: t̄ sicut hūanis sensi
bus op̄tebat demonstrandū t̄palit̄ ex
titerūt. Abissus dicit̄ etiā spūsc̄tus: nō t̄m̄ mi
nor: p̄f̄e dicit̄ ē: sicut fili⁹ p̄pter formā serui: qz
illa forma serui inhesit ad vnitatē p̄sone: ille
x̄o corpales sp̄s ad demonstrandū q̄ op⁹ fuit
ad t̄ps apparuerūt: t̄ esse postea destiterunt

Cur ergo nō t̄ p̄f̄e dicit̄ missus p̄ illas sp̄s cor
porales: ignē rubi: t̄ colūnā nubis: vel ignis
et fulgura in mōte: etsi qua talia tūc apparue
rūt: cū cū corā p̄rib⁹ locutū: teste sc̄ptura di
dicimus: si p̄ illos creature modos t̄ formas
corpaliter exp̄ssas: t̄ hūanis aspectib⁹ p̄sen
tatas ip̄e demonstrabat. Si aut̄ filius p̄ ea de
mōstrabat: cur t̄ato post dicit̄ missus: cum ex
femia factus ē: sicut ap̄s dicit. Cū aut̄ venit Gal. 4
plenitudo t̄pis: misit de⁹ filiū suū factū ex mu
liere: q̄n̄ quidē t̄ antea mirrebat: cum p̄ illas
creature mutabiles formas p̄rib⁹ appebat.
Aut si nō recte posset dici missus: nisi cū ver⁹ Ioh̄. 1
bū caro factus est: cur missus dicit̄ spūsc̄tus:
cui⁹ nulla talis incorpatio facta ē? Si x̄o p̄ il
la visibilia q̄ in lege t̄ p̄phetis cōmendant̄:
nec pater: nec fili⁹: sed spūsc̄tus oñdebat̄:
cur etiā ip̄e nūc dicit̄ missus: cū illis modis et
antea mitteret̄? In hui⁹ p̄plexitate q̄stionis
adiuuāte dñō: p̄mū q̄rendū ē: vtz p̄: an fili⁹:
an spūsc̄tus: an aliq̄n̄ pater: aliq̄n̄ fili⁹: aliq̄n̄
spūsc̄tus: an sine vlla distinctiōe p̄sonaz: sic
dicit̄ de⁹ vnus t̄ solus: id ē ip̄a trinitas per il
las creature formas p̄rib⁹ apparuerit. Dein
de q̄libet hoz inuentū visuz: ve fuerit: vtrū
ad hoc opus t̄m̄ō creatura formata sit: an q̄
de⁹ sicut tunc optuisset ip̄e iudicauit: hūanis
oñderet̄ aspectib⁹. An angeli q̄ iā antea erāt
ita mittebant̄: vt ex p̄sona dei loq̄rent̄: assu
mētes corpale sp̄m̄ de creatura corporea: in
vsuz misterij sui: sicut cuiq; op⁹ eēt. Aut ip̄m
corp⁹ suū cui nō subdunt̄: sed subditū regūt:
in sp̄s quas vellēt accōmodatas atq; aptas
actiōib⁹ suis mutātes atq; vertētes s̄m̄ attri
butā sibi a creatore potentia. Postremo vi
debim⁹ id q̄d querere institueram⁹: vtz fili
us: an spiritus sanctus: t̄ antea mittebantur
Et si mittebantur: quid inter illaz missionē:
et eā quā in euāgelio legim⁹ distet: an nō sit
missus aliq; eorū: nisi cū vel filius fact⁹ eēt ex
maria x̄gine: v̄ cū spūsc̄tus visibili specie:
siue i colūba: siue i igneis liguis apparuerit.

De his q̄ naturā verbi dei visibilem puta
uerunt. La. VIII

Abissus igit̄ eos q̄ nimis carnalit̄
naturā x̄bi dei atq; sapiam q̄ in seip̄
sa manēs innouat oīa quā vnicū dei
filiū dicim⁹: nō solū mutabilē: verū etiā visibi
lē eē putauerūt. Ibi em̄ multū crassū cor diui
nis reb⁹ inq̄rendis audaci⁹ q̄ religiosus at
tulerūt. Nā q̄ppe cū sit suba spiritalis: cūq;
etiā ip̄a facta sit: nec p̄ aliu: potuerit fieri: nisi
p̄ quē facta sunt oīa: t̄ sine quo factū ē nihil:
q̄uis sit mutabilis: nō ē t̄m̄ visibilis: q̄d illi de

verbo ipso atque ipsa sapientia dei: pro qua facta est anima
 crederunt: cum sit illa non invisibilis tamen quod et anima est:
 sed etiam incommutabilis quod anima non est. Eadem quippe
 incommutabilitas eius commemorata est: ut diceretur
 in seipsa manens: inouat omnia. Et isti quidem de ruina
 erroris sui diuinarum scripturarum testimonijs quod
 si fulcra conantes: adhibet pauli apostoli sententiam: et
 quod dictum est de vno solo deo: in quo ipsa trinitas
 intelligitur tamen de patre: non et de filio: et de spiritu sancto
 dictum accipiunt. Regi autem seculorum immortalis: in
 invisibili: soli deo honor et gloria in secula seculorum
 Ibidem Et illud alter. Vultus et solus potens rex regum: et
 dominus dominantium: quod solus habet immortalitatem: et lu-
 cem habitat inaccessibilem: quem nemo hominum vidit
 nec videre potest. Hec quemadmodum intelligenda
 sint: iam satis nos disseruisse arbitror.

1. Thi. 1

Ibidem

De his qui filium volunt etiam ante carnis assu-
 mptionem fuisse mortales: ut solus pater immortalitatem
 habere credat.

La. IX

Et illi quod ista non de filio nec de spiritu
 sancto: sed tamen de patre accipi volunt: di-
 cunt visibilem filium non pro carne de virgine
 assumptam: sed etiam antea pro seipsum. Nam ipse inquit
 appuit oculis patrum. Quibus si dixeris: Quod
 est visibile pro seipsum filius: sic sequitur et mortalis pro se
 ipsum filius: ut ostendat vobis quod tantummodo de patre vul-
 tis intelligi: quod dictum est. Qui solus habet immor-
 talitatem. Nam si propter carnem susceptam mortalis
 est filius propter hanc finem ut sit et visibilis. Respondent:
 nec propter hanc mortalem se filius: dicere: sicut
 et ante visibilis: ita et ante mortalem. Nam si propter car-
 nem filium dicunt esse mortalem: iam non pater sine filio
 solus habet immortalitatem: quod et verbum eius: pro quo fa-
 cta sunt omnia: habet immortalitatem. Neque enim quod
 carnem assumpsit mortalem: ideo amisit immortali-
 tatem suam. Quod quidem nec ante humane accidere
 potuit ut cum corpore moreretur: dicente ipso domino
 Nolite timere eos qui corpus occidunt: animam au-
 tem non possunt occidere. Aut vero etiam spiritus sanctus car-
 nem assumpsit: de quo utique sine dubio turbabuntur.

1. Thi. 6

Joh. 1

Abat. 10

1. Thi. 6

Si propter carnem mortalis est filius: quomodo accipiat
 patrem tantummodo sine filio et sine spiritu sancto hunc immor-
 talitatem: quando quidem spiritus sanctus non
 assumpsit carnem: que si non habet immortali-
 tatem: non ergo propter carnem mortalis est filius?
 Si autem habet spiritus sanctus immortalitatem: non de patre
 tantummodo dictum est. Qui solus habet immortalitatem
 Quocirca ita se arbitrantur: et ante incarnationem
 pro seipsum mortalem filium posse punire: quod ipsa
 mutabilitas non inconuenienter mortalitas di-
 citur: sicut in qua et anima dicitur mori: non quod in corpore: vel in ali-
 qua altera substantia mutat et vertit: sed in ipsa sua
 substantia quod quid alio modo nunc est aut fuit: sicut in id quod
 destruit esse quod erat: mortale dephedit. Quia

itaque inquit. ante quam natus esset filius dei de virgine ma-
 ria: ipse appuit patribus nostris: non in vna eademque
 specie: sed multiformiter: aliter atque aliter. Et vi-
 sibilis est pro seipsum: quod non dum carne assumpta: suba-
 ei conspicua mortalibus oculis fuit: et mortalis
 in quantum mutabilis. Ita et spiritus sanctus: quod alias
 coluba: alias ignis appuit. Tamen non trinitati
 auit: sed singulariter et proprie patri tantummodo conuenit
 quod dictum est. Immortali invisibili soli deo: et quod so-
 lus habet immortalitatem: et lucem habitat in acces-
 sibilem: quem nemo hominum vidit: nec videre potest.
 Omnia ista: quod nec ante subam invisibilem nos
 se potuerunt: vel longe remotum ab eis ut nos
 sent vni et soli dei: i. patris et filij et spiritus sancti
 non solum invisibilem: verum et incommutabilem permanere
 re subam: ac pro hoc in vera et sincera immortalitate
 consistere: nos quod nunquam appuisse corporeis
 oculis deum: nec patrem: nec filium nec spiritum sanctum
 dicimus: nisi pro subiecta sue potestati corpoream
 creaturam: in pace catholica pacifico studio re-
 quiramus: patri corrigi: si fraterne ac recte re-
 hendimur: parati etiam si ab inimico: vera ta-
 men dicente: moridemur: ut in indiscrete deo ap-
 paruerit patribus nostris ante quam Christus veniret in
 carne: an aliqua ex trinitate persona: an singu-
 latim quasi per vices.

Ibidem

An indiscrete deus trinitas personis appa-
 ruerit: an aliquam ex trinitate persona. La. X
 Primum in eo quod scriptum est in genesi: lo-
 cutum deum cum homine quem de limo finxit
 rat: si excepta figurata significatio
 ut rei geste fides etiam ad litteram teneatur: tracta-
 mus: in specie hominis videtur deus cum homine tunc
 locutus. Hoc quidem expressum est in libro positum est: sed
 circumstantia locutionis id resonat: maxime illo
 quod scriptum est: vocem dei audisse. Adam deambu-
 latis in paradiso ad vespere: et abscondisse se in
 medio ligni: quod erat in paradiso. Deoque dicitur:
 Adam vbi es: respondisse. Audiui vocem tuam et ab-
 scondi me a facie tua: quoniam nudus sum. Quod
 enim possit ad litteram intelligi talis dei ambulatio
 et collocutio: nisi in specie humana: non video.
 Neque enim dici potest vocem solam factam vbi deambu-
 lante dicitur deus: aut eum quod deambulabat in loco
 non fuisse visibilem: cum et adam dicat quod absconde-
 rit se a facie dei. Quis ergo erat ille: utrum pater: an fi-
 lius: an spiritus sanctus? An omnino deus indiscrete
 ipsa trinitas: in forma hominis homini loquebatur? Quod
 tertio quidem ipsa scripture nusquam transire sentit a
 persona ad personam: sed ille videtur loqui ad primum ho-
 minem quod dixit. Fiat lux: et fiat firmamentum: et ce-
 tera: pillos singulos dies: quem deum patrem so-
 lem accipere dicentem: ut fiat quicquid facere volu-
 it. Quia enim pro verbum suum fecit: quod verbum eius vni-

Seci. 3

Seci. 1

cū filiū eius s̄m rectā fidei regulā nouimus. Si ḡ de⁹ pater locutus ē ad primū hoīem: et ip̄e deambulabat in paradiso ad uesperas: ⁊ ab ei⁹ facie se in medio ligni paradisi pctōz absconderat: cur nō tā ip̄e intelligat̄ appuisse abrae et moysi: ⁊ q̄bus uoluit: ⁊ quēadmodū uoluit p̄ subiectā sibi cōmutabilē atq; uisibilē creaturā: cū ip̄e in seip̄o atq; i suba sua q̄ est incōmutabilis atq; iuisibilis maneat? S; fieri potuit ut a p̄sona ad p̄sonā occulte sc̄ptura tran-

Tibi s̄ s̄ret: ⁊ cū p̄fem dixisse narrasset. Fiat lux ⁊ c̄. q̄ p̄ uerbū fecisse cōmēorat: iā filiū indicaret loq̄ ad primū hoīem: nō apte hoc explicās: sed eis q̄ possent intelligendū intīmans. Qui ḡ habet vires: quib⁹ hoc secretū possit mentis acie penetrare: ut ei liq̄do appareat: uel posse etiā p̄fem: uel nō posse nisi filiū: uel etiam sp̄m sanctū: p̄ creaturā uisibilē hūanis oculis apparere. p̄gat i hec scrutāda: si p̄t: etiā uerbis enūciāda atq; tractādo. Res tñ q̄tuz ad hoc sc̄pturae testimoniū attinet: ubi de⁹ cuz hoīe locut⁹ est: q̄tū estimo occulta ē. Quia etiā: ut ⁊ soleret adā corporeis oculis deū uiderē: nō euidēter apparet: cū p̄sertim magna sit q̄stio: cuiusmodi oculi eis apti fuerint: q̄n uetitū cibū gustauerūt. Ibi em̄ anteq̄ gustassent clausi erant. Illud tñ nō temere dixerī: si paradisu corpale quendā locū: illa sc̄ptura in sinuat: deambulare ibi deū: nisi in aliq̄ corporea forma: nullo mō potuisse. Hā ⁊ solas uoces factas q̄s audiret hō: nec aliquā formāz uideret: dici p̄t: nec qz sc̄ptū est. Abscondit se adā a facie dñi: p̄tinuo sequit̄ ut soleret facie ei⁹ uiderē. Quid si em̄: nō qdē uiderē ip̄e poterat: s̄ uideri ip̄e metuebat: ab eo cui⁹ uocē audierat: ⁊ deambulātis p̄ntiam senserat?

Gen. 4 Hā ⁊ cayn dixit deo. A facie tua abscondā me nec iō fateri cogimur eū solere cernere facie dei corporeis oculis: in q̄libet forma uisibili: q̄uis de facinore suo: uocē interrogātis secū qz loq̄ntis audisset. Cuiusmodi aut̄ loq̄la tūc de⁹ exteriorib⁹ hoīm aurib⁹ insonaret: maxime ad primū hoīem loquēs: ⁊ iuenire difficile est: ⁊ nō hoc isto s̄mone suscepim⁹. Uerūtamē si soli uoces ⁊ sonit⁹ fiebāt: quib⁹ quedā sensib̄l p̄ntia di: p̄mis illis hoīb⁹ p̄beret: cur ibi p̄sonā dei p̄ris nō intelligā: nescio. q̄n qdē ei⁹ p̄sona ostēdit: ⁊ in ea uoce: cū iesus i mōte corā trib⁹ discipulis: p̄fulgēs apparuit. ⁊ i illa: ubi sup̄ baptizatū colūba descēdit. ⁊ in illa ubi ad p̄fem de sua clarificatiōe: clamauit: ei q̄r̄sum est. Et clarificauit ⁊ iter ⁊ clarificabo. Hō qz fieri potuit uox sine ope filij ⁊ sp̄s sancti (Trinitas quippe inseparabiliter opat) sed q̄a

ea uox facta est: que soli⁹ p̄sonā p̄ris ostēderet sicut humanā illā formā ex uirgine maria trinitas opata est: sed solius filij p̄sona est. Uisibilē nanq; solius filij p̄sona: inuisibilis trinitas opata est. Nec nos aliquid p̄hibet: illas uoces factas ad adam: nō solū a trinitate factas: intelligere: s̄ etiam p̄sonā demōstrātis eiusdē trinitatis: accipere. Ibi em̄ cogimur: nō nisi p̄ris accipere: ubi dictuz est. Hic ē fili⁹ meus dilectus. Nec enim iesus etiam sp̄itus sancti filij: aut etiā su⁹ filij credi aut intelligi potest: ⁊ ubi sonuit. Et clarificauit ⁊ iterū clarificabo. nō nisi p̄ris p̄sona: fatemur. Res sp̄sio quippe ē ad illā dñi uocē: qua dixerat. Pater clarifica filiū tuū: qd nō potuit dicere nisi deo patri tñ: nō et sp̄itus sancto: cui⁹ nō est fili⁹. Ibi aut̄ ubi sc̄ptū est: et dixit dñs deus ad adā. Cur non ip̄a trinitas intelligit̄: nihil dici p̄t: Similiter etiā qd sc̄ptū eu⁹. Et dixit dñs ad abraā. Exi de terra tua: ⁊ de cognatione tua: ⁊ de domo patris tui: nō est apertū: ut ⁊ sola uox facta sit ad aures abrae: an ⁊ aliquid oculis eius apparuerit. Paul⁹ post aut̄ aliq̄to apti⁹ dictū ē. Et uisus ē dñs abrae et dixit illi. Semī tuo dabo terrā hāc. S; nec ibi exp̄sum est: in qua specie uisus sit ei dñs: aut ut ⁊ pater: an filius: an sp̄s sanct⁹: uisus sit. Nisi forte iō putant filiū uisum esse abrae qz nō sc̄ptū est: uisus est ei deus: sed uisus est ei dñs. Tanq; em̄ p̄prie uidet̄ fili⁹ dñs uocari: dicente ap̄lo. Hā ⁊ si sunt qui dicunt̄ dñi siue in celo: siue in terra: sicuti sunt dñi multi: et dñi multi: nobis tñ vnus deus pater: ex q̄ omnia: ⁊ nos in ip̄o: ⁊ vnus dñs iesus xp̄s: p̄ quē oīa ⁊ nos p̄ ip̄m. Sed et cū de⁹ p̄ multis locis inueniat̄ dictus dñs: sicuti ē illud. Dñs dixit ad me fili⁹ meus es tu: ego hodie genuite. ⁊ illud. Dixit dñs dño meo: sede a dextris meis. Cū etiā sp̄s sanct⁹ dñs dicit̄ inueniat̄: ubi ap̄lus ait. Dñs aut̄ sp̄s ē. Et ne q̄s arbitret̄ filiū significatū: et iō dictū sp̄m p̄pter incorporeā subam: secut⁹ cōtexuit. Ubi aut̄ sp̄s dñi: ibi libertas. Sp̄itū autē dñi nemo esse dubitauerit sp̄m sc̄m. Nec hic ergo euidēter apparet: ut ⁊ aliqua ex trinitate p̄sona: an deus ip̄a trinitas: d quo vno deo dictū est. Dñm deū tuū adorabis: ⁊ illi soli seruiēs uisus fuerit abrae. Sub ilice aut̄ mābre: tres uiros uidit: quib⁹ ⁊ iuitatis hospicioq; susceptis et epulantib⁹: ministrauit. Sicuti sc̄ptura illā rem gestā narrare cepit: ut non dicat: uisi sunt ei tres uiri: s̄ uisus ē ei dñs. Atq; inde cōsequenter exponens: quō ei sit uisus dñs: at̄t̄t̄ narratione ⁊ de trib⁹ uiris: quos

Tibi s̄

Gen. 3

Gen. 4

Mat. 17

Mat. 3

Job. 12

Mat. 3

Job. 12

Tibi s̄

Gen. 3

Ibidē. 12

Ibidē

1. Cor. 8

Ps. 7

Ps. 109

2. Cor. 3

Ibidē

Deut. 6

Le. 18

1. Th.

Phi.

Ibi.

Gen.

Gen.

Gen.

Gen.

abraam p pluralē numex inuitat: vt hospitio
suscipiat: et postea singularit̄ sicut vnū alloq̄
tur. Et sicut vn̄ ei de Sara filiū pollicet̄ quē
dñm dicit scriptura: sicut in eiusdē narratio-
nis exordio. Visus ē inq̄ dñs abrae. Inui-
tat ergo et pedes lauat: et deducit abeuntes
tanq̄ hoies. Loquit̄ aut̄ tanq̄ cū dño deo: si
ue cū ei pmittit̄ filiū: siue cū ei sodome immi-
nens interius indicat̄.

De tribus viris abrae visis cum quibus sicut
cū domino loquitur La. XI

On parua neq̄ transitoria considera-
tionē postulat iste scripture loc⁹. Si
em̄ vir vnus visus fuisset: iam illi qui
dicunt: et p̄s̄ de x̄gine nasceret̄ p̄ sua subaz
visibile filiū: qd̄ aliō q̄ ip̄m esse clamar̄et: qm̄
de patre inquit̄ dicit̄ ē. Inuisibili soli deo:
Et tamē posse adhuc q̄rere: quō ante susce-
ptā carnē: habitu est inuentus vt hō: qm̄ qui-
dē ei pedes loti sunt: et humanis epulis epu-
latus ē. Quō istud fieri poterat: cū adhuc in
forma dei esset: nō rapinā arbitrat⁹ eē equal
deo? Nunquid em̄ iā semetip̄m exinanierat:
formā accipiēs in similitudinē hoim factus:
et habitu inuentus vt hō? Luz h̄ fecerit per
partū virginis nouerimus. Quō igit̄ ante-
q̄ hoc fecisset: vt vir vn̄ apparuit abrae: an
illa forma vera nō erat? Possem̄ ista q̄rere:
si vir vnus apparuisset abrae: idēq̄ dei filius
credere. Lū x̄o tres viri visi sunt: nec quis-
quā in eis vel forma vel etate vel ptate ma-
ior ceteris dict⁹ est: cur non hic accipiam⁹ vi-
sibiliter insinuatā p̄ creaturam visibile trini-
tatis equalitatē: atq̄ in tribus psonis vnā
eandemq̄ substantiā. Nā ne q̄sq̄ putaret sic
intimatū vnū in tribus fuisse maiorē: vt eum
dñm dei filiū intelligendū: duos aut̄ alios an-
gelos ei⁹ qz cum tres visi sint: vni domio illic
loquit̄ abraam: sancta scriptura futura talis
bus cogitationibus et opinionibus cōtradice
do: nō p̄termisit occurrere: quādo paulopost
duos angelos dicit venisse ad loth: in quibus
et ille vir iustus qui de sodomoz incēdio me-
ruit liberari: ad vnū dñm loquit̄. Sic em̄ scri-
ptura loquit̄ dicens. Abijt aut̄ dñs postq̄ ces-
savit loqui ad abraam: et abraam reuersus ē
ad locum suum.

De duobus angelis qui humana forma
apparuerunt loth: et in quibus dñs singulari-
ter appellatur. La. XII

Generū aut̄ duo angeli in sodomis
vespere. Hic aut̄ attent⁹ cōsideran-
dū est: quod ostendere instituit. Luz
tribus certe loquebat̄ abraaz: et eū dñm sin-

gulariter appellauit. Forte inquiet aliquis:
vnū ex tribus agnoscebāt dñm: alios aut̄ du-
os angelos eius. Quid sibi ergo vult: qd̄ cō-
sequēter dicit scriptura. Abijt aut̄ dñs postq̄
cessavit loquens ad abraaz: et abraam reuer-
sus est ad locū suū. Generū aut̄ duo ange-
li in sodomis vespere. An forte ille vnus ab-
scesserat: qui domin⁹ agnoscebat in trib⁹: et
duos angelos qui cum illo erant ad cōsumē
dā sodomā miserat. Ergo sequētia videam⁹
Generū inq̄ duo angeli in sodomis vespe
Loth autē sedebat ad portā sodomoz. Et
cum vidisset eos loth surrexit in obuiam illis
et adorauit in faciē sup̄ terram et dixit. Ecce
domini: diuertite in domū pueri vestri. Hic
manifestum est et duos angelos fuisse: et i ho-
spitiū pluraliter iuitatos: et honorifice appel-
latos dominos: cum fortasse homines puta-
rent. Sed rursus mouet: qua nisi angeli dei
cognoscerent: nō adoraret loth in faciē sup̄
terram. Cur ergo tanq̄ tali humanitate in-
digentibus: et hospitium prebetur et victus.
Sed quodlibet hic lateat: illud nūc qd̄ susce-
pimus exequimur. Duo apparent: angeli am-
bo dicunt: pluraliter iuitant. Tanq̄ cū duo-
bus pluraliter loquit̄: donec exeat a sodo-
mis. Deinde sequit̄ scriptura: et dicit. Et fa-
ctū est postq̄ eos eduxerūt foras: dixerunt.
Saluās salua animā tuā ne despereris retro
neq̄ stes in hac vniuersa regiōe. In montez
vade: et ibi saluaberis: ne forte cōprehēdaris.
Dixit aut̄ loth ad eos. Rogo dñe: qm̄ iuenit
puer tu⁹ ante me miscōiam: et. Quid ē h̄ qd̄ di-
xit ad eos. Rogo dñe: si iā ille discesserat qui
dñs erat: et angelos miserat. Cur d̄. Rogo
dñe: et nō rogo d̄ omni n̄. Aut si vnū ex eis vo-
luit appellare: cur ait scriptura. Dixit aut̄ loth
ad eos: rogo dñe: qm̄ iuenit puer tu⁹ ante me
miscōiaz: an et hic intelligim⁹ in pl̄ numero du-
as psonas. Lū aut̄ iudē duo tanq̄ vn̄ cōpel-
lant̄ vni⁹ sube vnū dñm deū: h̄ q̄s duas pso-
nas h̄ intelligim⁹: an p̄ris et filij: an p̄ris et sp̄s
sancti: an filij et sp̄s sc̄i. Hoc forte cōgruenti⁹
qd̄ vltimū dixi. Abissos em̄ se dixerūt: qd̄ d̄ fi-
lio et d̄ spiritus sancto dicim⁹. Nā p̄m missuz
nusquā scripturaz nobis occurrit.

De visione moysi qui deū vidit in ore b
ignem in rubo. La. XIII

Moses autē quādo ad pplm̄ israel
in egypto educendū missus est: sic ei
dominū appuisse scriptū ē. Pascebat
inq̄ oves ietro soceri sui sacerdot̄ madian:
et egit oves in desertū: et venit i motē dei ore b
Appuuit autē illi angel⁹ dñi in flāma ignis de
b 4

Gen. 3

Job. 12

Gen. 3

Gen. 3

Ibidē. 12

Ibidē

Gen. 3

Gen. 7

Gen. 109

Gen. 3

Ibidē

Gen. 5

Gen. 18

Gen. 19

Gen. 18

Gen. 18

Ibidē. 19

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Exo. 3

rubo. Et vidit qz in rubo ignis rederet: rubus xpo nō cōburebat: ait moyses. Ibo z vi-
 debo visū istud: qd tā magnū vidit: qm nō cō-
 buriē rubus. Lū g vidit dñs qz venit videre:
 clamavit ad eū dñs d rubo dicēs. Ego sū de⁹
 p̄ris tui: de⁹ abraā: z de⁹ isaac: z deus iacob.
 Et h̄ p̄mo angel⁹ dñi dicit⁹ ē: deinde de⁹. Hū-
 qd g angel⁹ ē de⁹ abraā: z de⁹ isaac: z deus ia-
 cob: p̄t̄ g recte itelligi ip̄e saluator: d̄ q̄ dic̄
 ap̄ls. Quoz p̄res: z ex qb̄ xps fm carnē: q̄ ē
 sup oīa de⁹ b̄ndict⁹ i seclā. Qui g sup oīa ē d̄s
 b̄ndict⁹ in seclā: nō absurde etiā h̄ ip̄e intelli-
 git de⁹ abraā: z de⁹ isaac: z de⁹ iacob. Sz cur
 p̄us angelus dñi dicit⁹ ē: cū de rubo i flāma ig-
 nis appuit: vtz qz vn⁹ ex mult⁹ angel⁹ erat: s̄
 p̄ dispensationē p̄sonā dñi sui gerebat: an as-
 sumptū erat aliqd creature: qd ad p̄ns nego-
 ciū visibilis apperet: z vñ voces sensibilis ede-
 rent: qb̄ p̄ntia dñi p̄subiectā creaturam cor-
 poreis etiā sensib⁹ hoīs sic optebat exhibere
 tur. Si em̄ vn⁹ ex angel⁹ erat: q̄s facile affir-
 mare possit vtz ei filij p̄sona nūciāda ip̄osita
 fuerit: an sp̄ūsc̄i: an dei p̄ris: an ip̄i oīno tri-
 nitatis: q̄ ē vn⁹ z sol⁹ de⁹: vt diceret. ego sūz
 de⁹ abraā: z de⁹ isaac: z de⁹ iacob: Neqz enī
 possum⁹ dicere deū abraā: z deū isaac: z deū
 iacob: filiū dei eē: et p̄rem nō eē: aut sp̄ūsc̄m:
 aut ip̄am trinitatē quā credim⁹ z intelligim⁹
 vnū deū. Audebit aliq̄s negare deū abraāz:
 et deū isaac: z deū iacob: Ille em̄ nō ē illorūz
 patz de⁹ q̄ nō ē de⁹. p̄doro si nō solū p̄ de⁹ ē
 sicut oēs etiā heretici p̄cedūt: s̄ etiā fili⁹ qd
 velint nolint cogunt̄ fateri: dicere ap̄lo Qui
 est sup oīa de⁹ b̄ndict⁹ in seclā: z sp̄ūsc̄s. di-
 cētē ip̄o ap̄lo. Clarificate ḡ deuz in corp⁹ v̄fo
 cū supra diceret. nescitis qm̄ corpa v̄ra tem-
 plū in vobis ē sp̄ūsc̄i: quē habetis a deo: z hi
 tres vn⁹ deus: sicut catholica sanitas credit
 nō satis elucet quā i trinitate p̄sonam: z vtz
 aliquā an ip̄ius trinitatis gerebat ille angel⁹
 si vn⁹ ex ceteris angelis erat. Si aut̄ in v̄sum
 rei p̄ntis assūpta creatura ē q̄ et hūanis ocu-
 lis appareret: z aurib⁹ insonaret. z appellare-
 tur angel⁹ dñi: z dñs et de⁹: nō p̄t̄ h̄ de⁹ p̄t̄
 intelligi: s̄ aut̄ fili⁹: aut sp̄ūsc̄s. q̄q̄ sp̄ūsc̄m
 ctū alicubi angelū dictū non recolā: s̄ ex ope
 possit intelligi. Dictū em̄ de illo ē. Que v̄tu-
 ra sunt anūciabit vobis. Et vñqz angel⁹ gre-
 ce: latine nūcius interpretat̄. De dño aut̄ iesu
 xpo euidentissime legim⁹ apud p̄phetā: q̄ ma-
 gni p̄siliū angel⁹ dicit⁹ sit: cū z sp̄ūsc̄s: z dei
 fili⁹ sit deus et dñs angeloz.

Rom. 9

Exo. 3

Rom. 9

1. Cor. 6

Ibidē

Joh. 16

Esa. 9

De apparitiōe dei in exitu israel de egypto
 Capitulū. XIII

Et in exitu filioz isrl de egypto scri-
 ptū ē. De⁹ aut̄ p̄ibat illos: die quidē
 in colūna nub̄ z ostēdebat illis viā: no-
 cte aut̄ i colūna ignis: z nō deficiebat colūna
 nubis die: z colūna ignis nocte an̄ populuz.
 Quis z h̄ dubitet p̄ subiectā creaturū eandē
 qz corporeā: nō p̄ suā subaz deū oculis appui-
 se mortaliū: s̄ vtz p̄rem: an filiū: an sp̄ūsc̄m:
 an ip̄am trinitatē vnū deū isrl nō appet. Nec
 ibi h̄ distiguit̄ q̄tū existimo: vbi sc̄ptū est. Et
 maiestas dñi appuit i nube: z locut⁹ ē dñs ad
 moysen dicens: exaudiui murmur filiozum
 israel: et cetera.

Exo. 13

Ibidē 16

De his que diuinitus gesta sunt in monte
 syna. Capitulum XV

Am xpo de nubib⁹ z vocib⁹ z fulgori-
 bus z tuba z fumo i mōte syna cū di-
 ceret. Syna aut̄ mōs fumabat tot⁹
 p̄pterea qz descēdisset de⁹ i igne i eū: z ascen-
 debat fum⁹ tāqz fum⁹ fornacis: z mēte p̄fusus
 ē oīs p̄ls vehemēter: fiebant aut̄ voces tube
 p̄deūtes fortit̄ valde. Moyses loq̄bat: z de-
 us r̄idebat ei voce. Et paulop⁹ data lege in
 decē p̄ceptis: p̄sequēter d̄. Et oīs p̄ls vide-
 bat voces z lāpades z voces tube z mōtē fu-
 mantē. Et paulop⁹. Et stabat inq̄t oīs p̄ls a
 lōge. Moyses aut̄ itrauit i nebulā vbi erat
 de⁹: z dixit dñs ad moysen zc. Quid h̄nc di-
 cā nisi qz nemo tā vecors ē: qz credat fumū. ig-
 nē: nubes et nebulā. z si qua sunt hm̄oi: vbi z
 sapie dei qd ē xps: vel sp̄ūsc̄i eē subam: Maz
 de p̄fe deo: nec arriani h̄ vnqz ausi sūt dicere.
 Ergo creatura fuiēte creatori facta sunt illa
 oīa: z hūanis sensib⁹ p̄disp̄atiōe p̄grua pre-
 sentata: nisi forte qz dictū ē: moyses aut̄ in-
 trauit in nebulā vbi erat de⁹: h̄ arbitrabitur
 carnalis cogitatio a p̄lo qd ē nebulā visā: in-
 tra nebulā xpo moysen oculis carneis vidisse
 filiū dei: quē delyrātes heretici in sua suba vi-
 sū volūt Sane viderit eū moyses oculis car-
 neis: si oculis carneis p̄t videri: nō mō sapia
 dei qd ē xps: s̄ vel ip̄a cuiuslibz hoīs z q̄liscū-
 qz sapientis. Aut qz sc̄ptū ē de seniorib⁹ israel:
 qz viderūt locū vbi steterat de⁹ israel: z quia
 sub pedib⁹ ei⁹ tanqz opus lapidis sapphyri: z
 tanqz aspect⁹ firmamētī celi. Propterea cre-
 dendū ē x̄bū z sapiāz dei p̄ suā subam in spa-
 cio loci terreni stetisse: q̄ p̄redit a fine vsqz ad
 finē fortit̄: z disponit oīa suauit̄: z ita eē muta-
 bile verbum dei: per quod facta sunt omnia
 vt modo se cōtrahat: mō distēdat. Ahundet
 dñs a talib⁹ cogitationibus corda fidelium
 suoz: sed p̄subiectā: vt sepe dixim⁹: creaturā
 exhibent̄ h̄ oīa visibilia z sensibilia: ad signi-

Exo. 19

Ubi 8

Exo. 24

Sap. 8

Joh. 1

Rom. 1
Ibid

Exo. 19

Exo. 3

Act. 1

Exo. 1

Exo. 1

Ibid

Ibid

Secundus

nō operui. Dixi pñciabo aduersū me iniu-
 sticiā meā dño: et tu remisisti impietate pñti mei
 Regē em̄ tāto carnis núbilo debem⁹ i uolui:
 ut putem⁹ faciē qdē dñi eē uisibile: dñs uō
 uisibile: qñ qdē in forma serui vtrūq; uisibili-
 ter appuit. In forma at̄ dei absit ut tale aliqd
 cogites. Absit ut verbū dei et sapia dei ex vna
 pte habeat faciē: ex alia dorsum sic corp⁹ hu-
 manū: aut oīno vlla specie vī motiōe: sive lo-
 co: sive tpe pmutet. Quā pñt si illis uocib⁹
 q̄ fiebāt in exodo: et illis oib⁹ corp⁹ lib⁹ demō-
 strationib⁹ dñs iesus xp̄s oñdebat: aut alias
 xp̄s sic loci hui⁹ p̄sideratio psuadet: aīo spū-
 sctūs: sicut ea q̄ supra dixim⁹ admonēt: nō h̄
 efficiē ut de⁹ p̄ nūq; tali aliq; specie p̄rib⁹ vi-
 sus sit. Abultra em̄ talia uisa facta sūt illis tpi-
 bus nō euidēter noiato et designato i eis vel
 p̄re vel filio: vel spūsc̄to: s̄ tñ p̄ q̄sdā valde p-
 bables significatiōes nōnullis indicijs exi-
 stētib⁹: ut nimis temerariū sit dicere: deū pa-
 trē nūq; p̄rib⁹ aut p̄phis paliq; uisibiles for-
 mas apparuisse. Hāc em̄ opinionē illi pepert
 q̄ nō potuerūt i vnitāte trinitatis itelligere
 qd̄ dictū ē: Regi aut̄ seculorū i mortali uisibi-
 li soli deo: et quē nemo hoīm vidit: nec videre
 pōt. Qd̄ de ip̄a suba sūma sūmeq; diuina et in-
 cōmutabili: vbi et p̄ et fili⁹ et spūsc̄tus: vnus
 et solus de⁹ p̄ sanā fidē itelligit. Cū dñs aut̄
 ille p̄ creaturā p̄mutabile: deo incōmutabili
 subditā facte sunt: nō p̄p̄ie sicuti ē: s̄ signifi-
 catiue: sicut p̄ rez causis et tpi⁹ optuit osten-
 dētes deum.

De uisioe Danielis in qua illi et p̄ris et fili⁹
 p̄sona appuit i specie corpali La. XVIII
 Clāq; nescio quē admodū isti intelli-
 gāt qd̄ danieli appuit antiqu⁹ dierū
 a q̄ fili⁹ hoīs q̄ p̄p̄ nos eē dignat⁹ ē
 accepisse itelligit regnū: ab illo sc̄z q̄ eidicit i
 ps̄. Fili⁹ me⁹ estu: ego hodie genui te: po-
 stula a me et dabo tibi gētes hereditatē tuaz:
 et q̄ oīa subie cit sub pedib⁹ ei⁹. Si ḡ danieli:
 et p̄ dās regnū: et fili⁹ accipiēs: apparuerūt i
 specie corpali: quō isti dicūt: p̄rem nūq; uisū
 eē p̄phis: et iō solū debere itelligi inuisibile
 quē nemo hoīm vidit nec videre pōt. Ita n-
 narrauit daniel: Aspiciēbā inqt̄ donec thro-
 ni positi sunt: et uerust⁹ dierū sedebat: et indu-
 mētū ei⁹ q̄si nix albū et capill⁹ capiti ei⁹ q̄si la-
 na mūda. Thron⁹ ei⁹ flāma ignis: rore eius
 ignis flagrās: et flumē ignis trāsibat i p̄spectu
 ei⁹: et mille milia defuiebāt ei: et dena milia de-
 nū miliū assiste bāt ei. Et iudiciū collocauit et
 libri ap̄ti sūt et. Et paulopost. Aspiciēbā in-
 q̄t in visu nocti: et ecce cū celi nubib⁹ q̄si filius

hoīs erat: et vsq; ad veterē dierū puenit: et ob-
 latus ē ei. Et ip̄i dat⁹ ē p̄ncipat⁹ et honor et re-
 gnū: et oēs p̄ri trib⁹ et lingue ip̄i seruiēt. Do-
 testas ei⁹: p̄tās etna q̄ nō p̄teribit: et regnum
 ei⁹ qd̄ nō corūpet. Ecce p̄ dās: et fili⁹ accipi-
 ens regnū sempiternū: et sūt ambo i p̄spectu
 p̄phetātis uisibile sp̄e. Nō ḡ icōueniēter cre-
 dit etiā p̄ de⁹ eo mō solere appere mortalib⁹
 nisi forte aliq; dicat: iō nō eē uisibile p̄rem:
 qz incōspectu somniātis appuit. Ideo aut̄ vi-
 sibile filiū et spūsc̄tū: qz moyses illa oīa uigi-
 lās uidit. Quasi x̄o x̄bū et sapiam dei uidit
 moyses carnalib⁹ oculis: aut uideri spūs vel
 hūanus pōt q̄ carnē istā uiuificat: vel ip̄e cor-
 pore⁹ q̄ uentus dicit: q̄tomin⁹ ille spūs dei q̄
 oīm hoīm et angelorū mētes ineffabili excel-
 lētia diuine sube sup̄gredit. Aut q̄sq; tali p̄ci-
 pitef errore: ut audeat dicere filiū et spūsc̄-
 ctū etiā uigilantib⁹ hoīb⁹ eē uisibiles: patrē
 aut̄ nō nisi somniātib⁹. Quō ḡ de p̄re solo ac-
 cipiūt: Quē nemo hoīm uidit: nec uidere pōt
 An cū dormiūt hoīes: tūc nō sunt hoīes: aut
 q̄ formare similitudinē corp⁹ pōt ad se signifi-
 candū p̄ uisa somniantū: nō pōt formare ip̄-
 sam corporeā creaturā ad se significandū ocu-
 lis uigilantiū: cū ei⁹ ip̄a suba q̄ ē ip̄e qd̄ ē nulla
 corp⁹ similitudine dormiētū: nulla corporeā sp̄e
 uigilanti possit oñdi. S̄z nō solū p̄ris: uerētā
 fili⁹ et spūsc̄tū: et certe q̄ uigilantiū mouent vi-
 sis: ut nō p̄rem: s̄ tñ filiū vel spūsc̄tū credāt
 corp⁹ lib⁹ hoīm apparuisse p̄spectib⁹ ut omit-
 tā tantā latitudinē sanctaz paginarū: et tam
 multiplicē earū intelligentiā: unde nemo sa-
 ni capitis affirmare debet: nūq; p̄sonā patrī
 q̄ aliquā specie corporeā uigilantiū ocul⁹ de-
 monstratā. Sed ut hoc ut dixi omittaz: quid
 dicūt de p̄re n̄fo Abraam. cui certe uigilanti
 et ministranti: cū scriptura p̄mississet dicens:
 Tuus est dñs Abrae non vnus aut duo: sed
 tres apparuerūt uiri: quorū nullus excelsius
 alijs eminuisset dicit⁹ est: nullus honorati⁹ ef-
 fulsisse: nullus impiosi⁹ egisse. Quapropter
 qm̄ in illa triptira nostra distributiōe: primū
 querere institui⁹: utz pater: an fili⁹: an spi-
 ritusctūs: an aliqui pater: aliqui fili⁹: aliqui spi-
 ritusctūs: an sine vlla distinctiōe p̄sonaz: sic
 dicit⁹: de⁹ vn⁹ et solus: id est trinitas ip̄a: per il-
 las creature formas p̄rib⁹ apparuerit: inter-
 rogatis q̄ potuim⁹ q̄tum sufficere uisum est:
 sanctarum scripturarū locis: nihil aliud quā-
 tum existimo diuinorū sacramentorū mode-
 sta et cauta p̄sideratō psuadet: nisi ut temere
 nō dicam⁹ que nā ex trinitate p̄sona cui libet
 patrū et p̄phetaz in aliquo corp⁹ vel similitudi-

Exo. 33

Sap. 8

Esa. 69

Ibidē

Exod. 33

Abat. 26

Exod. 33

Esa. 6

Abat. 13

Ps. 31

Act. 2

Ps. 31

Ibidē

Ibidē

1. Thi. 1
Ibidē. 6

1. Thi. 6

Gen. 18

1. Thi. 6
Dan. 7

Ibidē

Liber

ne corporis apparuerit: nisi cū p̄tinētia lectiōis aliqua pbabilia circūponit indicia. Ipa em̄ natura vel suba vel essētia vel quolibet alio noīe appellandū ē idīpm̄ qđ de^o est: qđcđ illud ē corporaliter videri nō pōt. Per subiectā x̄o creaturā: nō solū filiū vel sp̄m̄ sanctū: sed etiā p̄rem̄ corporali specie siue similitudinē mortalib⁹ sensibus significatiōē suadere potuissē credendū est. Que cū ita sint: ne imoderatius p̄grediat̄ secūdi hui⁹ voluminis longitudo: ea que restant in p̄sequētib⁹ videam⁹.

Explicit liber secūdus.

Incipiūt capitula libri tertij.

- i Utrū cū de^o hoīb⁹ visus ē: ip̄e passum p̄tā creature specie apparuerit an vero angeli ex p̄sona ipsius sint locuti.
- ii De mutationib⁹ creature: siue p̄suetudinarijs: siue insolitis que nō fiunt extra potestatem ac potentiā creatoris.
- iii Exēplū quo oñdit̄ oēs cās actionū rōnabiliū a sūma dei volūtate descēdere.
- iiii De p̄uidētia dei qua subiectiōi sctōz p̄sident angelozum.
- v De op̄e dei oīs creatura admīstrat̄: q̄ et mira m̄ta ordīnt̄ p̄suetudinīs inserūt.
- vi De de^o oēm creaturā corpale animare cognoscit̄ in vteris matrū.
- vii De miraculis que magicis artib⁹ fiūt.
- viii Quicqđ angeli trāsgressores mali faciūt: nō ip̄is seruiunt ad nutū creature corporales: sed deo a quo dat̄ p̄tās.
- ix De causis originalib⁹ creaturaz corporaliū quas mundo creator inseruit.
- x De significatiōib⁹ que ad manifestandā voluntatē dei: siue p̄ angelos: siue p̄ homines ministrant.
- xi Essentiā trinitatis nunq̄ oculis apparuisse mortaliū: sed p̄ subiectā sibi creaturā significasse que voluit.

Incipit proemīū in tertijū libru.

Redant q̄ volūt: malle me legendo c̄ q̄ legenda dictando laborare. Qui aut̄ hoc nolunt credere expiri x̄o et p̄fit̄ et volūt: dētq̄ legēdo vel meis inq̄sitionibus r̄ndeat̄: vel interrogatiōib⁹ alioz: q̄s p̄ mea p̄sona quā inseruitio x̄pi gero: et p̄ studio quo fidē n̄ram aduersus errorē carnaliū et aīaliū hoīm muniri inardesco: necesse est me pati: et videant q̄ facile ab isto labore me tēperē: et q̄sto etiā gaudio stilū possim habere feriatū. q̄ si ea que legim⁹ de his reb⁹ sufficienter edita in latino sermone: aut nō sūt: aut nō inueniunt̄: aut certe difficile a nob̄ in-

ueniri queūt. Brece aut̄ lingue nō sit nob̄ tātus habit⁹: vt talū rex libris legēdis et intelligēdis v̄llo mō repiamur idonei: quo genere l̄raz ex his que nobis pauca interpretata sunt: nō dubito cūcta que vtiliter q̄rere possumus p̄tineri. Fratrib⁹ aut̄ nō valeā resistere iure: quo eis seru⁹ factus sum: flagitātib⁹ vt eoz in x̄po laudabilib⁹ studijs: lingua ac stilo meo: quas biga i me caritas agitat: maxime seruīā: egoq̄ ip̄e multa que nesciebam scribēdo me didicisse p̄fitear: nō debet hic labor me⁹ cuiq̄ pigro: aut multū docto videri sup̄fluous: cū multis impigris multisq̄ indoctis: inter quos etiā mibi nō parua ex p̄te sit necessari⁹. Ex his igit̄ que ab alijs de hac re scripta iā legim⁹: plurimū am̄niculati et adiuti: ea que d̄ trinitate: vno sūmo sūmeq̄ bono deo pie queri et differi posse arbitror: ip̄o exhortate querēda atq̄ adiuuante differēda suscepi: vt si alia nō sunt h̄mōi scripta: sit qđ habeam⁹: et legāt qui voluerint et valuerint: Si aut̄ iā sunt: tāto facilius aliqua inueniant̄ quanto talia plura eē potuerint. Sane cū in omnibus l̄ris meis: nō solū piū lectorē: s̄ etiā libez correctorē desiderē: multo maxie i his vbi ip̄a magnitudo questiōis: vtinā tā m̄ltos inuētores h̄re posset: q̄ m̄ltos p̄tradictores habet. Uerū tamē sicut lectorē meū nolo mihi eē deditū: ita correctorē nolo sibi. Ille me nō amet amplius q̄ catholicā fidē: ille se non amet amplius q̄ catholicā veritatē. Sicut il-

Dis. 9

li dico: Noli meis l̄ris quasi scripturis canonicis inseruire: s̄ in illis et qđ nō credebam cū inueneris incunctatē credere: in istis aut̄ qđ certū nō habebas: nisi certū intellexeris: noli firme t̄tinere. Ita illi dico: Noli meas litteras ex tua opinione v̄l p̄tentione: s̄ ex diuina lectione vel incōcussa rōne corrigere. Si qđ in eis veri cōprehēderis existēdo nō ē meū: at intelligēdo et amādo et tuum sit et meū. Si qđ aut̄ falsi cōuiceris errādo: fuerit meū: sed iā cauēdo nec tuū sit nec meū. H̄inc itaq̄ tertius hic liber sumat exordiū: quousq̄ secundus p̄ueniat. Lū em̄ ad id ventum esset: vt vellem⁹ oñdere: nō ideo m̄iorē patre filiū q̄ ille misit: hic missus ē: nec iō m̄iorē v̄troq̄ sp̄m̄ sc̄m̄: q̄ et ab illo: et ab illo missus in euāgelio legit̄: suscepim⁹ h̄ q̄rere: cū illuc missus sit filius vbi erat: q̄ in hunc mundū venit: et in hoc mūdo erat: cū illuc etiā sp̄s sanct⁹ vbi et ip̄e erat: q̄m̄ sp̄s d̄ni repleuit orbē terrarū: et hoc qđ cōtinet om̄ia sciētiam habet vocis. Utrū p̄pterea missus sit d̄ns: q̄ ex occulto i carne natus ē: et de sinu p̄ris ad oculos hoīm

Sap.

Joh

1. Thib⁹

Joh⁹

Sap⁹

Secundus

in forma serui tanq̄ egressus apparuit: ideo etiā spūsanct⁹: q̄ et ip̄e corpali specie q̄si columba visus est: et linguis diuisis velut ignis vt hoc eis fuerit mitti ad aspectū mortalium aliqua forma corporea s̄ spiritali secreto procedere: q̄d p̄ qm̄ nō fecit: tātūmō mississe nō etiā missus eē dicit⁹ sit. Deinde questū ē: cur et pater nō aliquādo dicit⁹ sit missus: si p̄ illas spēs corpales que oculis antiquoz apparuerūt ip̄e demonstrabat. Si autē fili⁹ tūc demonstrabat: cur t̄m post missus diceret: cū plenitudo tempis venit: vt ex femina nasceret: qm̄ quidē et antea mittebat: cū in illis formis corpali ter apparebat. Aut si nō recte missus diceret: nisi cū x̄bū caro factū ē: cur spūsanct⁹ missus legat⁹: cui⁹ incarnatio talis nō facta ē. Si vero p̄ illas antiquas demonstratōes: nec pater: nec filius nec spūsanct⁹ ostēdebat: cur etiā ip̄e nūc diceret missus: cū illis modis et antea nitteret. Deinde subdivisim⁹ vt hec diligentissime tractarent: et tripartitā fecimus questionē: cui⁹ vna ps in secūdo libro explicata est: due sunt relique: de quib⁹ deinceps differere aggrediar. Jam em̄ questū atq̄ tractatū ē in illis antiquis corpali⁹ formis et visis: nō tantūmō p̄rem: nec t̄mō filiū: nec tātūmō spūsanctū apparuisse sed aut indifferēter dñm deum qui trinitas ip̄a intelligit: aut qualibet ex trinitate psonā: quā lectiois textus indicij circumstantib⁹ significaret.

Utrū cū deus hominibus visus est ip̄e passumptā creature speciem apparuit: an x̄o angeli ex persona ipsius locuti sunt.

Capitulū. I

Unc ergo primū queram⁹: q̄d sequit⁹. Nam secūdo loco in illa distributiōe positū ē: vt ad hoc opus t̄mō creatura formata sit: in qua de⁹ sicut tunc optuiffe iudicauit: hūanis ostenderet aspectib⁹. An angeli qui iā erāt ita mittebant: vt ex psona dei loquerent⁹: assumētes corpalem spēm de creatura corporea in vsum ministrū sui. Aut ip̄m corp⁹ suū: cui non subdūtur: sed subditū gerūt mutātes atq̄ vertentes ī species quas vellent: accommodatas atq̄ aptas actionib⁹ suis: s̄m attributā sibi a creatore potentia. Quā pte questiois q̄tū dñs dederit ptractata: postremo vidēdū erit id q̄d institueramus inq̄rere: vtz fili⁹ et spūsanct⁹ et antea mittebant: et si ita est: quid inter illam missionē et eā quā in euangelio legim⁹ distet: an missus nō sit aliq̄s eoz: nisi cū vel filius factus ē ex maria v̄gine: vel cū spūsanct⁹ visibi

li specie: siue in colūba: siue in igneis linguis apparuerit. Sed fateor excedere vires intētiōis mee: vtz angeli manēte spiritali sui corporis qualitatē: p̄ hanc occultius opantes assumāt ex inferiorib⁹ elemētis corpulētiōib⁹ q̄d sibi coaptatū: quasi aliquā vestē mutēt et vertāt in quasilibet spēs corpales: etiam ip̄as veras: sicut aqua vera in v̄x vinū cōuersa ē. **Joh. 2**
An ip̄a pp̄ia corpa sua trāformēt in q̄d voluerit: accommodata ad id q̄d agūt. S̄z q̄dlibet hoz sit: ad p̄sentē questionē non p̄tinet. Et q̄uis hec qm̄ hō sum: nullo exp̄imento possum cōprehēdere: sicut angeli q̄ h̄ agūt et magis ea norūt q̄ ego noui: quaten⁹ mutēt corp⁹ meū in affectu volūtatis mee: siue q̄d in me: siue q̄d ex alijs exptus sum: q̄d hoz t̄m ex diuinaz scripturaz auctoritatib⁹ credā nūc nō opus ē dicere: nec cogar p̄bare: et fiat sermo longior de re qua nō indiget p̄sens q̄stio. Nūc illud vidēdū ē: vtz angeli tūc agebāt: et illas corpoz spēs apparētes oculis hominū: et illas voces insonātes aurib⁹: cū ipsa sensibilis creatura ad nutū seruiēs p̄ditoris in id q̄d opus erat p̄tpe vertebāt: sicut in libro sapie scriptū est. Creatura em̄ tibi factori deseruiens extēdit in tormentū aduersuz iniustos: et leuior sit ad b̄nfaciendū his q̄ i te cōfidūt. Propter hoc et tūc in oia se trāfigurans: oim nutrici gr̄e tue deseruiebat: ad voluntatē hoz q̄ te desiderabāt. Peruenit em̄ sapia volūtatis dei p̄ creaturā spiritalē vsq̄ ad effectus visibiles atq̄ sensibiles creature corpalis. Ubi em̄ nō opat⁹ q̄d vult dei om̄ipotētis sapia: q̄ p̄tendit a fine vsq̄ ad finē fortit⁹ et disponit omnia suauiter. **Sap. 16**
Ibidē. 8

De mutatiōib⁹ creature siue cōsuetudinarijs siue insolitis que nō fiunt extra potestātē ac potentia creatoris. **Ca. II**

Ed ali⁹ est ordo naturalis in cōuersiōne et mutabilitate corporū: q̄ q̄uis etiā ip̄e ad nutū dei seruiat: p̄seuerantiā tamē cōsuetudinis amittit admirationem sicuti sunt q̄ vel breuissimis vel certe nō longis interuallis tēpoz celo: terra: mariq̄ mutant: siue nascentib⁹: siue occidentib⁹ rebus siue alias aliter atq̄ aliter appentibus. Alia vero q̄uis ex ip̄o ordine veniētia: t̄m pp̄ longiora interualla tempoz min⁹ vsitata. Que licet multi stupeāt ab inq̄sitorib⁹ hui⁹ seculi: cōprehēsa sunt: et p̄gressu generationū quo sepi⁹ repetita sunt: et a plurib⁹ cognita: eo minus mira sunt: sicuti est defect⁹ luminariū: et raro exītes quedā spēs sideriū: et terremot⁹ et mōstruosi p̄tus aiantiū: et queq̄ s̄lla: quo

Liber

rū nihil sit nisi volūrate dei: si plerisque nō ap-
paret. Itaque licuit vanitati philosophorum etiā
causā alijs ea tribuere: vel xis vel proximis:
cū oīno videre nō possent: supiorē ceteris om-
nib⁹ cām. i. volūtatē dei: vel falsis: et ne ab ip-
sa quidē p̄ vestigatiōe corpaliū rez atq; mo-
tionū: sed a sua suspitiōe et errore platis. Di-
cā si potero quiddā: exēpli grā: quo hec apri-
ora sint. Est certe in corpe hūano qdā moles
carnis: et forme spēs: et ordo: distinctioq; mē-
broz: et tpatio valitudinis: h̄ corp⁹ inspirata
aīa regit: eadēq; rōnalis: et ideo q̄uis muta-
bilis: tñ que possit illi⁹ incōmutabilis sapie p-
ticeps eē: vt sit p̄cipatio ei⁹ in idipm: sicut in
psalmo sc̄ptū ē: de oib⁹ sanctis: ex quib⁹ tan-
quā lapidib⁹ viuis edificat illa hierlm̄ m̄ no-
stra eterna in celis. Ita em̄ canit. Hierusalē
que edificat vt ciuitas: cui⁹ p̄cipatio ei⁹ in
idipm. Idipm quippe b̄ loco: illud sūmū et in-
cōmutabile bonū intelligit: qd̄ de⁹ ē: atq; sa-
pientia volūtasq; ipius. Cui cantat alio loco

Ps. 121

Ps. 101

Abutabis ea et mutabunt: tu x̄o idē ip̄e es.
Exemplū quo oīdī omnes causas actio-
nū rōnabiliū a sūma dei volūrate descende-
re.

Capitulum III

Constituam⁹ ergo aīo talē sapientē:
cui⁹ aīa rōnalis iā sit p̄ticeps incom-
mutabilis eterneq; veritatis: quā d̄
oīnibus suis actiōib⁹ cōsulat: nec aliqd̄ oīno
faciat: qd̄ nō in ea cognouerit eē faciendū vt
ei subditus ei⁹ obtpans recte faciat. Iste si
cōsulta sūma rōne diuine iusticie quā i secre-
to audiret aure cordis sui: eaq; sibi iubere in
aliquo officio misericordie corp⁹ labore fati-
garet: egritudinemq; cōtraheret: cōsultisq;
medicis: ab alio diceret cām morbi eē corpo-
ris siccitatē: ab alio aut̄ humoris imoderatio-
nē: vnus eoz verā cām diceret alter erraret
vt rez tñ d̄ p̄ximis causis. i. corpaliū p̄nun-
ciaret. At si illi⁹ siccitatis causa q̄reret: et iue-
niret volūtatē labor: iā v̄tū eēt ad supiorē
cām: q̄ ab aīa p̄ficisceret ad afficiendū corp⁹
qd̄ regit: si nec ip̄a p̄ma eēt. Illa em̄ p̄culdu-
bio supior erat in ip̄a incōmutabili sapia: cui
homis sapiētis aīa in caritate seruiēs: et inef-
fabilit̄ iubēti obediēs: volūtatē laborē su-
sceperat: ita nō nisi dei volūtas cā p̄ma illius
egritudinis veracissime repiret. Itā x̄o si i la-
bore officioso et pio adhibuisset ille sapiēs mi-
nistros collaborantes secū in ope bono: nec
tñ eadē volūtatē dō fulētes: sed ad carnaliū cu-
piditatū suaz mercedē puenire cupiētes: vt
incōmoda carnalia deuitantes. Adhibuisset
etiā iumēta si hoc exigeret illi⁹ opis implēdi

pcuratio: que vtiq; in iūta irrātōnalia eēt
aīantia: nec ideo moueret membra sub sarcini-
nis: q̄ aliqd̄ de illo bono ope cogitarēt: si na-
turali appetitu sue voluptatis et deuitatione
molestie. Postremo adhibuisset etiā ip̄a cor-
porea oīni sēsu carētia: q̄ illi opi eēt necessa-
ria: frumentum sc̄z vinū: et oleū: veste: nūmū
codicē: et si qua h̄mōi. In his certe oib⁹ in il-
lo ope x̄fantib⁹ corpibus: siue aīatis: siue ina-
nimatis: q̄cūq; mouerent: attererent: repa-
rarent: exterminarent: reformarēt: alio at-
q; alio mō locis et t̄pibus affecta mutarent:
nō alia eēt istoz oīm visibiliū et mutabiliū fa-
ctoꝝ cā: nisi illa inuisibilis et incōmutabil vo-
lūtas dei p̄ aīam iustā: sicut sedē sapie cūctis
vtēs: et malis rōnalib⁹ et irrōnalib⁹ animis: et
postremo corpib⁹: siue que illis inspirarēt et
aīarent siue oī sēsu carētib⁹: cū p̄mū vt erēt
ip̄a bona aīa et sctā: quā sibi ad piā et filiosū
obsequiū subdidisset. Et q̄ de vno sapiente q̄
uis adhuc mortale corp⁹ gestate: q̄uis ex p-
te vidēte posuim⁹: exēpli grā: hoc de aliq̄ do-
mo vbi aliquoz taliū societas ē: hoc de ciuita-
te: vel etiā d̄ orbe terraz licet cogitare: si pe-
nes sapiētes sancteq; ac p̄fecte deo subditos
sit p̄ncipat⁹ et regimē rerū humanaz.

De puidētia dei qua subiectioni sanctorū
presidet angelozū.

Capitulum III

Ad hoc q̄ nō dū ē. Opret em̄ nos in
hac pegrinatōe p̄us mortaliter ex-
erceri: et p̄ vires mansuetudinis et pa-
riētie in flagellis erudiri: vt illā ip̄am supnaz
atq; celestē vnde pegrinamur patriā cogite-
mus. Illic em̄ dei volūtas: q̄ facit angelos su-
os spūs: et ministros suos ignē flagrantē: in
spiritib⁹ sūma pace atq; amicitia copulatis:
et in vnā voluntatē quodā spiritali caritatis
igne cōflatis: tanq̄ in excelsa et sctā et secreta
sede p̄sidēs: velut in domo sua: et in tēplo suo
Inde se q̄busdā ordinatissimis creatūre mo-
tib⁹: p̄mo spiritalib⁹: deinde corpaliū p̄ cum-
cta diffundit: et vtitur oībus ad incōmutabi-
le arbitriū inie sue: siue incorporeis: siue cor-
poreis reb⁹: siue rōnalib⁹: siue irrōnalib⁹: spi-
ritib⁹: siue bonis p̄ eius grām: siue malis p̄ p-
priā voluntatē. Sed quē ad mēdū corpa crassi-
ora et inferiora p̄ subtiliora et potētiora q̄dam
ordine regunt: ita oīa corpa p̄ spūm vite. Et
spūs vite irrōnal p̄ spūm vite rōnalē: et spūs vi-
te rōnalis desertoz atq; pctōz p̄ spūm vitē ra-
tionalē piā et iustū: et ille p̄ ip̄m deū: ac sic vni-
uersa creatura p̄ creatorē suum: ex quo: et p̄
quē: et in quo etiā p̄dita et instituta ē: ac p̄ hec
volūtas dei ē: p̄n: a et sūma cā oīm corpaliū

Sap. 9
1. Cor. 13
Phil.
Roma. 8

De p̄se
dis. 2

Ps. 103

3. Reg. 1

Exod. 1

Tertius

spe clerum atq; motionū. Nihil em̄ fit visibili
ter et sensibiler: qđ non de interiore inui-
sibili atq; intelligibili aula summi impatoris
aut iubeatur: aut pmittatur secunduz ineffa-
bilem iusticiam p̄miorū atq; penarū: gratiaz
z retributionum in ista toti⁹ creature amplif-
sima quadā immēsaq; republica Si ḡ aposto-
lus paulus q̄uis adhuc portaret sarcinā cor-
poris: qđ corūp̄itur et aggrauat animā: q̄-
uis adhuc ex pte atq; in enigmate videret:
optās dissolui z esse cū xp̄o: z i semetip̄o inge-
miscēs ad optionē expectans redemptionē
corpis sui: potuit tamē significando p̄dicare
dominū iesū xp̄m: aliter per linguā suā: aliter
p̄ epistolā: aliter p̄ sacramentuz corporis z san-
guinis eius. Nec linguā quippe eius: nec mē-
branas: nec attramentū: nec significātes so-
nos lingue editos: nec signa litterarū cōscri-
pta pelliculis: corpus xp̄i et sanguinē dicim⁹
sed illud tantū qđ ex fructibus terre acceptū
z prece mystica consecratū rite sumimus ad
salutē spiritālē in mēoriā p̄ nob̄ dñice passiōis
Qđ cū p̄ manus hominū ad illā visibilem spe-
ciē pducitur: non sanctificatur vt sit tam ma-
gnū sacramentū: nisi operante inuisibiliter
spiritu dei: cū hec om̄ia q̄ p̄ corporales mor⁹ in
illo ope fiunt: deus operetur: mouens p̄mi-
tus inuisibilia ministroz: siue aīas hominūz:
siue occultozū spiritū sibi subditas seruien-
tes: quid mirū si etiā in creatura celi et terre:
maris z aeris: facit deus q̄ vult sensibilia: at-
q; visibilia: ad se ip̄m in eis sicut oportere ip̄e
nouit significandū et demonstrandū: nō ip̄a
sua q̄ est apparēte substantia: que omnino in-
cōmutabilis est: omnibusq; spiritibus q̄s cre-
auit interius secretiusq; sublimior.

Operedei om̄is creatura administrat⁹
quo z mira multa ordini consuetudinis inse-
runtur. La. V

Item diuina totā spiritālē corpālēq;
administrante creaturā: oīm anno-
rum certis diebus aduocant aque
maris: z effundunt sup̄ faciem terre. Sed cū
hoc orante sancto heha factum est: quia pre-
cesserat tam continua: et tā longa serenitas
vt deficerent fame homines Nec ea hora qua
ille dei seruus orauit: aer ip̄e aliqua humida
facie mox futura pluuie signa p̄tulerat: conse-
cutis tantis et tam velociter imbribus: appa-
ruit vis diuina: quib⁹ illud dabat/ dispensaba-
turq; miraculū Itaq; deus operatur solēnis
fulgura atq; tonitrua Sed qz in monte synā
inuitato modo fiebant. vocesq; ille nō strep-
tu confuso edebant: sed ex eis quedāz signa

dari certissimis indicijis apparebant: miracu-
la erant. Quis attrahit humorē per radicez
vitis ad botruz et vinū facit: nisi deus: qui et
homine plantante et rigante incrementum
dat. Sed cū ad nutū dñi aqua in vinū inuita-
ta celeritate conuersa est: etiā stultis fatenti-
bus vis diuina declarata est. Quis arbusta
fronde ac flore vestit solēniter: nisi de⁹. Cle-
rum cū floruit virga sacerdotis aaron: collo-
cuta ē quodammodo cū dubitate hūanitate di-
uinitas. Et linguis certe om̄ibus: et om̄ibus
aīalium carnibus gignendis atq; formādis
cōmunis est terrena materies Et quis ea fa-
cit: nisi qui dixit vt hec terra produceret: z in
eodem verbo suo q̄ creauit regit atq; agit:
Sed cū eandē materiā ex virga moysi i car-
nez serpentis prime ac velociter vertit: mira-
culū fuit rei quidē mirabilis: sed tñ inuitata
mutatio. Quis aīaīat queq; viua nascētia
nisi qui et illū serpentē ad horā sicut op⁹ fue-
rat animauit.

Deus oēs creaturā corpālē animare co-
gnoscitur in vteris matrū. La. VI

Quis reddidit cadaueribus aīas
suas: cū resurgerēt mortui: nisi qui
aniat carnes in vteris matrū: vt ori-
ant⁹ morituri. Similiter et de cōmuni materia:
que in causis mūdialib⁹ p̄sistit: subito ad tēp⁹
p̄dire arietē et colūbā constituit: quibus vn⁹
vigor carneus et in tpe et ex tpe accessiōis et
recessiōis: nō dispar sed inuitatus apparuit
Sed cū fuit illa cōtinuato quasi quodāz fluuio
labentiū/ manātiūq; rerū: et ex occulto i p̄m-
ptū: atq; ex p̄mptu in occultū: vsitato itinere
trāscentiū naturalia dicuntur Cum vero ad
monēdis homib⁹ inuitata mutabilitate in-
gerūtur: magnalia nominantur.

De miraculis que magicis artibus fiunt.
La. VII

Itē video quid infirme cogitationi
possit occurrere: cur scz ista miracu-
la etiā magicis artibus fiat: Nam z
magi pharaonis similiter serpentes fecerūt
et alia similia. Sed illud āplius est admiran-
dū quō magozū illa potentia q̄ serpētes face-
re potuit: vbi ad muscas minutissimas ventū
est: oīno deficit Scyniphes em̄ muscule sunt
breuissime: qua tertia plaga sup̄bus p̄s egyptio-
rum cedebat. Ibi certe deficientes magi
dixerūt. Dign⁹ dei est hic Cū intelligi datur
ne ip̄os quidē trāsgressores āgelos z aereas
ptates in ymam istā caliginē: tanq; in sui ge-
neris carcerē: ab illi⁹ sublimis etheree purita-

Sap. 9
1. Cor. 13
Phil. 1
Roma. 8

De se.
dis. 2

1. Cor. 3

Joh. 2

Gen. 1

Gen. 4

Ps. 103

3. Reg. 18

Exod. 19

Exod. 7

Ibidē. 8

Ibidē

Tertius

habitatione d'rusas: p q's magice artes pnt
 q'qd pnt valere aliqd nisi data desup ptate.
 Dat aut v' ad fallēdos fallaces: sic i egypti-
 os: et in ipos etiā magos data ē: vt in eoz spi-
 rituū seductiōe viderent admirādi: a qb' fie-
 bāt a dei xitate dānādi vel ad admonēdos
 fideles: ne tale aliqd facere p magno deside-
 rer: ppter qd etiā nob scripturē auctoritate
 sūt pdita: vel ad exercēdā: pbādā manistan-
 dā: iustoz paciā: Neqz em pua visibiliū mi-
 raculoz potētia: iob cūcta q hēbat amisit et fi-
 lios: et ipam corporis sanitatem.

Quicqd angeli trāsgressores mali faciūt
 nō ipis seruiūt ad nutū creature corpales: s
 deo a quodā potestas

La. VIII

Ec iō putādū ē istis trāsgressorib'
 n angelis ad nutū fuire hāc visibiliūz
 rez materiaz: s deo poti' a q' h' p'as
 dat: q' tū in sublimi et spiritali sede incōmuta-
 bilis iudicat. Hā et dānatis iniqs etiā i metal-
 lo seruiūt aq' et ignis et terra vt faciāt inde qd
 volūt: s q' tū sinit: nec sane creatores illi ma-
 li angeli dicēdi sūt: qz pillos magi resistētes
 famulo dei: ranas et serpētes fecerūt. Nō em
 ipi eas creauerūt. Qm q'ppe rez q' corpaliū
 visibilitatez nascunt: occulta qdā semina in
 ist' corporeis mūdi hui' elemētis latēt. Alia
 sunt em h' iā spicua oculis nris ex fructibus
 et aiantib': alia dō occulta istozū seminū se-
 mina. Cū iūbēte creatore pduxit aqua pma
 natatilia et volatilia. Terra aut pma sui ge-
 neris germia: et pma sui generis animalia. Ne-
 qz em tūc huiusmodi fet' ita pducti sunt:
 vt in eis q' pducta sunt: vis illa cōsūpta sit: s
 plerūqz desunt pgrue tēperamentoz occa-
 siones. quib' erūpāt et spēs suas pagāt. Ecce
 em breuissim' surculus semē ē: naz puenient
 mādat' terre arborē facit. Hui' autē surculi
 subtilius semē aliqd eiusdē generis granum
 est: et hucusqz nobis visibile. Itā dō hui' etiā
 granū semē: q'uis oculis videre neqam: rō-
 ne tū cōscere possum: qz nisi talis aliq' vis
 eēt in istis elemētis: nō plerūqz nascerent ex
 terra q' ibi seminata nō eēt. Nec animalia tā mi-
 ta nulla mariū: seiazqz cōmixtiōe pcedente
 siue i terra: siue i aq: q' tū crescūt: et coeundo
 alia pariunt: cū illa nullis coeuntib' pentib'
 orta sint. Et certe apes semia filioz nō coeū-
 do cōcipiūt: s tanq' sparsa p terras ore colligūt.
 Inuisibiliū n. seminū creator: ipse crea-
 tor ē oim rez: qm q'cūqz nascendo ad oculos
 nros excūt: ex occultis semib' accipiūt pro-
 grediēdi p'ordia: et incrementa debite magni

tudis distinctiōesqz formaz. ab originalibus
 tanq' i gulis sumūt. Sic g nec pentes dicim'
 creatores hoim: nec agricolas creatores fru-
 gū: q'uis eoz extrinsec' adhibet motib' ista
 creanda dei virtus interi' opet. Ita nō soluz
 malos s nec bonos āgelos fas ē putari crea-
 tores: si p subtilitate sui sensus et corpis: semi-
 na rez istaz nobis occultiora nouerūt: et ea
 p pgruas tēpatiōes elemētōz latēter spargūt
 atqz ita gignēdaz rez: et accelerādoz incre-
 mētōzū pbent occasiōes. S nec boni hec ni-
 si q'ntū de' iubet: nec mali hec iniuste faciūt:
 nisi q'ntū iuste ipse pmittit. Hā iniqui malicia
 volūtate hābet iustā: ptatez aut nō nisi iuste
 accipit: siue ad penā suā: siue ad alioz: vt pe-
 nā maloꝝ: vel laudē bonoꝝ. Itaqz ap'ls pau-
 lus discernēs interi' deū creatantē atqz formā-
 tem ab opib' creature q' admonent extrinsec'
 et de agricultura similitudiez assumēs ait. Ego i. Cor. 3
 plātaui: apollo rigauit: s de' incrementū de-
 dit. Sicut g in ipa vita nra mentē iustificādo
 formare nō pōt nisi de': p'dicare at euāgeliz
 extrinsecus et hoies possūt: nō solū boni p ve-
 ritatē: s et iā mali p occasiōē. Ita creationē
 rez visibiliū de' interi' opat. Exteriores aut
 opatiōes siue bonoꝝ siue maloꝝ: vel āgelozū
 vel hoim: siue etiā quozūcumqz aialū fm im-
 periū suū: et a se impritas distributiōes ptātū
 et appetitiōes pmoditatū ita rez nature adhi-
 bet in q' creat oia quē admodū terre agricul-
 turā. Qua pp' ita nō possū dicere āgelos ma-
 los magicis artib' euocatos creatores fuisse
 ranarū atqz serpentiū: sic nō possū dicere ho-
 mies malos creatores eē segetis: quā p eozū
 opaz video exortā. Sic nec iacob creator co-
 loꝝ iu pecorib' fuit: qz bibētib' in pceptu mri-
 bus variatas virgas q's intuerent apposuit:
 S nec ipse pecudes creatrices fuerūt varie-
 rat' plis sue: qz inhēserat anie illarū discolor
 phātafia ex cōtuitu variāz virgarū p oculos
 imp'la. q' nō potuit nisi corpus qd sic affecto
 spū aiabatur ex cōpassiōe p mixtiōis afficere
 vñ teneris fetū p mordijs colorē ten' aspge-
 retur. Ut em sic ex semetipis afficiant: vñ aia
 ex corpe: vel corpe ex aia: pgruetie rōnis id fa-
 ciūt q' incōmutabiliter viuūt in ipa sūma dei
 sapia: quā nulla spacia locoꝝ capiūt: et cū ipa
 sit incōmutabilis: nihil eoz q' cōmutabilis sūt
 deserit: qz nihil eoz nisi p ipaz creatū ē: Ut ei
 de pecorib' nō virge s pecora nascerent: fe-
 cit hoc incōmutabilis et inuisibilis ratio sapie
 dei: p quā creata sūt oia. Ut aut de varietate
 virgarū pecorū pceptoz color aliqd duceret
 se cit hoc ala grauide pecudis p oculos affe-

Exod.

Gen. 30

Sap.

17

Tertius

tra forinsecus: et interi⁹ secuz p suo modulo
formadi regulā trahēs: quā de intima poten
tia sui creatoris accepit. Sz q̄ta sit vis aīe ad
afficiēdā atq; murandā materiā corpālē: cuz
tū creatrix corpis dici nō possit: qz oīs cā mu
tabilis sensibilisq; sube: oīsq; modus et nūer⁹
et pond⁹ eius vñ efficiē vt et sit: et natura ita vt
ita sit: ab intelligibili et incōmutabili vita q̄ su
per oīa ē: existit: et puenit vsq; ad extrema at
q; terrena: mult⁹ fmo ē: nec nūc necessarius
Uex p̄terea factū iacob de pecorib⁹ cōme
morandū arbitrat⁹ sum: vt intelligere si hō
q̄ xgas illas sic posuit: dici nō pōt creator co
loxi agnis et hedīs: nec ipe matx aīe q̄ pceptā
p oculos corpis phantasiā varietatis semib⁹
carne pceptis: q̄tū natura passa ē: aspserūt:
multomin⁹ dici posse ranax spentiūq; crea
tores angelos malos: p quos magi pharao
nis tunc illa fecerūt.

Exod. 8

De causis originalib⁹ creaturaz corpaliū
quas mūdo creator inseruit. La. IX

Aliud ē em̄ exitimo ac sūmo causaz
a cardine cōdere atq; administrare cre
aturā: qd̄ q̄ facit: sol⁹ creator ē deus.

Aliud autē p distributis ab illo virib⁹ et facul
tatibus aliquā opationē forinsec⁹ adiuuere
vt tūc vel tūc: sic vel sic: exeat qd̄ creat. Ista
q̄ppe originalit⁹ ac p̄mordialiter in qdā textu
ra elementoz cuncta iā creata sūt: s̄ acceptis
opportunitatib⁹ pdeūt. Nā sicut m̄ses graui
de sunt fetib⁹: sic ipe mūduz grauidus ē cau
sis nascentiū: q̄ in illo non creant: nisi ab illa
sūma eētia: vbi nec orit: nec morit aliquid:
nec incipit eē: nec desinit. Adhibere autē fori
secus accidētes causas: q̄ tametsi nō sunt na
turales: tū fm naturā adhibent vt ea q̄ secre
to nature sinu abdita p̄tinent: erūpāt: et fo
ris creent quodā mō explicando mēsuras et
nūeros: et pōdera q̄ in occulto acceperūt ab

Sap. 11

illo: qd̄ oīa in mēsurā et nūero et pōdere dispo
sunt: nō solū mali angeli: s̄ etiā mali hoīes pos
sunt: sicut exemplo agriculture: supra docui.
Sz ne de aīab⁹ q̄ si diuersa ratō moueat: quia
hūt spm̄ vite cū sensu appetēdi: q̄ fm naturā
sūt vitādīq; p̄traria: etiā hoc ē videre: q̄ mul
ti hoīes nouerūt: ex q̄bus herbis: aut carnib⁹:
aut quaz cunq; rex q̄buslibet succis obumo
rib⁹: vel ita positis: vel ita obrutis: vel ita cō
tritis: vel ita cōmixtis: que aīalia nasci soleāt
quozū se q̄s tā demēs audeat dicere creato
rē: Quid q̄ mix si quēadmodū p̄t nosse q̄libz
nequissim⁹ hō: vñ illi vel illi vermes musceq;
nascant: ita mali angeli p subtilitate sui sen
sus in occultiorib⁹ elementozū semibus no

runt: vñ rane sp̄tēs q; nascant: et hec p cer
tas et notas t̄pationū oportunitates occulte
morib⁹ adhibēdō faciūt creati: nō creat: s̄ il
la hoīes q̄ solēt ab hoīb⁹ fieri: nō mirāt. Qd̄
si q̄sq; celeritates incremētozū forte miratū
q̄ illa aīantia tā cito facta sunt: attēdat quē
admodū et ista p modulo facultatis humane
ab hoīb⁹ p̄curent. Uñ em̄ sit vt eadē corpo
ra citius vermescant estate q̄ hyeme: citi⁹ in
calidiorib⁹ q̄ in frigidiorib⁹ locis: Sz ab ho
mibus tāto difficili⁹ adhibent: q̄to desūt sen
sū subtilitates: et corpoz mobilitates in mē
bris terrenis et pigris. Uñ quilibuscūq; an
gelis vicinas causas ab elemētis p̄trahere:
quāto facili⁹ ē: tāto mirabiliores in h̄mōi ope
rib⁹ eoz existūt celeritates: s̄ nō ē creator: ni
si q̄ pncipalit⁹ ista format. Nec quisq; h̄ pōt ni
si ille penes quē p̄mit⁹ sunt oīm q̄ sunt mēsu
re: nūeri: et pōdera: et ipe ē vnus creator de⁹:
ex cui⁹ ineffabili potētatu sit etiā vt qd̄ possit
hi angeli si pmitterent: ideo nō p̄t: qz non p̄
mittunt. Necq; n. occurrit alia rō: cur nō po
tuerint facere minutissimas muscas qui ra
nas serpētēs q; fecerūt: nisi qz maior aderat
dñatio p̄hibēdi p sp̄m̄ sc̄m̄: qd̄ etiā ipi magi
cōfessi sunt dicētes. Digiti⁹ dei ē h̄. Quid autē
possint p̄ naturā: nec possint p̄ p̄hibitionē: et
qd̄ p̄ ipius nature sue cōditionē facere non si
nant: h̄mōi explorare difficili ē: imo vō imp̄f
sibile: nisi p̄ illud donū dei: qd̄ ap̄ls cōmēorat
dicēs: Alij dijudicatio spiritūū. Nouim⁹ enī
hoīem posse ambulare: et nequa q̄ h̄ posse si
nō p̄mittat: volare autē nō posse etiā si p̄mit
tat. Sic et illi angeli quedā p̄t facere: si p̄mit
tant ab angelis potētiorib⁹ ex impio dei: que
dā vō nō p̄t: nec si ab eis p̄mittant: qz ille nō
p̄mittit a quo illis ē talis nature modus: qui
etiā p angelos suos et illa plexq; nō p̄mittit q̄
cōcessit vt possint. Exceptis igit illis: q̄ v̄sita
tissimo trāscursu tempoz in rex nature ordi
ne: corpālī sūt: sicuti sunt ortus s̄idez occa
susq; generatiōes et mortes aīaliū: seminū et
germinū inūerabiles diuersitates: nebule et
nubes: niues et pluuie: fulgura et tonitrua ful
mina et gradines: venti et ignis: frigus et est⁹:
et oīa talia. Exceptis etiā illis q̄ in eodē ordi
rara sunt: sicut defect⁹ luminū: et sp̄s inuisita
te s̄idez: et inōstra et terremorus: et silia. Exce
ptis q̄ istis oibus quozū qd̄ p̄ma et sūma cau
sa nō ē nisi volūtas dei. Uñ et in psalmo: cuz
qdā hui⁹ generis essent cōmētorata: ignis:
grado: nix: glacies: sp̄s rēpestatis: ne q̄s ea
vel fortuitu: vel causis n̄mō corpālibus: vel
etiā spiritalib⁹: tū p̄ter volūtatē dei existenti

Ibidē

Exod. 8

Ibidē. 7

Exod. 8

1. Cor. 12

Ps. 148

Tertius

bus agi crederet: continuo subiecit: que faci
 Ibidē unt verbum eius.

De significationib⁹ q̄ ad manifestandam
 voluntatē dei: siue p̄ hoies: siue p̄ angelos mi
 nistrantur. Lap̄m. X

Edhis vt dicere ceperā exceptis:

alia sunt illa que q̄uis ex eadē mate
 ria corpali: ad aliqd̄ tñ diuinit⁹ an
 nūciandū n̄ris sensib⁹ admouēt: q̄ pp̄rie mi
 racula & signa dicunt: nec in oib⁹ que a nob̄
 a dño deo annūciant: ip̄ius dei p̄sona suscipi
 tur. Cū autē suscipit: aliqui in angelo demon
 strat: aliqui in ea specie q̄ nō ē qd̄ angelus: q̄
 uis p̄ angelū disposita m̄stret. Rursus cū in
 ea specie suscipit: que nō ē qd̄ angelus: aliqui
 iā erat ip̄m corp⁹: & ad h̄ demonstrandū in ali
 quā mutationē assumit: Aliquā ad hoc exouit
 & repacta rursus assumit: sicut etiā cū hoies
 annūciāt: Aliquā ex sua p̄sona v̄ba dei loquan
 tur: sicut cum p̄mittit: dicit dñs: aut hec dicit
 dñs: aut tale aliqd̄. Aliquā autē nihil tale p̄mit
 tentes: ip̄am dei p̄sonā in se suscipiūt: sicut ē
 Intellectū tibi dabo: & cōstituā te in via qua
 ingredieris: Sic nō solū in dictis: verū etiā
 in factis dei p̄sona significāda imponit p̄phe
 te: vt eā gerat in m̄strio p̄phetie: sicut eius
 p̄sonā gerebat q̄ vestimentū suū diuisit i duo
 dccim p̄tes: & ex eis decē seruo regis salomo
 nis dedit: regi futuro isrl̄. Aliquā etiā res q̄ nō
 erat qd̄ p̄ph̄a: & erat iā in terrenis reb⁹ i hu
 iusmodi significationē assumpta ē: sicut som
 no viso euigilās iacob fecit de lapide: quem
 dormiēs hēbat ad caput: Aliquā ad hoc fit ea
 dē sp̄s vel aliq̄stulū māsura: sicut potuit ser
 pens ille ene⁹ exaltat⁹ in heremo: sicut p̄nt et
 lre. Vel pacto m̄strio trāsitura: sicut panis
 ad hoc factus in accipiēdo sacramēto consu
 mit. Sed q̄ hec hoib⁹ nota sunt: q̄ p̄ hoies
 fiunt: honorē tanq̄ religiosa p̄nt habere: stu
 porē tanq̄ mira non p̄nt. Itaq̄ illa q̄ p̄ ange
 los fiunt: quo difficiliora & ignotiora: eo mira
 biliora sunt nobis: illis autē tanq̄ sue actiōes
 note atq̄ faciles. Loquit⁹ ex p̄sona dei ange
 lus homini dicēs. Ego sum de⁹ abraā: & deus
 isaac: & de⁹ iacob: cū sc̄ptura p̄dixisset. Cū
 est ei angel⁹ dñi. Loquit⁹ & hō ex p̄sona dñi di
 cēs. Audi p̄p̄ius meus & loquar israhel: & testi
 cabor tibi de⁹: de⁹ tuus ego sum. Assumpta ē
 v̄ga ad significationē: & in serpentē angelica
 facultate mutata ē. Que facultas cū desit ho
 mini: assumpt⁹ ē tñ & ab hoie lapis: ad talē ali
 quā significationē. Inter factū āgelī: & factū
 hois: plurimū distat. Illud & mirandū & intel
 ligendū est: hoc autē tantū mō intelligendū.

Qd̄ ex vtroq̄ intelligit: fortassis vnū ē: at il
 la ex q̄bus intelligit diuersa sunt: tanq̄ si no
 men dñi & auro & attramēto scribat. Illud est
 p̄ciosius: illud vili⁹: qd̄ tñ vtroq̄ significat id
 ip̄m ē. Et q̄uis idē significauerit: ex v̄ga moy
 si serpens qd̄ lapis iacob: melius tñ aliqd̄ lapis
 iacob q̄ serpētes magoz. Itā sicut vnctio la
 pidis xpm̄ in carne: in qua vnct⁹ ē oleo exul
 tatiōis p̄p̄ticipib⁹ suis: ita v̄ga moȳsi cōuersa
 in serpentē ip̄m xpm̄ factū obedientē vsq̄ ad
 mortē crucis: vñ ait. Sicut exaltauit moyses
 serpentē in dextro: sic optet exaltari filiū hois
 vt ois q̄ credit in ip̄o: nō pereat: s̄ hēat vitā
 eternā. Sicut intuētes illū serpentē exaltatū
 in heremo serpentū mortib⁹ nō peribāt. Cle
 tus em̄ hō n̄ fixus ē cruci cū illo: vt euacuet
 corp⁹ pct̄. Per serpentē em̄ intelligit mors:
 que facta ē a serpēte in paradiso: mō locutiōis
 p̄efficientē id qd̄ efficit demonstrante. Ergo
 v̄ga in serpentē: xps̄ in mortē: & sp̄ens rur
 sus in v̄gā: xps̄ in resurrectionē tot⁹ cū corpe
 suo qd̄ ē ecclesia: qd̄ in fine t̄pis erit: que sp̄en
 tis cauda significat: quā moyses tenuit vt re
 daret in virgam. Serpētes autē magoz tanq̄
 mortui seculi: nisi credētes in xpm̄ tanq̄ de
 uorati in corp⁹ eius intrauerint: resurgere i
 illo nō poterūt. Lapis ḡ iacob vt dixi melius
 aliqd̄ significauit q̄ serpētes magoz. At em̄
 factū magoz: multo mirabili⁹. Vt hec ita
 nō p̄iudicāt rebus intelligēdis: tanq̄ si hois
 nomē scribat auro: & dei attramēto. Illas eti
 am nubes & ignes quō fecerint vel assumep
 rint angeli ad significandū qd̄ annūciabant
 etiā si dñs vel sp̄s sc̄ctūs illis corp̄alib⁹ formis
 ostendebatur. Quis nouit hoim: sicut infan
 tes nō norūt qd̄ in altari ponit: & pacta pieta
 tis celebratiōe cōsumit: vnde vt quō cōficiat
 tur: vnde in vsum religionis assumat: Et si
 nunq̄ discat exp̄imento vel suo vel alioz: et
 nunq̄ illā sp̄em rez videat: nisi inter celebra
 tiōne sacramentoz cū offerit & dat: dicatur q̄
 illis auctoritate grauissima cui⁹ corp⁹ & san
 guis sit: nihil aliud credēt: nisi oīno in illa spe
 cie dñm oculis appuisse mortaliū: & de latere
 tali pcusso: liquore illum oīno fluxisse. Adhibi
 autē oīno vtile ē: vt meminerim viriū mearū
 fratresq̄ meos admoneā vt & ip̄i meminerit
 suaz ne vltra q̄ tutū est hūana p̄grediat m̄
 firmitas. Quēadmodū em̄ hec faciūt ange
 li vel potius de⁹: quēadmodū hec faciat p̄ an
 gelos suos: & quātū fieri velūt etiā p̄ angelos
 malos: siue sinēdo: siue iubēdo siue cogendo
 ex occulta sede altissimi imperij sui: nec ocu
 loz acie penetrare: nec fiducia rōis enucle

Ps. 31
 3 Reg. 11
 Gen. 28
 Rume. 21
 Exod. 3
 Ps. 80

Exod. 4
 Gen. 28
 Exod. 7
 Ps. 44
 Phil. 2
 Job. 3
 Aue. 21
 Roma. 6

Exod. 4

Sap. 9

Sap. 9

Roma. 1

2. Cor. 4

Heb.

are: nec puerca mentis comprehendere valeo: vt
 tã certus hinc loquar ad omnia que requiri d
 his rebus possunt: q̄ si essem angelus: aut p
 pheta: aut ap̄tus. Cogitationes em̄ mortaliuz
 timide z incerte puidẽtie nostre. Corp̄ em̄
 qđ corũp̄it aggrauat animã: z deprimit ter
 rena inhabitatio sensum multa cogitantem.
 Et difficile estimam̄ que in terra sunt: z que
 in pspectu sunt inuenim̄ cũ labore. Que in
 celis sunt aut: quis inuestigabit? Sz qz sequit̄
 z dicit. Sensum vob̄ tuũ qđ scier: nisi tu dede
 ris sapiam z miseris scĩsp̄m tuũ d̄ altissimis
 Que in celis sũt qđ nō inuestigam̄: que re
 rũ genere z corpa angelica sũt pp̄riã dignita
 tẽ z eoz qđã corpalis actio p̄tinet: sũt sp̄m tũ
 dei missum nob̄ d̄ altissimis z imptitã eī gra
 tiã mentib̄ nr̄is: audeo fiducialit̄ dicere: nec
 deũ p̄rem: nec v̄bũ eī: nec sp̄m eī: qđ deus
 vnus est: p̄ id qđ ẽ: atq; idip̄m est: vllomō esse
 mutabilẽ: ac p̄ hoc multo min̄ ẽẽ visibilẽ: qm̄
 sunt qđã q̄uis mutabilia: non tũ visibilia: sic
 nr̄e cogitationes: z memorie: z voluntates: z
 ois incorpea creatura. Visibile autẽ quicq;̄
 nō est: qđ non sit mutabile.

Essentiã trinitatis nunq;̄ oculis apparuit
 se mortaliũ: sed p̄ subiectã sibi creaturã signi
 ficasse que voluit. La. XI

Ua p̄pter suba vel si melī d̄: eẽntia
 qđ dei: vbi p̄ modulo n̄o ex quãtulacũ
 qđ p̄tula intelligim̄ p̄rem z filiũ et
 sp̄m sc̄m: qm̄ qđẽ nullo mō mutabilis ẽ: nullo
 mō p̄t ip̄a p̄ semetip̄am eẽ visibilis. Proin
 de illa oia que p̄ribus visa sunt: cum dē illis
 sũt suã dispensationẽ tp̄ib̄ p̄gruã p̄sentaref̄:
 p̄ creaturã facta esse manifestũ ẽ. Et si nos la
 ter quō ea mĩstris angelis fecerit: p̄ angelos
 tũ esse facta: nō ex nr̄o sensu dicim̄: ne cuiq;̄

Roma. 12

2. Cor. 4

videamur plus sãpe p̄ter qđ optet sãpe. Sz sa
 piam̄ ad t̄pantã sicut deus nob̄ parit̄ ẽ mē
 surã fidei: z credimus p̄pter qđ z loquimur.
 Extat em̄ auctoritas diuinaz scripturaz: vn
 de mēs nr̄a deuiare nō debet: nec relicto soli
 damento diuini eloquiũ: p̄ suspicionũ suarum
 abrupta p̄cipitari: vbi nec sensus corp̄is r̄git:
 nec p̄spicua rō v̄itatis elucet. Aprissime q̄pe
 sc̄ptũ ẽ in ep̄la ad hebreos cũ dispensatio no
 uũ testam̄ti a disp̄latiõẽ veteris testam̄ti
 sũt p̄gruentiã seculoz actp̄m distingueretur
 nō tũ illa visibilia: sed ip̄m etiã sermonẽ p̄ an
 gelos factũ: sic em̄ dicit. Ad que autẽ angeloz
 dixit aliqũ. Sede ad dexteraz meã: qđ ad usq;̄
 ponã inimicos tuos scabellũ pedũ tuoz: nō
 ne oēs sũt mĩstri sp̄s ad mĩstrationẽ missi: p̄
 p̄ter eos qđ futuri sũt hereditatẽ possidere sa

Heb. 1

lutis: hinc oñdit illa oia: nō solũ p̄ angelos scã
 s̄ etiã p̄ nos facta: i. p̄ p̄m dei: cui p̄mit
 tit hereditas vite et̄ne: sic ad corinthios etiã
 sc̄ptũ ẽ. Oia h̄ in figura p̄tingebãt illis: sc̄ptã 1. Cor. 10
 sũt autẽ ad correptionẽ nr̄am: i. qđ fines secu
 loz obuenerit. Deinde qz tũc p̄ angelos: nũc autẽ
 p̄ filiũ s̄mo factus ẽ: p̄sequẽter apteq; demon
 strãt. Propterea inq̄t: abundantī optet ar
 tẽdere nos qđ audiuiim̄: ne forte defluamus.
 Si em̄ qđ p̄ angelos dicit̄ s̄mo factus ẽ firmus: et
 ois p̄uaricatio z inobediẽtia iustam accepit
 mercedis retributionẽ: quō nos effugiemus
 tantã negligẽtes salutẽ? Et q̄si q̄rẽtes quam
 salutẽ vt oñderet se de nouo testam̄to iã di
 cere: i. s̄mone qđ nō p̄ angelos: s̄ p̄ dñm factus ẽ
 Que cũ iniriũ accepisset inq̄t: vt enarraref̄
 p̄ dñm ab his qđ audierit in nos p̄firmata ẽ: cõ
 testate deo signis z portẽtis z varijs v̄tutib̄
 z sp̄s sc̄m diuinitõib̄ s̄m suã voluntatẽ. Sz ait
 aliq;̄: cur qđ sc̄ptũ ẽ. Dixit ad moysen: z nō po
 tī: dixit angelus ad moysen? Quia cũ v̄ba iu
 dicis p̄co pronũciat: nō scribit in gestis: ille p̄
 co dixit: s̄ ille iudex. Sic etiã loquẽte p̄pha sã
 ctõ: z si dicam̄ p̄pha dixit: nihil aliõ qđ dñm di
 xisse intelligi volum̄. Et si dicam̄: dñs dixit
 prophetã nō s̄trahim̄: s̄ qđ p̄ eũ dixerit ad
 monem̄. Et illa qđ sc̄ptura sepe aperit̄ age
 lũ eẽ deũ: qđ loquẽte idẽtĩdẽ d̄: dñs dixit. sic iã
 demõstrauim̄. Sz p̄opt̄ eos qđ cũ scriptura
 illic angelũ noiat: ip̄m p̄ seip̄m filiũ dei volũt
 itelligi: qz p̄p̄ anũciationẽ p̄ne ac sue volũ
 tat̄ a p̄pha dicit̄ ẽ angelus: propterea voluit
 ex hac eplã mãifestũ testimoniũ dare: vbi nō
 dictũ ẽ: p̄ angelũ: s̄ p̄ angelos. Itã t̄stephan̄
 i. actib̄ ap̄toz eo more narrat h̄: qđ etiã in li
 bris veterib̄ p̄sc̄pte sũt. Uiri fr̄es z p̄res au
 dite inq̄t: d̄s gl̄ie appuit abraẽ p̄ri n̄o: cũ eẽt
 in mesopotamia syrie. Itã qđ autẽ arbitref̄
 tũc deũ gl̄ie p̄ id qđ in seip̄o ẽ: cuiusq;̄ ocul̄ ap
 paruisse mortaliũ: i. p̄sequentib̄ dicit. qđ moysi
 angelus appuerit. Fugit inq̄t moyses in v̄bo
 isto: z factus ẽ inq̄lin̄ in terra madian: vbi ge
 nuit filios duos. Et cõplet̄ illic anis. xl. appa
 ruit illi de f̄ro mōtis syna angelus dñi i flõma
 ignis i rubo. Ab moyses autẽ vidẽs mirabat̄ vi
 suz. Qui cũ accederet p̄siderare: facta ẽ vox
 dñi dicẽs. Ego sum deus pat̄r tuoz: deus abraã
 z deus isaac: z deus iacob. Tremefactus autẽ
 moyses: nō audebat cõsiderare. Dixitq;̄ illi
 dñs. Solue calciamentũ pedũ tuoz tẽ. h̄ic
 certe z angelũ z dñm dicit: eundẽq;̄ deũ ab aã
 z deũ isaac: z deũ iacob: sic i genesi sc̄ptũ est.
 An forte qđ dicitur ẽ qđ moysi p̄ angelũ appu
 it dñs: abraẽ vero p̄ seip̄m. At hoc a stepha

Act. 7

Exod. 3

Exod. 3

Liber

no nō q̄ram: ip̄m librū vñ stephan⁹ ista nar-
rauit interrogem⁹. Nūquid em̄ q̄ sc̄ptū est.
Gen. 12 Et dixit dñs deus ad abraam: Et paulopost:
Et visus ē dñs de⁹ abrae: p̄pterea ista non p̄
angelos facta sunt: cū alio loco siliter dicat.
Gen. 18 Visus ē autē eide⁹ ad ilicē mambre sedēti ad
ostiū tabernaculi sui meridie. Et tñ cōsequē
ter adiūgit. Respiciēs autē oculis suis vidit:
et ecce tres viri stabāt sup eū: de quib⁹ iā di-
xim⁹. Quō em̄ poterūt isti q̄ vel a x̄bis ad in-
tellectū nolūt assurgere: vel facile se ab intel-
lectu in x̄ba p̄cipitāt: quō potest explicare vi-
suz eē deū in viris trib⁹: nisi eos sicut etiā cō-
sequētia docent: angelos fuisse fateant. An
q̄ nō dictū est angelus: ei locut⁹ ē vel appuit:
p̄pterea dicere: audebūt: moysi q̄ dē illā visio-
nē ac vocē p̄ angelū factā: q̄ ita sc̄ptū ē: abrae
autē q̄ cōmemoratio angeli nō ē facta: p̄ sub-
stantiā suā deū appuisse atq̄ sonuisse. Quid
q̄ nec apud abraā de angelo tacituz ē: Nam
Gen. 22 ita legit cū imolādus fili⁹ eius p̄cipet. Et fa-
ctū ē post hec x̄ba: tēptauit de⁹ abraā: et dixit
ad eū. Abraā abraam. Et ille dixit. Ecce ego
Et dixit ei. Accipe filiū tuū dilectū quē diligis
isaac: et vade in terraz excelsam: et offer eū ibi
holocaustū sup vnū montē quem tibi dixerō
Ibidē Lerte hic de⁹: nō angel⁹ cōmēoratus ē. Pau-
lopost x̄o ita se habet sc̄ptura. Extēdēs autē
abraā manū suā: sūpsit gladiū volens occide-
re filiū suū. Et vocauit eū angel⁹ dñi de celo:
et dixit ei: Abraā abraaz. Et dixit. Ecce ego.
Et dixit. Ne iniicias manū tuā sup puerū: ne-
q̄ facias ei q̄c̄q̄. Quid ad h̄ r̄ndet: an dictu-
ri sunt deū iussisse vt occideret obtpasse ange-
lū. phibuisse: Porro ip̄m p̄rem adūsum de p̄-
ceptū q̄ iusserat vt occideret obtpasse ange-
lo vt p̄ceret. Ridēdus et abijciēd⁹ hic sensus
est. Sz neq̄ huic tā grosso et abiecto vllū locū
Ibidē sc̄ptura eē pmittit: p̄tinuo subiūgens. Nunc
em̄ cognoui q̄ times deū tu: et nō pepcisti fi-
lio tuo dilecto p̄pter me. Quid ē p̄pter me:
nisi p̄p̄ eū q̄ occidi iusserat. Idem igif deus
abrae q̄ angelus: an poti⁹ p̄ angelū de⁹. Acci-
pe sequētia. Lerte iā hic angel⁹ manifestissi-
me exp̄ssus ē: attēde tñ q̄ d̄ p̄terat. Respiciēs
abraā oculis suis vidit. et ecce aries vnus te-
nebat in arbore sabech cornib⁹: et abijt abra-
am: et accepit arietē: et obtulit eū holocaustū
pro isaac filio suo. Et cognominauit abraam
nomē loci illius dñs vidit: vt dicāt hodie q̄ i
mōte dñs visus ē: sicut pauloante q̄ dixit de-
us p̄ angelū. Nūc em̄ cognoui q̄ times deū:
nō q̄ tūc de⁹ cognouisse intelligēdus est: sed
egisse: vt p̄ deū ip̄e abraam cognosceret q̄n-

tas haberes vires cordis ad obediendū deo
vsq̄ ad immolationē vnici filij. Illo mō locu-
tionis quo significat p̄ efficientē id q̄ efficit
sicut dicit frigus pigrum: q̄ pigros facit: vt
video cognouisse diceret: q̄ ip̄m abraam co-
gnoscere fecerat quē poterat latere fidei sue
firmitas: nisi tali exp̄mento probaret. Ita et
hic cognominauit abraā nomē loci illius dñs.
vidit: id ē q̄ videri se fecit. Nam cōtinuo se-
cutus ait: vt dicāt hodie q̄ in mōte dñs visus
est. Ecce idem angelus: dñs dicit. Quare ni-
si q̄ p̄ angelū dñs. Jam x̄o in eo q̄ sequitur
propheticē: om̄ino loquitur angelus et p̄orsus
aperit q̄ p̄ angelū deus loquat. Et vocauit
inquit angelus dñi abraā itez de celo dicēs.
Gen. 22 Per me iuravi dicit dñs: pro eo q̄ fecisti hoc
verbū: et nō pepcisti filio tuo dilecto propter
me et. Hec certe verba vt dicat ille: p̄ quē lo-
quit dñs: hec dicit dñs: etiā prophete solent
habere. An filius dei de p̄re ait: dicit dñs: et ip-
se est ille angel⁹ p̄ris. Quid ergo de illis tri-
bus viris. Nōne respiciunt quomō vigeant
qui visi sunt abrae: cū p̄dictū esset: visus ē ei
dñs: an q̄ viri dicti sunt: nō erāt angeli. Da-
nielem legāt dicentē. Ecce vir gabriel: Sed
quid vltra differimus ora eorū euidentissimo
atq̄ grauissimo alio documēto op̄ilare: vbi
nō angelus singulariter: nec viri pluraliter
sed omnino angeli dicunt: p̄ quos sermo nō
quilibet factus: sed lex ip̄a data manifestissi-
me ostendit: quā certe nullus fidelium dubi-
tat deū dedisse moysi ad subiugandum ip̄m
israel: sed tñ per angelos datā ita stephanus
loquit. Dura ceruice inquit et nō circumcisi
corde et aurib⁹: vos semp̄ spiritū sanctō restiti-
stis: sicut p̄res v̄ri: quē prophetarū nō p̄secu-
ti sunt p̄res v̄ri: et occiderūt eos qui p̄nuncia-
bant de aduentu iusti: cuius nūc vos prodi-
tores et interfectores fuistis qui accepistis le-
gem in edictis angelorum: nec custodistis.
Quid hoc euidentius: quid tanta auctori-
tate robustius. In edictis quidē angelorū lex
illi populo data est: sed dñi iesu x̄pi p̄ eā dispo-
nebat: et p̄nunciabat aduentus. Et ip̄e tanq̄
verbum dei miro et ineffabili mō erat in an-
gelis: in quorū edictis lex ip̄sa dabat. Cū di-
cit in euāgelio. Si crederetis moysi: crede-
retis et mihi: de me em̄ ille scripsit. Per ange-
los ergo tūc dñs loquebat: per angelos fili-
us dei: mediator dei et hominū futurus: ex se
mine abrae suū disponebat aduentum: vt in-
ueniret a quibus recipere cōfiteres reos:
quos lex nō impleta fecerat transgressores
Cū et ap̄tus ad galathas dicit. Quid gl̄ lex?

1. Thib.

Gen. 22

Dan. 8

Act. 7

Job. 5

1. Thib.

Gal. 3

Transgressiois gra pposita e: donec veniret
 semē cui pmissum ē disposita p angelos i ma
 nu mediatoris: hē disposita p angelos in ma
 na sua. Ad em nat^o ē p pditionē: sed p prātē
 Quāt nō aliqūē ex angelis dicit mediatō:
 rē: sed ipm dnm iesum xpm in q̄tū hō fieri di:
 1. Thi. 2 gnar^o est: habes alioloco. Unus in q̄t deus:
 et vn^o mediator dei et hoim: homo xps iesus
 hinc illud pasca in interfectione agni. hinc il
 la oia q̄ de xpo venturo in carne atq; passuro
 sed et resurrecturo in lege figurant: q̄ data ē
 in edictis āgelox: donec veniret semē dispo
 sitū p āgelos in manu mediatoris. In q̄bus
 angelis erat vtiq; et p̄r: et fili^o: et spū sanctūs. Et
 aliqū p̄r: aliqū fili^o: aliqū spū sanctūs: aliqū sine
 vlla distinctioe p̄sone de^o p illos figurabatur
 Et si visibilib^o et sensibilib^o formis apparens:
 p creaturā tū suā nō p subam suā cui vidēda
 corda mūdant p hec oia q̄ oculis vident: et au
 rib^o audiunt. Sz iā satis quantū existimo p
 captu nro disputatū et demōstratū ē: qd in h
 libro susceperam^o oñdere: cōstituit^o et pha
 bilitate rōnis quantū hō vel poti^o quantum
 ego potui et firmitate auctoritatis q̄tū d scri
 pturis sanctis diuina eloquia patuerunt: qd
 antiq; p̄ribus nris an incarnationē saluato
 ris cū de^o apparere dicebat: voces ille ac spe
 cies corpales p angelos facte sunt: siue ipis
 loquētib^o vel agentib^o aliqd ex p̄sone dei: si
 cut etiā pphetas solere ostendim^o: siue assu
 mentib^o ex creatura qd ipi nō essent: vbi de
 us figurate demōstraret hoib^o. Qd genus
 significatiōnū nec pphetas omisisse multis
 exēplis docet scriptura. Superest igit iā vi
 deam^o cū et nato p virginē dno: et corpali spe
 cie sicut colūba descendēte spū sancto: visisq; ig
 neis linguis: sonitu facto de celo die pence
 costes post ascensionē dñi: nō ipm dei xbum
 p subam suā qua p̄ri equale atq; coeternū ē:
 nec spū p̄ris et filij p suā subaz qua et ipē vt r̄is
 q̄ equalis atq; coetern^o ē: s vtiq; creaturaz
 que illis modis formari et existere potuit cor
 poreis atq; mortalib^o sensib^o apparuerit: qd
 inter illas demōstratiōes: et has p̄prietates
 filij dei et spū sancti: q̄uis p creaturā visibiles
 factas interfit: qd ab alio volumine cōmodi
 us ordinemur.

Explicit liber tertius.

Incipiūt capitula libri quarti.

- i De gra dei qua sibi humanū gen^o re
 cōciliat: vt quod perierat: saluetur.
- ii De incarnatione verbi vt participes
 eius esse possimus.
- iii De simplo saluatoris nri quod ad du

- iiii plū nri cōcurrūt et cōgruit.
  - v De ratione simpli ad duplū: p nume
 rū ternarium atq; senariū.
  - vi De quadragesimo sexto anno edifica
 tionis dominici corpōis.
  - vii De triduo quo impleto dñs furrexit.
  - viii De signis et p̄signationibus: que ad
 uentū domini precesserunt.
  - ix De filio dei qui in forma di et in form
 serui vna persona est christi.
  - x De vnitae ecclesie in deo p gemin
 dilectionē cui formā prebet vnitae
 patris et filij et spiritus sancti.
  - xi De mediatore ad mortem diabolo: et
 mediatore ad vitā iesu christo.
  - xii De facilitate ludificationū q̄bus ho
 mines ab imūdis spiritib^o fallunt.
  - xiii De falsis et deceptorijis purificatiōib^o
 Ab ortē xpi nō fuisse necessitatis: no
 stre: sed voluntatis sue ac prātis.
  - xiiii De sacrificio p̄fecto et vero: qd ipse p
 nobis saluator effectus est.
  - xv De his qui sibi purgationē de virtute
 propria pollicentur.
  - xvi Sapiētes mūdi nec resurrectiōis ver
 ritatē cognoscere: nec futuroz ordi
 nem scire potuisse: q̄uis et ipi vati
 cinia habere videantur.
  - xvii Unde apud impios possunt quedā fu
 tura p̄sciri.
  - xviii De fide qua credimus t̄p̄aliter gesta et
 veritate que reddet eterna.
  - xix De missione filij dei qua in forma ser
 ui patre factus est minor: cū in for
 ma dei patri permaneret equalis.
  - xx Non esse contra equalitatē patris et fi
 lij: si etiam fm coeternā patri diuini
 tatem intelligatur filius missus.
  - xxi De sensibili demonstratione spū sancti
 et de coeterna vnitae trinitatis.
- Incipit prohemium in libru quartū
- Lientia terrestriū celestiq; rerū
 magni estimari solet gen^o hūanū:
 in quo p̄fecto meliores sunt q̄ huic
 scie p̄ponūt nosse semetipos: laudabiliorq; ē
 anim^o cui nota ē v̄ infirmitas sua: q̄ q̄ ea nō
 respecta: vias siderū scrutat etiā cognitur^o:
 aut q̄ iā cognitas tenet ignorās ipē q̄ ingre
 diatur ad salutē: ac infirmitatē suā. Qui ve
 ro iaze uigilauit in deū spū sancti calore exci
 tar^o atq; in ei^o amore corā se viluit: ad eūq;
 intrare volēs nec valēs: eoq; sibi lucēte attē
 dit in se: inuenitq; se: suāq; egretudinē illius
 mūdicie p̄reperari non posse cognouit: flere

o u it vt de t s s ni r s it Gen. 22 oc er ut p f ei a d Dan. 8 i n s i Act. 7 Job. 5 1. Thi. 2 Gal. 3

Libet

dulce habet eūq; deprecari: vt etiā atq; etiam miserat: donec exuat totā miserā: et precari cū fiducia. Itaq; accepto gratuito pignore salutis per vniciū saluatōre hoīs et illūinatōre hūc ita agētē et dolentē: scīa nō inflat: quia charitas edificat: p̄posuit em̄ sciētia sciētie: p̄posuit scire infirmitatē suā magisq; scire mūdi mentia: fundamēta terraz et fastigia celoz; et hanc aponēdo sciētiaz: aponit doloze. Doloze peregrinatiōis sue ex desiderio patrie sue: et cōditoris ei⁹ beati dei sui. In hoc genere hominū: in familia xp̄i tui dñe de⁹ meus: si inter paupes tuos gemo: da mihi de pane tuo respōdere homib⁹: q̄ nō esuriūt et sitiūt iusticiā sed satiati sunt et abundāt. Satiavit aut̄ illos phantasma eoz nō veritas tua: quā repellendo resiliūt: et in suā vanitatē cadūt. Ego certe sentio quā multa figmēta parlat cor humanū. Et quid est cor meū: nisi cor hūanū. Sed hoc oro deū cordis mei: vt nihil ex eis figmētis p̄ solido vero eructem in has lras: sed inde veniat in eas q̄cqd p̄ me venire potuerit. Tū mihi quīs p̄iecto a facie oculoꝝ suozum et de lōginquo redire conātī: p̄ viā quaz strauit hūanitati diuinitas vnigeniti sui aua veritatis eius aspgitur. Quā intantū licet mutabilis haurio: inquātuz in ea nihil mutabile video: nec locis et t̄pib⁹ sicut corpa: nec solis t̄pibus et q̄si locis: sicut spiritū n̄ eoz cogitatiōnes: nec solis t̄pibus: et nulla v̄l imagine locoz: sicut quedā n̄farū mentiū ratiocinatiōnes. Om̄ino em̄ dei essentia q̄ est: nihil mutabile habet: nec in eternitate: nec in veritate nec in volūtate: qz eterna ibi est v̄itas: et eterna charitas: et vera ibi est charitas: vera eternitas: et cara ibi est eternitas: cara veritas.

De gratia dei qua sibi humanū genus reconciliat vt quod perierat saluetur.

Ca. I.

Ed quoniā exulauim⁹ ab incōmutabili gaudio: nec tū inde p̄cisi atq; abrupti sumus: vt nō etiā in istis mutabilib⁹ et t̄palib⁹ eternitatē: veritatē: beatitudinem: q̄reremus. Nec mori em̄ nec falli: nec perturbari volumus: missa sunt nobis diuinitus v̄sa cōgrua peregrinatiōi n̄re: quib⁹ admodum nō hic esse qd̄ querim⁹: sed illuc ad ip̄a esse redeūdum: vnde nisi penderem⁹ hic ea non quereremus. At primum nobis p̄suadendū fuit: quantum nos diligeret deus: ne desperatiōe nō auderem⁹ erigi in eū. Quā

les aut̄ dilexerit: ofidi optebat: ne tāq; demeritis nostris supbiētes: magis ab eo resiliemus: et in nostra fortitudine magis deficemus: ac p̄ hoc egit nobiscū vt p̄ eius fortitudine potius p̄ficeremur: atq; ita infirmitate humilitatis p̄ficeretur v̄tus charitatis. Hoc significabat in psalmo vbi ait. Pluuia voluntariā segregans deus hereditati sue: et infirmata ē: tu vero p̄fecisti eā. Pluuia q̄ppe voluntariā nō nisi gr̄am vult intelligi: nō meritis redditā: s̄ gratis datā: v̄l et gr̄a noīat. Dedit em̄ eā nō qz digni eram⁹: s̄ qz voluit: h̄ cognoscētes: nō fidētes in nobis erim⁹: et h̄ infirmari. Ip̄e x̄o p̄ficit nos: q̄ etiā paulo ap̄lo dixit: Sufficit tibi gr̄a mea: nā v̄tus in infirmitate p̄ficit: p̄suadendū ē erat hoī q̄tū nos dilexerit deus: et q̄les dilexerit. Quātū: ne desperarem⁹: q̄les ne supbirem⁹. Hūc locū ap̄lo p̄ necessariū: sic explicat. Lōmendat aut̄ in q̄t suā charitatē de⁹ in nobis: qm̄ cū adhuc peccatores eēim⁹: christ⁹ p̄ nobis mortu⁹ ē: multo magis iustificati nūc in sanguine ipsius: salui erim⁹ ab ira p̄ ip̄m. Si em̄ cū inimici essemus recōciliati sum⁹ deo p̄ mortē filij ei⁹: multo magis recōciliati salui erim⁹ in vita ipsi⁹. Item alio loco. Quid ḡ inq̄ dicem⁹ ad hec: Si de⁹ p̄ nobis: q̄s cōtra nos: q̄ p̄prio filio nō pep̄cit s̄ p̄ nobis oīb⁹ tradidit illū: Quō nō et cū illo nobis oīa donauit: Quā aut̄ factū nob̄ annūciatur: h̄ futurū ostēdebat et antiq̄s iustis: vt per eandē fidē etiā ip̄i hūiliati infirmarent: et infirmati p̄ficerent. Quia igit̄ vnū v̄bū dei ē: p̄ qd̄ facta sūt oīa: qd̄ ē incōmutabilis v̄itas: vbi p̄ncipalit̄ atq; incōmutabiliter sūt oīa simul: non solū q̄ nūc sūt in hac vniūsa creatura: verū etiā q̄ fuerūt: et q̄ futura sūt: ibi aut̄ nec fuerūt: nec futura sūt: s̄ t̄m̄p̄m sūt: et oīa v̄ita sūt: et oīa vnū sūt: et magis vnū ē: et vna v̄ita ē. Sic em̄ oīa p̄ ip̄m facta sūt: vt q̄cqd̄ factū ē in his: in illo v̄ita sit: et facta nō sit: qz in p̄ncipio non factū ē v̄bū: s̄ erat v̄bū ap̄ deū: et de⁹ erat v̄bū: et oīa p̄ ip̄m facta sūt. Nec p̄ ip̄m oīa facta eēt nisi ip̄m eēt an̄ oīa: factūq; nō eēt. In his aut̄ q̄ p̄ ip̄m facta sūt: etiā corp⁹ qd̄ v̄ita nō ē per ip̄m nō fieret: nisi in illo anteq̄ fieret v̄ita eēt. Qd̄ ei sc̄m̄ ē: iā in illo v̄ita erat: et nō q̄liscūq; v̄ita. Nā et aīa v̄ita ē corp̄is: s̄ et h̄ facta ē: qz mutabilis ē: et p̄ qd̄ facta ē: nisi p̄ dei v̄bū incōmutabile. Oīa em̄ p̄ ip̄m facta sūt: et sine ip̄o sc̄m̄ ē nihil: qd̄ ḡ factū ē: iā in illo v̄ita erat: et nō q̄liscūq; v̄ita: s̄ v̄ita erat lux hoīm: lux itaq; rationalium mentiū: per quas hoīes a pecoribus differūt: et ideo sūt hoīes. Non ḡ lux corporea: que lux ē carniū: siue de celo fulgeat

Act. 17

Ps. 67

2. Cor. 12

Roma 1

Ibidē 8

Job. 1

Ibidē

Ibidē

20
Quartus

sue terrenis ignib⁹ accendat: nec humanu tantu carniu: sed etiā beluinar: ⁊ vsq ad mi nutissimos quosqz inimicos. Omnia em̄ hec Act. 17 vident istā lucē: at illa vita lux hoim erat: nec lōge posita ab vnoqz nfm. In illa em̄ viuim⁹ ⁊ mouemur ⁊ sum⁹. S; lux in tenebris lucet et tenebre eā nō cōprehēderūt.

De incarnatione xpi vt participes ei⁹ esse possimus. Caplm. II

Enebre aut sunt stulte mētes hoim: praua cupiditate atz infidelitate ce cate. Ihas vt curaret atz sanaret ver bū: p qd facta sunt oia: caro factū ē: ⁊ habita uit i nobis. Illuminatio q̄ppe nra picipatō x bi dei est: illi⁹ scz vite q̄ lux ē hoim. Ihuic autē picipationi pro: sus inhabiles ⁊ min⁹ idonei eram⁹: ppter imundiciā pctōz. Adū dādi er go eram⁹. Porro iniquoz ⁊ supboz vna mū datio ē sanguis iusti: ⁊ humilitas dei: vt ad cō templandū deū qd natura nō sum⁹: peū mū daremur: factū qd natura sum⁹: ⁊ qd pctō n sum⁹. De⁹ em̄ natura nō sumus: hoies natu ra sum⁹: iusti pctō nō sum⁹. De⁹ itaqz factus hō iustus: intercessit deo p hoie pctōre. Non em̄ cōgruit pctō: iusto: s; cōgruit homini hō Adiungens q̄ nob similitudinē hūanitatē sue: abstulit dissimilitudinē iniquitatē nre. Et factus princeps mortalitatis nre: fecit nos picipes diuinitatis sue. Merito q̄ppe mors pctōris veniēs ex dānationis necessitate: soluta est p mortē iusti venientē ex misericordie volūta te: dū simplū ei⁹ agruit duplo nro. Ihec em̄ cō gruetia: siue pueniētia: vel cōcinnātia: vt cō sonātia: vel si cōmodi⁹ dicat: qd ē vnū ad duo in omi cōpaginatioe: vel si meli⁹ d; coaptati one creature: valet plurimū hāc em̄ coapta tionē: sic mihi nūc occurrit dicere volui: quā greci harmoniā vocāt. Neqz nūc loc⁹ est: vt ostendā q̄tū valeat cōsonantia simpli ad dou plū: que maria in nob reperit: vt sit nobis in ūta naturaliter: a quo vtiqz nisi ab eo q nos creauit: vt nec imperiti possint eā nō sentire siue ipi cātantes: siue alios audientes: p hāc q̄ppe voces acutiores grauiorezqz p cordāt: ita vt qd quis ab ea dissonuerit: nō sciam (cu ius expertes sūt plimi) s; ipm sensū audit⁹ no stri vehemēter offendat. Sed hoc vt demō stre: lōngo fmōe op⁹ ē: ipis aut aurib⁹ exhi ber i pōt ab eo q nouit i reg⁹: ri monocho: do

De simplo saluatoris nri qd ad duplū no strū cōcurrit ⁊ cōgruit. Ca. III

Erū qd instat imp̄sentia ⁊ quantum donat deus: edifferēdū ē: que ad mo dum simplū dñi et saluatoris nri ē

su xpi: duplo nostro cōgruat ⁊ quodāmo cō cinat ad salutē. Nos certe (qd nemo christia nus ambigit) ⁊ anima ⁊ corpe mortui sum⁹: aia ppter pctm: corpe ppter penam pcti: ac phoc ⁊ corpe ppter pctm. Utriqz aut rei no stre id ē ⁊ aie et corpori: medicina ⁊ resurre ctiōe opus erat: vt in melius renouaret: qd erat in deterius cōmutatū. Mors aut anie impietas est: ⁊ mors corpis corruptibilitas: p quā fit ⁊ aie a corpe abscessus. Sicut enim aia deo deserēte: sic corpus aia deserēte: mo ritur: vñ illa fit insipiens: hoc exanime. Re suscitaf em̄ aia p pnam: ⁊ i corpe adhuc mor tali renouatio vite inchoat a fide: qua credi tur in eū qui iustificat impiū: bonisqz morib⁹ augef ⁊ roboraf de die in diē: cuz magis ma gisqz renouaf interior homo. Corpus xō tā quā hō exterior: quāto ē hec vita diurnior tanto magis magisqz corrumpit: veletate: vel morbo: vel varijs afflictionib⁹: donec ve niat ad vltimā q ab hoibus mors vocat. Ei⁹ aut resurrectio differē in finē: cū ⁊ ipa iustifi catio nostra perficiet ineffabiliter. Lūc eniz 1. Job. 3
Sap. 9
Job. 7
Ps. 142
similes ei erim⁹: qñ videbim⁹ eū sicut ē. Hāc vero q̄diu corpus qd corrupit aggrauat ani mam: ⁊ vita humana sup terrā tora tempta tio est: non iustificabit in p̄spectu eius omis viuēs: in cōpatione iusticie qua equabimur angelis: et glorie que reuelat it in nob. De morte aut anie a morte corporis distinguen da: quid plura documenta cōmemorē: cū do min⁹ in vna sentētia euāgelica vtrāqz mor: Ahat. 8
tē cuius facile discernendā posuerit: vbi ait. Sino mortuos sepelire mortuos suos. Sepe acdū quippe corp⁹ mortuū erat: sepultores aut eius p infidelitatis impietate in aia mor tuos intelligi voluit quales excitant cū dicat Ephe. 5
Surge qui dormis ⁊ exurge a mortuis: ⁊ illu minabit te xps. Detestat aut quandā mortē 1. Thi. 5
ap̄lus dicēs de vidua: Que autem in delitijs agit viuēs mortua ē. Anima igit iam pia que fuit impia: ppter iusticiā fidei dicat ex morte reuixisse atqz viuere. Corpus aut non tantū moriturū ppter anie abscessum qui futurus est: sed ppter infirmitatē tantū carnis ⁊ san guinis: quodā loco in scripturis etiā mortuū Rom. 8
dicat loquēte apostolo. Corpus quidē inquit mortuum est ppter peccatū: spiritus aut vi ra est ppter iusticiā: hec vita ex fide facta est: Abac. 2
Si aut spūs eius qui suscitauit iesum a mor tuis habitat in vobis: qui suscitauit chasituz iesum a mortuis: viuificabit ⁊ mortalia cor pora vestra: p inhabitantē spm̄ eius i vobis. Rom. 8

Ps. 67

2. Cor. 13

Roma

Ibidē

Job. 1

Ibidē

Ibidē

Liber

Ihuic ergo duple morti nre: saluator impendit simpla sua: et ad faciendā vtrāq; resuscitationē nrā: in sacramēto ⁊ exemplo p̄posuit ⁊ p̄posuit vnā suā. Nec n̄ fuit pctō: aut impius vt ei tanq; spū mortuo in interiore hoīe renouari opus eēt: ⁊ tanq; resipiscēdo ad vitā iusticie reuocari: sed indur^o carne mortali et sola moriēs: sola resurgens ea sola nob̄ ad vtrūq; p̄cinuit: cuz in ea fieret interioris hoīis sacramētū: exterioris exēplū. Interioris em̄ hoīis nrī sacramēto data ē illa vox: p̄tinens ad mortē aīe nre significādā: nō solū in psalmo: vey etiā in cruce. Deus me^o de^o meus vt qd me dereliquisti? Cui voci congruit ap̄ls dicēs. Sciētes q; vetus hō n̄ s̄l crucifixus est cū illo: vt euacuet corp^o peccati: vt vltra non seruiam^o pctō. Crucifixio q̄ppe interioris hoīis penitētie dolores intelligūtur: et p̄tinētie quidā salubris cruciatus: p̄ quam mortē mors impietatis p̄mit: in qua nos nō dereliquit deus. Et ideo p̄ talē crucē euacuat^o corp^o peccati: vt iā nō exhibeam^o mēbra nrā arma iniquitatis pctō: q; ⁊ interior homo si vtiq; renouat^o d̄ die in diē: p̄fecto ver^o ē aīq; renouet. Intus nanq; agit: qd idē ap̄ls dicit. Exuite vos veterē hoīem: ⁊ induite nouū. Qd ita cōsequēter exponit. Qua p̄pter deponētes mēdaciū: loq̄mini veritatē. Ubi autē deponit mēdaciū: nisi intus vt inhabitet in mōte sancto dei: qui loquit^o veritatē in corde suo. Resurrectio x̄o corpis dñi: ad sacramētū interioris resurrectiōis nr̄e p̄tinere ostēdit: vbi postq; surrexit ait mlieri. Noli me tangere: nō dū em̄ ascendi ad p̄rem meum. Cui mysterio p̄gruit ap̄ls dicēs. Si autē resurrexistis cū x̄o: que sursum sunt querite vbi x̄s est ad dexterā dei sedēs. Que sursum sunt sapite: hoc est em̄ x̄m non tangere: nisi cum ascenderit ad p̄rem: nō de x̄o sape carnaliter. Jam x̄o ad exēplū mortis exterioris hoīis nrī dñice carnis mors p̄tinere: q; p̄ talez passionē maxime horrat^o ē suos suos: vt nō timeāt eos qui corp^o occidūt: aīam autē nō possunt occidere. Propter qd dicit ap̄ls: vt suppleā q̄ desunt pressuraz x̄pi in carne mea. Et ad exēplū resurrectiōis exterioris hoīis nrī p̄tinere inuenit^o resurrectio corpis dñi: qui ad discipulos ait. Palpate ⁊ videte: q; spūs carnē ⁊ ossa non habet: sicut me videtis h̄re. Et vnus ex discipulis etiā cicatrices eius cōtrectans: exclamauit dicens. Dñs me^o ⁊ deus meus. Et cū illius carnis tota integritas apperet: demonstratū est in ea q; suos exhortās dixerat. Capillus capitis v̄ri nō peribit.

Uñ em̄ p̄mo: noli me tāgere: nō dū em̄ ascendi ad p̄rem meū. ⁊ vñ anteq; ascēdat ad p̄rem a discipulis tangit: nisi q; illic insinuabat interioris hoīis sacramētū: hic p̄bebat exterioris exēplū. An forte quisq; ita ē absurdus atq; auersus a vero: vt audeat dicere a viris euz tactū anteq; ascenderet: a mulierib^o autē cū ascendisset. Propter h̄ exēplū future nre resurrectiōis in corpe qd p̄cessit in domino: dicit ap̄ls. Initiū x̄ps: deinde q̄ sunt x̄pi. De corpis em̄ resurrectiōe illo loco agebat: p̄pter quā etiā dicit. Transfigurauit corp^o humilitatis nre: conforme corpe sue glie. Una ergo mora nrī saluatoris: duab^o mortib^o nostris: saluti fuit. Et vna eius resurrectio: duas nobis resurrectiōes p̄stitit: cū corp^o ei^o in vtrāq; re: id ē ⁊ in morte ⁊ in resurrectiōe et sacramēto interioris hoīis nrī: et exēplo exterioris medicinali quadā cōuenientia ministratum est.

Derōne simpli ad duplū p̄ ternarium numerū atq; senariū. Ca. III

Ecaūt ratio simpli ad duplū orit^o q; dem a ternario numero. Unū quippe ad duo: tria sunt. Sed h̄ totū qd dixi: ad senariū puenit. Unū em̄ ⁊ duo ⁊ tria sex sūt. Qui nūer^o p̄pterea p̄fect^o dicit^o: q; a p̄ribus suis cōplet. Habet em̄ illas tres: sextā: tertiā: dimidiā. Nec vlla ps alia q̄ dici possit quota sit: inuenit^o in eo. Sexta gē^o vnū ē: tertia duo: dimidia tria. Unū autē ⁊ duo ⁊ tria cōsumāt eundē senariū. Cui^o p̄fectionē nobis sancta sc̄ptura cōmēdat in eomaxime q; deus sex dieb^o p̄fecit opa sua: ⁊ sexto die factus ē hō ad imaginē dei: ⁊ sexta etate generis humani: filius dei venit: ⁊ factus ē fili^o hominis: vt nos f̄formaret ad imaginē dei. Eca q̄ppe nūc etas agit: siue milleni āni n̄ngulis distribuā^o etatib^o: siue i diuinis l̄ris mēōra biles atq; insignes quasi articulos tēporū vestigem^o: vt p̄ma etas inueniat^o ab adā vsq; ad noe: inde secūda vsq; ad abraam. Et deiceps sicut matheus euangelista distinxit: ab abraam vsq; ad dauid: a dauid vsq; ad transmigrationē in babyloniaz: atq; inde vsq; ad x̄ginis ptum. Que tres etates cōiuncte illis duabus: qnq; faciūt. Proinde sextā inchoauit natiuitas dñi: q̄ nunc agit vsq; ad occultū t̄pis finē. Ihunc senariū numerū quandam t̄pis gerere figurā: etiā in illa ratiōe triptite distributionis agnoscim^o: qua vnū t̄ps cōputamus aī legē: alter sub legē: tertiū sub grā. In quo t̄pe sacramētū renouatiōis accepimus: vt in fine t̄pis etiā resurrectiōe carnis:

Luc.

1. Cor. 15

Phil. 3

Gen. 1

Mat. 1

30

Quartus

Luc. 13 omni ex pte renouati: ab vniuersa nō solum
 aie: verū etiā infirmitate corpis sanemur. Cū
 intelligit illa mulier in typo ecclesie a dño sa-
 nata & erecta: quā curauerat infirmitas: ali-
 gātē sathana. De talib⁹ em̄ occultis hostib⁹
 plāgit illa vox psalmi. Luruaueſt aiām meā.
 Hec autē mulier decē & octo ānos hēbat in in-
 firmitate: qđ ē ter ſeni. Abſentes autē annozū
 decē & octo inueniunt in nūero ſolidi qđrati
 ſenarij: qđ est ſexies ſeni: & hoc ſexies. Juxta
 qđpe ē in eodē euāgelij loco: arbor quoq; illa
 ficulnea: cui⁹ miſerā ſterilitatē etiā tertij an-
 nus arguebat. S; ita p̄ illa interceſſū ē: vt di-
 mitteret illo āno: vt ſi fructū ferret: bene: ſi nō
 autē: excideret. Nā & tres anni ad eandē trip-
 ritā diſtributionē ptinet: & mēſes triū annozū
 quadratū ſenariū faciunt: qđ est ſexies ſeni.
 Annus etiā vn⁹ ſi duodecim mēſes integri
 p̄ſiderent: quos tricenij dies cōplent: talē qđ
 p̄ mēſem veteres obſeruauerūt quē circui-
 tus lunaris oſtēdit: ſenario numero pollet.
 Quot em̄ valēt ſex in p̄mo ordine nūeroz: qđ
 p̄ſtat ex vnīs vt p̄ueniat ad decē: h̄ valent ſex-
 raginta in ſcdo ordine: qđ p̄ſtat ex denis vt p̄-
 ueniat ad centū. Sexagenari⁹ ḡ nūer⁹ diez
 ſexta pars āni ē. Proinde p̄ ſenariū p̄mi ver-
 ſus multiplicanſ tanq; ſenari⁹ ſecūdi verſus
 et ſunt ſexies ſexaginta: trecēteni & ſexagin-
 ta dies: qđ ſunt integri xij. mēſes. S; qm̄ ſicut
 mēſem circuit⁹ lune oñdit hoib⁹: ſic ann⁹ cir-
 cuitu ſolis aiāduerſus ē. Reſtāt autē qnq; di-
 es & quadrās diei: vt ſol impleat curſum ſuū
 annūq; p̄cludat. Quattuor em̄ qđrātēs faci-
 unt vnū diē: quē neceſſe ē interſcalari excu-
 ſo qđriennio qđ biſextū vocant: ne tpm̄ ordo
 turbet. Etiā ipſos dies qnq; & qđrātē ſi cōſi-
 derem⁹: ſenari⁹ nūer⁹ in eis plurimū valet
 p̄mū: q; ſicut fieri ſolet vt a pte totū cōpu-
 tet⁹: nō ſunt iā dies qnq; ſ; pot⁹ ſex: vt qđrās
 ille accipiat p̄ diē. Deinde q; in ipſis qnq; die-
 bus ſexta ps mēſis eſt: ipe autē qđrās ſex ho-
 ras habet. Tot⁹ em̄ dies: id eſt cū ſua nocte
 viginti quattuor hore ſunt: quar ps quarta:
 que ē quadrās diei ſex hore inueniunt⁹: ita in
 anni curſu ſenari⁹ numer⁹ plurimū valet.

**De quadrageſimo ſexto anno dñici corpo-
 ris.** **Capitulum V**

Joh. 2 n̄ **Ec** merito in edificatiōe corpis dñi
 ci: in cui⁹ figura templū a iudeis de-
 ſtructū triduoſe reſuscitatur eſſe di-
 cebat: nūer⁹ ipe ſenari⁹ p̄ āno poſit⁹ itelligit
 Dixerūt em̄ quadraginta & ſex annis edifica-
 tū eſt templū: & quadrageſies ſexies ſeni: fi-
 unt ducenti ſeptuaginta ſex. Qui numerus

diez cōplet nouē mēſes & ſex dies: qđ tanq;
 decē mēſes parientib⁹ ſemis imputant⁹: nō
 q; oēs ad ſextū diē poſt nonū mēſez pueni-
 unt: ſed q; ipa p̄fectio corpis dñi: tot dieb⁹ ad
 ptum p̄ducta cōperit⁹: ſicut a maiorib⁹ tradi-
 tū ſuſcipiēs ecclesie cuſtodit auctoritas. **De**
tauo. n. kal. aprilis: cōcept⁹ credit⁹: quo & paſ-
ſus. Ita monumēto nouo quo ſepult⁹ ē: vbi
 null⁹ erat mortuoz poſit⁹ nec añ nec poſtea
 cōgruit vterus virginis quo p̄ceptus eſt vbi
 nullus ſeminat⁹ eſt mortuū. Natus autē tra-
 dit⁹ octauo kal. ianuaris. Ab illo ḡ die vſq;
 ad iſtuz cōputati: ducenti ſeptuaginta et ſex
 reperiunt⁹ dies: qđ ſenariū numez qđragies
 ſexies habet. Quo numero annoz templuz
 edificatū eſt: q; eo nūero ſenarioz corp⁹ dñi
 p̄fectū ē: qđ mortis paſſiōe deſtructū: triduo
 reſuscitauit. Dicebat em̄ hoc de templo cor-
 poris ſui: ſic euidentīſſimo & robuſtiſſimo euā-
 gelij teſtimonio declarat⁹: quo ait. Sicut fuit
 ionas in ventre ceti tribus diebus & trib⁹ no-
 ctibus: ſic erit & fili⁹ hoīs in corde terre trib⁹
 diebus & tribus noctibus

**De triduo quo impleto dominus reſure-
 xit.** **Capitulum VI**

Psum autē tridū: nō totū & plenuz
 i ſuiſſe ſcriptura teſtis ē: ſed p̄mus di-
 es a pte extrema totus annumerat⁹
 eſt. Dies v̄o tertij a pte p̄ma & ipe tot⁹. **Ab-**
dius autē inter eos: id ē ſecund⁹ dies absolute
 tot⁹ viginti quattuor hore ſuis: duodeci no-
 cturnis: & duodecim diurnis. Crucifixus eſt
 em̄ primo iudeozum vocibus hora tertia: cuz
 eſſet dies ſexta ſabbati. Deinde in ipa cruce
 ſuſpēſus hora ſexta: & ſpm̄ tradidit hora no-
 na. Sepult⁹ eſt autē cū iā ſero factū eēt: ſic ſe-
 ſe habent verba euāgelij: qđ intelligit in fine
 diei. Cū licet ḡ incipias: etiā ſi alia rō reddi
 pōt: quō nō ſit cōtra euāgelij iohis: vt hora
 tertia ligno ſuſpenſus intelligat⁹: totū diē p̄-
 mū nō cōp̄hendis. Ergo a pte extrema tot⁹
 cōputabit⁹: ſicut tertij a pte p̄ma. **Hox** em̄ vſq;
 q; ad diluculū: quo dñi reſurrectio declarata
 eſt: ad tertij diē ptinet: q; de⁹ qđ dixit de tene-
 bris lucē clareſcere vt p̄ ḡram noui testamen-
 ti & p̄cipationē reſurrectiōis xpi audirem⁹.
Suſtiſ em̄ aliqñ tenebre: nūc autē lux in dño
 inſinuat nobis quodā mō q; a nocte dies ſu-
 maritū. Sicut em̄ p̄mi dies p̄pter futurūz
 hoīs lapſum a luce in noctē: ita iſti p̄pter ho-
 mīa reparationē a tenebris ad lucem cōpu-
 tant⁹. Ab hora ḡ mortis vſq; ad diluculum re-
 ſurrectiōis: hore ſunt quadraginta: vt & ipa
 hora nona cōnumeret⁹. Cui numero p̄gruit

Luc. 23

Joh. 2

Mat. 12

Mat. 15

Joh. 19

2. Cor. 4

Eph. 5

ſcen
 p̄ez
 t̄ in
 eri
 dus
 vi
 rib⁹
 ure
 omi
 xpi. **1. Cor. 15**
 at:
 hu **Phil. 3**
 ina
 noz
 duz
 in
 eet
 dex
 ini
 nu
 q;
 uip
 qđ
 ria
 qa
 ex
 ool
 ē:
 or
 nē
 ne
 ſa **Gen. 1**
 ae
 ho
 ſa
 lis
 ra
 ve
 q;
 ſi
 ab
 ſe
 ad
 is
 a
 l
 m
 ce
 u
 a
 i
 s

Liber

etiā vita ei⁹ sup⁹ terrā: post resurrectionē i. xl dieb⁹. Et ē iste numer⁹ frequentissim⁹ i scripturis ad insinuandū mysteriū pfectionis in q⁹ d⁹riptio mō. hnt em̄ quandā pfectionē decē z ea q̄ter multiplicata faciunt q̄draginta. A vespe autē sepulture vsq⁹ ad diluculū resurrectionis. xxxvi. hore sunt: qui ē quadrat⁹ senarius. Refert autē ad illā rōnē simpli ad duplū ubi est coaptatiois maxima psonantia. Duo decim em̄ ad. xxiiij. simplō ad duplū pueniūt et fiunt. xxxvi. nocte tota cū die toto z nocte tota: neq⁹ h sine illo sacramēto qd supra memorauit. Nō absurde q̄ppe spm̄ diei cōpam⁹: corpus autē nocti. Quicū em̄ corp⁹ in morte ac resurrectione z spūs nri figurā: z corpis gerebat exēplū. Et sic ḡ apparet illa ratio simpli ad duplū i horis. xxxvi. cū. xij. pferūtur ad. xxiiij. Et horū quidē numeroz causas: cur in scripturis posite sint: pōt ali⁹ alias indagare: vel q̄bus iste q̄s ego reddidi pponende sint: vt eā pbabiles: vel istis etiaz pbabiliores: frustra tñ eos esse in scripturis positos: z nullas causas esse mysticas: cur illic isti nūeri cōmementent: nemo tā stult⁹ ineptusq⁹ p̄tēderit. Ego autē quas reddidi vel ex ecclesie auctoritate a maiorib⁹ traditas: vel ex diuinay testimonio scripturay: vel ex rōne numeroz similitudinū collegi. Cōtra rōnē nemo sobri⁹: cōtra scripturas nemo xpianus: p̄tra ecclesiā nemo pacificus senserit.

De signis z p̄figurationib⁹ que aduentū domini p̄cesserunt. La. VII

De sacramentū: hoc sacrificiū: b sacerdos: hic deus: anteq̄ missus veniret: fact⁹ ex femia: oia que sacrate at

Bas. 4 q̄ mystice p̄rib⁹ nris p̄ euāgelica miracula apparuerūt: siue q̄ p̄ ipos facta sunt: similitudines hui⁹ fuerūt: vt ois creatura factis quodam mō loqueret vnū futurū in quo eēt salus vniuersoz a morte sp̄paradoz. Quia em̄ ab vno p̄ro deo z sūmo p̄ impietatis iniquitate resiliētes z dissonātes deflexeram⁹ z euaueram⁹ in multa discissi p̄ multa: z inherentes i multis: optebat nutu z impio dei miserantis: vt ipa multa venturū cōclamarēt vnū: et a multis cōclamar⁹ veniret vnus: z multa p̄testarent⁹ venisse vnū: z a multis exonerati veniremus ad vnū: z multis pctis in aīa mortui: et p̄pter pctm̄ in carne morituri: amarem⁹ sine pctō mortuū in carne p nobis vnū: et in resuscitatū credentes: z cū illo p̄ fidez spiritu resurgētes: iustificarem⁹ in vno iusto facti vnū: nec in ipa carne nos resurrecturos desperarem⁹: cū multa mēbra intuerem⁹ p̄re

cessisse caput vnū: in quo nūc p̄ fidē mūdatis: et tūc p̄ sp̄m̄ reintegrati: z p̄ mediatorē deo recōciliati herream⁹ vnū: fruamur vno: per maneam⁹ vnū.

De filio dei q̄ z in forma dei z i forma serui vna p̄sona ē xpi. La. VIII

Itē ipse filius dei: verbū dei: z idē ipse mediator dei z hoim filius hois: eāq⁹ lis patri p̄ diuinitatis vnitatē: z p̄iceps nri p̄ hūanitatis susceptionē: p̄ se in iter pellans p nobis: p̄ id qd hō erat: nec tñ tacēs quod de⁹ cū p̄ se vnū erat: inter cetera ita loquit⁹. Nō p̄ his autē rogo in q̄t tñ: sed et p̄ eis qui credituri sunt p̄ verbū eoz in me: vt omnes vnū sint: sicut tu p̄ in me: z ego in te: vt et ipi in nobis vnū sint: vt mund⁹ credat: qz tu me misisti. Et ego claritatē: quā dedisti mihi: dedi eis: vt sint vnū: sic z nos vnū sumus.

Job. 17

De vnitatē ecclesie in deo p̄ geminā dilectionē: cui formam p̄bent vnitas p̄ris z filij z sp̄s sancti. La. IX

Quid dicit: ego z ipi vnū: quis p̄ id qd ecclesie caput ē: z corp⁹ ei⁹ ecclesia posset dicere: ego z ipi nō vnū sed vnus: qz caput z corp⁹ vnus ē xps: s̄ diuinitatē suā p̄subalē patri ostendens hoc ait: p̄p̄ qd z alio loco dicit. Ego z p̄ vnū sum⁹: in suo genere: hoc ē in eiusdem nature cōsubali paritate: vult eē suos vnū. S̄ in ipō qz in seipis nō possent: dissociati ab inuicē p̄ diuersas voluptates z cupiditates: z imundiciā pctōrū: vnde mundanē p̄ mediatorē: vt sint i illo vnū. Nō tñ p̄ eandē naturā qua hoies ex hoibus mortalib⁹ equales angelis sūt: sed etiā p̄ eandē caritatē in eandē beatitudinē cōspirantes cōcordissimā voluntate in vnū spm̄. quodā mō igne caritatis conflatā. Ad hoc em̄ valet qd ait. Et sint vnū: sicut z nos vnū sum⁹: vt quēadmodū p̄ z filius: nō tñ equalitate substantie: s̄ etiā voluntate vnū sūt. Ita z hi: inter quos z deū: mediator ē filius: nō tñ p̄ id quod eiusdē nature sunt: s̄ etiā p̄ eandē dilectionis societate vnū sint. De idē idipm̄ q̄ mediator est: p̄ quē recōciliamur deo: sic indicat Ego in q̄t in eis: z tu in me: vt sint p̄summati in vnum.

Job. 10

Job. 17

Ibidē

De mediatore ad mortē diabolo: z mediatore ad vitā iesu christo. La. X

Ec est vera pax: z cuz creatore nro nobis firma cōnexio: purgatis z recōciliatis p̄ mediatorē vite. sic maculati z alienati ab eo recesseram⁹ p̄ mediatorē: ē mortis Sicut em̄ diabolus sup̄ hoim

2. Cor.

Quartus

supbientē pduxit ad mortē. Ita xps humilis
 hoīem obedientē reduxit ad vitam. Quia si
 cur ille elatus cecidit et deiecit p̄sentientē: sic
 iste hūiliat⁹ surrexit et erexit credentē. Quia
 em̄ nō puenerat diabolus quo ipse pduxera
 (mortē q̄ppe spūs in impietate gēstabat) sed
 mortē carnis nō subierat: q̄ nec indumentū
 susceperat: magn⁹ homī videbat p̄nceps i le
 gionib⁹ demonū: p̄ quas fallaciaz regnū ex
 ercet: sic hoīem p̄latiōis typū: potētie q̄ iu
 sticie cupidiorē: aut p̄ fallam philosophiā ma
 gna inflans: aut p̄ sacra sacrilega irreties: in
 quib⁹ etiā magice fallacie curiosiores supbi
 oresq̄ aīas deceptas: illusasq̄ p̄cipitat: subdi
 tū tenēs: pollicēs etiā purgationē anie: p̄ eas
 quas theletas appellat: trāfigurādo se in an
 gelū lucis p̄ multiformē machinationē: in si
 gnis et pdigijs mendaci⁹.

2. Cor. 11

De facilitate ludificationū quibus homi
 nes ab imundis spiritib⁹ fallunt. **Ca. XI**
 Acile ē em̄ spiritib⁹ neq̄ssimis: p̄ae
 f rea corpa facere multa: q̄ mirentur
 aīe terrenis corpb⁹ aggrauate: eti
 am melioris affect⁹. Si em̄ corpa ip̄a terrena
 nōnullis artib⁹ et exercitatiōib⁹ modificata:
 in spectaculis theatricis tāta miracula homi
 nib⁹ exhibēt: ut hi q̄ nūq̄ viderūt talia narra
 ta vix credāt. Quid magnū ē diabolo et ange
 lis ei⁹: de corpeis elemētis: p̄ aerea corpa fa
 cere: q̄ caro miret⁹: Aut etiā occultis inspira
 tōib⁹: ad illudēdos hūanos sēl⁹: phāsmata
 imaginū machinari: q̄b⁹ vigiātes dormiētē
 ve d̄cipiat: v̄l furētes exagitet⁹: S̄ sic fieri p̄t
 vt hō vita ac morib⁹ melior: spectet nequissi
 mos hoīes: vel in fune ābulātes: vel mltimo
 dis motib⁹ corpoz mltā incredibilia faciētes
 nec vllō mō facere talia p̄cupiscat: nec eos p̄
 p̄terea sibi sponēdos existimet. Sic aīa fide
 lis et pia: nō solū si videat: vexetiā si p̄p̄ fra
 gilitatē carnis: exhorreat miracula demonū
 nō idō t̄si: aut nō se posse talia dolebit: aut ob
 hillos meliores eē iudicabit: cū sint p̄fertim i
 societate sc̄tōz: q̄ p̄ virtutē dei: cui cūcta subie
 cta sunt et mīme fallacia: et multo maiora fe
 cerunt: siue homīes: siue angeli boni.

JOB. 17

JOB. 10

JOB. 17

Ibidē

De falsis et deceptoris purificationibus.
Capitulum XII

Equa q̄s igit p̄ sacrilegas siliudies
 et impias curiositates et magicas cō
 secratiōes aīe purgāt et rerōciliant
 deo: q̄ falsus mediator nō traicit ad supiora
 s̄ poti⁹ obsidēs intercludit viā p̄ affectus: q̄s
 tāto maligniores: q̄to supbiores sue socia
 tis inspirat. Qui nō p̄nt ad euolādū pennas

nuttire virtutū: sed poti⁹ ad demergendū pō
 dera exaggerare vitioz: tāto graui⁹ aīa rui
 tura: q̄to sibi videt euecta sublimius. Proin
 de sicut magi fecerunt diuinit⁹ moniti: q̄s ad
 hūilitatē dñi adorādā: stella pduxit. Ita et
 nos: nō qua venim⁹: s̄ p̄ aliā viā in patriā re
 dire debem⁹: quā rex hūilis docuit: et quā rex
 supbus hūili regi aduersari⁹ obsidere nō pos
 sit. Et nobis em̄ vt adoremus hūilē xpm: celi
 enarrauerūt gl̄iam dei: cū in oēm terrā exijt
 son⁹ eoz: et in fines orbis terre verba eozum
 Tū nobis fuit ad mortē p̄ p̄ctm̄ in adā. Per
 vnū q̄ppe hoīem p̄ctm̄ intrauit in hūc mūdū
 et p̄ p̄ctm̄ mors: et ita in oēs hoīes p̄trāsijt: in q̄
 oēs peccauerūt. hui⁹ vie mediator diabolus
 fuit p̄suasor p̄cti: et p̄cipitator in mortē. Nam
 et ip̄e ad opandā duplā mortē n̄am: simplas
 attulit suā. Per impietatē nāq̄ mortu⁹ est in
 spū: carne v̄tq̄ mortu⁹ nō ē. Nobis autē et im
 pietatē p̄suasit: et p̄pter hāc vt i mortē carnis
 venire mereremur: effecit. Unū q̄ appetiui
 mus iniqua suasiōe: alter nos secutū ē iusta
 dānatiōe: p̄pterea q̄ppe sc̄ptū ē. De⁹ mortez
 nō fecit: q̄ cā mortis ip̄e nō fuit: s̄ t̄m̄ p̄ ei⁹ re
 tributionē iustissima mors irrogata ē p̄ctōri.
 Sicut supplicij iudex irrogat reo: cā t̄m̄ sup
 plij nō ē iusticia iudicis: sed meritū criminis.
 Quo q̄ nos mediator mortis transmisit et ip̄e
 nō venit: i. ad mortē carnis: ibi nobis dñs de
 us n̄r medicinā emēdatiōis inseruit: quā ille
 nō meruit: occulta et nimis arcana ordinatio
 ne diuine alteq̄ iusticie. Ut q̄ sic p̄ vnū hoīez
 mors: ita p̄ vnū hoīem fieret r̄surrectio mor
 tuoz. Quia magi vitabant hoīes q̄d euitare
 nō poterāt mortē carnis: q̄ mortē spūs: i. ma
 gis penā: q̄ meritū pene: nā n̄ peccare: aut n̄
 curat: aut paz curat: non mori autē q̄uis nō
 obtineat vehem̄ter satagit. Tū mediator
 ofidens: q̄ nō sit mors timēda q̄ phūanā con
 ditionē iā euadi nō p̄t: s̄ poti⁹ impietas q̄ p̄ fi
 dē caueri p̄t: occurrit nobis ad finē quo ve
 nim⁹: s̄ nō qua venim⁹. Nos em̄ ad mortez p̄
 p̄ctm̄ venim⁹ ille p̄ iusticiā: et iō cū sit mors no
 stra pena peccati: mors illius facta est hostia
 p̄ o peccato.

Abat. 2

Ps. 18

Roma. 5

Sap. 1

Roma. 5

Mortē xpi nō fuisse necessitatis n̄re: s̄ vo
 luntatis sue ac p̄tatis. **Ca. XIII**

Quapropter cū spūs corpi preponat
 q̄ mors sit spūs a dō deserit: mors aut
 corpi a spū deserit: eaq̄ sit pena in
 morte corpi: vt spūs q̄ volēs deseruit deū:
 deserat corp⁹ inuitus: vt cū spūs deū deseru
 erit q̄ voluit: deserat corp⁹ etiam si noluerit
 nec deserat cū voluerit nisi aliquā sibi vim q̄
 ip̄m corpus perimat intulerit: demonstrauit

Liber

Quamquam et prophetarum nomen non omnino alienum est a fide eorum. Sed plurimum interest: ut exprimerent preteritorum futura coniungant. Sicut medici multa providendo: etiam istis mandaverunt: qui ipsi expra notaverunt. Sicut de nigris agricolis vel etiam nautis multa pronuntiant. Talia enim si ex longis intervallis tempore fiant: divinationes putantur. An vero iam ventura precesserint: et longe visa venientia nuncient: pro acuto sensu videtur: quod cum faciunt aere preterites divinare credunt. Talia si quis de motis strice aliquam longe videat venientem: et prime in campo habitantibus an nunciet. An ab angelis sanctis quibus ea de preteritis: sapientibus sua indicat ubi et futura et preterita stant: vel quibusdam pronuntiantibus hominibus: vel ab eis audita: rursus ad alios homines transmittant. An ipsorum hominum quorundam mentes instantium euehant spiritus sancto: ut non per angelos: sed per ipsas futurorum instantes causas: in ipsa summa rege arce conspiciant. Audiunt enim ista et aere preterites: siue angelis ea nuntiantibus: siue hominibus: et tamen audiunt quod opus est ille iudicat: cui subiecta sunt omnia. Multa etiam predicunt instanti quodam impulsu spiritus nescientium: sic caiphas nesciuit quod dixit: sed cum esset pontifex prophetauit. Ergo de successione seculorum: et de resurrectione mortuorum: per hos nec illos consulere debemus quod creatoris eternitatem (in quo vivimus movemur et sumus) quantum potuerunt intellexerunt. Quia per ea que facta sunt cognoscetes deum: non sicut deum glorificaverunt: aut gratias egerunt: sed dicentes se esse sapientes: stulti facti sunt. Et cum idonei non essent: in eternitatem spiritualis incommutabilisque natura aciem mentis tam instantem insigere ut in ipsa sapientia creatoris atque rectoris universitatis viderent volumina seculorum: que ibi iam essent et sperarent. Hic autem futura essent: ut non essent: atque ibi viderent perversiones in melius: nisi solum animarum: sed etiam corporum humanorum usque ad sui modum perfectionem. Cum ergo adhiberi videnda nullo modo essent idonei: ne ad illud quod de digni habiti sunt: ut eis ista preterites angelos nuntiarent: siue forissecus per sensus corporis: siue interioribus reuelat: omnibus in suum expressis: sicut per nos nostris vera pietate predictis: hec demonstrata sunt: que ea predicantes: vel ob presentibus signis: vel de proximis rebus ita ut predicarent: facti fide facientes: auctoritatem cui de longe futuris usque in seculi finem crederet: habere meruerunt. Preterites autem aere superbe atque fallaces: etiam si quodam de societate et civitate sanctorum: et ob vero mediatore a sanctis et prophetis: vel angelis audita per suos vates dixisse repiunt: id egerunt. ut per hec aliena vera etiam fideles dei si possent ad sua falsa traducerent. De autem

Job. 11
 Act. 17
 Roma. 1

per nescientes id egit: ut veritas vndique resonaret fidelibus in adiutorium: impleti in testimonium.

De fide qua credimus temporalis gesta: et veritate que reddet eterna. La. XVIII

Quia igitur ad eterna capescenda idonei non eram: sordescens per totum nos pergrauabatur temporalium rerum amore contracte: et de per pagine mortalitatis tanquam naturaliter molite: purgandi eram. Purgari autem ut prepareremur eternum: non nisi per temporalia possem: quilibet iam pretempore tenebamur. Sanitas enim a morbo plurimum distat: sed medici curatio nisi morbo congruat: non potest produci sanitatem. Inutilia temporalia decipiunt egrotos: vtilia temporalia suscipiunt sanandos et transiunt ad eterna sanatos. Mens autem et rationalis sicut purgata contemplationem debet rebus eternis: sic purganda temporalibus fide. Dixit quidam et illos quod quondam apud grecos sapientes habiti sunt. Quod ad id quod ortum est eternitas valet: tamen ad fidem veritas. Et perfectio est vera finis. Quod enim nos temporale dicimus: hoc ille quod ortum appellavit. Ex quo genere etiam nos sumus: non tamen secundum corpus: sed etiam secundum animi mutabilitatem. Non enim proprie vocatur eternum quod aliqua ex parte mutat. In quantum igitur mutabiles sumus: instantium ab eternitate distamus. Promittitur autem nobis vita eterna per veritatem: a cuius conspiciunt rursus tantum distat fides nostra quantum ab eternitate mortalitas. Hinc ergo adhibemus fidem rebus temporaliter gestis propter nos: et per ipsum mundamur: ut cum ad spem venerimus: quem admodum succedit fidei veritas: ita mortalitati succedat eternitas. Quapropter quam si fides nostra fiet veritas: cum ad id quod nobis creditur promittitur: pervenerimus. Promittitur autem nobis vita eterna: et dixit veritas: non quod fiet sicut futura est fides nostra: sed quod spem veritas: quod ibi est eternitas. Dixit ergo veritas hec est autem vita eterna: ut cognoscatur te unum verum deum: et quem misisti iesum christum. Cum fides nostra videndo fiet veritas: tunc mortalitatem nostram commutatam tenebit eternitas. Quod donec fiat: et ut fiat: quod rebus ortis accommodamus quod de fide credulitatis: sicut in eternis speramus veritatem contemplationis: ne fides mortalitatis vite dissonaret a veritate eterne vite ipsa veritas per coeterna de terra orta filii dei sic venit ut fieret filii hominis: et ipse in se exciperet fidem nostram: qua nos perduceret ad veritatem suam qui sic suscepit mortalitatem nostram: ut non amitteret eternitatem suam. Quod tamen enim ad id quod ortum est eternitas valet: tantum ad fidem veritas. Ita ergo nos purgari oportebat: ut ille nobis fieret ortus qui maneret eternus: ne alter nobis

Job. 17
 Ps. 84

Job.
 Ibid.
 Ibid.
 Gal. 4

Quartus

esset in fide: alter in veritate. Nec ab eo quod ortu sumus ad eterna trāsire possemus: nisi eterno portu nrm nobis sociato: ad eternitatē ipsius traiceremur. Nunc itaq; illuc quodāmodo secuta est fides nra quo ascendit in quē credimus: ortus: mortuus: resuscitatus: assumptus: horum quatuor: duo priora noueramus in nobis. Scimus enim homines et oriri et mori. Duo autem reliqua id est resuscitari et assumi: iuste in nobis futura speramus quia in illo facta credidimus. Itaq; in illo quod et id quod ortus erat trāsijt ad eternitatem transiturū est nrm: cum fides puenerit ad veritatem. Ita enim credentibus ut in verbo fidei manerent: et inde ad veritatem: ac post ad eternitatem producta a morte liberarentur: ita loquitur. Si manseritis in verbo meo: vere discipuli mei eritis. Et quasi quærent: quod fructus: secutus ait. Et cognoscetis veritatem. Rursus quasi diceret. Quid prodest mortalibus veritas? Et veritas inquit liberabit vos. Quia: nisi a morte: a corruptione: a mutabilitate: Veritas quippe immortalis: incorrupta: incommutabilitas permanet. Vera autem immortalitas: vera incorruptibilitas: vera incommutabilitas: ipsa est eternitas.

De missione filij dei qua in forma fui minor factus est pater: cum in forma dei patris permaneret equalis. Ca. XIX

Ecce ad quod missus est filius dei: imo vero ecce quod est missus esse filium dei? Quæcumque propter faciendam fidem quam mundamur ad contemplandam veritatem in rebus ortis ab eternitate patris: et ad eternitatem relatis temporaliter gesta sunt: aut testimonia missionis huius fuerunt: aut ipsa missio filij dei. Sed testimonia quedam venturum pronunciauerunt: quedam venisse testata sunt. Factus quippe creaturam quæ facta est ois creatura: omnem creaturam testem habere optebat. Nisi enim multis missis predicaretur vnus: non multis dimissis teneretur vnus. Et nisi talia eēnt testimonia quæ paruis magna esse viderentur: non crederetur ille ita magnus: ut magnos faceret magnus: quia ad quos missus est paruus. Incompabiliter enim maiora filij dei facta sunt celum et terra: et oia quæ in eis sunt: quæ oia ipsam facta sunt: quæ signa et portenta que in eis testimoniū prouenerunt. Sed tamen homines ut huius magna per eum facta parui crederent: illa parua tanquam magna tremuerunt. Cum ergo venit plenitudo temporis: misit deus filium suum: factum ex muliere factum sub lege: versus ad eum paruum ut factum: eo itaq; missus quod factum. Si ergo maior mittit minorem: fatemur et nos factum minorem: et in tamen minorem in quantum factum: et infantum factum in quantum

missum. Misit enim filium suum factum ex muliere per quem tamē quæ facta sunt oia: non solum per se. Ubi factus mitteretur: sed per se eēnt oia: eundem mittenti profiteremur equalē: quem dicimus missum minorem. Quod ergo ante istam plenitudinem temporis: quæ cum mitti optebat: priusquam missus esset videri a patre potuit: cum eis angelica quedam vis demonstrarent: quoniam nec iam missus: sic equalē patri videbatur. Ubi enim dicit philippo: a quo utique sicut a ceteris: et ab istis a quibus crucifixus est in carne videbatur. Tunc tunc vobiscum suzer non cognouistis me. Philippe de me videri: videri debet et presentem: nisi quod videbatur et non videbatur. Ubi videbatur sic missus factus fuerat: non videbatur sic per eum omnia facta erant. Aut vnde etiam illud dicit. Qui habet mandata mea et seruat ea: ipse est deus. Qui diligit me: et qui diligit me: diliget a patre meo et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum. Cum esset manifestus ante oculos hominum: nisi quod carnem quod verbum in plenitudine temporis factum erat suscipiendam nostre fidei porrigebat. Quia autem verbum per quod oia facta erant purgate per fidem menti contemplandum in eternitate seruabat.

Non esse contra equalitatem patris et filij etiam si coeternus patri diuinitatem intelligat filius missus. Ca. XX

Itaque si in hoc missus a patre filius dicitur: quia ille pater est: ille filius: nullo modo impedit ut credamus: eque patri esse filium et consubstantialē et coeternum: et tamen a patre missum filium. Non quod ille maior est: ille minor: sed quod ille pater: ille filius. Ille genitor: ille genitus. Ille a quo est qui mittitur: ille qui est ab eo qui mittit. Filius enim a patre est: non pater a filio. Secundum hoc iam potest intelligi: non tamen ideo dicitur missus filius: quia verbum caro factum est: sed ideo missus ut verbum caro fieret: et presentiam corporalem illa que scripta sunt operaretur. id est ut non tamen homo missus intelligat quod verbum factum est: sed et verbum missus ut homo fieret: quia non si imparē potestatem vel substantiam vel aliquid quod deo patri non sit equalē missus est: sed si id quod filius a patre est: non pater a filio. Verbum enim patris est filius: quod et sapientia eius dicitur. Quid ergo mirum si mittitur: non quod inequalis est patri: sed quod est manatio quedam claritatis omnipotentis dei sincera? Ubi autem quod manat: tunc de quo manat vnus eiusdemque substantie est. Nec enim sicut aqua de foramine terre aut lapidis manat: sed sicut lux de luce. Itaque quod dictum est. Lando: est enim lucis eterne: quid aliud dictum est: quod lux est lucis eterne? Lando: quippe

Liber

lucis: qd nislux e? Et ideo coeterna luci: de
qualux est. **A**haluit aut dicere: candor lucis:
q lux lucis: ne obscurior: putaret ista que ma
nat: q illa de qua manat. **L**u em audit candor
ei? ee ista: facilius e vt phac lucere illa: q hec
min? lucere credat. **S**ed qz cauedu no erat
ne minor: lux illa putaret q istaz genuit. **H**oc
em nullus vnq heretic? ausus e dicere: nec
credendu e aliquē ausuz. **I**lli cogitationi oc
currit scriptura q possit videri obscurior lux
ista que manat: q illa de q manat. **Q**ua suspi
tionē tulit cu ait. **C**andor e illi? id e lucis eter
ne: atqz ita ondit equalē. **S**i em h minor e: ob
scuritas illi? e: no candor illi?. **S**i aut maior e
no ex ea manat. **N**o em vinceret de q genita
est. **Q**uia g ex illa manat: non e maior q illa.
Quia no obscuritas illi? s candor illius e
no est minor: equalis e ergo. **N**eqz h mouere
debet: qz dicta e manatio quedā claritat om
nipotentis dei sincera: tanqz ipa no sit omni po
tens: s oipotentis manatio. **A**hor em de illa
dicit. **E**t cu sit vna: oia pot. **Q**uis e aut oipo
tens: nisi q oia pot? **A** billo itaqz mittit: a quo
emanat. **S**ic em z ab illo perit: q amabat eaz
et desiderabat ea. **E**mitte inqt illa de sanctis
celis tuis: z mitte illa a sede magnitudis tue
vt mecū sit: z mecū laborer: id e doceat me la
borare ne laborē. **L**abores em eius: virtutes
sunt. **S**yaliter mittit vt sit cu hoie: alit missa
est vt ipa sit hō. **I**n aias em scās se trāffert:
atqz amicos dei z pphas pstituit: sicut etiam
implet factos angelos z oia talib? misterijs
pgrua peos opat. **L**um aut venit plenitudo
tpis missa e: non vt impleret angelos: ne: vt
esset angel? nisi inqtū p illū pns anūciabat
qd z ipius erat. **N**ec vt eet cu hoib?: aut i ho
minib?. **H**oc em z antea in prib? z pphētis:
sed vt ipm verbū caro fieret: id e hō fieret: in
quo futuro reuelato sacramēto etiā eoz sapi
entia atqz scōz salus eet: q priusqz ipe de vir
gine nasceret: de mlicrib? nati sunt: z in q fa
cto atqz pdicato sal? sit oim credentiū: sperā
tiū: diligētū. **H**oc em magnū pietatis e sacra
mentū: qd manifestū e in carne: iustificatū e
in spū: appuit angel: pdicatū e in gētib?: cre
ditū e in mundo: assumptū e in glia. **A** billo g
mittit dei vbi: cui? e vbi. **A** billo mittit de q
natū e. **A** dicit q genuit: mittit qd genitū est
Et tūc vnicuiqz mittit: cu a quoqz cognoscit
atqz pcpit qstū cognosci z pcpit pot. p captu
vel proficiētis in deū: vel pfecte in deo aiera
tional. **N**o g eo ipo q de pre nat? e: missus dz
fili?. **S**z vleo q appuit huic mūdo vbi caro
factū **E**ū dic. **E**x iua pre z veni i hūc mūdu

Ule eo q ex tpe cuiusqz mēte pcpit: sic dictū
est. **A** dicit illā vt mecū sit: z mecū laborer. **S**ap. 9
Qd g natū e ab eterno: eternū e. **C**andor e em
lucis etne. **Q**d aut mittit ex tpe: a quoqz co: **I**bidē. 7
gnoscit. **S**z cū in carne manifestat? e fili? dei. **1. Thi. 3**
in hūc mūdu missus e in plenitudine tps: fa: **S**al. 4
ct? ex feia. **Q**uia em in sapia dei no poterat. **1. Cor. 1**
mūd? cognoscere p sapiaz deū: qm lux lucz i
tenebris: z tenebre ea no cōphēderūt: placu **I**bidē. 1
it deo p stulticiā pdicatiōis saluos credentes. **1. Cor. 1**
facere: z vbi caro fieret z hitaret in nob. **L**u **I**bidē. 1
aut ex tpe cuiusqz puect? mēte pcpit: mitti
qd dz: s no in hūc mūdu. **N**eqz em sensibili
ter appet. i. corpeis sensib? psto e. **Q**uia z nos
fm qd mēte aliqd eternū qstū possum? capi
mus: no in h mūdo sum? **E**t oim iustoz spūs
etiā adhuc in hac carne viuentiū: inqtū diui
na sapiūt: no sūt in h mūdo. **S**z p cū ex tpe a
quoqz cognoscit: no dz missus. **N**o em habet
de q missus sit: aut ex q pcedat. **S**apia qpe
dicit. **E**go ex ore altissimi p diui **E**t de spūsan **Ecc. 24**
cto dz: a pre pcedit: p vō a nullo. **S**icut g p
genuit: fili? genit? e. ita p missit: fili? missus e
Sz que admodū q genuit z q genit? e: ita z q
missit z q missus e vñū sunt: qz p z fili? vnum
sunt. **I**ta etiā spūsanctūs vñū cū eis e: qz h tria
vñū sūt. **S**icut em natū eē filio a pre eē: ita
mitti e filio cognosci q ab illo sit: z sic spūsan
cto donū dei esse est a patre pcedere: ita mit
ti e cognosci q ab illo pcedat. **N**ec possum?
dicere q spūsanct? z a filio non pcedat. **N**e
q em frustra idē spūs: z pns z filij spūs dicit
Nec video qd aliud significare voluerit: cuz
sufflans in faciē discipuloz ait. **A**ccipite spm **I**bidē. 20
sanctū. **N**eqz em flat? ille corpore? cuz sensu
corpaliter tangendi pcedēs ex corpe substā
tia spūsancti fuit: s demonstratio p cōgruā si
gnificationē: no tm a patre: sed a filio pcede
re spūsanctū. **Q**uis em dementissim? dixe
rit: aliū fuisse spm que sufflans dedit: z alium
quem post ascensionē suam missit? **U**nus em
spūs: est spiritus dei: spiritus patris z filij: spi
ritus sanctus qui operatur omnia in omib?.
Sed q bis datus est: dispensatio certe signifi **1. Cor. 12**
cationis fuit: de qua suo loco quantuz domi
nus dederit differemus. **Q**uod ergo dñs ait **I**bidē. 15
Quem ego mittā vobis a patre: ostendit spi
ritū patris z filij: qz etiam cū dixisset: quem mit
tet pater: addidit: in nomine meo: no tm di
xit: quem mittet pater a me: que admodū di
xit: quem ego mittā vobis a patre: videlicz ostē
dens q totius diuinitatis: vel si melius dicit
deitatis: pncipiū pater est. **Q**ui ergo ex pre
procedit z filio: ad eū refert a q nat? est fili?.

Joh. 7

Luc. 1

Ibidē

Ibidē

Luc. 2

Joh. 7

Act. 2

Ps. 18

Ibidē

Sap. 4

Mat. 3

Act. 2

Joh. 1

25
Quartus

Joh. 7 Et qd dicit euāgelista. Spūs nondū erat datus: q: iesus nōdū erat clarificatus: quō itel ligit nisi q: certa illa spūs sancti datio vel missio post clarificationē xpi futura erat qualis nūq̄ antea fuerat. Neq̄ em̄ antea nulla erat sed talis non fuerat. Si em̄ antea spūs sc̄tus nō dabat quo impleti pphete locuti sunt: cū apte sc̄ptura dicat: et multis locis ondat spūs sc̄tus eos locutos fuisse: cū et de Johe baptista dictū sit: spūs sancto replebit̄ itā inde ab vte ro m̄ris sue: et spūs sc̄to replet̄ Zacharias inuenit̄ pater ei: et de illo talia diceret. Spūs sancto maria: vt talia d̄ dño quē gestabat vte ro pdicaret. spūs sc̄to Simeon et Anna: vt magnitudinē xpi puuli agnosceret. Quō spūs nōdū erat datus: q̄a iesus nōdū erat clarificatus: nisi q̄ illa datio: vel donatio: vel missio spūs sc̄ti: habitura erat quādā pprietatē suaz in ip̄o aduentu: qualis antea nūq̄ fuit. **Act. 2** q̄ em̄ legim̄: linguis quas nō nouerāt homines locutos veniēte in se spūs sc̄to: sicut tūc factū est: cū opteret ei aduentū signis sensibilibus demonstrari: vt onderet̄ totū orbē terrarū atq̄ oēs gentes in linguis varijs constitutas: credituras in xpm p̄ donū spūs sancti: vt impleret̄ qd̄ in psalmo canit̄. Nō sunt loquētes neq̄ sermōes quoz nō audiant̄ voces eorū. In omnē terrā exiit̄ sonus eoz: et in fines orbis terre vba eoz. Verbo itaq̄ dei ad vnitatē p̄sone copulatus: et quodā mō cōmixtus est hō: cū veniente plenitudine t̄pis missus est in hunc mundū: fact̄ ex femina filius dei vt eēt et filius hoīs p̄pter filios hoīm. Hāc p̄sonā angelica natura figurare antea potuit vt p̄nunciaret: nō exp̄meret vt ip̄a esset.

De sensibili demonstratiōe spūs sc̄ti et de coeternitate trinitatis. **Ca. XXI**

Mat. 3 **Act. 2** Sensibili aut̄ demonstratiōe spūs sancti: siue p̄ columbe spēm: siue per linguas igneas: cū ei subam patri et filio coeternā: pariterq̄ incōmutabilē subdita et seruiens creatura t̄palib̄ motibus et formis onderet: cū ad ei p̄sone vnitatē sicut caro qd̄ vbi factū ē nō copularet: nō audeo dicere nihil tale factū eē antea. Sed plane si denter dixerim: p̄rem et filiū et spūs sc̄tū vniū eiusdēq̄ sube: deū creatorē: trinitatē: om̄ipotentē inseparabiliter opari: sed ita nō posse per lōge imparē maximeq̄ corporeā creaturā inseparabiliter demonstrari: sicut p̄ voces n̄ras q̄ vtiq̄ corp̄aliter sonāt: non p̄t pater et filiū et spūs sc̄tus: nisi suis et p̄p̄ijs interuallis tēporū certa sepatiōe distinctis: q̄ sue cuiusq̄ vocabuli syllabe occupāt nom̄inari. In sua q̄p̄e

suba qua sunt tria vnū sunt: pater et filius et spūs sc̄tus: nullo t̄pali motu sup omnē creaturā idip̄m sine vllis interuallis tēporū vello coz et sil vnū atq̄ idē ab eternitate in eternitate: tanq̄ ip̄a eternitas que sine veritate et caritate nō est. In meis autē vocibus sepati sunt pater et filius et spūs sanctus: nec sil dici potuerūt: et in l̄ris visibilib̄ sua sepatim locoz spacia tenuerūt. Et quē admodū cū memoriā meam: et intellectū: et voluntatē nomino: singula quidē nomia ad res singulas referūt: sed tū ab omib̄ trib̄ singula facta sunt. Nullū em̄ hoz triū nom̄nū est: qd̄ non et memoria et intellectus et volūtas mea sil opata sint. Ita trinitas sil opata est: et vocem p̄ris: et carnē filij: et colūbā spūs sc̄ti: cū ad p̄sonas singulas hec singula referant̄. Qua similitudine vtiq̄ cognoscit̄: inseparabilē in seip̄am trinitatē p̄ visibilis creature spēm separabiliter demonstrari: et inseparabilē trinitatis opationē: etiam in singulis esse rebus: q̄ vel ad p̄rem: vel ad filiū: vel ad spūs sc̄tū demonstrandū p̄p̄ie p̄tinere dicūt. Si ergo a me querit̄: quō facte sint: vel voces vel sensibiles forme atq̄ spēs ante incarnationē verbi dei que hoc futurū p̄figurarent: per angelos ea deū opatus esse respondeo: qd̄ etiā scripturaz sanctaz testimonijs q̄rum existimo satis ostendi. Si aut̄ querit̄ ip̄a incarnatio quomō facta sit ip̄sum verbū dei: dico carnē factum: id est hoīem factū: nō tamen in hoc qd̄ factū est p̄uersū atq̄ mutatū: ita sane factū: vt ibi sit non tantū verbū dei: et hominis caro: sed etiā rōnal̄ hominis anima: atq̄ hoc totū et deū dicat̄ p̄pter deū et hō p̄pter hoīem. Qd̄ si difficile intelligit̄: mēs fide purget̄: magis magisq̄ abstinēdo a peccatis: et bene opando et orando cum gemitu desiderioz sanctorū: vt p̄ diuinū adiutorium p̄ficiendo: et intelligat: et amet. Si autē querit̄ post incarnationē verbi: quomō facta sit vel vox patris vel species corporalis qua spūs sanctus demonstratus est: p̄ creaturam quidem facta ista non dubito: s̄ vt ruz tantū modo corporeā atq̄ sensibilem: an adhibitu spiritu etiam rationali vel intellectuali: hoc em̄ quibusdam placuit appellare: qd̄ greci dicunt: id est intellectuāle: non quidez ad vnitatem p̄sone. Quis enim hoc dixerit: vt quicquid illud est creature per quod sonuit vox patris: ita sit deus pater: aut quicquid illud ē creature in quo p̄ columbe speciem vel p̄ igneas linguas spiritus sanctus demonstratus est: ita sit spūs sanctus: sicut est dei filiū hō ille qui d̄ virginis factus est: sed tantū mō ad

Sap. 9
Ibidē 7
1. Thi. 3
Gal. 4
1. Cor. 1
Joh. 1
1. Cor. 1
Joh. 1
Ecc. 24
Ps. 18
Ibidē
Gal. 4
Joh. 20
1. Cor. 12
Joh. 15

Joh. 1
Act. 13

Liber

ministerium pagende significationis: sic oportuisse deo iudicavit: an aliquid aliud intelligendum sit: inuenire difficile est: et temere affirmare non expedit. Quomodo tamen ista sine rationali vel intellectuali creatura potuerunt fieri: non video. Nec adhuc locum est explicare: cur ita sentiamus: quod vires deus dederit. Prius enim sunt discutienda et refellenda hereticorum argumenta: quae non ex diuinis libris: sed ex rationibus suis profertur quibus se vehementer cogere arbitrantur: testimonia scripturarum quae de patre et filio et spiritu sancto sunt: ita esse intelligenda ut ipsi volunt. Nunc autem non ideo minoris filium quod missus est a patre: nec ideo minores spiritus sanctum quod et pater eius misit et filius: sufficere arbitror demonstratum est. Siue enim propter visibilem creaturam: siue potius propter principii commedationem: non propter inequalitatem vel imparitatem vel dissimilitudinem substantiae in scripturis haec posita intelliguntur: quod etiam si voluisset deus pater pro subiecta creatura visibiliter appere: absurdissime tamen aut a filio quem genuit: aut spiritu sancto quem de illo procedit: missus diceretur. Iste igitur sit huius voluminis modus: deinceps in ceteris adiuvante domino: illa hereticorum versutissima argumenta qualia sunt: et quemadmodum redarguantur videbimus.

Explicit liber quartus

Incipiunt capitula libri quinti

- i **Q**uod modeste ac sobrie debet homo cui etiam suae mentis natura explicabilis est de dei substantia cogitare.
- ii **D**e incommutabili eentia quod solus deus est.
- iii **C**ontra arrianoꝝ argumentationem ad deo unigeniti et geniti appellatio substantiarum indicet diuersitatem.
- iiii **D**e accidentibus: siue separabilibus: siue inseparabilibus quae in deo: quia mutabilis non est: esse non possunt.
- v **Q**uae in deo ad aliquid dicuntur: non sunt substantia dici: nec tamen esse accidentia: sed relatiua incommutabilia.
- vi **A**n iugenitus quod pater dicitur: possit in illa accipi quae ad seipsum et subaliter dicuntur.
- vii **Q**uid in quibusque locutionibus valeat negatiua pericula quae aliquid non quod sit sed quid non sit ostendit.
- viii **I**n trinitate deiteris quicquid ad se dicitur: vna quaeque persona indifferens atque commune sit: et vnam significet atque eandem substantiam.
- ix **Q**ua necessitate tres persone in trinitate dicuntur.

- x **D**e dei magnitudine cuius participatione magna sunt: quaeque sunt magna.
- xi **R**elatiue non substantialiter dici quicquid vel pater: aut filius: aut spiritus sanctus proprie nominatur.
- xii **D**e relatiuis quae referri ad inuicem nequeunt: cum tamen relatiua sint.
- xiii **T**rinitate deum non tria principia: sed vnum esse principium: quod et pater: et filius: et spiritus sanctus: vnus creator est: sicut vnus deus est.
- xiiii **Q**uomodo in trinitate tempore ad filium principium sit: et pater et filius ad spiritum sanctum.
- xv **Q**uomodo in spiritu sancto etiam antequam daretur possit doni nomen intelligi: ut ei semper non aliud fuerit donum esse quam ipsum esse.
- xvi **D**e appellationibus relatiuis: quae non ad deum: sed ad creaturam referenda sunt: quoniam deo nihil accidit.

Incipit liber quintus.

Quod modeste ac sobrie debet homo cui etiam suae mentis natura inexplicabilis est: de dei substantia cogitare

Ca. I

Incipiam exordiens ea dicere quae dici ut cogitantur vel ab homine aliquid vel certe a nobis non omnino possunt: quibus et ipsa nostra cogitatio cum de dei trinitate cogitamus:

loque se illi de quo cogitat: impariter sentiat: neque ut eum capiat: sed ut scriptum est: etiam a tantis quibus 1. Cor. tus paulus apostolus herat: per speculum et in enigmate videatur. Primum ab ipso domino nostro de quo spiritus cogitare debemus: et de quo digne cogitare non possumus cui laudando reddenda est omni tempore benedictio: et cui enuncians nulla competat dictio: et adiutorium ad intelligenda atque explicanda quae intendo: veniam precor: sicut ubi offendo. Adhuc sum enim: non solum voluntatis: verum etiam infirmitatis mee. Ab his etiam quae ista lecturi sunt: ut ignoscant peccato: ubi me magis voluisse quam potuisse dicere aduerterint: quod vel ipsi melius intelligunt: vel propter mei eloquii difficultatem non intelligunt: sicut ego eis ignosco ubi propter suam tarditatem intelligere non possunt. Facilius enim nobis inuicem ignoscimus: si nouerimus: aut certe credendo firmius tenuerimus: ea quae de natura incommutabili et inuisibili: sumeque viuente ac sibi sufficiente dicuntur non ex consuetudine visibilium atque mutabilium et mortaliuꝝ vel egenarum rerum esse metienda. Sed cum in his etiam quae nostris corporalibus adiacent sensibus: vel quae nos ipsi in interiore homine sumus: scientia comprehendendis laboramus.

Exos. 3

mus nec sufficiamus: nō tū impudēter in illa
 q̄ supra sūt diuina ⁊ ineffabilia: pietas fidelis
 ardescit: nō quā suay viriū inflat arrogātia:
 s̄ quā grā ipi⁹ creatoris ⁊ saluatoris inflamat.
 Nā q̄ intellectu deū capit hō: qui ipm̄ intelle
 ctū suū q̄ eū vult cape nō dū capit Si aut̄ hūc
 iā capit attēdat diligēter nūbil eo eē i sua na
 tura melius ⁊ videat vtrū ibi videat illa line
 amēta formay: nitores color: spaciōsā grādī
 tatē: p̄tū distantia: molis distēsiōne: aliq̄s p
 locoy interualla motiones: v̄l qd̄ eiusmodi.
 Nihil certe istoy inuenim⁹ in eo: q̄ in natura
 nra nūbil meli⁹ inuenim⁹. i. in nro intellectu
 quo sapiam capim⁹ q̄tū capaces sum⁹. Qd̄
 ergo nō inuenim⁹ in melioze nro nō dēm⁹ in
 illo q̄rere: qd̄ longe meli⁹ a melioze nro: vt
 sic intelligam⁹ deū si possum⁹: q̄tū possum⁹
 sine q̄litate bonū: sine q̄ritate magnus: sine
 indigētia creatorē: sine situ p̄ntem: sine habi
 tu oīa p̄ntē: sine loco vbiq; totū: sine tpe
 sempitnū: sine vlla sui mutatiōe mutabilia fa
 cientē: nihilq; patientē. Quis q̄s deū ita cogi
 tar: ⁊ si nō dū pōt oīmodo iuenire qd̄ sit: pie
 cū cauet q̄tū p̄r aliqd̄ d̄ eo sentire qd̄ nō sit.

De incommutabili essentia quod solus de⁹
 est.

Capitulum II

Strū sine dubitatione suba: vel si
 melius s̄ appellat̄ eēntia: quā greci
 vsiā vocāt. Sic eū ab eo qd̄ est sape
 dicta ē sapia: ⁊ ab eo qd̄ ē scire dicta ē scia: ita
 ab eo quod eē: dicta ē eēntia. Et q̄s magi ē:
 q̄ ille q̄ dixit famulo suo moyse. Ego sum qui
 sum: ⁊ dices filiis isrl̄: q̄ ē misit me ad vos. S̄
 alie q̄ dicunt eēntie siue sube capiūt acciden
 tia: quibus in eis fiat vel magna vel quanta
 cunq; mutatio. Deo aut̄ aliqd̄ eiusmodi ac
 cidere nō pōt: ⁊ iō sola ē incommutabilis suba
 vel eēntia q̄ de⁹ ē: cui p̄fecto ipm̄ eē vsi essen
 tia noiata ē: maxie ac verissime cōperit. Qd̄
 eū mutat nō fuit ipm̄ eē: ⁊ qd̄ mutari p̄t eri
 am si nō mutet̄: p̄t qd̄ fuerat nō eē: ac p̄ hūc
 solū qd̄ nō tū nō mutat̄: v̄x etiā mutari oī
 no non potest: sine scrupulo occurrit qd̄ ve
 rissime dicatur esse.

Contra arrianoꝝ argumētationē: an i deo
 vni geniti et geniti appellatio subarū indicet
 diuersitatem.

Capitulum III

Clamob̄rē vt iā etiā de his q̄ nec dō
 cunt vt cogitāt: nec cogitāt vt sūt.
 r̄ndere incipiamus fidei nre aduer
 saris. Inter mīta q̄ arriani adūsus catholi
 cā fidē solēt disputare: s̄ sibi maxie callidissi
 mū machinēam tū pponere vident̄ cū dicūt
 Quicqd̄ de eo d̄: v̄l itelligit̄ nō s̄m accidēs

s̄ s̄m subam d̄. Quia p̄t̄ ingentū eē p̄ri s̄m
 substātiā ē: ⁊ genitū eē filio s̄m subam est. Di
 uersū est aut̄ ingentū eē: ⁊ genitū eē: diuer
 sa est q̄ suba p̄ris ⁊ filij. Quib⁹ r̄ndebim⁹. Si
 qd̄ de deo dicit̄ s̄m subam d̄: q̄ quod dicit̄
 est. Ego ⁊ p̄r vnū sumus: s̄m subam dicit̄ est
 vna ē igit̄ suba p̄ris et filij. Aut si hoc nō s̄m
 subam dicit̄ ē: dicit̄ q̄ aliqd̄ de deo nō s̄m sub
 stantiā: ⁊ iō iā nō cogimur s̄m subam intelli
 gere ingentū ⁊ genitū. Itē dicit̄ ē de filio.
 Nō rapinā arbitrat̄ ē esse eq̄lis deo. Queri
 m⁹ s̄m qd̄ eq̄lis. Si ei nō s̄m subam d̄: eq̄lis:
 admittūt vt dicat̄ aliqd̄ de deo: nō s̄m subay
 Admittat̄ q̄ nō s̄m subam dicit̄: ingentū ⁊ ge
 nitū. Qd̄ si p̄pterea nō admittūt qz omnia de
 deo s̄m subam dicit̄ volunt: s̄m substātiā fili
 us est equalis patri.

De accidentibus siue sepabilibus: siue in
 sepabilibus que in deo quia mutabilis nō est
 esse non possunt.

Ca. III

Accidēs aut̄ nō solet dici q̄ aliq̄ mu
 tatiōe ei⁹ rei cui accidit amitti pōt.
 Nā etsi quedā dicunt̄ accidētia inse
 pabilia q̄ grece appellant̄ achorista: sic est plu
 me corui color niger: amittit eū tū nō qd̄ t̄a
 diu pluma ē: s̄ qz nō sp̄ ē pluma. Quapropter
 ipa materies mutabilis: ⁊ ex eo q̄ desinit eē il
 lud ania: vel illa pluma: totūq; illud corp⁹ in
 terra mutat̄: ⁊ vertit̄: amittit vtiq; etiā illum
 colorē. Quis ⁊ accidēs qd̄ sepabile d̄: non se
 patione: s̄ mutatiōe amittat̄: sicuti est capilli
 hoīm nigrigudo: qm̄ dū capilli sūt p̄nt̄ albe
 scere: sepabile accidēs d̄. S̄ diligēt̄ intue
 rib⁹ s̄r̄ appet: nō sepatione q̄si emigrare ali
 qd̄ a capite dū canescit: vt nigrigudo inde cā
 dore succedēte discedat ⁊ aliq̄ eat: s̄ illā q̄lita
 tē coloris ibi verti atq; mutari. Nihil itaq; ac
 cidēs i deo: qz nihil mutabile aut amissibile.
 Qd̄ si ⁊ illud dici accidēs placz: qd̄ licet non
 amittat̄: minuit̄ tū vel auget̄: sicuti ē aīe vita
 nā ⁊ q̄ diu aīa ē r̄adiu viuūt: ⁊ qz sp̄ aīa ē: sp̄ vi
 uit. S̄ qz magi viuūt cū sapit: qz min⁹ cū desi
 pit. Sit etiā h̄ aliq̄ mutatio: s̄ vt desit vita. sic
 nec deest insipiētī sapia: s̄ vt min⁹ sit. Nec ta
 le aliqd̄ i deo fit: qz oīno incommutabilis ma
 net. q̄obzē nihil in eo s̄m accidēs d̄: qz nihil
 ei accidit. nec tū oē qd̄ d̄ s̄m subam d̄. In re
 bus aut̄ creatis atq; mutabilibus qd̄ nō s̄m
 subam d̄: restat̄ vt s̄m accidēs dicat̄. Oīa ei
 accidūt eis: q̄ vel amitti p̄nt̄ vel minui: ⁊ ma
 gnitudines ⁊ q̄litates: ⁊ qd̄ d̄ ad aliqd̄: sicut
 amicitie: p̄pinq̄uitates: seruitutes: similitu
 dines: equalitates: etsi q̄ h̄mōi: ⁊ sit⁹ ⁊ habi
 tus: et loca ⁊ tpa: ⁊ opa atq; passiones.

Exod. 3

1. Cor.

Libert

Que in deo ad aliqd dicunt: nō fm subam
dici: nec tñ esse accidētia: sed relatiua incom-
mutabilia. La. V

Ad deo aut nihil quidē fm accidēs di-
ci: qz nihil in eo mutabile ē: nec tñ
omne qd dicitur fm subam dicitur. Dicitur em̄
ad aliqd: sicut pater ad filium: et filius ad patrem: qd
nō ē accidēs: qz et ille sp̄ pater: et ille semp filius: et
nō ita semp qsi ex q nat⁹ ē filius: vt ex eo q nun-
q̄ desinat eē filius: pater nō desinat eē pater. sed ex
eo q semp natus ē filius: nec cepit vnq̄ esse fi-
lius. Qd si aliquē eē cepisset: aut aliquē eē desi-
neret filius fm accidēs diceret. Si vō qd dicitur pater
ad seipm diceret: nō ad filium: et qd dicitur filius
ad seipm diceretur nō ad patrem fm subam di-
ceretur et ille pater: et ille filius. Sz qz pater non dici-
tur pater nisi ex eo q ē ei filius: et filius non dicitur nisi
ex eo q habet patrem: nō fm subam hec dicun-
tur: qz nō qsq̄ eorū ad seipm s̄ ad inuicē atq̄
ad alterutrum ista dicuntur: neq̄ fm accidēs: qz
et qd dicitur pater et qd dicitur filius: eternū atq̄ inco-
mutabile ē eis. q̄ obrem q̄uis diuersus sit pa-
ter esse et filium esse: nō est tñ diuersa suba: qz b̄
nō fm subam dicuntur: s̄ fm relatiuū: qd tñ re-
latiuū nō ē accidēs: qz nō est mutabile.

An ingenit⁹ quod pater dicitur: possit inter
illa accipi qui ad seipm et substantialiter dicitur.
Capitulum VI

Id aut huic sic purat resistendū eē ser-
moni: qz pater quidē ad filium dicitur: et fi-
lius ad patrem: ingenit⁹ tñ et genit⁹ ad
seipos dicitur: nō ad alterutrum. Ad em̄ hoc ē
dicere ingenitū quod ē pater dicere: qz etsi fi-
lius nō genuisset: nihil phiberet eū dicere in-
genitū: et si signat quisq̄ filium: non ex eo qsq̄
ingenit⁹ est: qz geniti hoies ex alijs homib⁹
gignūt et ipi alios. Inquit ḡ: pater ad filium dicitur:
et filius ad patrem: ingenitus aut ad seipm
et genitus ad seipm dicitur. Et ideo si q̄cquid ad
seipm dicitur fm subam dicitur. Diuersum ē aut in-
genitū esse et genitū esse: diuersa igitur suba ē.
hoc si dicitur nō intelligūt de ingenito quidez
aliquid se dicere quod diligent⁹ ptractaduz
sit: qz nec ideo qsq̄ pater: qz ingenit⁹: nec ingeni-
tus ideo qz pater: et p̄pterea nō ad aliqd: s̄ ad se
dici putat ingenit⁹. Genitū vō mira cecitate
nō aduertūt dici nō posse: nisi ad aliqd. Idō
quippe filius qz genit⁹: et qz filius vtiq̄ genit⁹.
Sicut aut filius ad patrem: sic genit⁹ ad geni-
torē refertur: et sicut pater ad filium: ita genitor
ad genitū. Ideoq̄ alia notio ē qua intelligit
genitor: alia qua ingenit⁹. Nam q̄uis de p̄e
deo vtrūq̄ dicatur: illud tñ ad genitū: i. ad fi-
liū dicitur: qd nec illi negat: hoc aut qd ingenitus

dicitur: ad seipm dici phibent. Dicitur ḡ. Si ali-
quid ad seipm dicitur pater: quod ad seipm dici non
pōt filius: et q̄cquid ad seipm dicitur fm suba dicitur:
et ad seipm dicitur ingenit⁹: quod dici nō pōt
filius: ergo fm subam dicitur ingenitus. Quod fi-
lius qz dici nō pōt: nō ē eiusdē substātie. Cui
versutē r̄sident ita: vt ipi cogantur dicere fm
qd sit equalis p̄i filius: vtrū fm id quod ad se
dicitur: an fm id quod ad patrem dicitur. Non em̄ fm
id quod ad patrem dicitur: qm̄ ad patrem filius dicitur.
ille aut non filius sed pater est: qz nō sic ad se di-
citur pater et filius: quō amici aut vicini. Rela-
tiue q̄ppe amic⁹ dicitur ad amicū. Et si equa-
liter se diligunt eadē in vtroq̄ amicitia ē. Et
relatiue vicinus dicitur ad vicinū: et qz equaliter
sibi vicini sunt: quantū em̄ iste illi: tantū et il-
le huic vicinat: eadē in vtroq̄ vicinitas. Quia
vero filius nō ad filium relatiue dicitur: s̄ ad patrem:
non fm hoc qz ad patrem dicitur: equalis est filius pa-
tri: restat vt fm id equalis sit quod ad se dicitur.
Quicquid autē ad se dicitur fm subam dicitur. Re-
stat ergo vt fm subam sit equalis. Eadem ē
igitur vtriusq̄ substātie. Cui vero ingenit⁹ dicitur
pater: nō qd sit: s̄ qd nō sit dicitur. Cui aut rela-
tiuū negatur: nō fm subam negat: qz ipm re-
latiuū nō fm substātiā dicitur.

Quid in quibus locutionibus valeat nega-
tiua particula qua aliquid non quod sit: s̄ quid
non sit ostenditur. La. VII

De exemplis planū faciendū ē. Ac
b̄ p̄mū videndū ē hoc significari cū di-
citur genit⁹: quod significat cū dicitur fi-
lius. Ideo em̄ filius: qz genit⁹: et qz filius: vtiq̄
genit⁹. Quod ergo dicitur ingenitus: hoc osten-
ditur qz nō filius: sed genit⁹ et ingenit⁹ cōmo-
de dicitur: filius aut latine dicitur: sed in fili⁹
vt dicat nō admittit loquēdi cōsuetudo. Nihil
tñ intellectui demit si dicatur nō filius: quē
admodū etiā si dicatur nō genitus p̄ eo qd di-
citur ingenit⁹ nihil aliud dicitur. Sic em̄ et vicin⁹
et amicus relatiue dicitur: nec tñ pōt inuici-
nus dici: quō dicitur inimic⁹. Obrem nō ē
in rebus considerandū quid vel sinat vel nō
sinat dici vsus sermonis n̄ri: sed quis rex ipa-
rū intellect⁹ eluceat. Ad ergo iā dicamus in-
genitū: q̄uis dici latine possit: s̄ p̄ eo dicam⁹
nō genitū qd tantū valet. Non ergo aliqd di-
cimus q̄ nō filius. Negatiua porro ista particu-
la nō id efficit vt qd sine illa relatiua dicitur ea-
dem p̄posita substantialiter dicat: s̄ id tñ ne-
gatur: quod sine illa aiebatur: sicut in ceteris
p̄dicamentis: velut cū dicim⁹: hō est: substan-
tiā designamus. Qui ergo dicit nō homo ē:
nō aliud genus p̄dicamenti enūciat: s̄ tantū

illud negat. Sicut ergo scdm substantiā aio homo est: sic scdm substantiā nego cum dico: nō homo est. Et cū querit quātus sit: et aio q̄ drupedalis est: id ē quattuor pedū: scdm quātitatē aio: q̄ dicit nō quadrupedalis ē: quātitate negat. Candidus est: scdm qualitātē aio non candidus est: scdm qualitātē nego. Pro pinquus est: scdm relatiuū aio: nō p̄pinquus est: scdm relatiuū nego. Scdm situm aio: cū dico iacet: scdm situm nego: cum dico non iacet. Scdm habitum aio: cum dico armatus ē scdm habitum nego: cum dico non armatus ē. Tantundem autem valet si dicam inermis ē scdm tempus aio: cum dico hesternus est: secundū tempus nego: cum dico non hesternus est. Et cum dico rome est: scdm locum aio: et scdm locum nego: cū dico non rome est. Secundū id qd̄ est facere aio: cū dico cedit: si autem dicam nō cedit: scdm id quod est facere nego: vt ostendam non hoc facere. Et cū dico vapulat: scdm pdicamentū aio: quod pati vocatur: et scdm id nego: cum dico non vapulat. Et omnino nullum pdicamenti genus ē scdm qd̄ aliquid aīre volumus: nisi vt scdm id ipm pdicamentum negare conuincamur: si p̄ponere negatiuā pticulā voluerimus. Que cum ita sint: si substantialiter aīrem: dicendo filius: substantialiter negarem: dicendo non filius. Quia vero relatiue aio: cum dico filius est: ad patrem refero: relatiue nego: si dico nō filius est. Ad parentem enim eandem negationem refero: volens ostendere q̄ ei parens non sit. Atsi quantum valet qd̄ dicitur filius: tantundem valet qd̄ dicitur genitus: sicut p̄locuti sumus. Tantundem ergo valet qd̄ dicitur non genitus: q̄tum valet qd̄ dicitur nō filius. Relatiue autē negamus dicēdo nō filius: relatiue igitur negamus dicēdo nō genitus. In genitus porro quid est nisi nō genit⁹? Nō ergo recedit a relatiuo pdicamento: cū in genitus dicit. Sicut enim genitus nō ad seipm dicit sed q̄ ex genitore sit: ita cū dicit ingenitus: nō ad seipm dicit: sed q̄ ex genitore non sit ostēdit. In eodē t̄m pdicamento qd̄ relatiuum vocat: vtraq; significatio vertit. Quod autē relatiue p̄nūciat: nō indicat esse subam. Ita quis diuersum sit genitus et ingenit⁹: nō indicat diuersam subam: q̄ sicut filius ad patrem: et nō filius ad nō p̄rem refert: ita genit⁹ ad genitorē: et nō genitus ad nō genitorē referatur necesse est.

Quia in trinitate deitatis quicqd̄ ad se dicit vnaqueq; p̄sona indifferens atq; cōmune sit: et vnam significet eandemq; subam.

La. VIII.

Uap̄pter illud p̄cipue teneamus quicqd̄ ad se dicit p̄stantissima illa diuina sublimitas subalter dicit. Qd̄ autē ad aliqd̄ nō s̄balit: s̄ relatiue: tantāq; vim eē eiusdem s̄be in p̄ter filio et sp̄s̄sancto: vt quicqd̄ de singulis ad seipos dicit nō pluraliter: s̄ singularit̄ accipiat. Quēadmodū em̄ p̄ de⁹ ē: et fili⁹ de⁹ est: et sp̄s̄s̄ctus de⁹ est: qd̄ s̄m s̄bam dicit nemo dubitat: nō t̄m tres deos: s̄ vnū deū dicim⁹: eā ipam p̄stantissimā trinitatē. Ita magn⁹ pater magn⁹ fili⁹: magn⁹ sp̄s̄s̄ctus: non t̄m tres magni: s̄ vn⁹ magn⁹. Nō em̄ de p̄e solo: sic illi p̄uerse sentiūt: s̄ de p̄e et filio et sp̄s̄ctō scriptū est. Tu es de⁹ sol⁹ magn⁹: et bon⁹ p̄r: bon⁹ fili⁹: bon⁹ et sp̄s̄s̄ctus: nec tres boni: s̄ vn⁹ ē bonus: de q̄ dictū ē. Nemo bon⁹ nisi sol⁹ d̄s. Ete d̄s Iesus ne ab illo q̄ dixerat m̄gr bone: tāq; hoīem p̄pellās: s̄m hoīem t̄mō intelligeret iō nō ait. Nemo bon⁹ nisi sol⁹ p̄r: sed nemo bonus nisi sol⁹ de⁹. In p̄ris em̄ noīe: ip̄e p̄ se p̄ nūciat. In dei d̄o et ip̄e et fili⁹ et sp̄s̄s̄ctus: quia trinitas vn⁹ d̄s. Situs d̄o et hitus et loca et tpa nō p̄prie s̄ translate ac p̄ similitudines dicuntur i deo. Nam et sedere sup̄ cherubin dicit: qd̄ ad sitū dicit. Et abyssum tanq; vestimentū amictus qd̄ ad hitū. Et anni tui nō deficiēt: qd̄ ad tps̄. Et si ascēdero in celum tu ibi es: qd̄ ad locum. Qd̄ autē ad faciendū attinet: fortassis de solo deo verissime dicat. Sol⁹ em̄ de⁹ facit et ip̄e fit: neq; patit̄ q̄tū ad eī s̄bam p̄tinet qd̄ de⁹ est. Itaq; omp̄s p̄r: oīpotens fili⁹: omp̄s sp̄s̄s̄ctus nec t̄m tres oīpotētes: s̄ vn⁹ omp̄s. Et q̄ oīa: p̄ que oīa: i q̄ oīa: ip̄i gla. Quicqd̄ ḡ ad seipm dicitur de⁹: et de singulis p̄sonis singl̄r dicit: id ē de p̄e et filio et sp̄s̄ctō: et s̄m d̄ ipa trinitate: nō pluraliter s̄ singularit̄ dicit. Quā q̄ppe nō aliud ē d̄o esse: et aliud magnū esse: s̄ b̄ idē illi ē: et eē et magnū esse. Propterea sic nō dicim⁹ tres eētias: sic nō dicimus tres magnitudines: s̄ vnam essentia et vna magnitudinē. Essentiaz dico: que vs̄a grece dicit: quā vs̄itatus subam vocamus. Dicūt quidē et illi hypostasim: sed nescio quid volūt interesse inter vs̄iaz et hypostasim ita vt pleriq; nostrū q̄ hec greco tractant eloquia dicere p̄sueuerūt: mian vs̄ian tris hypostasias: qd̄ est latine vnam eētias tres subas. Quia necessitate tres p̄sone in trinitate dicantur.

Capitulum. IX.

Ed q̄ n̄ra loquēdi p̄suetudo iaz obtinuit vt b̄ intelligat cū dicim⁹ essentiam: qd̄ intelligit cū dicim⁹ subam: nō audemus dicere vna essentia tres substantias: s̄ vna essentiam vel subam: tres autē p̄sonas. Quēadmodū multi latini ista tractantes et digni auctoritate dixerunt: cum alium

Ps. 79
Ps. 103
Ibid. 101
Ibid. 138

Rom. ii.

Liber

modum aptior: em non inuenirent quo enun-
ciarēt verbis qđ sine vbi intelligebāt. Reue-
ra em cū pater nō sit filius: et filius nō sit pater
et spū sanctus ille qđ etia donū dei vocat: nec
pōt sit nec fili: tres vtiq; sunt. Iōq; pluraliter
dicitū est. Ego et pōt vnū sum. Nō ei dixit: vnū
est. qđ sabelliani dicūt: s; vnū sum. Tū cum
querit qđ tres: magna p̄sus inopia hūanum
laborat eloquiū. Dicitū est tñ tres p̄sone: non
vt illud diceret: s; ne taceretur.

De vera magnitudine cuius p̄cipatione
sunt magna q̄cūq; magna. Capitulū. X.

Sicut ergo nō dicim⁹ tres essentias:
ita nō dicim⁹ tres magnitudines: ne-
q; tres magnos. In rebus em q̄ p̄ci-
patione magnitudinis magne sunt: q̄bus ē
aliud esse: aliud magnas esse. sicut magna do-
mus: et magn⁹ mons: et magnus animus. In
his q̄ reb⁹ aliud ē magnitudo: aliud qđ ab ea
magnitudine magnū est: et p̄sus nō hoc ē ma-
gnitudo qđ est magna dom⁹. Sed illa est ve-
ra magnitudo qua nō solū magna est domus
q̄ magna est: et qua magnus est mons quisq;
magnus est: s; etiā q̄ magnū est qđcūq; aliud ma-
gnū ē: vt aliud sit ip̄a magnitudo: aliud ea q̄
ab illa magna dicunt. Que magnitudo vtiq;
p̄mit⁹ magna est: multoq; excellenti⁹ q̄ ea q̄
p̄cipatione eius magna sunt. Deus autem:
q; nō ea magnitudine magnus est q̄ nō est qđ
ip̄e: vt q̄si p̄iceps eius sit deus cū magnus est:
alioquin illa erit maior magnitudo q̄ d̄s: deo
aut nō est aliqd maius. Ea igit magnitudine
magn⁹ est q̄ ip̄e est eadē magnitudo. Et iō sic
si dicim⁹ tres essentias: sic nec tres magnitu-
dines. s; est em deo esse qđ magnū esse. Eadē
cā nec magnos tres dicim⁹: s; vnū magnū: q;
nō p̄cipatione magnitudinis de⁹ magn⁹ est
sed seip̄o magno magnus ē: q; ip̄e sua est ma-
gnitudo. hoc et de bonitate: et de eternitate: et
de oīpotētia dei dicitū sit: oībusq; oīno p̄dica-
mētis qđ de deo p̄sit p̄nūciari: qđ ad seip̄m dici-
tur: non trāslate ac p̄ similitudinē s; p̄prie: si tamē
de illo p̄prie aliqd dici ore hoīs pōt.

Relatiue nō subaliter dicit: quicqđ aut pat̄:
aut filius: aut spū sanctus p̄prie noīat. Ca. XI.

Quod aut p̄prie singula in eadē trini-
tate dicunt: nullo mō ad seip̄a: s; ad
inuicem: aut ad creaturā dicuntur.
et iō relatiue nō subaliter ea dici manifestū est.
Sic em trinitas vnus deus dicit: magnus: bo-
nus: eternus: oīpotēs: ideoq; ip̄e sic sua di-
ci pōt deitas: ip̄e sua magnitudo: ip̄e sua boni-
tas: ip̄e sua eternitas: ip̄e sua oīpotentia.
Non sic pōt dici trinitas pater: nisi forte trāsla-

te ad creaturam p̄pter adoptōem filioꝝ. Qđ
em scriptū est: Audi israel dñs de⁹ tuus: de⁹ vnus
est: nō vtiq; excepto filio: aut excepto
spū sancto oportet intelligi quē vnū dñm de-
um nostrū recte dicimus: etiā patrē nostruz
p̄ gratiam suā nos regenerantez. Trinitas
aut fili⁹ nullo modo dici pōt. Spūs d̄o scūs
fm qđ scriptū est. Qm̄ deus spiritus est: pōt
quidem vniuersaliter dici: q; et pater spirit⁹
et filius spūs: et pater sanct⁹: et filius sanctus.
Itaq; pater et filius et spiritus sanctus: quoni-
am vn⁹ deus: et vtiq; deus sanct⁹ ē: et de⁹ spi-
ritus ē: pōt appellari trinitas et spū sanctus.
Sed tñ ille spū sanctus qui nō trinitas: s; in
trinitate intelligit: in eo qđ p̄prie dicit spūs
sanctus relatiue dicit: cū et ad patrē et ad fili-
um refer̄: quia spū sanct⁹ et patris et filij spi-
ritus est: sed ipsa relatio nō apparet in h̄ no-
mine: apparet aut cū dicit: donū dei. Donū
em est patris et filij: quia et a patre p̄cedit: sic
dñs dicit: Et qđ ap̄ls ait: Qui spm̄ christi nō
habet: hic nō est ei⁹: de ip̄o vtiq; sancto spū
tu ait. Donū ergo donatoris: et donato: do-
ni: cum dicimus: relatiue vtrūq; ad inuicem
dicimus. Ergo spiritus sanctus ineffabilis ē
quedā patris filijq; cōmuniō: et ideo for̄tasse
sic appellat: quia patri et filio pōt eadē apel-
lario cōuenire. Nā hoc ip̄e p̄prie dicit: qđ il-
li cōmunitur: quia et pater spūs: et filius spūs
et pater sanctus: et filius sanctus. Et q̄ ex no-
mine qđ vtrūq; cōuenit: vtriusq; cōmuniō si-
gnificet: vocat donū ambōrū spū sanct⁹. Et
hec trinitas vn⁹ deus: deus solus: bon⁹: ma-
gnus: etern⁹: oīpotēs. Ip̄e sibi vnitas: dei-
tas: magnitudo bonitas: oīpotētia.

De relatiuis que referri ad inuicem ne-
queunt cū tñ relatiua sunt. Ca. XII

Et mouere debet: qm̄ dicim⁹ rela-
tiue dici spm̄ scm̄: nō ip̄am trinitatē
sed eum qui est in trinitate: quia nō
ei videt vicissim respondere vocabulū eius
ad quē refer̄. Nō em sicut dicim⁹: seruū dñi
et dñm serui: filiū patris et patrē filij: qm̄ ista re-
latiue dicunt: ita etiā hic possumus dicere.
Dicimus em spm̄ scm̄ patris: sed nō vicissim
dicimus patrem spū sancti: ne filius eius in-
telligat spū sanctus. Item dicim⁹ spm̄ scm̄
filij: sed nō dicimus filium spū sancti: ne pat̄
eius intelligat spū sanctus. In multis enim
relatiuis hoc contingit: vt nō inueniat vo-
cabulum quo sibi vicissim respondeant: que
ad se referunt. Quid em tam manifeste re-
latiue dicit qđ pignus? Ad id qđpe refer̄ pi-
gnus cui⁹ est pignus: et semp pign⁹ alicuius

Joh. 10

Deut. 6

Joh. 4

Joh. 8

Joh. 15

Roma. 8

1. Cor. 12

V

rei pignus est. Nō ergo cū dicimus pign^o pa-
 tris et filij: possumus vicissim dicere: patrem
 pignoris aut filij pignoris. At ergo cū dici-
 mus: donum patris et filij: nō quidem dicere
 possumus patrē doni: aut filij doni: sed ut h
 sibi vicissim respondeant: dicimus donū do-
 natoris: et donatōrē doni: quia hic potuit in-
 ueniri vsitatū vocabulum: illic nō potuit.

Trinitatē deū: nō tria pncipia sed vnuz
 esse pncipium: quia et pater et filius et spirit^u
 sanctus vn^o creator: est sicut vnus dñs.

Itē ergo relatiue La. XIII
 pater: idēq; relatiue dicit pncipiū:
 et si qd forte aliud: s; pater ad filium

dicit: pncipiū vero ad omnia que ab ipso sunt
 Item dicit relatiue fili^o: relatiue dicit et ver-
 bum et imago. Et in omib^{us} his vocabulis ad

patrem refert. Nihil aut horū pater dicitur.
 Et pncipiū dicit filius: cū em diceret ei. Tu

quis es: rñdit: pncipiū qui et loquor vobis
 Sed nūquid patris pncipiū? Creatorem se

quipe ostendere voluit: cū se dixit esse pnci-
 pium: sicut et pater pncipiū est creature: eo

q; ab ipso sunt omnia. Nam et creator relatiue
 dicit ad creaturā: sicut dñs ad seruū. Et ido

cum dicim^{us} et patrē pncipiū et filij pncipium
 nō duo pncipia creature dicimus: q; et pater

et filius simul ad creaturā vnū pncipiū est: sicut
 vnus creator: sicut vn^o deus. Si aut quicqd

in se manet et gignit aliqd vel opat: pncipiū
 est ei rei quā gignit: vel ei quā opat: nō pos-

sumus negare etiā spūscm recte dici pncipi-
 um: quia nō eū sepamus ab appellatiōe crea-

toris. Et scriptū est de illo qd opetur et in se
 vtiq; manēs opat. Nō em in aliquid eorum

que opat: ipse mutat et vertit. Et que opera-
 tur: vide aplm. Unicuiq; aut inquit dat ma-

nifestatio spirit^u ad vtilitatē: Alij quidē dat
 p spiritū sermo sapientie: alij sermo scientie

fm eundē spū. Alteri aut fides in eodē spiri-
 tu: alij donatio curationū in vno spiritu: alij

opatio virtutū: alij pphetia: alij iudicatio spū-
 ritū: alij genera linguarū. Omnia aut hec

opat vnus atq; idē spū: diuidens ppriavni-
 cuiq; put vult. vtiq; sicut deus. Quis enim

tanta illa pōt opari nisi deus? Idē aut de^o q
 opat omnia in omib^{us}. Nam et sigillatim si in-
 terrogemur de spūscō: verissime responde-

mus: q; deus sit: et cū patre et filio simul vnus
 deus ē. Vnū ergo pncipiū ad creaturā dicit
 deus: nō duo vel tria pncipia.
 Quomodo in trinitate: et pater ad filium
 pncipium sit: et pater et filius ad spiritūsan-
 ctum.
 La. XIII.

De aut iuicē in trinitate si gignēs
 ad id qd gignit pncipiū est: pater ad fi-
 lium pncipiū est: quia gignit eum:

Utrū aut et ad spūscm pncipiū sit pater: qm
 dictū est: de patre pcedit: nō pua questio est

Quia si ita ē: nō iā pncipiū ei tantuz rei erit
 quā gignit aut facit: sed etiā ei quā dat. Ubi

et illud elucescit: vtpote: qd solet multos mo-
 uere: cur nō sit filius etiā spūscūs: cū et ipse a

patre exeat: sicut in euāgelio legit. Exijt em
 nō quō natus: sed quō datus: et ideo nō dicit

filius: quia neq; natus est sicut vnigenitus:
 neq; factus vt p dei gratiā in adoptionē na-

sceret: sicuti nos. Qd em de patre natum ē:
 ad patrē solum refert: cū dicit filius: et ideo

filius patris ē: et nō noster. Qd aut datum ē
 et ad eū qui dedit refert: et ad eos quibus de-

dit. Itaq; spūsanct^o: nō tm patris et filij qui
 dederunt: sed etiā noster dicit qui accepim^{us}

Sicut dicit dñi salus q; dat salutē: eadē etiā
 nostra salus est qui accepimus. Spū ergo

et dei est q; dedit: et noster q; accepimus. Non
 ille spū noster quo sumus: quia ipse spū est

hominis q; in ipso est: sed alio modo iste no-
 ster est quod dicim^{us}: et panē nostruz da nobis:

quāq; et illū spū qui hoīs dicit: vtiq; accipi-
 mus. Quid em habes inqt apls: qd nō acce-

pisti? Sed aliud est qd accepimus vt essem^{us}:
 aliud qd accepimus vt sancti essemus. Vn

scriptuz est et de Jobe: q; in spiritu et virtute
 helie veniret: dictus est helie spū: scz spū

quē accepit helias: hoc et de moyse intelligē-
 dum est: cum ait ei dñs. Tollā de spiritu tuo:

et dabo eis: hoc est: dabo illis de spūscō quem
 iam tibi dedi. Si ergo et qd dat: pncipiū ha-

bet eum a quo dat: quia nō aliunde accepit
 illud qd ab ipso procedit: fatendū est patre et

et filij pncipiū eē spūsancti: nō duo pncipia
 Sed sicut pater et fili^o vnus de^o: et ad creatu-

ram relatiue vnus creator et vnus dñs: sic re-
 latiue ad spūsanctū vnū pncipiū. Ad crea-

turam vero pater et filius et spūsanctus vnū
 pncipiū: sicut vnus creator et vnus dñs.
 Quō in spiritu sancto etiam anteq; dare-
 tur: possit doni nomen intelligi: vt ei semper
 non aliud fuerit donum esse q; impium esse.
 Aterius autem que La. XV
 ritur: vtrū quēadmodū filius nō h
 tantū habet nascendo vt filius sit:
 s; omnino vt sit: sic et spiritus sanctus eo quo
 datur habeat: non tantū vt donū sit: sed om-
 nino vt sit. Utrū ergo erat anteq; daretur:
 sed nondum erat donum: an eo ipso quo da-
 turus erat eum deus: iam donum erat et an-
 e 2

Deut. 6
 Job. 4
 Job. 8
 Job. 15
 Rom. 8
 1. Cor. 12
 Luc. 1
 Rume. 11

Liber

teq̄ dare? Sed si nō p̄cedit nisi auz dat: nec p̄cederet vtiq̄ p̄iusq̄ esset cui dare: quō iā erat ipsa substantia: si nō est nisi quia datur: sic filius nō tm̄ vt sit filius quod relatiue dicitur sed nō om̄ino vt sit ipsam substantiā nascendo habet: An semp̄ p̄cedit sp̄s sanctus et nō ex tempe: sed ab eternitate procedit. S; q̄a sic p̄cedebat vt esse donabile iam donū erat et anteq̄ esset cui dare. Aliter em̄ intelligit̄ cum dicit̄ donum: aliter cum dicit̄ donatum. Nam donū p̄t esse et anteq̄ det: donatū aut̄ nisi datū fuerit: nullo modo dici potest.

De appellationibus relatiuis que nō ad deum sed ad creaturam referende sunt: qm̄ deo nihil accidit.

Ca. XVI

Ec̄ moueat q̄ sp̄s sc̄s cū sit coeternus patri et filio: dicit̄ tm̄ aliqd̄ ex tempore: veluti hoc ip̄m qd̄ donatū diximus. Nam sempiternus sp̄s donū: t̄palit̄ autem donatum. Nam etsi dñs nō dicit̄: nisi cuz iam habere incipit seruū: etiā ista appellatio relatiue ex tempe est deo. Non em̄ sempiterna creatura est: cui⁹ est ille dñs. Quō ḡ obtrinebimus nec ipsa relatiua eē accidentia: qm̄ nihil accidit deo temporaliter: quia nō est mutabilis: sicut in exordio hui⁹ disputatiōis tractauimus. Ecce dñm esse nō sempiternū habet: ne cogamur etiā sempiternā creaturam dicere: q; ille sempiternus nō dñaret: nisi etiam ista sempiternus famularet. Sicut aut̄ nō potest esse seruus qui nō habet dominū: sic nec dñs qui nō habet seruū. Et quisquis extiterit qui eternum quidem deū solū dicat: tēpora aut̄ nō eē eterna p̄pter varietatē et mutabilitatem: sed tempa tamen nō in tempore esse cepisse. Nō em̄ erat tempus anteq̄ inciperent t̄pa: et ideo nō in t̄pe accidit deo vt dñs esset q; ip̄orum t̄pm dñs erat: que vtiq̄ si in t̄pe esse ceperūt: qd̄ rñ debet de hoīe q̄ in t̄pe factus est: cui⁹ vtiq̄ dñs non erat anteq̄ esset cui esset. Lerte vel vt dñs hoīs esset ex tempore accidit deo. Et vt oīs auferri videatur cōtrouersia: certe vt tuus dñs esset aut meus: qui modo esse cepim⁹ ex tempore accidit deo. Aut si et hoc p̄pter obscurā questionem anime videt̄ incertū: quid vt esset dñs populi israel? Quia etsi iam erat anime natura quā ille populus habebat: quod modo nō querimus: tm̄ ille populus nondum erat: et qm̄ esse cepit apparet. Postremo vt dñs eēt hui⁹ arboris et hui⁹ segetis ex tempe accidit que modo esse ceperunt. Quia etsi materies ip̄a iam erat: aliud est tm̄ dñm esse materie aliud esse dñm iam facte nature. Alio em̄ tē-

porē est etiā homo dñs ligni: et alio t̄pe dñs ē arce: quōis ex ip̄o ligno fabricate qd̄ vtiq̄ nō erat: cum ligni dñs iam esset. Qm̄ igit̄ obtrinebimus nihil fm̄ accidens dici deū: nisi q̄a ipsius nature nihil accidit quo mutet: vt ea sint accidentia relatiua: que cū aliqua mutatione rerū de quibus dicunt̄: accidunt. Sic amicus relatiue dicitur: neq; em̄ esse incipit nisi cum amare cepit. Sit ergo aliqua mutatio voluntatis vt amicus dicat̄. Nūmus aut̄ cum dicitur p̄cium relatiue dicit̄: nec tm̄ mutatus est cum esse cepit p̄cium: neq; cum dicitur pignus: et si qua sunt similia. Si ḡ nūmus potest nulla sui mutatione multotiens dici relatiue: vt neq; cuz incipit dici: neq; cū desinit: aliquid in ei⁹ natura vel forma quā nūmus est mutationis fiat: q̄to facilius de illa incōmutabili dei substantia debemus accipere: vt ita dicatur relatiue aliquid ad creaturam: vt quōis temporaliter incipiat dici: nō tamen ipsi substantie dei accidisse aliquid intelligatur: sed illi creature ad quam dicit̄. Domine inquit refugium factus es nobis. Refugium ergo nostrum deus relatiue dicit̄: ad nos ei⁹ refertur: et tūc refugium nostrū fit: cū ad eū refugimus. Nunqd̄ sit tunc aliqd̄ in ei⁹ natura qd̄ anteq̄ ad eū refugerem⁹ nō erat. In nob̄ ergo sit aliqua mutatio (Deteriores em̄ fuimus anteq̄ ad eū refugerem⁹: et effici-mur ad eū refugiendo meliores: in illo autez nulla. Sic et pater noster esse incipit: cū p̄ ei⁹ grām regeneramur qm̄ dedit nobis potestatem filios dei fieri. Substantia itaq; nostra mutatur in melius cum filij eius effici-mur: simul et ille pater noster esse incipit: sed nulla mutatione sue substantie. Ergo temporalit̄ dici incipit deus qd̄ antea non dicebatur: manifestum est relatiue dici: non tm̄ fm̄ accidens dei q; ei aliquid acciderit: sed plane fm̄ accidens eius: ad qd̄ dici aliquid deus incipit relatiue. Et q; amicus dei iustus esse incipit: ip̄e mutatur. Deus autez absit vt temporaliter aliquē diligat: quasi noua dilectione que in illo ante non erat: apud quē nec preterita transierunt et futura iam facta sunt. Itaq; omnes sanctos suos ante mundi constitutionem dilexit: sicut predestinauit. Sed cum conuertuntur et inueniūt illū: tūc incipere ab eo diligi dicit̄: vt comodo dicatur quo potest humano affectu capi quod dicitur. Sic etiam cum iratus malis dicitur et placidus bonis illi mutantur non ip̄se. Sicut lux in firmis oculis aspera: firmis lenis est: ip̄orum scilicet mutatione non sua.

Explicit liber quintus.

Ps. 9

Job. 1

1. Cor. 1

Ubi. 3.

Incipiunt capitula libri sexti:

- i De eo quod ap[osto]lus ait: x[ristu]m dei virtutem
et dei sapientiam
- ii De patre et filio h[oc] solū non dici illud de
illo quod non ambo s[im]ul sunt: Deus enim
de deo: bonus de bono: virtus de vir-
tute quod s[im]ul sunt recte dicitur: pater autem de p[ater]e
aut filius de filio quod non ambo simul
sunt: non potest dici.
- iii De unitate filij cum patre et nostra in-
uicem nobiscum.
- iiii Pares in quacunq[ue] virtute nō posse in
ceteris esse dissiles: ac si h[oc] e[qu]alitas in
animis reperit h[um]anis: multo incōpabi-
li[us] e[st] manere in incōmutabili etna-
q[ue] substantia quod est deus trinitas
- v De sp[irit]u sancti unitate cū p[ater]e et filio.
- vi De natura corporea et creatura spirita-
li: quod simplices non sunt: quia nec in-
cōmutabiles.
- vii De simplici et incōmutabili e[ss]entia dei:
quod quibus multipliciter s[im] substantiam
nominetur
- viii Trinitate deitatis nullo mō triplicē e[ss]e
dicendā: quod nec tria ibi pl[ur]a s[un]t quod vnū
nec vnū min[us] quod tria.
- ix De solo vero deo patre et filio et sp[irit]u
sancto.
- x De s[an]cti h[il]arij q[ui] in trinitate p[er]sona-
rū p[ro]prietate intelligit demonstrasse.

Incipit liber sextus.

De eo quod apostolus ait x[ristu]m dei virtutem
et dei sapientiam.

Capitulum I.

Qualitate p[ater]is et filij et spi-
ritu sancti putant nonnulli
ex h[oc] impediri quod min[us] intelli-
gat: quod scriptū est: x[ristu]m dei
virtutē et dei sapientiam: vt
iō nō videat e[qu]alitas: quod nō
est p[ater] ipse virtus et sapientia: s[ed]

genitor virtutis et sapientie. Et reuera nō me-
diocri intentōe q[ui] solet: quod dicat de virtutis
et sapientie p[ater]. Ait enim ap[osto]lus: x[ristu]m dei virtutem
et dei sapientiam. Et hinc nonnulli n[ost]ri aduersum
arrianos hoc mō ratiocinati s[un]t: eos dūtaxat
quod p[ater] se aduersū catholicā fidē extulerūt. Nā
ipse arri[us] dixisse fertur. Si filius est: natus est: si natus est
erat temp[us] quā nō erat filius: nō intelligēs etiaz
natus e[st]: deo sempiternū e[st]: vt sit coetern[us] p[ater]i
filius: sicut splendor quod gignit ab igne atq[ue] diffu-
dit: coeuius e[st] illi: et e[st] coeternus: si e[st] ignis
eternus. Quā quidā posteriores arriani abie-
cerūt istā sententiā: falsiq[ue] sunt: non ex t[em]p[or]e ce-
pisse filiū dei. Sed inter disputatōes quas ha-

bebant n[ost]ri aduersum eos quod dicebant: erat t[em]p[us]
quā nō erat filius. Hāc etiā nonnulli ratiocinatōz
inserebāt. Si dei filius: virtus et sapientia dei est: **Ubi sup[er].**
nec vnq[ue] de[us] sine virtute et sine sapientia fuit.
coeternus e[st] deo p[ater]i filius. Dicit autē ap[osto]lus: X[ristu]m **Ubi s[ub].**
dei virtutē et dei sapientiam. Et deū aliqui nō ha-
buisse virtutē aut sapientiam: demētis e[st] dicere:
Nō igit[ur] erat t[em]p[us] quā nō erat filius. Que ratioci-
natio ad id cogit: vt dicamus deū patre nō e[ss]e
sapientē: nisi habendo sapientiam quā genuit:
non existendo p[er] se p[er] ip[s]a sapientia. Deinde si
ita e[st]: filius quod ip[s]e sicut dicitur deus de deo: lumē de
lumine: videndū est vtrū possit sapientia d[omi]ni
sapientia dici: si nō est de[us] p[er] ip[s]a sapientia: s[ed] t[er]m[in]i
genitor sapientie. Quod si tenemus: cur non et
magnitudinis sue: et bonitatis: et eternitatis:
et o[mn]ipotētie sue generator sit: vt nō ip[s]e sit sua
magnitudo: et sua bonitas: et sua eternitas: et
sua o[mn]ipotentia: sed ea magnitudine magnus
sit quā genuit: et ea bonitate bonus: et ea eter-
nitate eternus: et ea o[mn]ipotentia o[mn]ipotens que
de illo nata est: sicut nō ip[s]e sua sapientia e[st]: sed
ea sapientia sapiēs est que de illo nata est. Nā
illud non est formidandū ne cogamur multos
filios dei dicere: p[ro]pter adoptionē creature coe-
ternos patri: si magnitudinis sue generator est:
et bonitatis: et eternitatis: et o[mn]ipotentie. Huic
enim calūnie facile rīdetur: sic nō efficit: quod mul-
ta noiata sunt: vt ille multoz filiozum coeter-
norum sit p[ater]: quē admodū nō efficitur: vt duo-
rum sit: cū dicitur x[ristu]s dei virtus: et dei sapien-
tia. Eadem quippe virtus que et sapientia: et
eadem sapientia que virtus est. Ita ne igitur
etiā de ceteris: vt eadem sit magnitudo quod vir-
tus: et si qua alia: que vel si supra cōmemorata
sunt: vel cōmemorari adhuc possunt.

De patre et filio hoc solū non dici illud d[omi]ni
quod non ambo simul sunt: Deus enim de deo:
bonus de bono: virtus de virtute: quod siml[iter]
sunt recte dicitur: pater autē de patre: aut filius
de filio quod non ambo simul sunt non potest
dici.

Capitulum II.

Ed si non dicitur in seip[s]o: nisi quod
ad filiū dicitur: id est p[ater] vel genitor: vt p[ri]n-
cipiū eius: Si etiā gignens ei quod
de se gignit: consequēter principiū e[st]. Quicquid
aliud dicitur: cum filio dicitur: vel pot[er]it in filio: siue
magnus ea magnitudine quā genuit: siue iu-
stus ea iusticia quā genuit: siue bonus ea bo-
nitate quam genuit: siue potens ea potentia
vel virtute quam genuit: siue sapiens ea sapi-
entia quam genuit. Magnitudo autem ipsa:
non dicitur pater: sed magnitudinis genera-
tor. Filius vero sicut in seip[s]o dicitur filius: quod

Liber

non cum patre dicitur. sed ad patrem. non sic et in seipso magnus. sed cum patre cuius ipse magnitudo est. Sic et sapiens cum patre dicitur cuius ipse sapientia est. sicut ille sapiens cum filio. quia ea sapientia sapiens est quam genuit. Quicquid ergo ad se dicitur. non dicitur alter sine altero id est quicquid dicitur quod substantiam eorum ostendat. ambo simul dicuntur. Si hec ita sunt iam ergo nec deus est pater sine filio. nec filius deus sine patre. sed ambo simul deus. Et quod dicitur est. In principio erat verbum. in patre erat verbum. intelligitur. Aut si in principio sic dictum est ac si diceretur. aut omnia quod sequitur. et verbum erat apud deum. Verbum quidem solus filius accipitur. non sicut pater et filius. tanquam ambo unum verbum. Sic enim verbum quod imago. Non autem pater et filius similes ambo imago. sed filius solus imago patris quemadmodum et filius. non enim ambo simul filius. Quod vero adiungitur. et verbum erat apud deum multum est ut sic intelligatur. verbum quod solus est filius. erat apud deum quod non solus est pater. sed pater et filius simul deus. Sed quid mirum si in duabus quibusdam rebus longe inter se diversis potest hoc dici. Quid enim tam diversum quam animus et corpus. Potest tamen dici animus erat apud hominem. id est in homine. cum animus non sit corpus. homo autem animus sicut et corpus sit. Et etiam quod consequenter scriptum est. Et deus erat verbum sic intelligatur. verbum quod non est pater. deus erat simul cum patre. Ita ne ergo dicimus. ut pater sit generator magnitudinis. hoc est generator virtutis. vel generator sapientie sue. filius autem magnitudo. virtus. et sapientia. deus vero magnus. omnipotens. sapiens ambo simul. Quod ergo deus de deo. lumen de lumine. Non enim simul ambo deus de deo. sed solus filius de deo. scilicet pater. Nec ambo simul lumen de lumine sed solus filius de lumine patre. Nisi forte ad insinuandum et brevissime inculcandum quod coeternus est patri filius. ita dictum est deus de deo. et lumen de lumine. et si quid hoc modo dicitur. ac si diceretur. hoc quod non est filius sine patre. de hoc quod non est pater sine filio. id est hoc lumen quod lumen non est sine patre. de hoc lumine patre quod lumen non est sine filio. ut cum dicitur deus quod non est filius sine patre. est de deo quod non est pater sine filio. perfecte intelligatur quod non precessit generator. illud quod genuit. Quod si ita est. hoc solum de eis dici non potest. illud de illo. quod simul ambo si sunt. Sicut verbum de verbo dici non potest. quia non simul ambo verbum. sed solus filius. Nec imago de imagine. quia non simul ambo imago. Nec filius de filio. quia non simul ambo filius. sicut quod dicitur. Ego et pater unum sumus.

Unum sumus enim dictum est quod ille. hoc et ego sicut in essentiam. non sicut in relatum.

De unitate filii cum patre. et nostra inuicem nobiscum. Capitulum III.

Et nescio utrum inueniatur in scripturis dictum. unum sunt. quorum est diuersa natura. Si autem aliqua plura eiusdem nature sint. et diuersa sentiant. non sunt unum in quantum diuersa sentiunt. Nam si iam unum essent ex eo quod homines erant. non diceretur. Et sunt unum sicut nos unum. cum suis discipulis patris comedaret. At vero paulus et apollo quia et ambo homines et idem sentiebant. Qui plantat inquit. et qui rigat unum sunt. Licet ergo sic dicitur unum. ut non addatur quid unum. et plura unum dicantur. eadem natura atque essentia non dissidens. nec dissentiens significat. Licet vero addit quid unum. potest aliquid significari ex pluribus unum factum. quibus diuersis natura. sicut anima et corpus non sunt utique unum.

Quid enim tam diuersum. nisi addat aut subintelligat quid unum. id est unus homo. aut unum animal. Unde apostolus. Qui adheret meretrici inquit. unum corpus est. non dixit unum sunt. aut unum est. sed addidit corpus. tanquam ex duobus diuersis masculino et feminino. unum corpus adiunctione compositum. Et qui adheret domino inquit. unum spiritus est. non dixit. qui adheret domino unus est. aut unum sunt. sed addidit spiritus. Diuersum enim natura. spiritus hominis. et spiritus dei. si inherendo fit unus spiritus ex diuersis duobus. ita ut sine humano spiritu. beatus sit. dei spiritus atque perfectus beatus autem spiritus hominis non nisi cum deo. Nec frustra. ut existimo cum tanta in euangelio sicut in Iohanne. et totiens diceretur. dominus de ipsa unitate. vel sua cum patre. vel nostra inuicem nobiscum. nusquam dixit ut nos et ipsi unum. sed ut unus sint. sicut et nos unum sumus. Pater ergo et filius unum sunt. utique sicut in unitate substantie. et unus deus est. et unum magnum. et unum sapiens. sicut tractatum est. Unde ergo maior pater. Si enim maior. magnitudine maior. Licet autem magitudo filius eius sit. nec ille utique maior est eo qui se genuit. Nec ille maior ea magnitudine qua magnus est. ergo equalis.

Nam unde equalis si non eo quod est. cui non est aliud esse et aliud magnum esse. Aut si eternitate pater maior est. non est equalis filius quacumque re. Unum enim equalis. Si magnitudine dixeris non est par magnitudo. que minus eterna est atque ita cetera. An forte in virtute equalis est in sapientia vero non est equalis. Sed quod est equalis virtus quam minus sapit. An in sapientia equalis est. in virtute autem non est equalis. Sed quod equalis sapientia. que minus potens est. Restat ergo ut si in vlla re equalis non est. in

Unum sunt. quorum est diuersa natura. Si autem aliqua plura eiusdem nature sint. et diuersa sentiant. non sunt unum in quantum diuersa sentiunt. Nam si iam unum essent ex eo quod homines erant. non diceretur. Et sunt unum sicut nos unum. cum suis discipulis patris comedaret. At vero paulus et apollo quia et ambo homines et idem sentiebant. Qui plantat inquit. et qui rigat unum sunt. Licet ergo sic dicitur unum. ut non addatur quid unum. et plura unum dicantur. eadem natura atque essentia non dissidens. nec dissentiens significat. Licet vero addit quid unum. potest aliquid significari ex pluribus unum factum. quibus diuersis natura. sicut anima et corpus non sunt utique unum.

Quid enim tam diuersum. nisi addat aut subintelligat quid unum. id est unus homo. aut unum animal. Unde apostolus. Qui adheret meretrici inquit. unum corpus est. non dixit unum sunt. aut unum est. sed addidit corpus. tanquam ex duobus diuersis masculino et feminino. unum corpus adiunctione compositum. Et qui adheret domino inquit. unum spiritus est. non dixit. qui adheret domino unus est. aut unum sunt. sed addidit spiritus. Diuersum enim natura. spiritus hominis. et spiritus dei. si inherendo fit unus spiritus ex diuersis duobus. ita ut sine humano spiritu. beatus sit. dei spiritus atque perfectus beatus autem spiritus hominis non nisi cum deo. Nec frustra. ut existimo cum tanta in euangelio sicut in Iohanne. et totiens diceretur. dominus de ipsa unitate. vel sua cum patre. vel nostra inuicem nobiscum. nusquam dixit ut nos et ipsi unum. sed ut unus sint. sicut et nos unum sumus. Pater ergo et filius unum sunt. utique sicut in unitate substantie. et unus deus est. et unum magnum. et unum sapiens. sicut tractatum est. Unde ergo maior pater. Si enim maior. magnitudine maior. Licet autem magitudo filius eius sit. nec ille utique maior est eo qui se genuit. Nec ille maior ea magnitudine qua magnus est. ergo equalis.

Nam unde equalis si non eo quod est. cui non est aliud esse et aliud magnum esse. Aut si eternitate pater maior est. non est equalis filius quacumque re. Unum enim equalis. Si magnitudine dixeris non est par magnitudo. que minus eterna est atque ita cetera. An forte in virtute equalis est in sapientia vero non est equalis. Sed quod est equalis virtus quam minus sapit. An in sapientia equalis est. in virtute autem non est equalis. Sed quod equalis sapientia. que minus potens est. Restat ergo ut si in vlla re equalis non est. in

Unum sunt. quorum est diuersa natura. Si autem aliqua plura eiusdem nature sint. et diuersa sentiant. non sunt unum in quantum diuersa sentiunt. Nam si iam unum essent ex eo quod homines erant. non diceretur. Et sunt unum sicut nos unum. cum suis discipulis patris comedaret. At vero paulus et apollo quia et ambo homines et idem sentiebant. Qui plantat inquit. et qui rigat unum sunt. Licet ergo sic dicitur unum. ut non addatur quid unum. et plura unum dicantur. eadem natura atque essentia non dissidens. nec dissentiens significat. Licet vero addit quid unum. potest aliquid significari ex pluribus unum factum. quibus diuersis natura. sicut anima et corpus non sunt utique unum.

Quid enim tam diuersum. nisi addat aut subintelligat quid unum. id est unus homo. aut unum animal. Unde apostolus. Qui adheret meretrici inquit. unum corpus est. non dixit unum sunt. aut unum est. sed addidit corpus. tanquam ex duobus diuersis masculino et feminino. unum corpus adiunctione compositum. Et qui adheret domino inquit. unum spiritus est. non dixit. qui adheret domino unus est. aut unum sunt. sed addidit spiritus. Diuersum enim natura. spiritus hominis. et spiritus dei. si inherendo fit unus spiritus ex diuersis duobus. ita ut sine humano spiritu. beatus sit. dei spiritus atque perfectus beatus autem spiritus hominis non nisi cum deo. Nec frustra. ut existimo cum tanta in euangelio sicut in Iohanne. et totiens diceretur. dominus de ipsa unitate. vel sua cum patre. vel nostra inuicem nobiscum. nusquam dixit ut nos et ipsi unum. sed ut unus sint. sicut et nos unum sumus. Pater ergo et filius unum sunt. utique sicut in unitate substantie. et unus deus est. et unum magnum. et unum sapiens. sicut tractatum est. Unde ergo maior pater. Si enim maior. magnitudine maior. Licet autem magitudo filius eius sit. nec ille utique maior est eo qui se genuit. Nec ille maior ea magnitudine qua magnus est. ergo equalis.

Nam unde equalis si non eo quod est. cui non est aliud esse et aliud magnum esse. Aut si eternitate pater maior est. non est equalis filius quacumque re. Unum enim equalis. Si magnitudine dixeris non est par magnitudo. que minus eterna est atque ita cetera. An forte in virtute equalis est in sapientia vero non est equalis. Sed quod est equalis virtus quam minus sapit. An in sapientia equalis est. in virtute autem non est equalis. Sed quod equalis sapientia. que minus potens est. Restat ergo ut si in vlla re equalis non est. in

Unum sunt. quorum est diuersa natura. Si autem aliqua plura eiusdem nature sint. et diuersa sentiant. non sunt unum in quantum diuersa sentiunt. Nam si iam unum essent ex eo quod homines erant. non diceretur. Et sunt unum sicut nos unum. cum suis discipulis patris comedaret. At vero paulus et apollo quia et ambo homines et idem sentiebant. Qui plantat inquit. et qui rigat unum sunt. Licet ergo sic dicitur unum. ut non addatur quid unum. et plura unum dicantur. eadem natura atque essentia non dissidens. nec dissentiens significat. Licet vero addit quid unum. potest aliquid significari ex pluribus unum factum. quibus diuersis natura. sicut anima et corpus non sunt utique unum.

Quid enim tam diuersum. nisi addat aut subintelligat quid unum. id est unus homo. aut unum animal. Unde apostolus. Qui adheret meretrici inquit. unum corpus est. non dixit unum sunt. aut unum est. sed addidit corpus. tanquam ex duobus diuersis masculino et feminino. unum corpus adiunctione compositum. Et qui adheret domino inquit. unum spiritus est. non dixit. qui adheret domino unus est. aut unum sunt. sed addidit spiritus. Diuersum enim natura. spiritus hominis. et spiritus dei. si inherendo fit unus spiritus ex diuersis duobus. ita ut sine humano spiritu. beatus sit. dei spiritus atque perfectus beatus autem spiritus hominis non nisi cum deo. Nec frustra. ut existimo cum tanta in euangelio sicut in Iohanne. et totiens diceretur. dominus de ipsa unitate. vel sua cum patre. vel nostra inuicem nobiscum. nusquam dixit ut nos et ipsi unum. sed ut unus sint. sicut et nos unum sumus. Pater ergo et filius unum sunt. utique sicut in unitate substantie. et unus deus est. et unum magnum. et unum sapiens. sicut tractatum est. Unde ergo maior pater. Si enim maior. magnitudine maior. Licet autem magitudo filius eius sit. nec ille utique maior est eo qui se genuit. Nec ille maior ea magnitudine qua magnus est. ergo equalis.

Nam unde equalis si non eo quod est. cui non est aliud esse et aliud magnum esse. Aut si eternitate pater maior est. non est equalis filius quacumque re. Unum enim equalis. Si magnitudine dixeris non est par magnitudo. que minus eterna est atque ita cetera. An forte in virtute equalis est in sapientia vero non est equalis. Sed quod est equalis virtus quam minus sapit. An in sapientia equalis est. in virtute autem non est equalis. Sed quod equalis sapientia. que minus potens est. Restat ergo ut si in vlla re equalis non est. in

Unum sunt. quorum est diuersa natura. Si autem aliqua plura eiusdem nature sint. et diuersa sentiant. non sunt unum in quantum diuersa sentiunt. Nam si iam unum essent ex eo quod homines erant. non diceretur. Et sunt unum sicut nos unum. cum suis discipulis patris comedaret. At vero paulus et apollo quia et ambo homines et idem sentiebant. Qui plantat inquit. et qui rigat unum sunt. Licet ergo sic dicitur unum. ut non addatur quid unum. et plura unum dicantur. eadem natura atque essentia non dissidens. nec dissentiens significat. Licet vero addit quid unum. potest aliquid significari ex pluribus unum factum. quibus diuersis natura. sicut anima et corpus non sunt utique unum.

Quid enim tam diuersum. nisi addat aut subintelligat quid unum. id est unus homo. aut unum animal. Unde apostolus. Qui adheret meretrici inquit. unum corpus est. non dixit unum sunt. aut unum est. sed addidit corpus. tanquam ex duobus diuersis masculino et feminino. unum corpus adiunctione compositum. Et qui adheret domino inquit. unum spiritus est. non dixit. qui adheret domino unus est. aut unum sunt. sed addidit spiritus. Diuersum enim natura. spiritus hominis. et spiritus dei. si inherendo fit unus spiritus ex diuersis duobus. ita ut sine humano spiritu. beatus sit. dei spiritus atque perfectus beatus autem spiritus hominis non nisi cum deo. Nec frustra. ut existimo cum tanta in euangelio sicut in Iohanne. et totiens diceretur. dominus de ipsa unitate. vel sua cum patre. vel nostra inuicem nobiscum. nusquam dixit ut nos et ipsi unum. sed ut unus sint. sicut et nos unum sumus. Pater ergo et filius unum sunt. utique sicut in unitate substantie. et unus deus est. et unum magnum. et unum sapiens. sicut tractatum est. Unde ergo maior pater. Si enim maior. magnitudine maior. Licet autem magitudo filius eius sit. nec ille utique maior est eo qui se genuit. Nec ille maior ea magnitudine qua magnus est. ergo equalis.

Nam unde equalis si non eo quod est. cui non est aliud esse et aliud magnum esse. Aut si eternitate pater maior est. non est equalis filius quacumque re. Unum enim equalis. Si magnitudine dixeris non est par magnitudo. que minus eterna est atque ita cetera. An forte in virtute equalis est in sapientia vero non est equalis. Sed quod est equalis virtus quam minus sapit. An in sapientia equalis est. in virtute autem non est equalis. Sed quod equalis sapientia. que minus potens est. Restat ergo ut si in vlla re equalis non est. in

Phi.

Joh. 17

1. Cor. 3

Ibidem

Ibidem

Joh. 17

2. Cor.

Pbi. 2. oibus nō sit equalis. Et scriptura clamat. Nō rapinā arbitratus est esse equalis deo. Logit ergo quiuis aduersari² veritatis q̄ aliq̄ mō tenetur apostolica auctoritate: in qualibet: vel vnare equalem deo filiū cōfiteri. Eligat quā voluerit: hinc ei ostendēt in oibus esse equalē: que de substantiā eius dicūtur.

Pares in quacunq; virtute nō posse in ceteris esse dissimiles: ac si hec equalitas in animis reperit̄ humanis. multo incompatibilis manere eam in incōmutabili eternaq; substantiā qd̄ est de² trinitas. **Capitulum. III.**

Sicm̄ virtutes que sunt in animo humano: quis alio atq; alio mō singule intelligantur: nullomō tñ sepantur ab inuicē: vt quicunq; fuerint equales. verbi gratia. in fortitudine equales sint. et prudentia et temperantia: et iusticia. Si em̄ dixeris equales esse istos fortitudine. et illū prestare prudentia. sequitur vt hui² fortitudo min² prudens sit. ac per hoc nec fortitudine equales sūt. quādo illius fortitudo prudentior. Atq; ita de ceteris virtutib² inuenies. si oēs eadē p̄sideratione p̄curras. Non em̄ de viribus corpis agit̄. sed d̄ animi fortitudine. Quāto ḡ magis in illa incōmutabili eternaq; substantiā incompatibiliter simpliciore q̄ est animus humanus. hec ita se habent. Humano quippe aīo nō hic ē esse qd̄ ē fortē esse: aut prudentē: aut iustū: aut t̄patum. Pōt em̄ esse animus: et nullā istaz habere virtutē. Deo aut̄ hoc ē eē qd̄ est fortē esse. aut iustum esse. aut sapientē esse: et si qd̄ de illa simplici multiplicitate vel multiplici simplicitate dixeris: q̄ substantiā ei² significet. Quob̄ siue ita dicat̄ de² de deo vt et singulis h̄ nomen cōueniat: nō tñ vt ambo sūt duo dij. s̄ vn² de² sit. Ita em̄ sibi coherent quēadmodū et in distantib² diuersisq; substantiis fieri ap̄s testis ē. Nā et sol² dñs spūs est. et sol² hoīs spūs vtiq; spūs est: tñ si hereat dñō vn² spūs est. quāto magis ibi vbi est oīno inseparabilis atq; eterna p̄nexe ne absurde dici videat̄. quasi fili² ambozū. cū d̄ filius dei: si id qd̄ dicitur de². nō nisi de ambobus dicit̄ simpli. siue quicqd̄ de deo dicit̄ qd̄ substantiā ei² indicet: nō nisi de ambob² simpli dicitur. imo simul de ip̄a trinitate dicit̄. Siue ergo hoc. siue illud sit. qd̄ diligent² discutientū est. nūc vnde agitur satis est videre. nullo mō filium equalem esse patri. si in aliquo scilz quod pertineat ad significandā eius substantiam inequalis inuenitur. sicut iam oīdinus Ap̄s autem dixit equalem. In omnib² ḡ eq̄lis est patri filius. et est vnus eiusdemq; substantiē.

De spiritus sancti vnitate cum patre et filio. **Capitulum. V.**

Quia propter etiā spūs sanctus. in eadem vnitate substantiē et equalitate cōsistit. Siue em̄ sit vnitas ambozū. siue sanctitas. siue charitas. siue ideo vnitas qz caritas. et ideo caritas qz sanctitas. manifestum est qd̄ nō aliq̄s duoz est: q̄ vterq; cōiungitur. q̄ genitus a gignente diligat̄. generatorē qz suū diligat̄. sintq; nō p̄ticipatione: s̄ eētia sua. neq; dono superioris alicui². sed suo p̄prio seruantes vnitate spūs in vinculo pacis. **Ephe. 4.** imitari p̄ gratiā. et ad deū. et ad nos iubemur. In quib² duob² p̄ceptis. tota lex pendet et p̄phete. Ita sunt illa tria. deus vn². sol². magn² sapiens: sanctus: beat². Nos aut̄ ex ip̄o. et per ip̄m. et in ip̄o beati. qz ip̄ius munere inter nos vnū. cū illo aut̄ vnus spiritus. qz agglutināt aīa n̄ra post eū. Et nobis herere deo bonū est qz perdet oēm qui fornicat̄ ab eo. Spiritus ḡ sanctus cōmune aliquid est p̄ris et filij. qd̄qd̄ illud est. Et ip̄a cōmunio. cōsubstantialis et coeterna. Que si amicitia p̄uenienter dici pōt. dicat̄. Sed ap̄ius d̄ caritas. Et hec qz substantiā. qz deus substantiā. et deus caritas. sicut scriptū est. Sicut aut̄ substantiā sūt cū patre et filio. ita sūt magna. et simul bona. et sūt sancta. et quicquid aliud ad se dicit̄. qm̄ non aliud est deo esse. et aliud esse magnū vel bonū esse. et cetera. sicut supra oīdinus. Si em̄ minus magna est ibi caritas q̄ sapientia. minus q̄ est diligit̄ sapientia. Equalis est igitur sapientia. vt quanta est sapientia tñ diligatur. Est aut̄ sapientia equalis patri. sicut supra disputauimus. Equalis ē igitur etiā spūs sanctus. et si equalis. in oibus equalis p̄pter sūmam simplicitatem que in illa substantiā est. Et iō non ampli² q̄ tria sūt vnus diligens eū qui de illo ē. et vnus diligēs eū de quo ē. et ip̄a dilectio. Que si nihil ē. quō deus dilectio ē. Si non est substantiā. quoniā deus substantiā est. **Ibidem.**

De natura corpea et creatura spūali. q̄ simplices nō sint. qz nec incōmutabiles. La. VI. **S**icut aut̄ queritur. quō simplex et multiplex sit illa substantiā. ad aduertenda est primo creatura quare sit multiplex. nullo aut̄ modo vere simplex. Et prius corpus vniuersum vtiq; partibus constat. ita vt sit ibi aīa ps maior. alia minor. et mai² sit vniuersū q̄ ps q̄libet aut q̄talibet. Nā et celū et terra partes sūt vniūse mūdane mol. s̄ et sola fra. et solū celū innumerabilib² p̄tib² p̄stat. et i scia sui pte minor ē q̄i cetera et i dimidia mior q̄ tota et totū mūdi corp² qd̄ duabus plerūq; p̄tib²

m
m
tu
sa
ez
in
nt
ū
Job. 17
a
es
at
ur
ra
i
is
n.
n.
ial
ū
Ibidem
ad
cu
ō.
iri
Ibidem
ut
m̄
fit
ūa
ct²
u.
Jo
el
q̄
er
Job. 17
n²
nō
a
ti.
ea
s.
est
ni
cū
er
est
est
ia
ed
st
in

Job. 17

1. Cor. 3

Ibidem

Ibidem

Job. 17

2. Cor. 2

Ephe. 4

Ps. 72
Ibidem.

Job. 4

Ibidem.

Liber

appellari solet: id est celū et terra: utiq; maius ē q̄ solū celū aut sola terra. Et in vnoq; corpore aliud est magnitudo: aliud color: aliud figura. Pōt em̄ et diminuta magnitudine manere idē color et eadē figura: et colore mutato manere eadē figura et eadē magnitudo: et figura eadem non manente: tam magnū eē et eodē mō coloratū. Et quecūq; alia simul dicuntur de corpore: possunt et simul et plura sine ceteris cōmutari. Ac per hoc multiplex esse cōvincit natura corporis: simplex aut nullo modo. Creatura quoq; spiritalis sicut est anima: est quidē in corporis comparatione simplicior: sine cōparatione autem corporis multiplex est: etia; ip̄a non simplex. Nam ideo simplicior est corpore: quia non mole diffunditur per spacium loci: sed in vnoquoq; corpore: et in vno toto tota est: et in qualibet parte eius tota est. Et ideo cum sit aliquid in q̄uis exigua particula corporis quod sentiat anima: q̄uis non fiat i toto corpore: illa tamen tota sentit: quia tota non latet. Sed tamen etiam in anima cum aliud sit artificiosum esse: aliud inertem: aliud acutum: aliud memorem: aliud cupiditas: aliud timor: aliud leticia: aliud tristitia: possint q; et alia sine alijs: et alia magis: alia minus innumerabilia et innumerabiliter in anime natura inueniri: manifestū est non simplicē: sed multiplicē esse naturam. Nihil em̄ simplex mutabile est: oīs autem creatura mutabilis.

De simplici et incōmutabili essentia dei q̄nis multipliciter scdm̄ substantiam nominatur.

Capitulum VII.

Eus vero multipliciter quidem dicitur magnus: bonus: sapiens: beatus: verus: et quicquid aliud non indigne dici videtur. Sed eadem magnitudo eius ē: que sapientia: Non enim mole magnus est: s̄ virtute. Et eadem bonitas que sapientia et magnitudo: et eadem veritas que illa omnia. Et nō ē ibi aliō beatū esse: et aliud magnum: aut sapientem: aut verum: aut bonū esse: aut omnino ip̄m esse. Nec quoniam trinitas est: ideo triplex putandus est. Alioquin minor erit pater solus: aut filius solus: q̄ simul pater et filius. Q̄q; non inueniatur quomodo dici possit: aut pater solus aut filius solus: cum semp atq; inseparabiliter et ille cum filio sit: et ille cum patre: non ut ambo sint pater: aut ambo filii: sed q; semper inuicē: neuter solus. Quia vō dicim⁹ et deū solū ip̄am trinitatē: q̄uis semper sit cū spiritib⁹ et aiabus sanctis. s̄ solū dicimus q; de⁹ est: q; nō et illi cū illo deus sunt: ita soluz p̄m dicimus p̄m: nō q; sepatur a filio. s̄ q;

non simul ambo pater sunt

Trinitatē deitatis nullo mō triplicē esse dicendā: q; nec tria ibi pl⁹ sūt q̄ vnū: nec vnum minus q̄ tria.

Capitulum VIII.

Umitaq; tantus est solus pater: vel solius filius: vel solus sp̄s sanct⁹. q̄ntus est s̄ p̄ et filius et sp̄s sanct⁹: nullo mō triplex dicēdus est. Corpora quippe ad iunctiōe sua crescunt. Quis em̄ qui adheret uxori sue: vnū corpus fit: maius tñ corpus fit. q̄ si soli⁹ viri eēt: aut soli⁹ uxoris. In reb⁹ aut spiritalibus cū minor maiori adherescit: sicut creatura creatori: illa fit maior q̄ erat: nō ille. In his em̄ q; nō mole magna sunt: hoc ē mai⁹ esse qd̄ est meli⁹ eē. Melior aut fit sp̄s alicui⁹ creature: cū adheret creatori: q̄ si non adheret: et iō etiā maior q; melior. Qui ḡ adheret dño: vnus sp̄s est: sed tñ dñs nō iō fit maior: q̄uis fiat ille qui adheret dño. In ip̄o igi⁹ deo cū adheret equali patri filii⁹ equalis: aut sp̄s sanct⁹ patri et filio equalis: nō fit maior de⁹ q̄ singuli eorū: q; non est quo crescat illa p̄fectio. P̄fectus aut siue p̄: siue filii⁹: siue sp̄s sanctus: et p̄fectus deus: p̄ et filius et sp̄s sanctus et ideo trinitas potius q̄ triplex.

De solo vero deo patre et filio et spiritu sancto.

Capitulum IX.

Quoniam ostendimus quōd possit dici solus p̄: q; non nisi ip̄e ibi p̄ consideranda est illa sententia q; dicit: deū v̄x solum non esse patre solū: sed p̄m et filium et spiritum sanctum. Si quis em̄ interroget: p̄ solus vtrum sit deus: quomodo respondetur nō esse nisi forte ita dicamus eē quidē patrem deum: sed non esse solum deum: esse aut solum deum: p̄m et filium et spiritum sanctum. Sed quid agimus d̄ illo testimonio dñi. P̄ri em̄ dicebat: et p̄m nominauerat ad quē loquebat. cū ait. Hec est vita et̄na: ut cognoscant te vnū verū deū. Qd̄ quidē arriani sic solent accipere: quasi nō sit filii⁹ verus de⁹. Quibus exclusis: videndū est an intelligere cogamur: cū dicitur est p̄ri. Ut cognoscant te vnū v̄x deū: tanq; hoc insinuare voluerit: q; et solus p̄ deus verus est: ne non intelligemus deū: nisi ip̄a tria sūt: p̄m et filii⁹ et sp̄s sanctū. Nū ḡ ex dñi testimonio: et p̄m vnū verū deū dicim⁹: et filii⁹ vnū v̄x deū: et sp̄s sanctuz vnū v̄x deū: et simul p̄m et filii⁹ et spiritum sanctū: id est siml̄ ip̄am trinitatē: non tres veros deos: sed vnū v̄x deuz. An qm̄ addidit. Et quem misisti iesum xp̄m: subaudiendum est vnum verum deum. Et ordo verborū est: ut te et quem misisti iesum xp̄m: cognoscant

1. Cor. 3.

Ibidē. 11.

Gen. 2.

Iob. 14.

1. Cor. 6.

Iob. 14.

Ubi. 5.

Ibidē.

vnū verū deū. Cur ergo tacuit de spū sancto: an quā sequens est. vt vbiq; noīat vnum tantā pace vna adherēs: vt per hāc vtrumq; vnū sit: iā ex hoc intelligat etiā ipa par: q̄uis nō cōmōret. Nā t illo loco apls videt q̄si p̄mittere spū sanctū. t tñ etiā ibi intelligit vbi ait. Oīa vestra. vos aut̄ xp̄i. xp̄s aut̄ dei. **1. Cor. 3.** Et itez. Caput mulieris vir. caput viri xp̄us: caput aut̄ xp̄i deus. Sed rursus si de^o nō nisi oīa sūt tria: quō caput xp̄i de^o: id est caput xp̄i trinitas: cū in trinitate sit xp̄us vt sit trinitas. An qd̄ est pater cū filio: caput est ei qd̄ ē sol^o filius: cū filio em̄ pater deus. solus autē filius xp̄s est: maxie qz iā verbū caro factū loquitur. Scōm quā humilitatē ei^o etiā maior est pater. **Ibidē. 11.** Si cut dicit. Quā p̄ maior me est: vt hoc ipum deū esse qd̄ illi cū patre vnū est: caput sit hoīs mediatoris: qd̄ ip̄e solus est. Si em̄ mentē recte dicimus principale hoīs. id est tāq; caput hūane substātie: cū ip̄e hō cū mente sit homo cur nō multo cōgruētius: multoq; magis verbū cū patre qd̄ simul deus est: caput est xp̄i: q̄uis xp̄s hō nisi cū verbo qd̄ caro factum est: intelligi non possit. Sed hoc vt iā diximus: aliquāto diligent^{er} postea considerabim^{us}. Nūc aut̄ equalitas trinitatis: t vna eadēq; substātia quantū breuiter poruimus demonstrata est vt quoquo mō se habeat ista questio: quā discutendā acriore intentione distulimus: nihil impediāt quo minus fateamur summā equalitatē patris t filij t spiritū sancti.

De sententia sancti hilarij qua in trinitate personarum proprietatem intelligitur demonstrasse. **Capitulum. X.**

Quidā cum vellet breuissime singulorum in trinitate personarum insinuarē propria: eternitas inquit in patre: species in imagine: vsus in munere. Et qz non mediocri auctoritatis in tractatione scripturarū: t assertionē fidei vir extitit. hilari^o enim hoc in libris suis posuit. horum verborū: id est patris t imaginis: t muneris: eternitatis t speciei: t vsus: abditam scrutatus intelligētiam: quantū valeo nō eum secutū arbitror in eternitatis vocabulo: nisi qz pater non habet patrem de quo sit: filius aut̄ de patre est vt sit: atq; vt illi coeternus sit: Imago em̄ si pfecte implet illud cuius imago est: ipa coequatur ei non illud imagini sue. In qua imagine spēm noīauit: credo qz ppter pulchritudinē: vbi iā est tanta cōgruentia t prima equalitas: t prima similitudo: nulla in re dissidens: t nullo modo inequalis: t nulla ex parte dissimilis: sed ad idēdem respondēs ei cuius imago est. **Elbi**

est prima t summa vita: cui non est aliud viuere t aliud eē: sed idē est esse t viuere. Et p̄m^o ac sūm^o intellectus. cui non est aliud viuere t aliud intelligere. sed id qd̄ est intelligere. h̄ viuere. hoc esse est. vnū oīa. tanq; verbū pfectū. cui non desit aliquid. t ars quedā oipotētis atq; sapientis dei. plena oīm rationū viuētū incōmutabiliū. t oēs vnū in ea. sicut ipsa vnū de vno. cū quo vnū. Ibi nouit oīa deus. q̄ fecit per ipam. t ideo cum decedant t succedant tempora. nō decidit aliquid vel succedit scientie dei. Nō em̄ hec q̄ creata sunt iō sciunt a deo. qz facta sunt. ac nō poti^o ideo facta sūt vel mutabilia. qz imutabiliter a deo sciuntur. Ille igit̄ ineffabilis quidā cōplexus patris et imaginis non est sine pfruitione. sine caritate sine gaudio. Illa ergo dilectio. delectatio. felicitas. vel beatitudo. si tñ aliqua hūana voce digne d̄ vsus. ab illo appellat^o est breuiter. t ē in trinitate spū sanctus. non genitus. sed genitoris genitiq; suauitas ingeniti largitate atq; vbertate perfundens oēs creaturas p caput eaz. vt ordinem suū teneant t locis suis acquiescant. Hec igitur oīa que arte diuina facta sunt. t vnitatē quandā in se ostendunt. et spēm t ordinē. Quicqd̄ em̄ horū est. t vnū aliquid est. sicut sunt nature corporū. t ingenis aīaz. t aliq; specie formaz. sicut sunt figure v̄ qualitates corporū. ac doctrine vel artes aīaz t ordinē aliquē petit aut tenet. sicut sunt pondera vel collocationes corporū t amores. aut delectationes aīarum. Leterum in illa sūma trinitate tñ est vna quantū tres simul. nec pl^o aliquid sunt due q̄ vna. **Roma. 1.** Porret igitur vt creator per ea que facta sunt intellectū aspicientes trinitatem intelligamus. cuius in creatura quō dignū est apparet vestigium. In illa em̄ trinitate sūma origo est rerū oīm t pfectissima pulchritudo. t beatissima delectatio. Ita qz illa tria. t ad seinuicē determinari vidētur t in se infinita sunt. Sed hic in rebus corporeis. nō tñ est vna. quantū tres simul. t plus aliquid sunt due q̄ vna res. Leteruz in summa trinitate tñ ē vna q̄ntū tres sūt. nec pl^o aliquid sūt due q̄ vna. t in se infinita sūt. Ita t singula sūt i singul. t oīa i singulis. t singula i oibus. t oīa in oib^o. t vnū oīa. Qui videt h̄ vel ex pre. v̄ speculū t i enigmate. gaudeat cognoscēs deū. t sic deum honoret t gr̄as agat. Qui at̄ n̄ videt. tēdat p pietatē ad videndū. h̄ p peccatē ad calūniandū. qm̄ vnus est deus. t tñ trinitas. Nec p̄fuse accipiendū ē. Ex q̄ oīa. p quē oīa. i q̄ oīa. nec dijs mult. s̄ ipi gl̄ia i secl̄a seculoz. **Explicet liber sextus.**

Roma. 1.

1. Cor. 13.

Roma. 1.

Gen. 2.

1. Cor. 6.

Joh. 14.

Elbi. 5.

Ibidem.

Libri

Incipiunt capitula libri septimi.

- i Utrum quicquid de deo non relative: sed ad seipm recte dicitur: cuiuslibet p sone in trinitate cōueniat.
  - ii Ea q̄ patris et filij essentiā significant nō esse relatiua: qz q̄cquid ad se: nō ad aliqd dicunt simul ambo sunt.
  - iii De sapia a deo genita vel creata.
  - iiii Quid vel a grecis vel latinis necesse fuerit dici de ineffabili trinitate.
  - v De substantia et essentia.
  - vi De tribus psonis vnius essentie.
- Aurelij Augustini liber septimus incipit.
Utrum q̄cquid de deo nō relative: s̄ ad seipm recte dicitur: cuiuslibet psonis in trinitate pueniat.

Capitulum I.

Am nūc queramus diligētius q̄tum dat deus qd paulo ante distulim. Utrum et singla queqz in trinitate psona possit et p se ipam nō cū ceteris duabz dici deus: aut magnus: aut sapiēs:

aut verus: aut omnipotēs: aut iustus: et si qd aliud dicit de deo pōt non relative: s̄ ad seipm. An vō nō dicant ista: nisi cū trinitas intelligit̄.

1. Cor. 1. Hoc em̄ qd em̄ facit: qz scriptū est: xpm̄ dei virtutē et dei sapiam: vtrū ita sit p̄ sapie atqz virtutis sue: vt hac sapia sapiēs sit quā genuit: et hac virtute potens quā genuit: et qz ip̄ potens et sapiēs: sp̄ genuit virtutē et sapiam. Dixeram̄ em̄ si ita est: cur nō et magnitudinis sue pater sit q̄ magn⁹ est: et bonitatis q̄ bon⁹ est: et iusticie q̄ iustus: et alia si q̄ sunt. Aut si hec oia pluribz vocabulis in eadē sapia et virtute intelliguntur vt eadē sit magnitudo q̄ virtus: ea bonitas q̄ sapia: et ea rursus sapia q̄ virtus: sicut iaz tracta uimus: meminim⁹ cū aliqd horz noio sic accipiendū esse: ac si oia cōmemorē. Querit̄ ḡ an p̄ etiā singulus sit sapiēs: atqz ip̄a sibi ipse sapia: an ita sit sapiēs quō dicēs. Verbo ei qd genuit dicēs ē: nō vbo qd p̄fert et sonat et transit: s̄ vbo qd erat apud deū: et deus erat verbū et oia p̄ ipm̄ facta sunt: vbo eqli sibi q̄ sp̄ atqz in cōmutabiliter dicit seipm̄. Nō est em̄ ip̄e vbu sicut nec filius nec imago. Dicēs aut̄ excepti illis tp̄alibz vocibus vbi dei: q̄ in creatura sūt nā sonāt et trāseūt. Dicēs ḡ illo coeterno vbo nō singulus intelligit̄: s̄ cū ip̄o vbo sine q̄ non est vtiqz dicēs. Ita ne et sapiens sicut dicēs: vt ita sit sapia sic verbū: et h̄ sit vbu esse qd est esse sapiam: h̄ etiā esse virtutem: vt virtus et sapia et vbu idem sit: et relative dicat̄: sicut fili⁹ et imago atqz ille nō singulus potēs vel sapiēs: s̄ cuz ip̄a virtute et sapia quā genuit: sicut nō singul⁹

dicens: sed eo verbo et cum eo verbo quod genuit: atqz ita magnus ea et cum ea magnitudine quam genuit. Et sic non alio magnus: alio deus: sed eo magnus quo deus: quia non aliud illi est magnum esse: aliud deum esse: consequens est: vt nec deus singulus: s̄ ea et cuz ea deitate quam genuit: vt sic sit fili⁹ deitas p̄ is sicut sapientia et virtus patris: et sicut ē verbum et imago patris. Et quia non aliud illi est esse: aliud deum esse. ita sit etiā essentia patris filius: sicut est verbum et imago eius. Ac per hoc etiā excepto eo quod pater est: non sit aliquid pater: nisi quia est ei filius: vt nō tantum id quod dicitur pater: qd manifestum est eum non ad seipm̄: sed ad filiū relative dici: et ideo patrem qz est ei filius: sed omnino vt sit qd ad seipm̄ est: ideo sit qz genuit essentiā suā. Sicut em̄ magnus est: non nisi ea quam genuit magnitudine: ita et est non nisi ea quam genuit essentia: quia non est aliud illi esse: aliud magnum esse. Ita ne igitur pater est essentie sue: sicut pater est magnitudinis sue. Sicut pater virtutis ac sapientie sue: eadē quippe eius magnitudo que virtus et eadē essentia q̄ magnitudo. Hec disputatio nata ē ex eo qd scriptum est christum esse dei virtutem et dei sapientiam. Quapropter in eas angustias sermo coartatur: cum ineffabili a fari cupimus: vt aut dicamus christum nō esse dei virtutem et dei sapientiam: atqz ita impudēter et impie resistamus apostolo: aut christū quidem dei virtutem et dei sapientiam esse fateamur: sed eius patrē nō eē patrē virtutis et sapientie sue: quod non minus impium est. Sic em̄ nec christi erit pater: quia xps̄ dei virtus et dei sapientia est: aut non esse patrē virtute sua potētē: neqz sapientia sua sapientem: qd q̄s audeat dicere: aut aliud in patre intelligi esse: aliud sapientem eē: vt non hoc ipso sit quo sapiens est: quod de anima intelligi solet: que alias insipiēs: alias sapiens ē: velut natura mutabilis: et nō summe perfectaqz simplex: aut patrē nō esse aliquid ad se ipsum: et nō solum quod pater est: sed omnino qd ē: ad filiū relative dici. Quō ḡ eius decentie filius cui⁹ pater: qm̄ quidem ad seipsum nec essentia est: nec omnino est ad seipm̄ sed etiā esse ad filium illi est. At em̄ multo magis vnius eius demqz essentie: qz vna eadē demqz eēntia pater et filius: qm̄ quidē patri nō ad seipm̄ est ipm̄ esse: sed ad filiū quā essentiam genuit: et qua essentia est quicquid est. Neuter ergo ad se est: et vterqz ad inuicem relative dicitur: an pater solus: non solum

1. Cor. 1.

Joh. 1.

qd p
filium
ita c
Sed
nō ē
trinitas
nō ē
seipm̄
hac
et ma
et sap
dius
imag
latiu
apit
ter: c
ad e
ue d
etiā
Ex q
sa ess
essen
dicit̄
refer
tale
caru
dñs
min
relat
acce
quid
et eq
et nū
dñs
rela
sub
eē c
rela
stā
p̄
nū
cur
om̄
rati
loz
dici
tren
ad f
et ad
ten
mag
pot
vtri
dici

quod pater dicitur: sed omnino quod dicitur: relative ad filium dicitur: ille autem dicitur ad patrem: et ad se: et si ita est: quid dicitur in filio ad se: an ipsa essentia. Sed patris essentia est filius sicut patris virtus: et sapientia: sicut virtus patris: et imago patris: aut si essentia dicitur ad se filius: pater autem non est essentia: sed genitor essentie: non est autem ad seipsum: sed hac ipsa essentia quam genuit: sicut hac ipsa magnitudine magnus quam genuit: et magnitudo dicitur ad se filius: ergo et virtus et sapientia et verbum et imago. Quid autem absurdum est imaginari ad se dicitur: aut si non idipsum est imago et verbum quod est virtus et sapientia: sed illa relative dicuntur: hec autem ad se non ad aliud incipit non ea sapientia quam genuit: sapiens est pater: quia non potest ipse ad eam relative dici: et illa ad eum relative non dicitur: omnia enim que relative dicuntur ad invicem dicuntur. Restat itaque: ut etiam essentia filius relative dicatur ad patrem. Ex quo conficitur inopinabilis sensus: ut ipsa essentia non sit essentia: vel certe cum dicitur essentia: non est essentia sed relatiuum indicat: quod cum dicitur dominus: non est essentia indicat: sed relatiuum quo refertur ad seruum. Cum autem homo dicitur vel aliquid tale: quod ad se non ad aliud dicitur: tunc indicatur essentia: homo ergo cum dominus dicitur: homo essentia est: dominus vero relative dicitur: homo enim ad se dicitur: dominus ad seruum: sed autem vnum agimus: si essentia ipsa relative dicitur: essentia ipsa non est essentia. Huc accedit: quod omnis essentia que relative dicitur: est etiam aliquid excepto relatiuo: sicut homo dominus: homo fructus et equus iumentum: et nummus arra: homo equus et nummus ad se dicuntur: et sube sunt vel essentie dominus vero et seruus et iumentum et arra: ad aliquid relative dicuntur. Sed si non esset homo: id est aliqua substantia: non esset que relative dominus diceretur. Et si non esset equus quedam essentia: non esset quod iumentum relative diceretur. Ita si nummus non esset aliqua substantia: nec arra posset relative dici. Quapropter si et pater non est aliquid ad seipsum: non est omnino qui relative dicatur ad aliquid. Non enim si dicitur ad aliquid coloratum refertur color eius: nec omnino ad se dicitur color: sed semper alicui colorati est. Illud autem cuius color est etiam si eo coloratum dicitur ad colorem refertur: tamen id quod corpus dicitur ad se dicitur. Nullo modo ita putandum est patrem non dici aliquid ad seipsum: sed quicquid dicitur ad filium dicitur. Eundem deo filium et ad seipsum dicitur et ad patrem. Cum de magnitudine magna et virtus potens: utique ad seipsum: et magnitudo atque virtus magni et potentis patris: que pater magnus et potens est. Non ergo ita: sed utrumque substantia: et utrumque vna substantia. Sicut autem absurdum est dicere candidum non esse candorem: sic absurdum

est dicere sapientem non esse sapientiam. Et sic candor ad seipsum candidus dicitur: ita et sapientia ad seipsum dicitur sapiens. Sed candor corporis non est essentia: quam ipsam corpus essentia est: et illa est que litas: vnum et ab ea dicitur candidum corpus: cui non hoc est esse quod candidum esse. Aliud enim ibi forma et aliud color: et utrumque non in seipso: sed in aliqua mole. Que moles nec forma nec color est: sed formata et colorata. Sapientia vero et sapiens est. Et quam quicumque anima participatione sapientie fit sapiens: si rursus desipiat: manet tamen in se sapientia. Nec cum anima fuerit in stulticia: commutata illa mutat: non ita est in eo qui ex ea fit sapiens: quemadmodum candor in corpore quod ex illo candidum est. Cum enim corpus in alium colorem fuerit mutatum: non manebit candor ille: sed omnino esse desinet. Quod si et pater qui genuit sapientiam ex ea fit sapiens: neque hoc est illi esse quod sapere: qualitas enim est filius non proles eius: et non ibi erit iam summa simplicitas: Sed absit ut ita sit: quia vere ibi est summe simplex essentia: hoc ergo est ibi esse quod sapere. Quod si hoc est ibi esse quod sapere: non pueram sapientiam quam genuit sapiens est pater: alioquin non ipse illam: sed illa eam genuit. Quid enim aliud dicimus cum dicimus hoc illi esse esse quod sapere: nisi eo est que sapiens est. Quapropter que causa illi est ut sapiens sit: ipsa illi causa est ut sit: proinde si sapientia quam genuit causa illi est ut sapiens sit: etiam ut sit: ipsa illi causa est. Quod fieri non potest: nisi gignendo eum aut faciendo. Sed neque genitricem neque conditricem patris vult modo quisque dixerit sapientiam. Quid enim est insanus? Ergo et pater ipsa sapientia est. Et ita dicitur filius sapientia patris: quomodo dicitur lumen patris: id est ut quemadmodum lumen de lumine: et utrumque vnum lumen: sic intelligatur sapientia de sapientia: et utrumque vna sapientia: ergo et vna essentia: quia hoc est ibi esse quod sapere. Quod enim est sapientie sapere: et potentie posse et eternitati eternam esse: iusticie iustam esse: magnitudini magnam esse: hoc est essentie ipsum esse. Et quod in illa simplicitate non est aliud sapere quam esse: eadem ibi sapientia que essentia.

Ea que patris et filij essentiam significant non esse relatiua: quia quicquid ad se non ad aliquid dicitur simul ambo sunt.

Capitulum II.

Alter igitur et filius simul vna essentia: et vna magnitudo: et vna veritas: et vna sapientia. Sed non pater

Liber

et filius simul ambo vniū vbi: qz non sit ambo
vniū filiū. Sicut em̄ filiū ad patrē refert: nō ad
seipm̄ dicit: ita et verbū ad eū cuiū verbū ē re-
fert cū dicit verbū. Eo q̄ppe filiū quo verbū
et eo verbū quo filius. Qm̄ igit̄ pater et filius
simul nō vtiqz vniū filiū: p̄ns ē: vt pater et filiū
simul nō ambo vniū verbū. Et propterea nō
eo verbū quo sapiētia: qz verbū nō ad se di-
citur: s̄ tm̄ relatiue ad eū cuiū verbū ē: sic filiū
ad patrē. Sapiētia vō eo quo essentia. Et
ideo qz vna essentia: vna sapiētia. Qm̄ ve-
ro et verbū sapiētia est: s̄ nō eo verbū q̄ sapi-
entia. Verbum em̄ relatiue: sapiētia essenti-
aliter intelligit̄: id dicit accipimus cū dicit v-
bum: ac si dicat̄ nata sapiētia: vt sit et filius et
imago. Et hec duo cū dicunt̄: ad ē nata sapiē-
tia in vno eorū eo q̄ nata est et verbū et ima-
go et filiū intelligat̄: et in his om̄ib⁹ noib⁹ nō
ostendat̄ essentia: qz relatiue dicunt̄. At in
altero qd̄ ē sapiētia: qm̄ et ad se dicit̄: seip̄a em̄
sapiens ē: etiā essentia demonstrat̄: et hoc ei⁹
esse qd̄ s̄ape. Tū pater et filiū simul vna sapiē-
tia: quia vna essentia: et sigillatim sapiētia de
sapiētia: sicut essentia de essentia. Quapro-
pter nō qz pater nō est filiū: et filiū nō ē pater:
aut ille ingēit⁹: ille aut̄ gēitus: ideo non
vna cēntia: quia his noib⁹ relatiua eorum
ostendunt̄. Uterqz aut̄ simul vna sapiētia
et vna essentia: vbi h̄ ē esse qd̄ s̄ape: nō aut̄ si-
mul vterqz verbū aut̄ filius: qz nō h̄ ē esse qd̄
verbū: aut̄ filiū esse: sicut iā satis ostēdimus
ista relatiue dici.

De sapiētia a deo genita vel creata.

Et ergo in scripturis **La. III.**
c nunq̄ fere de sapiētia quicqz dicit̄
tur: nisi vt ostendat̄ a deo genita vel

creata: genita sc̄p̄ quā facta sunt om̄ia: cre-
ata vero vel facta: sicut in hoib⁹: cū ad eaz
que nō creata et facta: sed genita est cōuertū-
tur et illustrant̄. In ipsis em̄ sit aliqd̄ qd̄ voce-
tur eorū sapiētia: vel illud scripturis p̄nun-
ciatibus aut̄ narratib⁹ qd̄ verbū caro factū
est et habitauit in nobis: h̄ mō em̄ xp̄us facta
sapiētia est: quia factus est homo. An pro-
pterea nō loquit̄ in illis libris sapiētia: vel
de illa dicit̄ aliquid: nisi qd̄ eā de deo natam
ostendat̄: aut̄ factā: q̄uis sit et pater ip̄e sapiē-
tia: quia illa nobis sapiētia commēdanda
erat et imitanda: cui⁹ imitatione formamur.
Pater em̄ eam dicit vt verbū eius sit: non q̄
modo p̄fert̄ ex ore verbū sonās: aut̄ an̄ p̄nu-
ciationē cogitat̄. Spacijs em̄ tpm̄ h̄ cōplet̄:
illud aut̄ et̄nū ē: et illuminādo dicit̄ nob̄ de se
Abat. ij et de p̄re: qd̄ dicēdū ē hoib⁹. Jōqz ait: Nemo

nouit filiū nisi pater: et nemo nouit patrē: nisi
filiū: et cui voluerit filiū reuelare: qz p̄ filiū re-
uelat pater: id est p̄ vbi suū. Si ei hoc verbū
qd̄ nos p̄ferimus tp̄ale et transit orū: et seipm̄
ostendit: et illud d̄ q̄ loq̄mur q̄tomagis vbi dei:
p̄ qd̄ facta sunt oia: qd̄ ita ostendit p̄rem sicut ē
pater. qz et ip̄m̄ ita est: et h̄ est qd̄ pater sc̄dm̄
qd̄ sapiā est et essentia: nam sc̄dm̄ qd̄ verbū nō
h̄ ē qd̄ pater. qz verbū nō est pater: et vbi re-
latiue dicit̄ sicut filius qd̄ vtiqz nō pater. Et iō
xp̄us virtus et sapiā dei: qz de patre virtute et
sapiētia. etiā ip̄e virtus et sapiā est sicut lumē
dei de patre lumine: et fons vite apud deū pa-
trē: vtiqz fontem vite. Qm̄ apud te inq̄t p̄-
pheta: est fons vite: et in lumine tuo videbim⁹
lumē: qz sicut pater habet vitā in semetip̄o sic
dedit filio habere vitā in semetip̄o: et erat lu-
men vtz qd̄ illuminat oēm hoīem venientē
in hunc mundū: et lumen h̄ verbū erat apud
deū: sed et deus erat verbū. Deus autē lumē
est: et tenebre in eo non sunt vllē: lumen vero
non corporale sed spiritale. Neqz ita spiritale
vt illuminatione factum sit: quemadmodum
dictū est apostolis. Vos estis lumen mundi:
sed lumen quod illuminat omnem hominem
ea ip̄a et summa sapiētia deus: vnde nūc agi-
mus. Sapiētia vero filius de sapiētia p̄re:
sicut lumen de lumine: et deus de deo: vt et sin-
gulus pater lumen: et singulus filius lumen: et
singulus pater deus: et singulus filiū deus: er-
go et singulus pater sapiā: et singulus filius sa-
piētia. Et sicut vtrūqz simul vniū lumē: et vniū
deus: sic vtrūqz vna sapiā. Sed filius fact⁹ est
nob̄ sapiā a deo: et iusticia et sc̄rificatio: qz tem-
poraliter nos ad illum cōuertimur: id est ex a-
liquo tempe. vt cum illo maneamus in eter-
num. Et ip̄e ex quodam tempore vbi caro
factū est: et habitauit in nobis. Propterea igit̄
tur cum p̄nunciatur in scripturis aut̄ narrat̄
aliquid de sapiētia siue dicēte ip̄a: siue cū de
illa dicitur: filius nobis potissimū in̄nuatur.
Luius imaginis exemplo et nos non disceda-
mus a deo: quia et nos imago dei sumus. Nō
quidem equalis: facta quippe a patre p̄ filium
non nata de patre sicut illa. Et nos quia illu-
minamur lumine: illa vero quia lumen illumi-
nās: et ideo illa sine exemplo nobis exemplū
est. Neqz enim imitatur precedentem aliquē
ad patrē a quo nunqz est omnino separabi-
lis: quia idipsum est quod ille de quo est. Nos
autem nitentes imitamur manentem: et se-
quimur stantem. Et in ip̄o ambulantes tē-
dimus ad ipsum: quia factus est nobis via
temporalis per humilitatem: Que mansio

Phil. 2

i. Thi. 1.
Joh. 1

Ps. 35

Joh. 5

Ibidē

i. Joh. 1

Abat. 5

i. Cor. 1

Joh. 1

i. Cor. 6

Col. 1

Roma. 5

i. Joh. 4

i. Cor. 3

i. Cor. 6

nobis eterna est p̄ diuinitatē. Qm̄ q̄ppe spi-
ritibus mūdis intellectualib⁹ q̄ supbia non
lapsi sunt: in forma dei: et deo equalis et deus
p̄bet exemplū: vt se idem exēpluz redeundi
etiā lapsi p̄beret hominib⁹: q̄ p̄pter imundici-
am pctōz penāq̄ mortalitatis deuz videre
nō poterat: semetip̄m exinaniuit: nō mutan-
do diuinitatem suā: s̄ n̄fam mutabilitatē as-
sumendo: et formā serui accipiens: venit ad
nos in hunc mundū: qui in hoc mundo erat
quia mundus p̄ eū factus ē: vt exempluz sur-
sum videntib⁹ deū: exemplū deorsum mirā-
tibus hoīem. Exemplū sanis ad p̄manendū
exemplū infirmis ad cōualescendū. exēplū
morituris ad nō timendū: exemplū mortuis
ad resurgendū eēt: in oībus ip̄e p̄matum te-
nens. Quia em̄ hō ad beatitudinē sequi nō
debebat nisi deū: et sentire nō poterat deum
sequendo deū hoīem factū sequeret simul:
et quē sentire poterat et quem sequi deberet.
Amem⁹ q̄ eū et inhereamus illi: caritate dif-
fusa in cordibus n̄ris p̄ sp̄m̄ sc̄m̄ q̄ dat⁹ est no-
bis. Nō igit̄ mirū si p̄pter exemplū qd̄ nob̄
vt reformaremur ad imaginē dei p̄bet ima-
go equalis p̄ri: cū de sapiētia scriptura loq̄t̄
d̄ filio loquit̄ quē sequimur viuēdo sapiētē
q̄uis et pater sit sapiētia sicut lūmē et deus:
Sp̄s q̄ sanctus siue sūma charitas vtrūq̄
cōiungens nosq̄ subiūgens. Qd̄ ideo nō in-
digne dicit̄ quia sc̄ptū est: Deus charitas ē:
quō nō est etiā sapiētia: cū sit lūmē: qm̄ de⁹
lūmē ē: siue ergo h̄ modo siue alio modo es-
sentia sp̄s sancti sigillatim ac p̄prie nominā-
da ē qm̄ de⁹ ē: vtrūq̄ lūmē est: Et qm̄ lūmē est:
vtrūq̄ sapiētia est. Deū aut̄ esse sp̄m̄ sc̄m̄: scri-
ptura clamat apud apl̄m̄ qui dicit: Nescitis
quia tēplū dei est: statimq̄ subiicit: Et sp̄s
dei habitat in vob̄. De⁹ em̄ habitat in tem-
plo suo. Nō em̄ tanq̄ minister habitat sp̄s
dei in templo dei: cū alio loco euidentius di-
cat: Nescitis qz corpa v̄ra tēplū in vob̄ est
sp̄s sancti quē habet a deo: et nō estis vestri
empri em̄ estis p̄cio magno: glorificate et por-
tate deū in corpe vestro. Quid est aut̄ sapiē-
tia nisi lūmē spiritale et incōmutabile? Est
em̄ et sol iste lūmē s̄ corpale ē: et spiritalis crea-
tura lūmē: s̄ nō incōmutabile. Lūmē q̄ par
lūmē fili⁹: lūmē sp̄s sc̄m̄. Simul aut̄ non
tria lumina: s̄ vnū lūmē. Et ideo sapiētia
pater: sapiētia filius: sapiētia sp̄s sc̄m̄: et si-
mul nō tres sapiētie: s̄ vna sapiētia: et quia
h̄ est ibi esse qd̄ s̄ape: vna essentia pater et fili-
us et sp̄s sanctus. Nec aliud ē ibi esse q̄ deū
esse. Et nō q̄ de⁹: pater et fili⁹ et sp̄s sanctus.

Quid vel a grecis vel a latinis necesse fu-
erit dici de ineffabili trinitate. La. III

Itaq̄ loquēdi causa de ineffabilib⁹
vt fari aliquo modo possim⁹ qd̄ es-
fari nullo modo possum⁹: dicitur est
a n̄ris grecis vna essentia: tres substātie: a la-
tinis aut̄ vna essentia vel substātia: tres per-
sone: quia sicut iā diximus: nō aliter in s̄mōe
n̄ro: id est latino ec̄ntia q̄ suba solet intelligi
Et dū intelligat saltē in enigmate qd̄ dicit̄:
placuit ita dici vt diceret̄ aliqd̄ cū quereret̄
qd̄ tria sint: que tria esse fides vera p̄nunci-
at: cū et patrē nō dicit̄ eē filiū: et sp̄m̄ sc̄m̄ quod
est donū dei nec patrē dicit̄ esse nec filiū. Cū
q̄ querit̄ qd̄ tria: vel qd̄ tres: cōferimus nos
ad inueniendū aliqd̄ speciale vel generale
nomē quo cōplectamur hec tria: neq̄ occur-
rit animo qz excedit sup̄eminētia diuinitatis
v̄sitati eloquiū facultatē. Cleri⁹ em̄ cogitatur
deus q̄ dicit̄: et veri⁹ est q̄ cogitat̄. Cū em̄ di-
cimus: nō eundē esse iacob q̄ est abraā: isaac
aut̄ nec abraā esse nec iacob: tres eē vtrūq̄ fa-
temur abraā isaac et iacob. S̄ cū querit̄ quid
tres: r̄ndemus tres hoīes: noīe speciali cos-
pluraliter appellantes: generali aut̄ si dica-
mus tria animalia: hō em̄ sicut veteres diffi-
nierūt: aīal ē r̄onale: mortale. Aut sicut scri-
pture n̄re loq̄ solēt: tres aīas cū a pte melio-
re totū appellari placet: id ē ab aīa: cū corp⁹
et aīa sit totus homo. Ita quippe dictū est in
egyptū descendisse cū iacob aīas septuagin-
taq̄q̄: p̄ tot hoībus. Itē cū dicim⁹ equum
tuū nō eū eē q̄ me⁹ ē: et tertiū alicui⁹ alteri⁹:
nec meū eē nec tuū: fatemur tres esse. Et in-
terroganti qd̄ tres: r̄ndem⁹ tres equos no-
mine speciali: generali aut̄ tria aīalia. Item
cū dicimus bouē nō esse equū: canē hō nec
bouē esse nec equū: tria quedā dicim⁹: et per-
cunctatibus qd̄ tria: nō iā speciali noīe dici-
mus tres equos: aut tres boues: aut tres ca-
nes: quia nō eadē specie cōtinent̄: s̄ genera-
li tria aīalia: siue sup̄iore genere tres subas:
vel tres creaturas: vel tres naturas. Que-
cūq̄ aut̄ plurali numero enūciant̄: specialit̄
vno noīe etiā generaliter enūciari possunt.
Nō aut̄ oīa que generaliter vno noīe appel-
lant̄ etiā specialiter appellare vno noīe pos-
sumus. Nam tres equos qd̄ est nomen spe-
ciale: etiā aīalia tria dicim⁹. Equū vero et bo-
uem: et canem: animalia tria tm̄ dicimus vel
substāntias que sunt generalia noīa: et si qd̄
aliud de his generaliter dici pōt. Tres vero
equos: aut boues: aut canes: que specialia
vocabulary sunt: nō ea possum⁹ dicere. La. q̄p
f

Liber

pe vno nomine quibus pluraliter enunciamus que cōiter habent illud quod eo nomine significat. Abrahā quippe et isaac et iacob: cōe habent id quod est hō: Ita et dicunt tres hoīes. Equus quoque et bos et canis: cōmune habēt id quod est animal: Dicuntur et tria animalia. Ita tres aliq̄s lauros: etiam tres arbores dicimur: laurū vero et mirtū: et oleā: tū tres arbores vel tres subas aut tres naturas: atque ita tres lapides: etiam tria corpora: lapidem vero et lignum et ferrum tantū tria corpora: vel si quo etiā superiore generali nomine dici possunt. Pater et filius et spiritus sanctus: quoniam tres sunt: queramus quid tres sunt: et quod cōmune habeant. Non enim cōmune illis est id quod pater est: ut inuicē sibi sint patres: sicut amici: cum relative ad alterutrum dicantur possunt dici tres amici quod inuicem sibi sunt. Non autem hoc ibi: quod tantū pater ibi pater: nec duorum pater: sed vnicui filius. Nec tres filij: cū pater ibi non sit filius nec spiritus sanctus. Nec tres spiritus sancti: quia et spiritus sanctus propria significatione qua etiā donū dei dicitur nec pater nec filius. Quid igitur tres? Si enim tres persone: cōmune est eis id quod persona est: ergo speciale hoc: aut generale nomen est eis si cōsuetudinē loquendi respicimur. Sed ubi est nature nulla diuersitas: ita ibi generaliter enunciantur aliqua plura ut etiā specialiter enunciantur possint. Nature enim differentia facit: ut laurus et mirtus: et olea: aut equus: aut bos: aut canis: non dicantur speciali nomine: iste tres lauri: aut illi tres boues: sed generaliter: ut iste tres arbores: et illa tria animalia. Ibi vero ubi nulla est essentie diuersitas: oportet ut speciale nomen habeant hec tria: quod tamen non inuenitur. Nam persona generale nomen est: intantum ut etiā hō possit hoc dici: cū tamen intersit inter hoīem et deum. Deinde in ipso generali vocabulo: si propterea dicimus tres personas: quia cōmune est eis id quod persona est. Alioquin nullo modo possunt ita dici: quemadmodum non dicuntur tres filij: quia non cōmune est eis id quod est filius: cur non etiā tres deos dicimus: certe enim quia pater persona: et filius persona: et spiritus sanctus persona: ideo tres persone. Quia ergo pater deus: et filius deus: et spiritus sanctus deus: cur non tres dii? Aut quoniam propter ineffabilem coniunctionē hec tria simul vno deo cur non etiā vna persona: ut ita non possimus dicere tres personas: quibus singulam quāque appellemus personam: quemadmodum non possumus dicere tres deos: quibus quāque singulū appellemus deum: siue patrem: siue filium: siue spiritum sanctum. An quia scriptura non dicit tres de-

os: sed nec tres personas alicubi scripturā commemorare inuenimur. An quia nec tres: nec vna personarum scriptura dicit hec tria. Legimus enim personā dei: non personā deum: propterea licet it loquēdi et disputandi necessitate tres personas dicere: non quia scriptura dicit: sed quia scriptura non contradicit. Si autem diceremus tres deos: contradiceret scriptura dicens Audi Deum: 6 israel: deus deus tuus deus vnus est. Cur ergo et tres essentias non licet dicere: quod similiter scriptura sicut non dicit: ita nec contradicit. Nam essentia si speciale nomen est cōmune tribus: cur non dicantur tres essentie: sicut abrahā isaac et iacob tres hoīes: quod homo speciale nomen est cōmune oībus hominibus. Si autem speciale nomen non est essentia sed generale: quod homo et pecus et arbor et sidus et angelus dicitur essentia cur non dicuntur iste tres essentie: sicut tres equi dicuntur tria animalia: et tres lauri dicuntur tres arbores: et tres lapides tria corpora. Aut si propter vnitatem trinitatis non dicuntur tres essentie sed vna essentia: cur non propter eandem vnitatem non dicuntur tres substantie: vel persone: sed vna substantia et vna persona? Quod enim est illis cōmune nomen essentie: ita ut singulus quodque dicatur essentia: tam illis cōmune est vel substantie vel persone vocabulū. Quod enim de personis finem nam: hoc de substantijs finem grecorum consuetudinem ea que diximus oportet intelligi. Sic enim dicuntur illi tres substantias vnam essentiam: quemadmodum nos dicimus tres personas: vnam essentiam vel substantiam. Quid igitur restat: nisi ut fateamur loquēdi necessitate partā hec vocabula: cū opus esset copiosa disputatione aduersum insidias vel errores hereticorum: Lū enim conaretur humana inopia loquēdo proferre ad hominū sensus: quod in secretario mentis per captum tenet: de domino deo creatore suo: siue per piā fidem: siue per qualicūque intelligentiā: timuit dicere tres essentias: ne intelligeret in illa summa equalitate vlla diuersitas. Rursus non esse tria que dam: non poterat dicere quod sabellius: quod dixit in heresim lapsus est. Certissime quippe et de scripturis cognoscitur quod pie credendum est: et a spectu mentis idubitata perceptione perstringitur et patrem esse et filium et spiritum sanctum: nec eundem filium esse quod pater est: nec spiritum sanctum eundem patrem esse vel filium. Quæsiuit quod tria diceret: et dixit substantias siue personas: quibus nominibus non diuersitatem intelligi voluit: sed singularitatem voluit: ut non solū ibi vnitatis intelligatur: ex eo quod dicitur vna essentia: sed et trinitas: ex eo quod dicuntur tres substantie vel persone. Nam si hoc est de deo

esse quod subsistere: ita non erant dicende tres sube: ut non dicunt tres essentie: quemadmodum quia habet deo esse quod sapere: sicut non tres essentias: ita nec tres sapientias dicimus. Sic enim quia habet deo esse quod est esse: ita tres essentias quam tres deos dici fas non est. Si autem aliud est deo esse aliud subsistere: sicut aliud deo esse: aliud patrem esse vel dominum esse: quod enim est ad se dicitur: pater autem ad filium: et dominus ad seruientem creaturam dicitur: relative quam subsistit: sic relative gignit: et relative dominat. Ita in substantia non erit substantia: quia relatiuum erit. Sicut enim ab eo quod est esse appellatur essentia: ita ab eo quod est subsistere substantia dicitur. Absurdum est autem ut substantia relative dicatur. Omnis enim res ad seipsum subsistit quatenus magis deus. Si tamen dignum est: ut deus dicatur subsistere.

De substantia et essentia. La. V

His enim rebus recte intelligitur: in quibus subiectis: sunt ea que in aliquo subiecto esse dicuntur: sicut color aut forma in corpore. Corpus enim subsistit: et ideo substantia est. Illa vero in subsistente atque subiecto corpore: que non substantie sunt: sed in substantia: et ideo si esse designat: vel ille color: vel illa forma: non adimunt corpori esse corpus: quod non hoc ei est esse: quod illa vel illam formam coloremve retinere. Res vero mutabiles neque simplices proprie dicuntur substantie. Deus autem si subsistit ut substantia proprie dici possit: inest in eo aliquid tanquam in subiecto: et non est simplex: cui hoc sit esse quod illi est: et quod aliud de illo ad illud dicitur: sicut magnus: omnipotens: bonus: et si quid homini de deo non incongrue dicitur. Refas est autem dicere ut subsistat: et subsistat deus bonitati sue: atque illa bonitas non substantia sit vel potius essentia: neque ipse deus sit bonitas sua: sed in illo sit tanquam in subiecto. Unum manifestum est deum abusive substantiam vocari: ut nomine visitatione intelligatur essentia: quod vere et proprie dicitur: ita ut fortasse solum deum dici oporteat essentiam. Est enim vere solus: qui incommutabilis est: idque nomen suum famulo suo moysi enunciauit: cum ait: Ego sum qui sum. Et dices ad eos: qui est misit me ad vos. Sed tamen siue essentia dicatur quod proprie dicitur: siue substantia quod abusive: utrumque ad se dicitur: non relative ad aliquid. Unum hoc est deo esse quod subsistere: et ideo si una essentia trinitas: una etiam substantia: fortassis igitur commodius dicuntur tres persone: quam tres substantie.

De tribus personis unius essentie La. VI

Ed ne vobis videar suffragari: hoc quod requiramus. Quam illi si vellent

sicut dicunt tres subas: tres hypostasies: possent dicere tres personas: tria persona. Illud autem maluerunt quod forte secundum lingue sue consuetudinem aptius dicerent. Namque et in personis eadem ratio est. Non enim aliud est deo esse: aliud personam esse: sed omnino idem. Nam si esse ad se dicitur persona vero relative: sic dicamus tres personas patrem et filium: et spiritum sanctum: quemadmodum dicuntur aliquid tres amici: aut tres propinqui: aut tres vicini quod sint adiutorem non quod unusquisque eorum sit ad seipsum. Quapropter quilibet ex eis amicus est duorum ceterorum: aut propinquus: aut vicinus: quod hec nomina relative uam significationem habent. Quid ergo non placet ut dicamus primum personam esse filium et spiritum sanctum: aut filium personam esse patrem et spiritum sanctum: aut spiritum sanctum personam esse patrem et filium. Sed neque persona ita dici alicubi solet: neque in hac trinitate cum dicimus personam patrem: aliud dicimus quam substantiam patris. Quo circa ut suba patris ipse pater est: non quo pater est sed quod est: ita et persona patris non aliud quam ipse pater est: ad se quippe dicitur persona non ad filium vel spiritum sanctum: sicut ad se dicitur deus: et magnus et bonus et iustus: et si quod aliud homini. Et quemadmodum hoc illi est esse quod deus esse quod magnus quod bonus esse: ita hoc illi est esse quod personam esse. Cur ergo non hec tria simul unam personam dicimus: sicut unam essentiam et unum deum: sed tres dicimus personas cum tres deos: aut tres essentias non dicamus: nisi quia volumus vel unum aliquid vocabulum seruire huic significationi qua intelligitur trinitas ne omnino taceremus interroganti: quid tres: cum tres esse fateremur? Nam si genus est essentia: species autem substantia siue persona: ut nonnulli sentiunt omitto illud quod iam dixi: oportere appellare tres essentias: ut appellantur tres substantie vel persone: sicut appellantur tres equi eademque animalia tria cum sit species equus: animal genus: neque enim species ibi pluraliter dicta est: et genus singulariter tanquam diceret tres equi unum animal: sed sicut tres equi speciali nomine: ita tria animalia generali nomine. Quod si dicunt substantie vel persone nomine non speciem significari: sed aliquid singulare atque indiuiduum: ut substantia vel persona: non ita dicatur sicut dicitur homo quod commune est omnibus hominibus. Sed quomodo dicitur hic homo velut abraham: velut ysaac: velut iacob: vel si quis alius qui etiam digito presens demonstrari possit: sic quod illos eadem ratio consequetur. Sicut enim dicuntur abraham ysaac et iacob tria indiuidua: ita tres homines et tres anime. Cur ergo pater et filius et spiritus sanctus: si secundum genus et speciem et indiuiduum etiam ista differimus?

Libet

nō ita dicunt tres essentia vt tres substantie
seu psona: sed hec vt dixi omitto. Illud dico
si eētia genus est: vna eētia iam nō habet
species: sicut quia genus est animal: vnum
animaliam nō habet species. Nō sunt ḡ tres
species vnius eētie: pater et filius et spūsan-
ctus. Si autē spēs est essentia: sicut species ē
homo: tres vero ille quas appellam⁹ subas si-
ue psonas: sic eandem speciem cōiter habēt:
quē admodū abraā et isaac et iacob: speciem q̄
hō dicit cōiter habent: nō sicut hō subdiuidi-
tur in abraam isaac et iacob: ita vnus homo
et in aliquos singulos homines subdiuidi pōt
omīno em̄ nō pōt: quia vnus hō iam singul⁹
hō est. Cur ḡ vna essentia in tres substantias
vel psonas subdiuidit? Nam si essentia spe-
cies est sicut hō: sic est vna essentia sicut vn⁹
hō: an sicut dicimus aliquos tres hoīes eius-
dem sexus: eiusdem tempatiōis corpis: eius-
dem animi vnā esse naturā: tres em̄ sunt ho-
mines: sed vna natura. Sic etiā ibi dicimus
tres subas vnā eētia: aut tres psonas vnā
substantiā vel essentia. Hoc vero vtrūq; sile-
est: quia et veteres q̄ latine locuti sunt. anq̄
haberēt ista noīa: que nō diu est vt in vsu ve-
nerunt: id est essentia vel substantiā pro his
naturā dicebāt. Nō itaq; fm̄ genus et species
ista dicimus: sed quasi fm̄ cōem eandēq; ma-
teriā. Sicut ex eodē auro si fierēt tres statue
diceremus tres statues vnū aurū: nec tñ di-
ceremus genus aurū: spēs autē statues: nec
aurū specie: statues vero indiuidua. Nulla
q̄pe species indiuidua sua transgreditur: vt
aliquid extra cōprehendat. Cū em̄ diffinie-
ro quid sit hō: qd̄ est nomen speciale: si singul⁹
quiq; homines qui sunt indiuidua eadē dif-
finitione cōtinent: nec aliqd̄ ad eam p̄tinet
quod hō nō sit. Cū vero auro diffiniero: non
sole statue si auree fuerint: sed et anuli: et si qd̄
aliud de auro fuerit ad aurū p̄tinebit: et si ni-
hil inde fiat: aurū dicit: quia etiā si nō sint au-
ree: nō ideo nō erūt statue. Item nulla spe-
cies excedit diffinitionē generis sui. Cū em̄
diffiniero animal: qm̄ generis hui⁹ species ē
equus: oīs equus aīal est: nō autē statua oīs
aurū est. Ideo q̄uis in tribus statue aureis
recte dicam⁹ tres statues vnū aurū: non tñ
ita dicimus vt genus aurū: spēs xō statues i-
telligamus. Nec sic ergo trinitate dicimus
tres psonas vel substantias: vnā essentiam
et vnū deū: tanq; ex vna materia tria quedā
subsistant: etiā si quicqd̄ illud est: in his trib⁹
explicatū sit. Nō em̄ aliqd̄ aliud ei⁹ eētie ē:
p̄ter istā trinitatē: tñ tres psonas eiusdē eē-
tie vel tres psonas vnā essentiam dicimus:

tres autē psonas ex eadem essentia nō dicim⁹
quasi aliud ibi sit qd̄ essentia est: aliud qd̄ per-
sona: sicut tres statues ex eodem auro possu-
mus dicere. Aliud em̄ illic est esse aurū: aliud
esse statues. Et cū dicunt tres hoīes vna na-
tura: vel tres hoīes eiusdem nature: p̄t et
am̄ dici tres hoīes ex eadem natura: quia ex
eadem natura: et alij tres hoīes p̄t existere.
In illa xō eētia trinitatis: nullo mō alia q̄li-
bet psona ex eadem eētia pōt existere. De-
inde in his rebus nō tñ est vn⁹ hō: q̄tū tres
hoīes simul. Et plus sunt aliqd̄ homines duo
q̄ vnus hō. Et in statue equalibus plus au-
ri est tres simul: q̄ singule statue: et min⁹ auri
est vna q̄ due. At in deo nō ē ita. Nō em̄ ma-
ior essentia est pater et filius et spūsanctus si-
mul q̄ solus pater aut filius. Sed tres simul
ille substantie siue persone si ita dicēde sunt
equales sunt singulis: qd̄ animalis hō nō p̄ci-
pit. Nō em̄ pōt cogitare nisi moles et spacia:
vel minura vel grandia volitantib⁹ in anīo
eius phantasmatis: tanq; imaginibus cor-
porū. Ex qua imūdia donec purgetur: cre-
dat in patrē et filiū et spūsanctum: vnū deum
solum. magnū. omīpotentē. bonū. iustū. mi-
sericordem. omniū visibilia et inuisibilia
cōditorem: et quicqd̄ de illo p̄ humana facul-
tate digne vereq; dici potest. Neq; cū audie-
rit patrē solū deū: separet inde filiū aut spi-
ritum sanctum. Cū co: quippe solus deus
cum quo et vnus deus est: quia et filiū cū au-
dimus solū deum sine vlla sepatatione patris
aut spūsancti oportet accipere: atq; ita dicat
vnā eētia: vt non existimet aliud alio vel
maius vel melius: vel ex aliqua parte diuer-
sum. Nō tñ vt pater ip̄e sit et filius: et spūsan-
ctus: et quicquid aliud ad alterutrum singu-
la dicunt: sicut verbū qd̄ nō dicit nisi fili⁹ aut
donū qd̄ nō dicit nisi spūscūs: p̄pter qd̄ etiā
plurale in numerū admittunt: sicut in euan-
gelio scriptū est. Ego et pater vnum sumus.
Et vnū dixit et sumus. Vnū fm̄ essentiaz qd̄
idē deus. sumus fm̄ relatiuū: qd̄ ille pat̄: h̄ fi-
lius. Aliqñ et tace⁹ vnitas essentia: et sola plu-
raliter relatiua cōmemorant. Veniem⁹ ad
eū ego et pater: et habitabimus apud eū. Cle-
niemus et habitabimus pluralis numerus ē
quia p̄diciūm est: Ego et pater. id est pater et
filius: que relatiue ad inuicē dicunt. Aliquā-
do latenter oīno: sicut in genesi: Faciamus
hoīem ad imaginem et similitudinem nostrā
Et faciamus: et nostrā: pluraliter dictū est: et
nisi ex relatiuis accipi nō potest. Non em̄ vt

fac
sed
gir
hō
oi
ab
can
nor
ced
ced
Su
lin
ima
der
glo
Gen. j.
qu
ali
em
So
dic
im
lis
qu
fic
da
ma
ite
lij
re
eiu
dis
mi
ter
qu
pe
tur
dir
mi
po
dis
lec
luc
M

i

ij

iij
iij

1. Cor. j.
Gen. j.
1. Cor.
Roma. 12
Eph. 5
Colo. 3
Job. 10
Ibid. 14
Genes. 1

facerent dñi: aut ad imaginē ⁊ similitudinē deoz
 sed vt facerēt p̄r ⁊ filius ⁊ sp̄s sanctus ad ima
 ginē patris ⁊ filij ⁊ sp̄s sancti: vt subsisteret
 hō imago dei. De^o autē trinitas. Sed quia nō
 oīno equalis fiebat illa imago dei: tanq̄ non
 ab illo nata: sed ab eo creata. Huius rei signifi
 cande causa ita imago est: vt ad imaginē sit. i.
 non equatur paritate. s̄ quadā similitudine ac
 cedit. Nō em̄ locoꝝ interuallis: s̄ similitudine ac
 cedit ad deū: ⁊ dissimilitudine receditur ab eo.
 Sunt em̄ qui ita distinguunt. vt imaginē ve
 lint esse filiū: hoīem vero non imaginē: s̄ ad
 imaginē. Reuellit autē eos ap̄ls dicens. Vir q̄
 dem non debet velare caput: cum sit imago ⁊
 gloria dei. Non dixit ad imaginē: sed imago.
 Que tñ imago cū alibi d̄r. Ad imaginem. non
 quasi ad filiū d̄r: que imago equalis est patri.
 alioquin non diceret ad imaginē n̄raz. Quō
 enim nostram cū filius solius patris: imago sit
 Sed p̄pter imparem vt diximus similitudinē
 dictus est homo ad imaginem: ⁊ ideo n̄ram vt
 imago trinitatis esset homo: non trinitati eq̄
 lis sicut filius patri: sed accedens vt dictum ē
 quadā similitudine: sicut in distantibus signi
 ficatur quedam vicinitas: non loci: sed cuius
 dam imitationis. Ad hoc enim eis d̄r. Re for
 mamini in nouitate mentis vestre. Quibus
 item dicit. Estote itaq; imitatores dei sicut fi
 lij carissimi. Nouo enim homini dicitur. Qui
 renouatur in agnitionem dei. sedm̄ imaginez
 eius qui creauit euz. Aut si iam placet p̄pter
 disputandi necessitatem: etiam exceptis no
 minibus relatiuis pluralem numerum admit
 tere. vel vno nomine respondeat. cuz querit
 quid tria: ⁊ dicere tres substantias: siue tres
 personas: nulle moles aut interualla cogiten
 tur. nulla distantia quātulecunq; dissimilitu
 dinis: aut vt intelligatur aliud alio vel paulo
 minus quocunq; modo minus esse aliud alio
 potest: vt neq; personaz sit confusio: nec talis
 distinctio qua sit impar aliquid. Quod si intel
 lectu capi non potest: fide teneatur: donec il
 luceat in cordibus ille: qui ait per prophetā
 Nisi credideritis non intelligetis.

1. Cor. ii.
 Gen. i.
 Roma. 12.
 Eph. 5.
 Colo. 3.
 Job. 10.
 1. Cor. 14.
 Genes. 1.

- Explicit liber septimus.
 Incipiunt capitula libri octauī.
 i De indifferenti magnitudine trinita
 tis: in qua non est plus ip̄a trinitas si
 mul q̄ singula q̄q; persona
 ii De essentia veritatis que ē trinitas
 deus: nihil corporeū neq; mutabile
 debeat cogitari.
 iij De vero ⁊ sūmo ⁊ vno bono.
 iiii De dilectione in deū per fidem.

v De sacramento incarnationis v̄s: ⁊ sal
 uatoris nostri iesu xpi.
 vi Quid in scriis q̄s nō vidim⁹ diligamus
 vii De vera dilectione.
 viii Qui fratrem diligit deum diligit. q̄
 amat ⁊ ip̄am dilectionem que ex deo
 ⁊ deus est
 ix De ea forma qua diligitur iustus. di
 ligatur deus: qz nō pot ea q̄ dilectōz
 excitat forma non diligit: eademq; ē
 deus: quia deus caritas est
 x De amate ⁊ qd̄ amatur ⁊ amore.
 Aurelij augustini penium in librū octauū
 Trinitas alibi ea dici proprie i illa
 trinitate distincte ad singulas p̄
 sonas pertinētia. que relatiue di
 cuntur ad inuicem: sicut pater et
 filius ⁊ vtriusq; donum spiritus sanctus. Non
 enim pater trinitas. aut filius trinitas. aut tri
 nitas donum. Qz vero ad se dicuntur singuli
 non dici pluraliter tres. sed vnā ip̄am trinita
 tem. sicut deus pater: deus filius: de^o sp̄s san
 ctus. Et dñs pater: dñs filius: dñs sp̄s sanct⁹.
 Et oīpotens pater. oīpotens filius: oīpotēs
 sp̄s sanctus. Nec tñ tres dñi. aut tres domini:
 aut tres oīpotentes. Sed vnus deus: dñs: oī
 potens: ip̄a trinitas. ⁊ quicqd̄ aliud. non adiu
 uicez relatiue: sed ad se singuli dicunt. hoc ei
 fm̄ essentiam dicunt: qz hoc est ibi esse. q̄ ma
 gnum esse: q̄ bonum esse: q̄ sapientem esse. et
 quicquid aliud ad se vnaqueq; ibi persona vt
 ip̄a trinitas dicitur. Ideoq; dici tres p̄sonas.
 vel tres substantias: non vt aliqua intelligat
 diuersitas essentie: sed vt vel vno aliquo vo
 cabulo responderi possit: cum dicitur qd̄ tres
 vel quid tria: tantq; esse equalitatem i ea tri
 nitate: vt nō solum pater non sit maior q̄ fili⁹
 quod atinet ad diuinitatem. sed nec pater et
 filius simul maius aliquid sunt q̄ sp̄s sanctus.
 aut singula queq; persona. quelibet triū: min⁹
 aliquid sit q̄ ip̄a trinitas: Dicta sunt hec: ⁊ si
 sepius versando repetantur: familiarius qui
 dem innotescunt. Sed ⁊ modus aliq; adhibē
 dus est: deoq; supplicandum deuotissima pie
 tate: vt intellectum aperiat: ⁊ studium contē
 tionis assumat: quo possit mente cerni essen
 tia veritatis: sine vlla mole: sine vlla mobilita
 te. Nunc itaq; inquantū ipse adiungat creatoꝝ
 mire misericordiz: attendamus hec que modo
 tam interiora q̄ superiora tractabimus. cum
 sit eadem seruata illa regula: vt quod intelle
 ctui nostro nondum eluxerit: a firmitate fidei
 nō dimittatur.

Libe

De indifferenti magnitudine trinitatis in
q̄ nō est plus ip̄a trinitas siml̄q̄ singula queq̄
persona.

Capitulum I.

Scimus em̄ nō esse in hac trinitate
maius aliquid duas aut tres p̄
sonas q̄ vn̄a earum: q̄d non capit
consuetudo carnalis: nō ob aliud
nisi q̄ vera que creata sunt sentiri potest: ve
ritatem aut̄ ip̄am qua creata sunt non potest
intueri. Nā si posset: nullo mō esset lux ista cor
porea manifestior q̄ hoc quod dixim⁹. In sub
stantia quippe veritatis: qm̄ sola vera est: non
est maior aliqua: nisi que verius est. Quicquid
aut̄ intelligibile atq̄ incōmutabile ē: non aliō
alio verius est: q̄ eque incōmutabiliter eter
num ē. Nec q̄d ibi magnū dicitur: aliunde mā
gnum est: q̄ eo q̄d vere est. Quapropter vbi
magnitudo ip̄a veritas est: quicquid plus ha
bet magnitudinis: necesse est vt plus habeat
veritatis. Quicquid ergo plus veritatis non
habet: non habet pl⁹ etiā magnitudinis. Por
ro quicquid plus habet veritatis: p̄fecto ve
rius est: sicut maius est quod plus habet mā
gnitudinis: hoc ergo ibi est maius q̄d verius.
Non aut̄ verius ē pater et filius simul: q̄ singu
lus pater: aut singulus filius. Non igit̄ maius
aliquid vtrūq̄ simul: q̄ singulum eorum. Et qm̄
eque vere est etiā sp̄s sanctus: nec pater et fi
lius simul: maius aliquid est q̄ ip̄e: q̄ nec ve
rius est. Pater quoq̄ et sp̄s sanctus siml̄: qm̄
veritate non superant filium. Non em̄ verius
sunt: nec magnitudine superant. Atq̄ ita fili⁹
et sp̄s sanctus simul: tam magnū aliquid sunt
q̄ pater solus: q̄ tam vere sunt. Sic et ip̄a tri
nitas tam magnū est: q̄ vn̄aqueq̄ ibi p̄sona.
Non em̄ ibi maior est: que verior non est: vbi
est ip̄a veritas magnitudo. Quia in essentia
veritatis: hoc est v̄ere esse q̄d est esse: et hoc est
esse q̄d est magnū esse: hoc ergo magnum eē.
q̄d v̄ere esse. Qd̄ igitur ibi eque verū est: etiā
eque magnum sit: necesse est.

De essentia veritatis que ē trinitas de⁹
nihil corporeum nec mutabile debeat cogi
tari.

Capitulum II.

In corporibus aut̄ fieri pōt: vt eque
verum sit hoc aurū atq̄ illud: s̄ mai⁹
hoc sit q̄ illud: q̄ non eadem ibi est
magnitudo que veritas. Aliudq̄ illi est aurū
esse: aliud magnum eē. Sic et in animi natura
fm̄ q̄ d̄: magnus animus: nō fm̄ hoc dicit̄ ve
rus animus. Animū em̄ verum habet etiā
q̄ non ē magnanimus: qm̄ quidem corporis et
animi eēntia: non est ip̄i⁹ veritatis essentia: si
cut ē trinitas de⁹ vn̄: sol⁹: magn⁹: ver⁹: verax

veritas. Quē si cogitare conamur quantum
sinit et donat: null⁹ cogitetur per locor̄ spacia
tractus aut cōplexus: quasi trium corporum
nulla cōpago iuncture: sicut tricoz pem geryo
nē fabule ferunt. s̄ quicquid aīo tale occurrerit:
vt maius sit in tribus q̄ in singulis minusq̄ in
vno q̄ in duob⁹: sine vlla dubitatione respuat̄.
Ita em̄ respuit̄ esse corporeū. In spiritalibus
aut̄: oē mutabile q̄d occurrerit non p̄t̄ de⁹.
Nō em̄ parue noticie ps̄ est: cū de p̄fundo isto
in illam sūmitatē respiramus: si aīq̄ scire pos
sumus q̄d sit deus: possumus iā scire q̄d non
sit. Nō est em̄ certe nec terra: nec celū: nec q̄si
terra et celū: nec tale aliqd̄ quale videmus in
celo: nec qcquid tale nō videmus. et est fortas
sis in celo. Nec si augeas imaginatione cogi
tationis lucē solis quantū potes: siue quo sit
maior: siue quo sit clarior: miles tm̄: aut innu
merabiliter: neq̄ h̄ de⁹. Nec sicut cogitant̄
angeli mūdi sp̄s celestia corpa inspirantes: at
q̄ ad arbitriū q̄ seruiūt deo nutantes atq̄ ver
santes: nec si oēs cū sint milia milia in vnū col
lati: vnus fiant: nec tale aliqd̄ deus s̄t. Nec si
eosdē sp̄s sine corporib⁹ cogites: q̄d quidem
carnali cogitationi difficillimū est. Ecce vide
si potes. Quia p̄grauata corpe q̄d corrūpitur
et onusta terrenis cogitationib⁹ multis et va
rijs: ecce videt̄ si potes: de⁹ veritas est. Hoc ei
scriptum est. Qm̄ deus lux est: nō quomō isti
oculi videt̄: s̄ quō videt cor: cū audit veritas ē
Noli q̄rere quid sit veritas: statim em̄ se oppo
nunt caligines imaginū corporaliū: et nubila
phantasmātū: et p̄turbabūt serenitatē: q̄ p̄mo
ictu diluxit tibi: cū dicerē veritas. Ecce in ip̄o
p̄mo ictu: quo velut coruscatione p̄stringeris:
cū d̄: veritas. Abane si potes: s̄ nō potest. Re
laberis in ista solita atq̄ terrena. Quo tandē
pōdere q̄so relaberis nisi sordū p̄tractaz cu
piditatis visco et pegrinatōis erroribus.

De vero sūmo et vno bono. Capitulum III.

Ecce iterū vide si potes. Non amas
certe nisi bonū: q̄ bona est terra al
titudine montiū et tēperamento col
liū: et planitie cāpor̄: et bonū p̄diū: amenum et
fertile: et bona domus parib⁹ mēbris disposita
et ampla: et lucida: et bona aīalia aīata corpa: et
bonus aer modestus et salubris: et bon⁹ cibus
suauis atq̄ aptus valitudini: et bona valitudo
sine dolorib⁹ et lassitudine: et bona facies hoīs
dimēsa parilit̄ et affecta hilarit̄: et luculenter co
lorata. Et bon⁹ anim⁹ amici p̄sensiois dulce
dine et amoris fide. Et bon⁹ vir iustus: et bone
diuitie: q̄ facile expediunt. Et bonuz celū cū
sole et luna et stellis suis. Et boni angeli sancta

1. Job 1

obedientia. Et bona locutio suauiter docens: et congruenti mones audientem. Et bonum carmen: canorum numeris: et sententis graue. Quid plura et plura. Bonum hoc et bonum illud. Tolle hoc et illud. et vide ipsum bonum si potes. ita deum videbis. Non alio bono bonum: sed bonum omnis boni. Neque enim in his omnibus bonis vel quod commemorauimus. vel que alia cernunt siue cogitant: diceremus aliud alio melius cum vere iudicamus: nisi esset nobis immissa notio ipsius boni. Item quod et probarem aliquid. et aliud alii proponeremus. Sic amadus deus: non hoc et illud bonum: sed ipsum bonum. Querendum enim bonum aie: non cui supuolitet iudicando. sed cui heret amado. Et quod habet nisi deus. Non bonum animus aut bonus angelus: aut bonum celum: sed bonum bonum. Sic enim forte facilius aduertit. quod velim dicere. Cum enim audio (verbi gratia) quod dicitur bonum: sicut duo verba sunt. ita ex eis verbis duo quedam intelligo. Aliud quo animus est: aliud quod bonus. Et quidem ut animus esset: non egit ipse aliquid. Non enim iam erat: qui ageret ut esset. Et autem sit bonus animus. video agendum esse voluntate: non quod id ipsum quo animus est. non est aliquid boni. Nam vni iam dicitur et verissime dicitur corpore melior. sed ideo nondum dicitur bonus animus quod restat ei actio voluntatis. qua sit presentior. quam si neglexerit. iure culpatur: recteque dicitur non bonus animus. Distat enim ab eo qui hoc agit. Et quod ille laudabilis. profecto iste qui hoc non agit vituperabilis est. Cum vero agit hoc studio: et sit bonus animus. nisi se ad aliquid conuertat quod ipse non est. non potest hoc assequi. Quo se autem conuertit ut fiat bonus animus. nisi ad bonum. cum hoc amat et appetit. et adipiscitur. Et si rursus se auertat: fiatque non bonus: hoc ipso quod se auertit a bono: nisi maneat in se illud bonum vni se auertit. non est quo se iterum si voluerit emendare conuertat. Quapropter nulla essent mutabilia bona nisi esset incommutabile bonum. Luzitaque audis bonum hoc et bonum illud. que prout alias dici etiam non bona: si potueris sine illis quod participatione boni bona sunt: prospicere ipsum bonum. cuius participatione bona sunt. simul enim et ipsum intelligis cum audis hoc aut illud bonum. Si ergo potueris. illis detractis per se ipsum prospicere bonum. prospexeris deum. Et si amore inhereris: continuo beatificaberis. Pudeat autem cum alia non amentur: nisi quod bona sunt: eis inherendo non amare bonum ipsum. unde bona sunt. Illud etiam quod animus tamen quod est animus: etiam nondum eo modo bonus quo se conuertit ad incommutabile bonum. sed ut diximus tamen animus. cum ita nobis placet ut eum omnem etiam luci corporee cum bene intelligimus preferamus. non in se ipso nobis placet. sed in illa ar-

te qua factus est. Inde enim approbat factus vbi videtur fuisse faciendus: hec est veritas: et simplex bonum. Non enim est aliud aliquid quam ipsum bonum: ac per hoc etiam summum bonum. Non enim minui vel augeri bonum potest: nisi quod ex alio bono bonum est. Ad hoc se igitur animus conuertit ut bonus sit. a quo habet ut animus sit. Tunc ergo voluntas nature congruit ut proficiatur in bono animus. cum illud bonum diligitur conuersione voluntatis: vni est et illud quod non amittitur: nec auersione voluntatis. Auertendo enim sese a summo bono. amittit animus ut sit bonus animus. non autem amittit ut sit animus cum et hoc iam bonum sit corpore melius. hoc ergo amittit voluntas: quod voluntas adipiscitur. Nam enim erat animus qui conuerti ad id vellet a quo erat. Qui autem vellet esse antequam esset. nondum erat. et hoc est bonum nostrum. vbi videmus vtrum esse debuerit aut debeat quicquid esse debuisse: aut debere comprehendimus. et vbi videmus esse non potuisse nisi esse debuisset. quicquid etiam quod esse debuerit comprehendimus. hoc ergo bonum non longe positum est. ab vnoquoque nostrum. In illo enim viuimus mouemur et sumus.

De dilectione in deum per fidem. Cap. III.

De dilectione standum est ad illud. et inherendum illi: ut presente perfrui amur a quo sumus. quo absente nec esse possumus. Cum enim per fidem adhuc ambulamus: non per speciem. nondum utique videmus deum sicut idem ait. facie ad faciem. que tamen nisi nunc iam diligamus. nunquam videbimus. Sed quod diligit quod ignorat. Sciri enim aliquid et non diligi potest. Diligi autem quod nescit. quomodo vix possit. quod si non potest non diligit deum antequam sciat. Et quod deum scire. nisi eum in mente prospicere. firmemque percipere. Non enim corpus est ut cernis oculis inquirat. Sed et priusquam valeamus prospicere atque percipere deum. sic percipi potest. quod mundis cordibus. Beati enim mundi cordes. quod deum videbunt. nisi per fidem diligant. non poterit cor mundari. quod ad eum videndum sit aptum et idoneum. Et ibi sunt enim illa tria. propter que iam edificanda. omnium diuinorum librorum machinamenta conseruuntur: fides: spes: caritas. nisi in animo credente quod nondum videt. et sperante atque amate quod credit amat ergo et quod ignorat. sed tamen credit. Nimirum autem cauendum est. ne credens animus id quod non videt fingat sibi aliquid quod non est. et speret diligatque quod falsum est. Quod si sit. non erit caritas de corde puro et conscientia bona. et fide non ficta. que finis precepti est. sicut apostolus dicit. Necesse est autem cum aliqua corporalis lecta vel audita que non vidimus. credimus. fingat sibi aliquid animus in linea mentis formisque corporum: sicut occurrerit

Act. 17.

2. Cor. 5.

1. Thim. 5.

Liber

cogitanti: quod aut verum non sit: aut etiam si verum est quod rarissime potest accidere: non hoc tamen fide ut teneamus quicquid prodest: sed aliud aliquid utile: quod per hoc insinuat. Quis enim legentium vel audientium qui scriptis apostoli paulus: ut que de illo scripta sunt non fingat animo: et ipsius apostoli faciem: et omnium quorum ibi nomina commemorantur. Et cum in tanta hominum multitudine quibus ille littere notescunt: alius aliter lineamenta figuramque illorum corporum cogitet: utique incertus est. Neque ibi occupatur fides nostra: qua facie corporis fuerint illi homines: sed tantum quia per dei gratiam ita vixerunt: et ea gesserunt que scriptura illa testatur: hoc et utile est credere: et non desperandum: et appetendum. Nam et ipsius domini facies carnis: innumerabilium cogitationum diversitate variatur et fingitur: que tamen una erat: quecumque erat. Neque enim in fide nostra quam de domino Jesu christo habemus: illud salubre est quod sibi animus fingit: longe fortasse aliter quam res se habet. Sed illud quod secundum spiritum de homine cogitamus: habemus enim quasi regulariter infixam humane nature noticiam: secundum quam quicquid tale aspicimus: statim hominem esse cognoscimus vel hominis formam.

De sacramento incarnationis domini et salvatoris nostri iesu christi. Capitulum V.

Secundum hanc noticiam cogitatio nostra informatur: cum credimus pro nobis deum hominem factum: ad humilitatis exemplum: et ad demonstrandam erga nos dilectionem dei. Hoc enim nobis prodest credere et firmum atque inconcussus corde retinere: scilicet humilitatem qua natus est deus ex femina: et a mortalibus per tantas contumelias per ductus ad mortem: summum esse medicamentum: quo superbie nostre sanaretur tumor: et alium sacramentum quo peccati vinculum solueret. Sic et virtutem miraculorum ipsius et resurrectionis eius: quam novimus quod sit omnipotentia deo omnipotenti deo credimus: et secundum species et genera rerum vel natura insita: vel experientia collecta: de factis huiusmodi cogitamus: ut non ficta sit fides nostra: Neque enim novimus faciem virginis marie: ex qua ille a viro tracta: neque in ipso partu corrupta mirabilis natus est. Neque quod membrum liniametis fuerit lazarus: nec bethaniam: nec sepulcrum: lapideque illum quem removeri iussit cum eum resuscitaret vidimus: nec monumentum novum excisum in petra unde ipse resurrexit: nec montem oliveti unde ascendit in celum. Neque omnino scimus quicquam ista non vidimus: an ita sint ut ea cogitamus: imo vero probabilius exi-

Joh. ii.
Mat. 27

stimamus non esse ita. Namque cum alicuius facies vel loci vel hominis: vel cuiuslibet corporis eadem occurrerit oculis nostris que occurrebat animo: cum ea prius videremus cogitabamus: non pro miraculo mouemur. Ita raro et pene nunquam accidit et tamen ea firmissime credimus: quod secundum spiritum generalemque noticiam que certa nobis est cogitamus. Credimus enim dominum iesum christum natum de virgine que maria vocabatur. Quid sit autem virgo: et quod sit nasci: et quod sit nomen proprium non credimus: sed proorsus novimus. Utrum autem illa facies marie fuerit que occurrit animo cum ista loquimur aut recordamur: nec novimus omnino: nec credimus. Itaque hic salva fide licet dicere: forte talem habebat faciem: forte non talem forte autem de virgine natus est christus: nemo salva fide christiana dixerit. Quod rem quam trinitas et unitatem et equalitatem quantum datur intelligere cupimus: prius autem quam intelligamus credere debemus: vigilandum nobis est: ne ficta sit fides nostra. Eadem quippe trinitate fruendum est: ut beate vivamus. Si autem falsum de illa crediderimus: inanis erit spes: et non casta caritas. Quod igitur eam trinitatem quam non novimus: credendo diligimus? An secundum spiritum generalemve noticiam secundum quam diligimus apostolum paulum. Qui etiam si non ea facie fuit que nobis occurrit de illo cogitantibus: et hoc penitus ignoramus: novimus tamen quid sit homo. Ut enim longe non eamus hoc sumus: id est homo: et illud hoc fuisse: et animam eius corpori copulatam mortaliter vixisse manifestum est. Hoc ergo de illo credimus quod invenimus in nobis: iuxta speciem vel genus quo humana omnis natura pariter continetur. Quid igitur de illa excellentia trinitatis siue specialiter siue generaliter novimus: quasi multe sint trinitates: quarum aliquas experti sumus: ut per regulam similitudinis impressam vel specialem vel generalem noticiam: illam quoque talem esse credamus: atque ita rem quam credimus et nondum novimus: ex paritate rei quam novimus diligamus. Quod utique non ita est. An quemadmodum diligimus in domino iesu christo quod resurrexit a mortuis: quis inde neminem unquam resurrexisse viderimus. Ita trinitatem quam non videmus: et qualem nullam unquam vidimus possumus credendo diligere. Sed quid sit mori: et quid sit vivere: utique scimus: quia et vivimus: et mortuos ac morientes aliquando vidimus: et experti sumus. Quid est autem aliud resurgere: nisi reviviscere: id est ex morte ad vitam redire. Cum ergo dicimus et credimus

esse trinitatē. nouim⁹ qd sit trinitas. quia no-
uimus quid sint tria. sed non hoc diligimus.
Nam id vbi volumus facile habem⁹: vt alia
omittā: vel imitando digitis tribus: an vero
diligimus: nō q̄ omnis trinitas: s; q̄ trinitas
deus: hoc q̄ diligimus in trinitate: qd de⁹ ē
sed deū nullū aliū vidimus aut nouimus: qz
vnus est deus: ille solus quē nōdum vidim⁹.
z credēdo diligimus. Sed ex qua rerū nota-
rum similitudine vel cōparatione credam⁹.
qd etiā nōdū notū deū diligamus: h̄ querit.
Quid in sanctis q̄s nō vidim⁹ diligam⁹.
Ergo mecum: La. VI
consideremus cur diligamus apo-
stolum. Nūquid nam ppter huma-
nam speciem quā notissimā habemus: eo q̄
credimus eum hoīem fuisse: Nō vtiq̄. Alio-
qn nūc nō est quē diligam⁹: qn̄ qdem hō ille
iam nō est. Alia em̄ eius a corpore separata ē. S; id
qd in illo amamus: etiā nūc viuere credi-
mus. Amamus em̄ animū iustū. Ex qua er-
go generali aut speciali regula: nisi quia sci-
mus: z qd sit anim⁹: z qd sit iustus: Et anim⁹
quidem qd sit: nō incongrue nos dicim⁹ idō
nosse: qz z nos habem⁹ animū. Neq; em̄ vn-
q̄ oculis vidimus: z ex similitudine visorū
plurimū: notionē generalē specialemve pcepti-
mus. sed potius vt dixi. quia z nos habem⁹.
Quid em̄ tam intime scitur. seq; ipm̄ eē sen-
tit. q̄ id quo etiā cetera sentiunt. id est ipse
animus: Nam z mor⁹ corporū q̄bus. ppter
nos alios viuere sentimus. ex nostra simili-
tudine agnoscim⁹. quia z nos ita mouemus
corpus viuendo. sicut illa corpora moueri ad-
uertimus. Neq; em̄ cum corpus viuū moue-
tur. apitur vlla via oculis nostris ad vidēdū
animū. rem scz que oculis videri nō pōt. sed
illi molī aliqd in esse sentim⁹ quale nob̄ inest
ad mouendum similiter molē nostrā: quod
est vita z anima. Neq; em̄ quasi humane pru-
dentie rōnisq; pprū est. Et bestie q̄pe sen-
tiunt viuere: nō tm̄ seipsas. sed etiam seinui-
cem atq; alterutrū z nos ipsos. Nec aīas no-
stras vident. s; ex moribus corporis. idq; statī
z facillime quadā cōspiratiōe naturali: Ani-
mum igitur cuiuslibet ex nostro nouimus. z
ex nostro credimus quem nouimus. Non
em̄ tm̄ sentim⁹ aīm s; etiā scire possum⁹ qd sit
aīm⁹ p̄sideratiōe nr̄i. habem⁹ em̄ aīm. S; qd
sit iustus vñ nouim⁹. Dixeram⁹ em̄ nos aplm̄
nō alia cā diligere nisi q̄ sit iustus aīm⁹. Noui-
mus q̄ z qd sit iust⁹: sic qd anim⁹. s; quid sit ani-
mus vt dictū est nouim⁹ ex nobis inest ei ani-
mus nobis. quid aut sit iustus vñ nouimus. si

iusti nō sumus. Si nemo nouit qd sit iustus.
nisi q̄ iustus ē: nemo diligit iustū nisi iust⁹. Ne-
mo em̄ potest diligere quem iustum esse cre-
dit ob h̄ ipm̄. qz iustū esse credit si qd sit iustus
ignorat. Scdm̄ qd supius demonstraui⁹ ne-
minē diligit qd credit z nō videt: nisi ex aliqua
regula noticie generalis siue sp̄alis. Ac p hoc
si nō diligit iustū nisi iustus: quō volet q̄sq; iu-
stus eē q̄ nōdū ē: Nō ei vult q̄sq; esse qd nōdū
diligit. Ut aut sit iust⁹ q̄ nōdū ē valet vtiq; iu-
stus eē. vt aut velit diligit iustū. diligit q̄ iustū.
z q̄ nōdū iust⁹ ē. Diligit aut iustū nō pōt. si qd
sit iust⁹ ignorat. Proinde nouit qd sit iust⁹. et
q̄ nōdū ē. vbi q̄ nouit. nō oculis vidit. An vllū
corp⁹ iustū velut albū aut nigrū. aut qd̄z. aut
rotūdū q̄s h̄ dixerit ac ocul⁹ nō vidit nisi corpa
Iust⁹ aut i hoīe nō ē. nisi aīm⁹: Et cū hō iust⁹
d̄. ex aīo d̄. nō ex corpore. Est ei qdā pulchritu-
do animi iusticia q̄ pulchri s; hoīes. pleriq; eti-
am q̄ corpore distorti atq; deformes s; . Sic ei aī-
mus nō videt oculis. ita nec pulchritudo eius.
Vbi q̄ nouit qd sit iust⁹ q̄ nōdū ē. atq; vt sit
diligit iustū. An signa qdā p motū corporis emi-
cant. q̄bus ille aut ille hō esse iustus apparet.
S; vñ nouit illa signa eē aī iusti. nescies quid
oīno sit iust⁹: Nouit q̄. Sed vbi nouim⁹ qd sit
iustus. etiam cum iusti nondum sumus. si ex-
tra nos nouimus. in corpore aliquo nouimus
sed non est ista res corporis. In nobis igitur
nouimus. quid sit iustus. Non enim alibi hoc
inuenio cum quero vt hoc eloquar. nisi apud
me ipsum. Et si interrogem aliud quid sit iu-
stus apud se ipsum querit quid respondeat. z
quisquis hinc verum respondere potuit. apd
se ipsum quid responderet inuenit. Et cartha-
ginem quidem cum eloqui volo. apud meip-
sum quero vt eloquar. et apud me ipsum inue-
nio phantasia carthaginis. Sed eam p cor-
pus accepi id est per corporis sensum. quoni-
am presens in ea corpore sui. et eam vidi atq;
sensi. memoriaq; retinui. vt apud me inueni-
rem de illa verbum. cum eam vellem dicere.
Ipsa enim phantasia eius in memoria mea
verbum eius. non sonus iste trisyllabus cum
carthago nominatur. vñ etiam cum tacite no-
men ipsum per spacia temporum cogitat. sed
illud quod in animo meo cerno. cum hoc tris-
syllabum voce profero. vel anteq; proferam.
Sic et alexandriam cum eloqui volo quam
nunq; vidi. presto est apud me phantasma ei⁹.
Cum enim a multis audissem z credidisset ma-
gnam esse illam urbem. sicut mihi narrari po-
tuit fixi aīo meo imaginē ei⁹ q̄ potui z h̄ apd
me verbū eius. cum eam volo dicere anteq;

Libe

voce quoniam syllabas proferat: quod nomen eius fe-
re omnibus notum est. Quam tamen imaginem si ex ani-
mo meo proferre possem ad oculos hominum
quod alexandria nouerunt: profecto aut omnes dice-
rent: non est ipsa: aut si diceretur: ipsa est. multum
mirarer: atque in uens in animo meo ipsam. id est
imaginem quasi picturam eius: ipsam tamen esse nesci-
rem: sed eis crederem quod uisam teneret. Non au-
tem ita quero quid sit iustus: nec ita inuenio:
nec ita intueor cum id eloquor: nec ita probor
cum audio: nec ita probor cum audio: quasi tale ali-
quid oculis uideri: aut uillo corporis sensu didice-
rim: aut ab eis quod ita didicissent audierim. Dum
enim dico et scieris dico: iustus est animus quod sci-
entia atque ratione in uita et moribus sua cuius
distribuit: non aliquam rem absentem cogito: si-
cut carthaginem: aut fingo ut possum sicut ale-
xandria: siue ita sit siue non ita: sed prius quiddam
cerno: et cerno apud me: etsi non sum ipse quod
cerno: et multi qui audiunt approbabit. Et quod
quis me audit atque scienter approbat: apud
se et ipse hoc idem cernit: etiam si non sit et ipse quod
cernit. Iustus uero cum id dicit: id quod ipse est
cernit et dicit. Et ubi etiam ipse cernit: nisi apud
seipsum? Sed hoc mirum non est. Ubi enim se cerne-
ret: nisi apud seipsum? Illud mirabile est ut apud
se animus uideat quod alibi uisus uidit: et uerum
uideat: et ipsum uerum scilicet iustum animum uideat: et
sit ipse animus: et non sit iustus animus: quem apud se
ipsum uidet. Num est alius animus iustus in
animo non dum iustus: aut si non est quem ibi uidet
cum uidet: et dicit quod sit animus iustus. nec ali-
bi quod in seipso uidet: cum ipse non sit animus iu-
stus. An illud quod uidet ueritas est interior:
prius animo: qui eam ualet intueri: neque omnes
ualet. Et qui intueri ualet hoc etiam quod
intuent non omnes sunt: hoc est non sunt etiam
ipsi iusti animi: sicut possunt uidere ac dicere
quid sit iustus animus. id est iusti. Quod uero esse
potuerunt: nisi inherendo eidem ipsi forme quam
intuent ut inde formentur: et sint isti animi: non
tamen cernentes: aut dicentes iustum esse animum qui
scientia atque ratione in uita ac moribus sua cuius
distribuit: sed etiam ut ipsi iuste uiuant: iusteque
morati sint: sua cuiusque distribuendo: ut nemini
quodque debeant nisi ut inuicem diligant. Et uero
inheret illi forme: nisi amando: cur ergo alium di-
ligimus quem credimus iustum: et non diligimus
ipsam formam: ubi uidemus quod sit iustus animus
ut et nos iusti esse possim? An uero nisi et istam
diligemus nullo modo eum diligemus quem
diligimus ex ista: sed dum iusti non sumus: mi-
nus eam diligimus quam ut iusti esse ualeamus
Homo ergo qui credit iustus ex ea forma et

uirtute diligit: quam cernit: et intelligit apud se ille
le quod diligit. ipsa uero forma et uirtus non est quod ali-
unde diligit. Neque enim inuenimus aliquid tale
le propter ipsam ut eam cum incognita est credendo
diligamus ex eo quod iam tale aliquid nouimus.
Quicquid enim tale aliquid prospexeris ipsa est: et
non est quodque tale: quoniam sola ipsa talis est: qualis ip-
sa est. Qui ergo amat homines: aut quod iusti sunt:
aut ut iusti sint amare debet. Sic enim semet
ipsum amare debet: aut quod iustus est: aut ut iustus sit
Sic ei diligit primum tanquam seipsum sine uillo peri-
culo. Qui enim aliter se diligit: iniuste se dili-
git: quoniam se ad hoc diligit ut sit iniustus. Ad hoc ergo
ut sit malus: ac pro hoc iam non se diligit. Qui
enim diligit iniquitatem: odit animam suam. Ps. 10

De vera dilectione. La. VII.

Quapropter non est precipue uidentium
in hac questione quod de trinitate no-
bis est: et de cognoscendo deo: nisi
quod sit vera dilectio: imo uero quod sit dilectio.
ea quippe dilectio dicenda que uera est: alioquin
cupiditas est: atque ita cupidi abusuue dicuntur
diligere: quemadmodum cupere abusuue dicuntur:
quod diligunt. Hec est autem uera dilectio ut inheren-
tes ueritati iuste uiuamus: et ideo contemna-
mus omnia mortalia pro amore hominum: quo
eos uolumus iuste uiuere. Ita enim et mori pro
fratribus utiliter parati esse poterimus: quod
nos dominus Iesus christus exemplo suo docuit
Cum ei duo precepta sint in quibus tota lex pendet et
prophete: dilectio dei et dilectio proximi: non
in merito plerumque scriptura per utroque unum po-
nit. Siue tamen dei: sicut est illud. Scimus quoniam
diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Et
iterum quisquis autem diligit deum hic cognitus est
ab eo. Et illud: Quoniam charitas dei diffusa est in
cordibus nostris per spiritum sanctum quod datus est nobis.
Et alia multa: quia et qui diligit deum: con-
sequens est ut faciat quod precipit deus: et
intantum diligit in quantum facit: consequens er-
go est ut et proximum diligat: quia hoc prece-
pit deus. Siue tamen proximi dilectione scriptu-
ra commemorat: sicut est illud: Inuicem one-
ra uestra portate: et sic adimplebitis legem christi
Et illud. Omnis enim lex in uino sermone im-
pletur: in eo quod scriptum est: diliges proximum
tuum tanquam teipsum. Et in euangelio. Om-
nia quecumque uultis ut faciant uobis homi-
na: ita et uos facite illis. hec enim est lex et pro-
phete. Et plerumque alia reperimus in litteris
sanctis: in quibus sola dilectio proximi ad
perfectionem precipi uidetur: et taceri de di-
lectione dei: cum in utroque lex pendeat et
prophete. Sed et hoc ideo: quia et qui

Job. 4
dile
ma
scel
qu
vel
cta
affe
rio
Ita
ru
us
no
tu
qu
qu
qu
ess
pr
lia
fac
po
et
qu
re
oe
su
or
si
ti
in
o
r
c
z
si
a
u

Abat. 11
Abat. 21
1. Cor. 13
Rom. 8
1. Cor. 8
Roma
Gal. 6
Ibid. 5
Abat. 7

primū diligit: cōsequēs est vt ipsam p̄cipue dilectionē diligit. Deus aut̄ dilectio est: et q̄ manet in dilectioe in deo manet. Cōsequēs ē est vt p̄cipue deū diligit. Quapropter qui querūt deū p̄ istas p̄tates que mundo p̄sunt vel p̄tribus mūdi: auferunt ab eo longe q̄ iactant: nō interuallis locorū: sed diuersitate affectuum. Exterius em̄ conant̄ ire: et interiora sua deserūt quibus interior est deus. Itaq̄ si aliquā etiā sanctā p̄tatem vel audierunt: vel vtrūq̄ cogitauerūt: facta magis eius appetunt que humana mirat̄ infirmitas: nō imitant̄ pietatē qua diuina re q̄es comparatur. Adalunt em̄ supbe hoc posse qd̄ angel⁹: q̄ deuote hoc esse qd̄ angel⁹. Nō em̄ sanct⁹ quisq̄ p̄tate sua gaudet: s̄ ei⁹ a q̄ habet posse quicqd̄ cōgruenter p̄t: Et nouit potentius esse cōiungi om̄ipotentī pia volūtate: q̄ propria volūtate posse qd̄ cōtremiscant qui talia nō p̄t. Itaq̄ ip̄e dñs Iesus christus talia faciens: vt mirātes doceret ampliora: et temporalibus insolitis int̄tos atq̄ susp̄tos ad eterna atq̄ interiora cōuerteret. Venite inquit ad me oēs qui laboratis et onerati estis: et ego reficiā vos: tollite iugū meū sup vos. Et nō ait: discite a me quadrūanos mortuos suscitare: sed ait: Discite a me qm̄ mitis sum et humilis corde. Potentior ē em̄ et tutior solidissima humilitas: q̄ ventosissima celsitudo. Et ideo sequit̄: dicens: Et inuenietis requiē animab⁹ vestris. Dilectio em̄ nō inflat: et deus dilectio est: et fideles in dilectione acquiescēt illi: reuocati a strepitu qui foris est: ad gaudia silentia. Ecce de⁹ dilectio est: vt qd̄ imus et currimus in sublima celorū et ima terrarū querētes euz q̄ est apud nos: si nos velimus esse apud eū.

Qui fratrem diligit deum diligit qui amat et ipsam dilectionem que ex deo ē et deus est.

La. VIII.

Emo dicat: nō noui quid diligam:

Diligat fratrem: et diligit eandē dilectionē. Magis em̄ nouit dilectioez qua diligit: q̄ fratrem que diligit. Ecce iā p̄t notior ē deū habere q̄ fratrem. Plane notior ē quia presentior ē: notior ē quia interior ē: notior ē: q̄ certior ē. Amplexere dilectionez deū: et dilectione amplectere deū. Ipsa ē dilectio que oēs bonos angelos: et oēs dei seruos consociat vinculo sanctitatis: nosq̄ et illos cōiungit inuicē nobis: et subiungit sibi. Quāto igit̄ saniores sum⁹ a tumore supbie: tanto sumus dilectione pleniores. Et q̄ nisi deo plen⁹ ē: qui plen⁹ est dilectioe: Atenim

charitatē video: et quātū possum eā mēte cōspicio: et credo scripture dicēti: Quā de⁹ charitas ē: et q̄ manet in charitate: in deo manet. Sed cū illā video: nō in ea video trinitatem imo vero vides trinitatem: si charitatem vides. Sed cōmonebo si potero: vt videre te videas assit tantū ipsa: vt moneamur charitate ad aliq̄d bonū. Quia cū diligimus charitate in aliquid diligētē diligimus: propter hoc ip̄m: quia diligit aliquid. Ergo quid diligit charitas vt possit etiā ipsa charitas diligi? Charitas em̄ nō ē que nihil diligit. Si autem seipsam diligit: diligit aliquid qd̄ oportet vt charitatem se diligit. Sicut em̄ verbū indicat aliquid: indicat etiā seip̄m: sed nō se verbū indicat: nisi se aliquid indicare indicet. Sic et charitas diligit qd̄ se: s̄ nisi se aliquid diligen: et diligit: nō charitatē se diligit. Quid ergo diligit charitas nisi qd̄ charitate diligimus? Id aut̄ vt a primo p̄uehamur frater est. Dilectionē aut̄ fraternā quātū cōmendet Iohes ap̄s attendamus. Qui diligit inq̄t fratrem suū in lumine manet: et scādalum in eo nō ē. Ad manifestū ē q̄ iusticie perfectionē in fratris dilectioe posuerit. Nam in quo scandalum nō est: vtrūq̄ p̄fect⁹ est. Et tū videt dilectionē dei tacuisse: qd̄ nunq̄ faceret: nisi quia in ipsa fraternā dilectione vult intelligi deū. Aptissime em̄ in eadē epistola paulo post ita dicit: Dilectissimi diligam⁹ inuicem: quia dilectio ex deo est. Et om̄is q̄ diligit: ex deo natus est: et cognoscit deū: q̄ nō diligit: nō cognouit deū: quia deus dilectio ē. Ista cōtextio satis apte q̄ declarat eandē ipsam fraternā dilectionē: nam fraternā dilectio est qua diligimus inuicē: nō solū ex deo sed etiā deū esse: quā videm⁹ tanta auctoritate p̄dicari. Cū q̄ de dilectione diligim⁹ fratrem de deo diligimus fratrem. Nec fieri p̄t vt eandē dilectionē nō p̄cipue diligam⁹: qua fratrem diligimus. Cū colligit: duo illa precepta nō posse sine inuicē. Quā q̄pe deus dilectio est: deū certe diligit: qui diligit dilectionem. Dilectionē aut̄ necesse ē diligit: q̄ diligit fratrem. Et iō paulo post ait: Nō p̄t deum diligere quem non videt: qui fratrem quez videt nō diligit: q̄ h̄ illi cā ē nō vidēdi deū q̄ nō diligit fr̄m: q̄ em̄ nō diligit fr̄m nō ē dilectioe: et q̄ nō ē in dilectioe: nō ē in deo: q̄ de⁹ dilectio ē. Pro q̄ nō ē in deo: nō ē in lumine quia deus lumen est: et tenebre in eo nō sunt. Qui ergo non est in lumine: quid mirū si nō videt lumen: id est nō videt deum quia in tenebris est. Fratrem autem videt huma

1. Job. 4

1. Job. 4

1. Bar. 11

1. Job. 2

1. Bar. 21

Ibidē. 4

1. Cor. 13

Rom. 8

1. Cor. 8

Roma. 1

Gal. 6

Ibidē. 5

1. Bar. 7

Ibidē

1. Job. 4

1. Job. 1

Libet

no visu: quovideri deus nō pōt. S; si eū quē videt humano visu: spiritali charitate diligere: videret deū q̄ est ipsa charitas visu interiore q̄ videri pōt. Itaq; qui fratrem quē videt nō diligit: deū quē propterea nō videt: q; deus dilectio est: qua caret q̄ fratrem nō diligit: quō pōt diligere? Nec illa iā questio moueat q̄tū fratri charitatis debeam; impendere: q̄tū deo incompatibiliter plusq; nobis: fratri em̄ quātū nobis ipsis. Nos aut ipsos tāto magis diligimus: quātomagis diligim; deū. Ex vna igit eadēq; charitate deū proximūq; diligimus. Sed deū ppter deū: nos aute; et proximū propter deum.

Ex ea forma qua diligit iustus diligat deus: quia nō pōt ea que dilectionē excitat forma nō diligi: eademq; est deus: quia de; charitas est.

La. IX.

Quid em̄ est queso q̄ exardescimus cū audimus et legimus: Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nūc dies salutis: nullā in quoq; dantes offensionem: vt nō reprehendat ministeriū nostrū: s; in omnibus cōmendantes nosmetipsos vt dei ministros: in multa patientia: in tribulatiōib; in necessitatib;: in angustijs: in plagis: in carceribus: in seditiōib;: in laborib;: in vigilijs: in ieiunijs: in castitate: in scientia: in longanimitate: in bonitate: in spiritu sancto: in caritate nō ficta: in verbo veritatis: in virtute dei: p arma iusticie a dextris et a sinistris: per gloriā et ignobilitatem: p infamiā et bonā famam: vt seductores et veraces: vt q̄ ignoramur et cognoscamur: quasi morientes et ecce viuimus: vt coerciti et nō mortificati: vt tristes semp aut gaudētes: sicut egentes multos aut ditantes: tanq; nihil hntes et oia possidentes. Quid em̄ est q̄ accēdimur in dilectionem pauli apli: cū ista legim;: nisi q̄ credimus eum ita vixisse? Viuendū tñ sic eē dei ministris: nō de aliqbus auditū credimus: s; intus apud nos vel potius supra nos in ipa veritate conspiciam;. Illum q̄ quē sic vixisse credimus: ex hoc q̄ videmus diligimus. Et nisi hāc formā quā sp̄ stabile atq; cōmutabile cernim; p̄cipue diligere nō iō diligere illum: quia ei; vitā cū in carne viueret: huic forme coaptatā et cōgruentē fuisse: fide retinemus. Sed nescio quō amplius et in ipsius forme charitatem excitamur: p fidem q̄ credim; vixisse sic aliquem: et spem q̄ nos quoq; ita posse viuere qui homines sum;: ex eo q̄ aliq; hoies ita vixerūt minie desperam; vt h; et desideremus ardentius: et fidētius p̄cemur.

2. Cor. 6

Ita et ipoz vitā facit a nobis diligi forme illi; dilectio scdm quā vixisse credunt;: et illoz vitā credita: in eandē formā flagrantiorē excitat caritatē: vt q̄to flagrantior diligit deū: tāto certius sereniusq; videamus: q̄ in dea cōspicimus incōmutabile formā iusticie: scdm quā hoies viuere optere iudicam;. Valet ergo si des ad cognitionē et ad dilectionē dei: nō tanq; oīno incogniti: aut omnino non dilecti: sed quo cognoscat manifesti; et q̄ firmam; diligat.

De amante et quod amat et amore. La. X.

Quid est autē dilectio vel caritas quā tantopere scriptura diuina laudat et p̄dicat: nisi amor boni. Amor aute; alicuius amātis est: et amore aliqd amat. Ecce tria sunt: amans et qd amat: et amor. Quid est q̄ amor nisi quedā vita duo aliq; copulans vel copulare appetēs: amantē sc; et qd amat. Et h; etiā in extremis carnalibusq; amoribus ita est: sed vt aliqd purius et liquidius hauriamus: calcata carne ascēdam; ad aīm. Quid amat animus in amico: nisi animū? Et illic igit tria sunt: amās et qd amat: et amor. Restat etiā huic ascēdere et supius ista q̄rere q̄tū homini dat. Sed hic paululū req̄scat intentio: nō vt se iam existimet inuenisse qd q̄rit: s; sicut solet inueniri locus vbi iā querendū est aliqd: non dū illud inuentū est: s; iam inuentū est vbi q̄ratur ita h; dixisse suffecerit: vt tanq; ab articulo alicuius exordij cetera contexamus.

Explicit liber octauus

Incipiunt capitula libri noni.

- i De deo semp querendo
- ii De amore: an tria sint: amās: et qd amatur: et amor: an autem duo sint cum quis non alium q̄ seipsum diligit.
- iii De mēte et noticia eius et volūtate.
- iiii Tria esse in anima: que sunt vnum mentem: et noticiam sui: et amorem.
- v Q̄ mens: et amor: et noticia: et singularia in se maneant: et omnia in omnibus.
- vi De noticia qua mens nō solum se: sed etiā alias mētes nosse regulariter potest.
- vii De verbo quod mēs ex eterna cōcipit veritate.
- viii Quali amore diligi debeat creatura.
- ix Quo differat dilectio rerum spiri;

Ps. 68

Ps. 10. 4
1. Cor. 8.

Gal. 4

Ph. 2.

1. Cor. 13

- talium ab amore carnalium.
- x Non omnia que noticia comprehendit dici possit concepta.
- xj Concepte noticiae similitudine tunc ad eam litatem mentis accedere: cum id quod cognoscitur neque inferioris neque superioris nature est.
- xij Cur sicut noticia mentis est proles: non etiam amor: partus eiusdem sit.
- Aurelij augustini epi liber nonus incipit.
- De deo semper querendo. Caplm. I.
- Trinitatem certe querimus: non quam libet: sed illam trinitatem que deus est: verusque ac summus: et solus deus.
- Expecta ergo quisquis haec audis.
- Adhuc enim querimus. Et talia querentem nemo iuste reprehendit: si tamen in fide firmissimus. Quare: quod aut nosse: aut eloqui difficillimum est. Affirmantem vero cito iusteque reprehendit quicquid melius vel videt vel docet. Querite inquit deum et vivet anima vestra. Et ne quisque se tanquam apprehendisse temere gaudeat: querite inquit faciem eius semper. Et apostolus. Si quis se inquit putat aliquid scire: nondum scit quemadmodum scire oporteat. Quisquis autem diligit deum: hic cognitus est ab illo. Nec sic quidem dixit: cognovit illum: que periculosa presumptio est. sed cognitus est ab illo. Sed et alibi cum dixisset. Nunc autem cognoscentes deum: statim corrigens. imo cogniti inquit a deo: maximeque illo loco.
- Frates inquit ego meipsum non arbitror apprehendisse. Unum autem: que retro oblitus in ea que ante sunt extensus: secundum intentionem se quorum ad palmam superne vocacionis dei in christo Jesu. Quotquot ergo perfecti: hoc sapiamus. Perfectionem in hac vita dicit: non aliud quam ea que retro sunt obliuisci: et in ea que ante sunt extendi secundum intentionem. Tutissima est enim querentis intentio: donec apprehendatur illud quo tendimus et quo extendimur. Sed ea recta intentio est que proficitur a fide. Certa enim fides utcumque inchoat cognitionem. Cognitio vera certa non perficitur: nisi post hanc vitam: cum videbimus faciem ad faciem. Hoc ergo sapiamus ut noverimus tutiores esse affectum vera querendi quam incognita presumendi. Sic ergo queramus tanquam inuenturi: et sic inueniamus tanquam quesituri. Cum enim consummauerit homo: tunc incipit. De credendis nulla infidelitate dubitemus: de intelligendis nulla temeritate affirmemus. In illis auctoritas tenenda est: in his veritas exquirenda. Quod ergo ad istam questionem attinet: credamus patrem et filium et spiritum sanctum
- Ps. 68
- Ps. 10. 4
1. Cor. 8.
- Sap. 4
1. Th. 2.
1. Cor. 13

esse unum deum: uniuerse creature conditorem atque rectorem: Nec patrem esse filium: nec spiritum sanctum vel patrem esse vel filium: sed trinitatem relatarum adinuicem personarum: et unitatem equalis essentie: hoc autem queramus intelligere ab eo ipso quem intelligere volumus auxilium precantes: et quantum tribuit: quod intelligimus explicare tanta cura et sollicitudine pietatis: ut etiam si aliquid aliud pro alio dicimus: nihil tamen indignum dicamus. Et si quid: verbi gratia: de patre dicimus quod patri proprie non conueniat: aut filio conueniat aut spiritus sancto: aut ipsi trinitati: et si quid de filio quod filio proprie non congruat: saltem congruat patri: aut spiritus sancto: aut trinitati. Item si quid de spiritus sancto quod proprietatem spiritus sancti non deceat: non tamen alienum sit a patre aut filio: aut ab uno deo ipsa trinitate: veluti nunc cupimus videre utrum illa excellentissima caritas proprie spiritus sanctus sit: quod si non est: aut pater est caritas: aut filius: aut ipsa trinitas: quam resistere non possumus certissime fidei: et validissime auctoritati scripture dicentis: Deus caritas est: non tamen debemus deuiare sacrilego errore: ut aliquid de trinitate dicamus: quod non creatori: sed creature potius conueniat: aut inani cogitatione fingatur. Que cum ita sint attendamus ista tria: que inuenisse nobis videmur. Nondum de supernis loquimur: nondum de deo patre et filio et spiritus sancto: sed de hac impari imagine: et cum imagine: id est homine: familiarius enim eam et facilius fortassis intuetur mentis nostre infirmitas.

In tria sunt amans et quod amat et amor. An autem duo sint cum quis non alium quam seipsum diligit

Capitulum II

Ecce ego qui hoc quaero: cum aliquid amans tria sunt: ego: et quod amo: et ipse amor. Non enim amo amorem: nisi amantem amem. Nam non est amor: ubi nihil amat. Trium ergo sunt: amans: et quod amatur: et amor. Quod si non amem nisi meipsum: nonne due erunt quod amo et amor: Amans enim et quod amatur: hoc idem est: quoniam se ipse amat: sicut amare et amari: eodem modo idipsum est cum se quisque amat. Eadem quippe res bis dicitur: cum dicitur: amat se: et amatur a se. Tunc enim non est aliud atque aliud amare et amari: sicut non est alius atque alius: amans et amatus. At vero amor: et quod amatur: etiam sic duo sunt. Non enim quisquis se amat amor est: nisi cum amatur ipse amor. Aliud est autem amare se: aliud est amare amorem suum. Non enim amat amor: nisi iam aliquid amans: quia ubi nihil amatur: nullus est amor. Duo ergo sunt

Libet

cum se quisq; amat. amor et quod amat. Tūc
em̄ amans et quod amatur vnū est. Unde vi-
detur nō esse cōsequens: vt vbiq; amor fu-
erit: iam tria intelligantur. Auferamus enī
ab hoc consideratione cetera que multa sunt
quibus hō constat. atq; vt hec que nunc req̄-
rimus quantū in his rebus possumus liq̄do
reperiamus: de sola mente tractemus. Adēs
igitur cū amat seipam: duo quedam ostendit
mentē et amorem. Quid est autē amare se: nisi
sibi ip̄to esse velle ad fruendū se. Et cum tūc se
vult esse quantum est. par mentivoluntas est
et amantiam amor equalis: Et si aliqua substātia
est amor: non est vtiq; corpus. sed spiritus. nec
mens corpus. sed spiritus est. Neq; tūc amor et
mens duo spiritus: sed vnus spiritus: nec eēn-
tie due: sed vna: et tūc duo quedam vnū sunt
amans et amor. siue sic dicas quod amatur. et
amor. Et hoc quidem duo: relatiue adinuicē
dicuntur. Amans quippe ad amorem refert̄.
et amor ad amantē. Amans em̄ aliquo amore
amat: et amor alicuius amantis est. Adēs vō
et spiritus non relatiue dicuntur sed essentiaz
demonstrant. Non em̄ quia mens et spūs ali-
cuius hoīs est: ideo mens et spūs in se nō ma-
ner. Retracto ei eo quod hō ē: qd̄ adiūcto cor-
pore d̄: mens et spūs manet. Retracto autez
amāte nullus ē amor: et retracto amore nullus
est amans: Ideoq; quantū adinuicē referūt.
duo sunt. Quae autē ad se dicuntur. et singula spi-
ritus. et simul vtrūq; vnus spūs: et singula mēs
et simul vtrūq; vna mens. Vbi ergo trinitas.
attendamus quantū possumus. et inuocem⁹
luce sempiternā vt illuminet tepebras n̄ras
et videam⁹ in nobis q̄ntū simimur imaginē dei.
De mēte et noticia ei⁹ et volūtate. Capl. III
Ems em̄ amare seipam non pōt. nisi
etiā se nouerit. Nam quō amat qd̄
nescit. Aut si quisq; dicit ex noticia
generalī vel specialī mentem credere se eē ta-
lem: qualē alias expta est: et ideo amare semet
ip̄am insipientissime loquit̄. Unde em̄ mens
aliquā mentem nouit. si se nō nouit. Neq; em̄
vt oculus corporis videt alios oculos: et se nō
videt: ita mens nouit alias mentes et ignorat
semetipam. Per oculos em̄ corporis corpa vi-
demus. qz radios qui peos emicant. et q̄qd̄
cernimus tangunt: refringere vel retorque-
re in ip̄os non possumus: nisi cū specula intuc-
mur. Quod subtilissime obscurissimeq; disse-
ritur. donec apertissime demōstret̄: vel ita se
rem habere vel non ita. Sed quoquo modo
se habeat vis qua per oculos cernimus. ip̄am
certe vim. siue sint radij. siue aliud aliquid ocu-

lis cernere non valemus. sed mentē quērim⁹
et si fieri pōt. etiam hoc mente cōprehēdim⁹.
Adēs ergo ip̄a sicut corporeaz rerū notici-
as p̄sensus corporis colligit. sic incorporearum
rerum per semetipam. Ergo et semetipam p̄ se
ip̄am nouit. qm̄ est incorporea. Nam si non se
nouit: non se amat.

Tria esse in aīa que sunt vnū mentē et no-
ticiam sui et amorem. Capl. III.

Sicut autē duo quedam sunt. mens et
amor eius cū se amat. ita quedā duo
sunt mens et noticia eius cū se nouit.
Igitur ip̄a mens et amor: et noticia eius. tria q̄
dam sunt: et hec tria vnū sunt. et cū perfecta
sunt: equalia sunt. Si em̄ minus se amat q̄ est
vt verbi gratia. tantū se amat hoīs mens q̄n-
tum amandū est corpus hoīs: cum plus sit ip̄a
q̄ corpus. peccat: et nō est p̄fectus amor eius.
Item si amplius se amat q̄ est: velut si tantuz
se amet quantū amandus est deus. dū incom-
parabiliter minus sit ip̄a q̄ deus: etiam sic ni-
mio peccat et non perfectum habet amorē sui.
Adāiore autē p̄uersitate et iniquitate peccat.
cum corpus tantum amat quantū amandus
est deus: Item noticia si minor est: q̄ est illud
quod noscit. et plene nosci potest. p̄fecta non
est. Si autē maior est: iam superior est natura q̄
nouit q̄ illa q̄ nota est: sicut maior est noticia
corporis: q̄ ip̄m corpus quod ea noticia notū
est. Illa em̄ vita quedam est. in ratione cogno-
scētis: corpus autē non est vita: Et vita queli-
bet quolibet corpore maior est: non mole sed
vi. Adēs vero cum seipam cognoscit: non se
supat noticia sua: qz ip̄a cognoscit. ip̄a cogno-
scit. Cū ergo se totā cognoscit: neq; secū q̄c̄q;
aliud: par illi ē cognitio sua: qz neq; ex alia na-
tura est eius cognitio: cū seipam cognoscit. Et
cum se totam nihil amplius p̄cipit: nec minor
nec maior est. Recta igitur diximus hec tria.
cum p̄fecta sunt: esse consequenter eqlia. Si
etiam admonemur. si vtrūq; videre possum⁹
hec in anima existere: et tanq; inuoluta euolui
vt sentiamur et dinumerent̄ substantialiter vt
vt ita dicam: essentialiter: non tanq; in subie-
cto. vt color. aut figura in corpore. aut vlla q̄-
litas. aut quantitas. Quicqd̄ em̄ tale est. non
excedit subiectū in quō est. Non em̄ color iste
aut figura huius corporis pōt esse et alterius
corporis. Adēs autē amore quo se amat pōt
amare et aliud p̄ter se. Item non se solam co-
gnoscit mens. sed et alia multa. Quobrem nō
amor et cognitio tanq; in subiecto insunt mēti
sed substantialiter etiam ista sunt sic ip̄a mēs
quia et si relatiue dicuntur adinuicem. in sua

tamen sunt singula queque substantia. Non sic color et coloratum relative ita dicuntur adinuicem. ut color in subiecto colorato sit: non habens in seipso propriam substantiam: quoniam coloratum corpus substantia est. ille autem in substantia: sed sicut duo amici etiam duo sunt homines: que sunt substantie cum homines non relative dicantur. amici autem relative. Sed item quis substantia sit amans vel sciens substantia sit scientia: substantia sit amor: sed amans et amor. aut sciens et scientia: relative ad se dicantur sicut amici. Absens vero aut spiritus non sunt relativa: sicut nec homines relativa sunt: non tamen sicut amici homines possunt seorsum esse abinuicem: sic amans et amor: aut sciens et scientia. Quis et amici corpore videntur separari posse: non animo. in quantum amici sunt. verum fieri potest. ut amicus amicum etiam odisse incipiat et corpore amicus esse desinat: nesciente illo: et adhuc amante. Amor autem quo se mens amat: si esse desinat simul et illa desinat esse amans. Item noticia qua se mens nouit: si esse desinat: simul et illa nosse se desinat. Sic caput capitati alicuius utriusque caput est: et relative ad se dicitur quis etiam substantie sint. Nam et caput corpus est: et capitatum. Et si non sit corpus: nec capitatum erit. Sed hec precisione abinuicem separari potest: illa non possunt. Quod si sunt aliqua corpora que secari omnino et diuidi nequeunt: tamen nisi partibus suis constarent corpora non essent pars ergo ad totum relative dicitur: quia omnis pars alicuius totius pars est: et totum omnibus partibus totum est. Sed quoniam et pars corpus est et totum: non tamen ista relative dicuntur: sed etiam substantialiter dicuntur. Fortassis ergo mens totum est et eius quasi partes amor quo se amat et scientia qua se nouit: quibus duabus partibus illud totum constat. An tres sunt equales partes quibus totum unum completur. Sed nulla pars: totum cuius pars est completif. Absens vero cum se totam nouit: hoc est perfecte nouit per totum eius est noticia eius. Et cum se perfecte amat: tota se amat: et per totum eius est amor eius. Nam ergo sicut ex vino et aqua et melle una sit portio: et singula per totum sunt: et tamen tria sunt. nulla enim pars est portio que non habeat hec tria: non enim iuncta velut si aqua et oleum essent: sed omnino comixta sunt: et substantie sunt omnes: et totus ille liquor una quedam est ex tribus comixta substantia. Tale aliquid arbitrandum est esse simul hec tria: mentem amorem: noticiam: sed non unius substantie sunt aqua: vinum: et mel: quis ex eorum com-

mixture fiat una substantia portio: Quod autem illa tria non sunt eiusdem substantie non video: cum mens ipsa se amet: atque ipsa se nouerit: atque ita sint hec tria: ut non alteri alicui reus mens vel amata vel nota sit. Unum ergo eiusdemque essentie necesse est hec tria sint: et ideo si tanquam comixtione comixta essent: nullomodo essent tria: nec referri adinuicem possent. Quod admodum si ex uno eodemque auro tres quatuor similes facias: quis connexos sibi referunt adinuicem quod similes sunt. Omnis enim similis alicui similis est: et trinitas anulorum est: et unum aurum. At si misceantur sibi et per totam singuli massam suam conspergantur intercidet illa trinitas: et oino non erit: ac non solum unum aurum dicitur: sicut in illis tribus anulis dicebatur: si iam nulla aurea tria

Quod mens et amor et noticia et singula in se manent et omnia in omnibus

Laplin. V.

In illis tribus cum se nouit mens

et amat se: manet trinitas: mens: amor: noticia: et nulla comixtione com-

funditur. Quis et singula sint in seipsis: et inuicem tota in totis: siue singula in binis: siue binaria in singulis. Itaque omnia in omnibus. Nam et mens est utriusque in seipso: quoniam ad seipsum mens dicitur: quis noscens vel nota: vel noscibilis: ad suam noticiam relative dicatur. Amans quoque et amata vel amabilis ad amorem referatur: quod se amat et noticia: quis referatur ad mentem cognoscentem vel cognitam: tamen et ad seipsum nota et noscens dicitur. Non enim sibi est incognita noticia: qua se mens ipsa cognoscit. Et amor: quis referatur ad mentem amantem cuius amor est: tamen et ad seipsum est amor: ut sit etiam in seipso: quia et amor amatur. Nec alio nisi amore amari potest: id est seipso. Ita sunt hec singula in seipsis. In alterius autem ita sunt: quia et mens amans in amore est: et amor in amantis noticia: et noticia in mente noscente. Singula in binis ita sunt quia mens que se nouit et amat: in amore et noticia sua est: et amor amantis mentis seseque scientis: in mente noticiaque eius est. Et noticia mentis se scientis et amantis in mente atque in amore eius est: quia scientes se amat et amantem se nouit. Ac per hoc et binaria in singulis: quia mens que se nouit et amat cum sua noticia est in amore: et cum suo amore in noticia. Honor quippe ipse et noticia simul sunt in mente: que se amat et nouit. Tota vero in totis: quemadmodum sint: iam supra ostendimus: cum se tota mens amat: et totam nouit: et totum amorem suum nouit: totamque amat noticiam suam: quando tria ista ad seipsum

Liber

perfecta sunt. Adhuc itaque modo tria ista inseparabilia sunt a semetipsis. et tamen eorum singulum quodque substantia est. et simul omnia vna substantia vel essentia: cum et relative dicantur adinuicem.

De noticia qua mens non solum se: sed etiam alias mentes nosse regulariter potest. Cap. VI.

¶ Sed cum seipsum nouit humana mens et amat seipsum: non aliquid incommutabile nouit et amat: aliterque vnusquisque

homo loquendo enunciat mentem suam: quod in seipso agatur attendens. Aliter autem humanam mentem speciali aut generali cognitione diffinit. Itaque cum mihi de sua propria loquitur: utrum intelligat hoc: aut illud: aut non intelligat: et utrum velit aut nolit hoc aut illud: credo. Cum vero de humana specialiter aut generaliter verum dicit: agnosco et approbo. Unde manifestum est aliud vnum quicquid videre in se: quod sibi alius dicenti credat: non tamen videat: aliud autem in ipsa veritate quod alius quoque possit intueri: quorum alterum mutari per tempora: alterum incommutabile eternitati consistere. Neque enim oculis corporeis multas mentes videndo per similitudinem colligimus: generalem vel specialem mentis humane noticiam sed intuemur inuolabilem veritatem ex qua perfecte quantum possumus diffiniamus: non qualis sit vnus cuiuscunque hominis mens: sed qualis esse sempiternis rationibus debeat. Unde etiam phantasias rerum corporalium per corporis sensum hausit et quod ammodo infusas memorie: ex quibus etiam ea que non visa sunt ficto phantasiae cogitantur: siue aliter quam sunt: siue fortuito sicut sunt alijs omnino regulis supra mentem nostram incommutabiliter manentibus: vel approbare apud nosmetipsos: vel improbare conuincimur cum recte aliquid approbamus aut improbamus. Nam cum et recolo cartaginis menea que vidi: et cum fingo alexandrie que non vidi: eademque imaginarias formas quasdam quibusdam preferens: rationabiliter prefero: viget et claret desuper iudicium veritatis: ac sui iuris incorruptissimis regulis firmum est. Et si corporalium imaginum quasi quodam nubilo subrexitur non tamen inuoluitur atque confunditur. Sed interest utrum ego sub illa: vel in illa caligine: tamquam a celo perspicuo secludar: an sicut in altissimis montibus accidere solet: inter utrumque aere libero fruens: et serenissimam lucem super densissimas nebulas subter aspiciam. Nam vnde in me fraterni amoris inflammatur ardor: cum audio virum aliquem pro fidei pul-

chitudine et firmitate: acriter tormenta tolerasse. Et si mihi digito ostendatur ipse homo: studio mihi coniungere: notum facere: amicitiam colligare. Itaque si facultas datur: accedo: alloquor: sermonem confero: affectum meum in illum quibus verbis possum exprimo: vicissimque in eo fieri quem in me habeat atque exprimi volo: spiritalemque complexum credendo melior: quia peruestigare tam cito et cernere penitus eius interiora non possum. Amo itaque fidelem et fortem virum: amore casto atque germano. Quod si mihi inter nostras loquelas fateatur: aut incautus aliquo modo sese indicet: quod vel de deo credat incongrua: atque in illo quoque carnale aliquid desideret: et pro tali errore illa pertulerit vel sperate pecunie cupiditate: vel inani auiditate laudis humane: statim amor ille quo in eum ferebar offensus: et quasi re percussus: atque ab indigno homine ablatum: in ea forma permanet: ex qua eum tale credens amaueram. Nisi forte ad hoc homo iam ut talis sit: cum tale non esse conperio. At in illo homine nihil mutatum est: mutari tamen potest ut fiat: quod eum iam esse credideram: in mente autem mea mutata est utique ipsa existimatio: que de illo aliter se habebat: et aliter habet. Idemque amor ab intentione perfruendi: ad intentionem consulendi: incommutabili desuper iusticia iubente deflexus est. Ipsa vero forma in concusse ac stabilis veritatis: et in qua fruere homine bonum esse credens: et in qua eum consulo: ut bonus sit: eadem luce incorruptibilis sincerissimeque rationis: et mentis aspectum et illam phantasiae nubem quam desuper cerno cum eundem hominem quem videram cogito in perturbabili eternitate perfundit. Item cum arcum pulchre et equaliter intortum quem vidi: verbi gratia: cartagini aere reuoluo: res quedam menti nunciata per oculos memorie que transfusa imaginum conspectum facit. Sed aliud mente conspicio finemque mihi opus illud placet: vnde etiam si displiceret: corrigerem. Itaque de istis secundum illam iudicamus: et illam cernimus rationalis mentis intuitu. Ista vero aut presentia sensu corporis tangimus: aut imagines absentium fixas in memoria recordamur: aut ex earum similitudine talia fingimus: qualia nos ipsi si vellemus atque possemus: etiam opere moliremur. Aliter enim figurantes animo imagines corporum: aut per corpus corpora videntes: aliter autem rationes arteque ineffabiliter pulchram talium figurarum super aciem mentis simplici intelligentia capientes

De verbo quod mens ex eterna concipit.
Veritate **Capitulum VII.**

Illa igitur eterna veritate ex qua temporalia facta sunt omnia. formam sicut quam sumus. et sicut quam vel in nobis vel in corporibus vera et recta ratione aliquid operamur visu mentis aspiciamus. atque inde conceptam rerum veracem noticiam: tanquam verbum apud nos habemus: et dicendo intus gignimus: nec a nobis nascendo discedit. Cum autem ad alios loquimur: verbo intus manenti ministerium vocis adhibemus: aut alicuius signi corporalis: ut per quandam commemorationem sensibilem. tale aliquid fiat etiam in animo audientis: quale de loquentis animo non recedit. Nihil itaque agimus per membra corporis in factis dictisque nostris: quibus vel approbantur vel improbantur mores hominum: quod non verbo apud nos intus edito preuenimus. Nemo enim volens aliquid facit: quod non in corde suo prius dixerit. Quod verbum amore concipitur: siue creature: siue creatoris: id est aut nature mutabilis aut incommutabilis veritatis.

Quali amore diligi debeat creatura

Capitulum VIII.

Ergo aut cupiditate: aut caritate non quo non sit amanda creatura. sed si ad creatorem refertur ille amor: non iam cupiditas sed caritas erit. Tunc enim est cupiditas cum propter se amatur creatura: tunc non utentem adiuvat: sed corrumpit fruente. Cum ergo aut par nobis: aut inferior creatura sit inferior utendum est ad deum: pari autem fruendum: sed in deo. Sicut enim teipso: non in teipso frui debes: sed in eo qui fecit te. Sic etiam illo: quem diligis: tanquam teipsum: et nobis ergo et fratribus in domino fruamur: et inde nos nec ad nosmetipsos remittere: et quasi relaxare deorsum versus audeamus. Nascitur autem verbum cum excogitatum placet: aut ad peccandum aut ad recte faciendum. Verbum ergo nostrum et mentem de qua gignitur quasi medius amor coniungit: sequitur cum eis tertium complexu incorporeo sine ulla confusione perstrigit.

Quo differat dilectio rerum spiritualium ab amore carnalium.

Capitulum IX.

Conceptum autem verbum et natum idipsum est: cum voluntas in ipsa noticia concipit quod fit in amore spiritualium. Qui enim: verbi gratia: perfecte novit: perfecteque amat iusticiam: iam iustus est: etiam si nulla existat sicut eam forinsecus per membra corporis operandi necessitas. In amore autem carnalium temporaliumque rerum: sicut

in ipsis animalium fetibus: alius est conceptus verbi: alius partus. Illic enim quod cupiendo concipitur: adipiscendo nascitur. Quoniam non sufficit auaricie nosse: et amare aurum: nisi et habeat. Neque nosse et amare vesci: aut concumbere: nisi etiam id agat: neque nosse et amare honores et imperia: nisi proueniant. Que tamen omnia: nec adepta sufficiunt. Qui enim biberit ex hac inquit aqua: sitiet iterum Job. 4. et in psalmo. Concepit inquit dolorem et peperit iniquitatem. Dolorem vel laborem dicit concipi: cum ea concipiuntur que nosse ac velle non sufficit: et inardescit atque egrotat animus indigentia: donec ad ea perueniat: et quasi pariat ea. Unde eleganter in latina lingua parta dicuntur: et reperta atque comperta: que verba quasi a partu ducta resonant. Quia concupiscentia cum conceperit parit peccatum. Unde dominus clamat. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: Et alio loco. Elepagnatibus: et lactantibus in illis diebus. Cum itaque ad partum verbi referret omnia vel recte facta vel peccata: ex ore inquit tuo iustificaberis: et ex ore tuo condemnaberis: os volens intelligi: non hoc visibile: sed interius inuisibile cogitationis et cordis.

Non omnia que noticia comprehendit dici posse concepta.

Capitulum X.

Recte ergo queritur: utrum omnis noticia verbum: an tantum amata noticia. Nouimus enim ea que odimus. Sed nec concepta: nec parta dicenda sunt animo: que nobis displicent. Non enim omnia que quoquo modo tangunt concipiuntur: ut tantum nota sint: non tamen verba dicantur: sicut ista de quibus nunc agimus. Aliter enim dicuntur verba que spacia temporum syllabis tenent: siue pronuncientur: siue cogitentur: alter omne quod notum est verbum dicitur aio impressum quod diu de memoria proferritur et diffiniri potest: quibus res ipsa displiceat: aliter cum placet quod mente concipitur. Secundum quod genus verbi accipiendum est quod ait apostolus. Nemo dicit dominus Iesus: nisi in spiritu sancto: cum sicut aliam verbi notionem dicant hoc et illi. De quibus ipse dominus ait. Non omnis qui dicit mihi domine domine: intrabit in regnum celorum. Verum tamen cum et illa que odimus recte displicent: recteque improbantur: approbatur eorum improbatio: et placet et verbum est. Neque vitiorum noticia nobis displicet: sed ipsa vitia. Nam placet mihi quod noui: et diffinio quid sit intemperantia: et hoc est verbum eius sicuti sunt in arte nota vitia. Et recte appro-

Job. 4.
Ps. 7.

Jaco. 1.

Abat. 11.
Ibid. 24.

1. Cor. 12.

Abat. 7.

Liber

batur eorum noticia: cum discernit cognitor speciem priuationemque virtutis: sicut aere: et negare: esse et non esse. At tamen virtute priuari atque in vitium deficere damnabile est. Et diffinire intemperantiam verbumque eius dicere pertinet ad artem morum. Esse autem in temperantem ad id pertinet quod illa arte culpatur sicut nosse ac diffinire quod sit soloecism⁹ pertinet ad artem loquendi: facere autem vitium est: quod eadem arte reprehendit. Verbum est igitur: quod nunc discernere ac insinuare volumus cum amore: noticia. Cum itaque se mens nouit et amat: iungitur ei amore verbum eius. Et quoniam amat noticiam: et nouit amorem: et verbum in amore est: et amor in verbo: et verumque in amante atque dicente. Sed omnis secundum speciem noticia: similis est ei rei quam nouit. Est enim alia noticia secundum priuationem quam cum improbamur loquimur. Et hec priuationis improbatio speciem laudat: ideoque approbatur.

Concepte noticie similitudinem tunc ad equalitatem mentis accedere: cum id quod cognoscitur: neque inferioris: neque superioris nature est.

Capitulum XI.

Abet ergo animus nonnullam speciei notie similitudinem: siue cum ea placet: siue cum eius priuatio displicet. **H** Duo circa in quantum deum nouimus: similes sumus. Sed non ad equalitatem similes: quia nec tantum eum nouimus: quantum ipse se. Et quemadmodum cum per sensum corporis discimus corpora: fit eorum aliqua similitudo in animo nostro: que phantasia mentis dicitur. Non enim omnino ipsa corpora in animo sunt: cum ea cogitamus: sed eorum similitudines. Itaque cum eas pro illis approbam⁹ et ramus. Error namque est pro alio alterius approbatio. Melior est tamen imaginatio corporis in animo: quam illa species corporis: in quam hec in meliore natura est: id est in substantia vitali sicuti animus est: ita cum deum nouimus: quamuis melioris efficiamur quam eramus antequam nossemus: maximeque cum eadem noticia etiam placita digneque amata verbum est: fitque aliqua dei similitudo illa noticia: tamen inferior est: quia in inferiori natura est. Creatura quippe animus: creator autem deus. Ex quo colligitur: quia cum se mens ipsa nouit atque approbat: sic est eadem noticia verbum eius: ut ei sit par omnino et equale: atque identidem: quod neque inferioris essentie noticia est: sicut corporis: neque superioris sicut dei. Et cum habeat noticia similitudinem ad eam rem quam

nouit: hoc est cuius noticia est: hec habet perfectam et equalem qua mens ipsa que nouit est nota. Ideoque et imago et verbum est: quod de illa exprimitur cum cognoscendo eadem coequatur: et est gignenti equale quod genitum est.

Cur sicut noticia mentis est proles non etiam amor partus eiusdem sit. **Capitulum XII.**

Quid ergo amor: non erit imago: non verbum: non genitum? Cur enim mens noticiam suam gignit cum se nouit: et amorem suum non gignit cum se amat? Nam si propterea est notionis sue causa quod noscibilis est: amoris etiam sui causa est: quod est amabilis. Cur utrumque itaque non genuerit: difficile est dicere. Hec enim questio etiam de ipsa summa trinitate: omnipotentissimo creatore deo: ad cuius imaginem homo factus est: solet mouere homines: quos veritas dei per humanam locutionem inuitat ad fidem. Cur non spiritus quoque sanctus a patre deo genitus vel creditur vel intelligitur: ut filius etiam ipse dicatur? Quod nunc in mente humana utrumque inuestigare conamur: ut ex inferiore imagine in qua nobis familiaris natura ipsa nostra quasi interrogata responderet: exercitiorum mentis aciem ab illuminata creatura ad lumen incommutabile dirigamus. Si tamen veritas ipsa persuaserit: sicut dei verbum filium esse nullus christianus dubitat: ita caritatem esse spiritum sanctum. Ergo ad imaginem illam que creatura est: hoc est ad rationalem mentem: diligentius de hac re interroganda considerandaque redeamus: ubi temporaliter existens: non nullarum rerum noticia que ante non erat: et aliquarum rerum amor que antea non amabantur distinctius nobis aperit quid dicamus: quia et ipsi locutioni temporaliter dirigende: facilior est ad explicandum res que in ordine temporum comprehenduntur. Primum itaque manifestum sit posse fieri ut sit aliquid scibile: id est quod sciri possit: et tamen nesciatur: illud autem fieri non posse ut sciat: quod scibile non fuerit. Unde liquido tenendum est quod omnes res quamcumque cognoscimus congenerat in nobis noticiam sui. Ab utroque enim noticia pariter: a cognoscente et cognito. Itaque mens cum seipsum cognoscit: sola pariter est noticie sue: et cognitum enim et cognitor ipsa est. Erat autem sibi ipsa noscibilis: et antequam se nosset: si noticia sui non erat in ea: cum se ipsa non nouerat. Quod ergo cognoscit se: parem sibi noticiam sui gignit: quia non minus se nouit quam est: nec alterius essentie est noticia eius: non solum quia ipsa nouit: Sed etiam quia se ipsam: sicut supra diximus. Quid ergo de amore dicendum est: cur

Gen. j.

non
fui
bi:
sic
pot
lis:
am
ma
ficu
In
ris
den
teq
qu
tus
ticia
dici
qui
nie
de
eni
era
cia
scer
est
qu
diti
ri
qu
tum
scat
dan
om
qu
rit
ter
qu
nis
app
qu
no
tum
cin
rei
ato
tic
im
est
me
tia
me
se

non etiam cum se amat: ipm quoq; amorem sui genuisse videatur: Erat enim amabilis sibi: et anteq; se amaret: quia poterat se amare sicut erat sibi noscibilis: et anteq; se nosset: quia poterat se nosse. Nam si non sibi esset noscibilis: nunq; se nosse potuisset. Ita si non sibi eet amabilis: nunq; amare potuisset. Cur itaq; amando se non genuisse dicatur amorem suum: sicut cognoscendo se genuit noticiam suam. In eo quidem manifeste ostenditur hoc amoris esse principium: unde procedit: ab ipsa quidem mente procedit que sibi est amabilis anteq; se amet: atq; ita principiu est amoris sui quo se amat. Sed ideo no recte dicitur genitus ab ea sicut noticia sui qua se nouit: quia noticia iam inuentum est quod partum repertu dicitur: quod sepe precedit inquisitio eo fine quietura. Nam inquisitio est appetitus inueniendi: quod idem valet si dicas: reperien di. Que autem reperiuntur: quasi pariuntur: unde proli similia sunt: vbi nisi in ipsa noticia: ibi enim quasi expressa formantur. Nam etsi iam erant res quas querendo inuenimus: noticia tamen ipsa non erat: quam sicut prole nascentem deputamus: porro appetitus ille qui est inquirendo procedit a querente: et pender quodammodo: neq; requiescit sine quo intenditur: nisi id quod queritur inuentum: querenti copuletur. Qui appetitus: id est inquisitio: quibus amor esse no videatur: quo id quod notum est: amatur. Hoc enim adhuc vt cognoscatur agitur: tamen ex eodem genere quidam est. Nam voluntas iam dici potest: quia omnis qui querit inuenire vult: et si id querit quod ad noticiam pertineat: omnis qui querit nosse vult. Quod si ardentem atq; instanter vult: studere dicitur quod maxime in assequendis atq; adipiscendis quibusq; doctrinis dici solet. Partum ergo mentis antecedit appetitus quidam: quo id quod nosse volumus querendo et inueniendo nascitur proles ipsa noticia: ac per hoc appetitus ille quo concipitur pariturq; noticia: partus et proles recte dici non potest. Idemq; appetitus quo inhiatur rei cognoscende: fit amor cognite dum tenet atq; amplectitur placitam prolem: id est noticiam gignentis coniungit. Et est quedam imago trinitatis: ipsa mens et noticia eius quod est proles eius: ac de se ipsa verbum eius: et amor tertius: et hec tria vnum atq; vna substantia. Hec minor proles: dum tantam se nouit mens quanta est: nec minor amor dum tantu se diligit quod nouit et quanta est.

Explicit liber nonus.

Incipiunt capitula libri decimi.

- i De studijs discere amantium quod ignorant: quod tamen non expeteret scire si penitus ignorarent.
- ii Quibus causis amari videntur cognita: cum ipsa scientia eorum que nescimus expetitur.
- iii An incognita sibi sit mens cum se querit vt nouerit.
- iiii De proprijs mentis que non potest ignorare.
- v In quo mens nosse se debeat: et a quibus abstinere ne eis quasi proprijs delectetur: atq; in se minus nouerit.
- vi In quibus mens de se cogitans possit errare.
- vii De opinionibus eorum qui mentem aliquid precipuum corporis esse senserunt.
- viii Quod mens nosse se querens: nihil de se corporeum debet cogitare.
- ix Quomodo mens cognoscit se ipsam.
- x Quod mens nosse se cupiens nihil eorum de se opinari debeat: de quibus scit esse dubitandum.
- xi De memoria: intelligentia et voluntate: in quibus mens habet in se quandam imaginem diuine trinitatis.
- xii De querenda imagine trinitatis etiam in his que anima ex corporis sensibus concipit.

Aurelij Augustini episcopi de trinitate liber decimus incipit.

De studijs discere amantium quod ignorant: quod tamen non expeterent scire si penitus ignoraret.

Capitulum I.

Uinc ad ea ipsa consequenter enodatus explicanda limitior accedat intentio. Ac pmi quia rem prorsus ignota amari omnino nullus potest: diligenter intuendum est cuius modi sit amor studentium: id est non iam scientiu: sed adhuc scire cupientiu quaq; doctrina. Et in his que reb' i qb' no vitate de studium solent existere amores ex auditu: dum

Liber

cuiusque pulchritudinis fama ad videndum ac fruendum animus accendit. quod generaliter novit corporum pulchritudines: ex eo quod plurimas vidit: et inest intrinsecus vni approbet: cui forinsecus inhiat. Quod cum sit: non rei penitus incognite amor excitat. cuius genus ita notum est: Lum autem virum bonum amamus: cuius faciem non vidimus: ex noticia virtutum amamus: quas novimus in ipsa veritate. Ad doctrinas autem cognoscendas: plerumque nos laudantium atque predicantium accendit auctoritas. Atque nisi breviter impressam cuiusque doctrine haberemus in animo notionem: nullo ad eam discendam studio flagrarem. Quis ei sciende: verbi gratia: rhetorice vllam curam operam impenderet: nisi ante sciret eam dicendi esse scientiam. Aliquid etiam ipsarum doctrinarum fines auditos expertos ve miramur: et ex hoc inardescimus facultatem comparare discendo qua ad eos pervenire possimus. Tanquam si litteras nescienti dicatur: quandam esse doctrinam qua quisque valeat quibus longe absenti verba mittere manu facta in silentio: que rursus ille cui mittuntur non auribus: sed oculis colligat: idque fieri videat. Nonne dum concupiscit nosse quod id possit: omni studio circa illum finem movetur: quem iam notum tenet. Sic accendunt studia discendum. Nam quod quisque prorsus ignorat: amare nullo pacto potest. Ita etiam signum si quis audiat incognitum: veluti verbi alicuius sonum quo quid significet ignorat: cupit scire quid nam sit: id est sonus ille cui rei commemorative institutus sit: veluti audiat cum dicitur temetum et ignorans quid sit: requirat. Nam itaque oportet ut noverit signum esse: id est non esse inanem illam vocem: sed aliquid ea significari. Alioquin iam notum est hoc trisyllabum: et articulatam speciem suam impressit animo per sensum aurium. Quid amplius in eo requiratur: quo magis innotescat: cuius omnes littere omniaque soni spacia nota sunt: nisi quod simili innotuit signum esse: moveturque sciendi cupiditate: cuius rei signum sit. Quo igitur amplius notum est: sed non plene notum est: eo cupit animus de illo nosse quod reliquum est. Si enim tamen esse istam vocem nosset: eamque alicuius rei signum esse non nosset: nihil iam quereretur de sensibili re: quantum poterat sentiendo percepta. Quia vero non solum esse vocem: sed et signum esse iam novit: perfecte id nosse vult. Neque vllum perfecte signum noscitur: nisi cuius rei signum sit: agnoscat. Hoc quod quardenti cura querit ut noverit: studioque accensus insistit: non potest dici esse sine amore. Quid igitur amat. Lente enim amari aliquid nisi notum non potest. Neque ille istas tres syllabas amat: quas iam notas habet. Quod si hoc i eis

amat: quia scit eas significare aliquid non inde nunc agitur: non enim hoc nosse querit. Sed in eo quod scire studet quid amet: inquirimus: quod perfecto nondum novit: et propterea miramur cur amet: quam firmissime novimus amari nisi nota non posse. Quid ergo amat: nisi quod novit atque intuetur in rationibus rerum que sit pulchritudo doctrine: qua continentur noticia signorum omnium: et que sit utilitas in ea peritia qua inter se humana societas sensu communitat. ne sibi hominum ceteros deteriores sint: qua vis solitudine: si cogitationes suas colloquendo non misceantur. hanc ergo speciem decorum et utilem cernit anima: et novit: et amat eamque in se perfici studet quantum potest: quisque vocum significantium: quecumque ignorat: inquirat. Aliud est enim quod eam in veritatis luce conspicit: aliud quod in sua facultate concupiscit. Concupiscit namque in luce veritatis: quod magnum et quod bonum sit: omnes omnium gentium linguas intelligere ac loqui: nullamque ut alienigena audire et a nullo ita audiri. Cuius noticie decus cogitatione iam cernitur: amaturque res nota que ita conspicit: atque inflamat studia discendum: ut circa eam moveantur: eoque inhiant in omni opera quam impediunt. Quod de tali facultate: ut etiam usu amplectantur quod ratione proficiunt: atque ita quisque cui facultati spe propinquat: ei ferventius amore inardescit. His doctrinis quippe studet vehementius que capi posse non desperant. Nam cuius rei adipiscende spem quisque non gerit: aut tepide amat aut omnino non amat quibus quod pulchra sit videat. Quocirca: quod omnium linguarum scia fere ab omnibus desperat: sue gentis quisque maxime studet ut noverit. Quod si illi ad perfectum percipiendum se non sufficere sentit: nemo tamen tam desidiosus est noticie que non cum audierit incognitum verbum velit nosse quod illud sit: et si potest querat et discat. Quod dum querit: utique in studio discendi est: et ut amare rem incognitam quod non ita est. Spes namque illa tangit animam quam novit et cogitat: in qua elucet decus sociandorum animorum in vocibus notis audientibus atque reddentibus eaque accedit studio querente quod quod ignorat: sed nota forma que id pertinet intuentem et amantem. Itaque si querenti: verbi gratia: quid sit temetum (hoc enim exempli causa posueram dicam: quid ad te pertinet: respondebit. Ne forte audiam loquentem: et non intelligam: aut vespisam forte id legas: et quid scriptor senserit nesciam. Quis tandem huic dicat noli intelligere quod audis: noli nosse quid legis. Omnibus enim fere animis rationalibus in promptu est: ad videndum huius peritie pulchritudo: qua

hoim inter se cogitata: significantiū vocū enū-
 ciatione noscunt. ppter hoc notū decus. et ob
 hoc amari quia notū. studiose querit verbuz
 illud ignotū. Itaq; cū audierit atq; cognoue-
 rit temerū. a veteribus vinū appellatū: s̄ iam
 ex vsu loquendi quē nū habem⁹ hoc vocabu-
 lū emortuū. ppter nōnullos fortasse veteruz
 libros sibi necessariū deputabit. Si autē illos
 superuacaneos habet. forte iā nec dignuz qđ
 memorie cōmēdet existimat: qz videt ad illaz
 spēm doctrine quā notā mente intuetur atq;
 amat minime pertinere. **Q**uobz oīs amor stu-
 dentis animi. hoc est volētis scire qđ nescit: nō
 est amor ei⁹ rei quā nescit: s̄ ei⁹ quā scit: ppe
 quā vult scire qđ nescit. aut si tā curiosus ē. vt
 nō ppter causam aliā notā: sed solo amore ra-
 piat incognita sciēdi: discernend⁹ quidē est a
 studiosi noīe iste curiosus: sed nec ipse amat in-
 cognita: imo pgruenti⁹ dicitur: odit incognita: que
 nulla esse vult: dū vult oīa esse cognita. Sed
 ne quisq; nobis difficultiorē referat questioneꝝ
 asserens tā nō posse quēq; odisse qđ nescit: qđ
 nō pōt amare qđ nescit. nō resistim⁹ verbis: s̄
 intelligendū est: nō hoc idē dici cū dicit: amat
 scire incognita. ac si diceret: amat incognita.
Illud ei fieri pōt vt amet quisq; scire incogni-
 ta. vt autē amet incognita non pōt. Non enim
 frustra ibi est positū scire. **Q**uā quis scire amat in-
 cognita. nō ipa incognita. sed ipm scire amat.
Quod nisi haberet cognitū neq; scire se quic-
 q; posset fidenter dicere neq; nescire. Non so-
 lum em̄ quid dicit scio. et verum dicit. necesse est
 vt quid sit scire sciat. sed etiaz qui dicit nescio.
 id que fidenter et verū dicit scit verū se dicere
 scit vtiq; quid sit scire. qz discernit ab sciente
 nescientem. cum veraciter se intuens dicit ne-
 scio. Et cū ipse scit se verum dicere vnde sciret
 si quid sit scire. nesciret.

Quibus causis amari videtur cognita. cū
 ipa scientia eozq; nescimus expedit. **L**a. XI.
Uliliber igitur studiosus. quilibet cu-
 riosus non amat incognita. cum ar-
 dentissimo appetitu instat scire qđ
 nescit. Aut em̄ iam genere notuz habet quod
 amat. idq; nosse expedit. etiaz in aliqua re sin-
 gula vel in singulis rebus que illi nondū note
 forte laudant: fugitq; aīo in angariam for-
 mam qua excitetur in amorē. Unde autē fin-
 git nisi ex his que iam nouerat. Lūi tamē for-
 me aīo figurate atq; in cogitatione notissime
 si eam que laudabat dissimilem inuenerit. for-
 tasse nō amabit. **Q**uod si amauerit. ex illo ama-
 re incipiet ex quo didicit pauloante quippe
 alia erat que amabatur. quam sibi animus.

formas exhibere cōsueuerat. Si autē illi forme
 similē inuenerit quā forma p̄dicauerat: cui ve-
 re possit dicere. iā te amabam. nec tunc vtiq;
 amabat incognita: quā i illa similitudine nouerat.
Aut i spē sempiternę rōis videm⁹ aliqd et sibi
 amamus: qđ cum expressum in aliq; rei spalis
 effigie: illis qđ expri sunt laudantibus et ama-
 mus et credim⁹: nō aliqd amam⁹ incognitum
 vti iam supra satis discernim⁹. Aut aliqd no-
 tum amam⁹: ppter qđ ignotū aliqd querim⁹
 cui⁹ ignoti amore nequaq; nos tenet. s̄ illius
 cogniti qđ pertinere nouim⁹: vt illud etiā qđ ad-
 huc ignotū qrimus nouerim⁹: sicut d̄ incogni-
 to verbo pauloante locut⁹ sum. Aut ipm scire
 quis qđ amat: quod nulli scire aliquid cupien-
 ti esse incognitū pōt. His causis vidēt amare
 incognita qui scire aliquid volunt quod ne-
 sciūt et ppter ardentiorē q̄redi appetitū sine
 amore esse dici non pōt. Sed qđ se res aliter
 habeat: nec oīno quicq; amet incognitū. ar-
 bitror me psuasisse verū diligenter intuenti-
 bus. Sed qz exempla qđ dedim⁹ eoz sunt qui
 aliqd qđ ipsi non sunt nosse cupiūt. videndū
 est. ne forte aliqd nouū genus appareat cum
 seipsa mens nosse desiderat.

An incognita sibi sit mens cū se querit vt
 nouerit

Capitulum III.

Uidē qđ amat mēs. cū ardentē seip-
 sam q̄rit vt nouerit. dum incognita
 sibi est. **E**cce em̄ mens semetipaz q̄-
 rit vt nouerit: et inflāmat hoc studio. Amat
 igit. Sed qđ amat? Seipam. **Q**uō. cū se non
 dū nouerit. nec qđq; possit amare qđ nescit.
An a fama p̄dicauit specie suā. sicut de absen-
 te solemus audire. **F**orte qđ se nan amat. sed
 qđ de se fingit hoc amat. lōge fortasse aliud qđ
 ipa est. aut si se mens sui similē fingit. et iō cum
 hoc figmētum amat se amat anteq; nouerit:
 qz id qđ sui simile est intuet. **N**ouit igit alias
 mētes ex quib⁹ se fingat. et genere ipso sibi no-
 ta est. **L**ur ergo cum alias mētes nouit. se nō
 nouit. cū seipsa nihil possit esse p̄sentius. **Q**uod
 vt oculis corpis. magis alij oculi noti sunt. qđ
 ipsi sibi nō se q̄rat nūq; inuētura. **N**ūq; ei se
 oculi p̄ter specula videbūt. **N**ec vllō mō putā-
 dū est etiā reb⁹ incorporeis p̄tēplādis tale aliqd
 adhiberi. vt mēs tanq; in speculo se nouerit.
An i rōne veritatis eterne videt qđ speciosuz
 sit nosse semetipam. et hoc amat. qđ videt stu-
 detq; i se fieri. qz quis sibi nota nō sit. notū tū
 ei ē qđ bonū sit vt sibi nota sit. **E**t h̄ qđ p̄ mira-
 bile ē: nō dū se nosse. et qđ sit pulch⁹ se nosse iā
 nosse. **A**n aliquē finē optimū. i securitatē et bea-
 titudinē suā videt. p̄ qndā occultā memoriā qđ

Liber

In longinqua eā pgressam nō deseruit. z cre-
dit ad eundē finē: nisi seipam cognouerit se p-
uenire nō posse. Ita dū illud amat hoc q̄rit. z
notū amat illud ppter qd̄ querit ignotū. Sz
cur memoria beatitudinis sue potuit z memo-
ria sui cū ea perdurare non potuit. vt tam se
nosset que vult puenire. q̄ nouit illud q̄ vult
puenire. An cū se nosse amat. nō se quā non-
dum nouit. sed ipm nosse amat: acerbiusq̄ to-
lerat seipam deesse scientie sue. qua vult cun-
cra comprehendere. Nouit aut̄ quid sit nosse: z
dum hoc amat qd̄ nouit etiam se cupit nosse.
Ubi ergo nosse suū nouit si se non nouit. nam
nouit qd̄ alia nouerit. se aut̄ nō nouerit. hinc
em̄ nouit: z quid sit nosse. Quo pacto igitur
se aliquid scientē scit: que seipam nescit. neq̄
em̄ alterā mentē scientem scit s̄ seipam. Scit
igitur seipam. Deinde cū se querit vt nouerit
querentē se iā nouit. Itā se ergo nouit. Qua-
propter non pōt oīno nescire se. Que dum se
nescientē scit: se vtiq̄ scit. Si aut̄ se nescientē
nesciat. nō se querit vt sciat: Quapropter eo
ip̄o quo se querit. magis se. sibi notā q̄ ignotā
esse cōuincit. Nouit em̄ se querentē atq̄ nesci-
entē: dū se querit vt nouerit. Quid ergo dice-
mus. An qd̄ ex pte se nouit: ex pte non nouit.
Sed absurdū est dicere: nō eam totā scire qd̄
scit. Non dico totū scit: s̄ qd̄ scit: totā scit. Lū
itaq̄ aliquid de se scit: qd̄ nisi tota nō pōt. totā
se scit. Scit aut̄ se aliqd̄ scientē. nec pōt quicq̄
scire nisi tota. Scit se igitur totā: Deinde qd̄
eius ei tam notū est q̄ se viuere.

De proprijs mentis que non potest igno-
rare. *Capitulum III.*

Non pōt aut̄ z mens esse z nō viuere z
n̄ q̄n̄ habet etiā amplius vt intelligat
Itam z anime bestiarum viuunt: sed
non intelligunt. Sicut ergo mens tota mens
est. sic tota viuunt. Nouit aut̄ viuere se. Totam
se igitur nouit. Postremo cū se nosse mens q̄-
rit: mentē se esse iā nouit. alioquin vtrū se que-
rat ignorat: z aliud p alio forsitan querat. Si
eri em̄ pōt vt ip̄a nō sit mens. atq̄ ita dum mē-
tem nosse querit: non seipam querat. Qua-
propter qm̄ cum querit mens quid sit. mens.
nouit qd̄ se querat. pfecto nouit quod ipsa sit
mens: porro si hoc in se nouit quod mens est.
z tota mens est. totam se nouit. Sed ecce nō
se nouerit esse mētem: cum aut̄ se querit. hoc
tantū modo nouerit quod se querat. Potest
em̄ etiam sic aliud p alio querere. si hoc nescit
vt autē non querat aliud pro alio. pculdubio
nouit quid querat. At si nouit quid querat: z
seipam querit. seipm̄ vtiq̄ nouit. Quid ergo

adhuc q̄rit: q̄ si ex pte se nouit: ex parte at̄ ad-
huc q̄rit: non seipam: sed pte suā querit. Lum
em̄ ea ip̄a dicit. Deinde qz nouit nō dū se a se
inuentā totā: nouit q̄nta sit tota. Atq̄ ita q̄rit
qd̄ deest. quēadmodū solemus q̄rere vt veni-
at in mentez qd̄ excidit: nec tñ penitus exci-
dit: qz pōt recognosci cū venerit hoc eē qd̄ q̄-
rebat. Sed quō mens veniat in mentē quasi
possit mens in mente non esse: huc accedit qz
si parte inuēta nō se totā querit. tñ tota se q̄rit.
Tota ergo sibi p̄sto est: z quid adhuc querat
non est: hoc em̄ deest quod querit: nō illa que
querit. Lum itaq̄ tota se querit nihil eius de-
est. Aut si non tota se querit. sed pars que in-
uenta est. querit partem que non dum inuen-
ta est. Non se q̄ mens q̄rit cuius se nulla pars
querit: pars em̄ que inuenta est: nō se querit.
pars autem que nondum inuenta est: nec ip̄a
se querit: quoniam ab ea que iam inuenta
est parte non queritur. Quocirca quia nec to-
ta se mens querit: nec pars eius vlla se querit
se: mens omnino nō querit.

In quo mens nosse se debeat: z a quib⁹ ab-
stinere ne eis quasi proprijs delectetur atq̄
se minus nouerit. *La. V.*

Quid ergo ei p̄ceptum est: vt seipam
cognoscat: credo vt seipm̄ cogitet: z
fm̄ naturā suam viuat: id ē vt fm̄ na-
turā suam ordinari appetat: sub eo scz cui sub-
denda est: supra ea quib⁹ p̄ponēda est: sub illo
a quo regi debet: supra ea que regere debet.
Abulta em̄ p cupiditatē prauā tanq̄ sui sit ob-
lita: sic agit. Videt em̄ qd̄ intrinsecus pul-
cra: in prestantiori natura que deus est. Et cū
instare debeat vt eis fruatur: volens ea sibi tri-
buere: z non ex illo: similis illius: sed ex seip̄sa
esse quod ille est: auertitur ab eo: moueturq̄
z labitur in minus z minus: quod putat am-
plius z amplius: quia nec ipsa sibi: nec ei quic-
q̄ sufficit recedenti ab illo qui solus sufficit.
Ideoq̄ per egestatem ac difficultatem sit ni-
mis intenta in actiones suas: z inquietas de-
lectationes quas per eas colligit: atq̄ ita cus-
piditati acquirendi noticias ex his que foris
sunt: quorum cognitum genus amat: z sentit
amitti posse: nisi impensa cura tenet tenean-
tur perditq̄ securitatem: tantoq̄ seip̄sam mi-
nus cogitat: quāt o magis segura est: q̄ se non
possit amittere. Ita cum aliud sit nō se nosse:
aliud nō se cogitare. Neq̄ em̄ multaz doctri-
naz peritū: ignorare grāmaticā dicimus. cū
eā nō cogitat: qz de medicina arte tunc cogi-
tat. Lū ergo aliud sit nō se nosse: z aliud se co-
gitare: tanta vis est amoris. vt ea que cum

amore diu cogitauerit. eisq; cure glutino in-
 hererit. attrahat secū etiā cū ad se cogitandā
 quodāmodo redit. Et q; illa corpora sunt que fo-
 ria per sensus carnis adamauit. eozq; diutur-
 na quadā familiaritate implicata est. nec secū
 pōt introsum tanq; in regiōe incorporee na-
 ture ipa corpa inferre. imagines eorum con-
 uoluit et rapit. factus in semetipā: de semetipā
 Dat em̄ eis for: mādīs quiddam substātie sue:
 seruat autē aliquid: quo libere de specie taliuz
 imaginum iudicet: et hoc est magis mens. id
 est rōalis intelligentia. que seruat vt iudicet
 Nam illas anime ptes que corpoz similitudini-
 bus informantur. etiam cum bestijs nos cō-
 munia habere sentimus.

In quib⁹ mēs in se cogitans possit errare.

Capitulum. VI.

e Rat autē mēs: cū se istis imaginibus
 tāto amore pūgit: vt etiā se eē aliqd
 hmōi existimet. Ita ei pformā eis quodāmo
 nō id existendo sed putando. nō quo se imagi-
 nem putet. s; oīno illud ipm cui⁹ imaginē secū
 habet. Eliget quippe in ea iudiciū discernēdi
 corpus qd foris relinquit ab imagine. quā de
 illo secū gerit. nisi cū ita exprimunt eedē ima-
 gines tanq; foris sentiant: nō intus cogitetur
 sicut dormientib⁹: aut furentibus: aut in aliq
 extasi accedere solet.

De opinionibus eoz qui mentē aliqd pci-
 puū corporis esse senserūt. Capitulum. VII.

Uim itaq; se tale aliqd putat. corp⁹

e esse se putat: Et q; sibi bñ conscia est
 principat⁹ sui quo corpus regit. hic

factū est vt quidā quererent qd corpis āplius
 valeret in corpe: et hoc esse mentē. vel oīno to-
 tā aiām existimarēt vt empedocles et ericates
 opinati sūt. Itaq; alij sanguinē: alij cerebruz
 alij cor: nō sic scriptura dicit. *Confitebor tibi dñe*
in toto corde meo. Et diliges dñm deū tuum
ex toto corde tuo. Hoc. n. abutendo vel trans-
ferēdo vocabulo dicitur a corpe ad animū: s; ipam
oīno pteculā corpis quā in viscerib⁹ dilaniatis
videm⁹. eā eē putauerūt. Alij ex minutissimis
indiuuisib⁹ corpusculis q̄s atomos dicūt. cō-
currentib⁹ in se atq; coherentib⁹. eā p̄fici cre-
diderūt. Alij aerē. alij ignē. substātiā ei⁹ esse
dixerūt. Alij eā nullā esse substātiā. quia nisi
corpus: nullā substātiā poterāt cogitare. et
eā corpus esse nō inueniebāt. sed ipam tempe-
rationē corpis nr̄i vel cōpageni primordioruz
quib⁹ ista caro tāq; p̄nectit. eē opinati sunt eo
q; oēs. eā mortālē esse senserūt: q; siue corpus
esset: siue aliqua cōpositio corporis. nō posset
vtiq; immortaliter p̄manere. Qui vero ei⁹ sub

Ps. 9. 137.
 Deut. 6.

stantiā vitā quandā nequaq; corporeā. qñ qdē
 vitā. oē viuū corpus animantē ac viuificantē
 esse reperiūt. cōsequenter et immortalē. q; vite
 carere vitā nō pōt. vt quisq; potuit. pbare cō-
 nati sunt. Nā de quinto illo nescio: quo corpe-
 qd notissimis q̄ttuo: hui⁹ mūdi elementis q;
 dā pūgentes. hinc aiām esse dixerūt. hoc lo-
 co diu differendū nō puto. Aut em̄ hoc vocāt
 corpus qd nos. cui⁹ in lacū spacio p̄ toto mi-
 nor est. et in illis annumerādi sunt q; mētē cor-
 poreā esse crediderūt: Aut si vel oēm substan-
 tiam: vel oēm mutabilē substātiā corpus ap-
 pellant. cū sciant nō oē locoz spacijs aliqua lō-
 gitudine vel latitudine et altitudine cōtineri
 nō cū eis de vocabuli questione pugnandū ē.
 In his oib⁹ sentētijs q̄sq; videt mētē naturā
 et substātiā et nō eē corporeā. i. nō minore sui
 pte min⁹ occupare loci spaciū. mai⁹ q; maiore
 sit oportet videat eas q; opinant⁹ eē corporeas
 nō ob hoc errare qd mens desit eoz noticie. s;
 qd adiūgūt ea. sine quibus nullā p̄t cogitare
 naturā. Sine phantasijs em̄ corpm quicquid
 vili fuerint cogitare. nihil oīno eē arbitrāt. iō
 q; nō se tanq; sibi desit mens requirat. Quid
 em̄ tā cognitōi adest. q; id qd menti adest. aut
 qd tā mētē adest. q; ipa mens. Uim et ipa q; ap-
 pellat inuentio. si verbi originē retractemus
 qd aliud resonat. nisi q; inuenire est in id ve-
 nire qd querit. Propterea q; qñ vltro in mētē
 veniūt. nō vltate dicunt inuēta. q̄uis cogiti-
 ta dici possint. q; nō in ea q̄rendo tendebam⁹
 vt in ea veniremus: hoc est ea inueniremus.
 Quapropter sicut ea que oculis aut vllō alio
 corpis sensu requirunt. ipa mens querit. ipa
 em̄ etiā sensū carnis intendit. tūc aut inuenit
 cū in ea q; requirunt id est sensus venit. Sic
 alia que non corporeo sensu internuncio. sed
 p seipam nosse debet cū in ea venit. inuenit:
 Aut in supiore substātiā. i. in deo: aut in cete-
 ris aiē partibus sicut de ipis imaginibus cor-
 poz cum iudicat. intus em̄ in aiā eas inuenit
 per corpus impressas

Quis mens nosse se cupiēs nihil eoz d se cor-
 poreū debeat cogitare.

Capitulum. VIII.

Uim seipam quemadmodum que-

e rat et inueniat. mirabilis questio est
 q; tēdat. vt q̄rat. aut veniat: vt inue-
 niat. Quid em̄ tam in mente q; mēs est. Sed
 quia in his est que cum amore cogitat. sensibi-
 libus aut: id est corporalibus cū amore affue-
 facta est. nō valet sine imaginibus eorum eē
 in semetipā. hinc ei obort⁹ erroris dedecus-
 dum rerum sensarum imagines se cernere.

Liber

a se non potest: ut se sola videat. Obferunt enim mirabiliter glutino amoris: et hec est eius immundicia: quoniam dum se solē nititur cogitare. h se putat esse sine quo se non potest cogitare. Cum igitur ei precipitur ut seipam cognoscat: non se tanquam sibi detracta sit querat: sed id quod sibi addidit detrahat. Interior est enim ipsa: non solum quod ista sensibilia que manifeste foris sunt. sed etiam quod imagines eorum que in parte quadam sunt anime. quam habent et bestie: quibus intelligentia careant que mentis est propria. Cum ergo sit mens interior quodam modo exit a semetipsa. cum in hec quasi vestigia multarum intentionum exierit amoris affectum. Que vestigia tanquam imprimuntur memorie: quoniam hec que foris sunt corporalia sentiuntur: ut etiam cum absunt ista: preesto sint tamen imagines eorum cogitantibus. Cognoscat ergo semetipsam: nec quasi absentem se querat: sed intentionem voluntatis qua palia vagabatur statuat in seipam: et se cogitet. Ita videbit quod nunquam se non amauerit: nunquam nescierit: Sed aliud secum amando cum eo se confudit et concrevit quodammodo: atque ita dum sicut unum diuersa complectitur: unum putauit esse que diuersa sunt.

Quo mens cognoscit seipam. Cap. IX.

Quoniam itaque velut absentem se querat cernere: si potest se curet discernere. Nec se quasi non noxat cognoscat. sed ab eo quod alterum nouit dinoscat. Ipse enim quod audit: cognosce. teipam. quomodo agere curabit si nescit. aut quod sit cognosce. aut quod sit teipsam. Si autem utrumque nouit: nouit seipam. quia ita si dormienti. cognosce teipam. sicut dormiens. cognosce cherubin aut seraphin. De absentibus ei illis credimus: si quod celestes quedam potestates esse predicant. Nec sicut dormiens cognosce voluntatem illius hominis. quoniam nobis nec ad sentiendum ulla modo. nec ad intelligendum preesto est. nisi corporalibus signis editis. et hoc ita ut magis credamus quam intelligamus: Nec ita ut dormiens homini. vide faciem tuam. quod nisi in speculo fieri non potest. Ita et ipsa nostra facies absens ab aspectu nostro est. quia non ibi est. quod ille dirigi potest. Sed cum dormiens menti. Cognosce teipam. eo ictu quod intelligit quod dictum est. teipam. cognoscit seipam. nec ob aliud quam eo quod sibi presens est. Si autem quod dictum est non intelligit: non utique facit. h igitur ei precipitur ut faciat. quod cum ipsum preceptum intelligit. facit. Non ergo adiungat aliud ad id quod seipam cognoscit. cum audit ut seipam cognoscat. Lerte enim nouit sibi dici. sibi scilicet que est. et uiuit. et intelligit. Sed est et cadaver. uiuit et pecus. intelligit autem nec cadaver nec pecus. Sicut ergo sese esse et uiuere scit. quomodo est et uiuit intelligentia.

Quo mens nosse se cupiens nihil eorum de se opinari deat de quibus scit esse dubitandum. Ca. X.

Utrum ergo: uerbigra: mens aere se putat. aere intelligere putat. Se tamen intelligere scit. aere autem se esse non scit. sed putat. Se cernat quod putat. cernat quod scit. hoc ei remaneat. Utrum ne illi quidem dubitauerunt. quod aliud atque aliud corpus esse mentem putauerunt. Nec enim omnis mens aere se esse existimat. h alie igne: alie cerebrum. alieque aliud corpus. et aliud alie. sic supra commemorauimus. omnes tamen se intelligere nouerunt et esse et uiuere. Sed intelligere ad id quod intelligunt referunt. esse autem et uiuere ad seipam. Et nulli est dubium. nec quod uiuere quod non sit. Ergo consequenter et esse et uiuere id quod intelligit. non sicuti est cadaver quod non uiuit. nec sicuti uiuit anima quod non intelligit: sed proprio quodam eodemque instantiore modo. Inter uelle se sciunt. nec hoc posse queque qui non sit et quod non uiuat pariter sciunt. Interque ipsam voluntatem referunt ad aliquid quod ea voluntate uolunt. Ademinisse etiam se sciunt. simulque sciunt quod nemo meminisset nisi esset ac uiueret. Sed ipsam memoriam referimus ad aliquid quod ea meminimus. Duobus igitur horum trium memoria et intelligentia multarum rerum noticia atque scientia continentur. Voluntas autem adest. per quam fruamur eis vel utamur. Fruimur enim cognitibus. in quibus uoluntas ipsis propter seipsa delectata conuiescit. utimur uero eis que ad illud referimus quo fruendum est. Nec est alia uita hominum uitiosa atque culpabilis. quam male utens et male fruens. De qua re non est nunc disserendi locus. Sed quoniam de natura mentis agitur. remoueamus a consideratione nostra omnes noticias que capiuntur extrinsecus per sensus corporis. et ea que possumus omnes mentes de seipsis nosse. certaque esse diligentius attendamus. Utrum enim aeris sit uis uiuendi. reminiscendi. intelligendi. uolendi cogitandi. sciendi. iudicandi. An igitur. an cerebri. an sanguinis. an athomorum. an preter uisitata quattuor elementa. quinti nescio cuius corporis. an ipsius carnis nostre compago. uel temperamentum hec efficere valeat. dubitauerunt homines. et alius hoc. alius aliud affirmare conatus est. Uiuere se tamen et meminisse. et intelligere. et uelle. et cogitare. et scire. et iudicare quis dubitet. Quoniam quidem etiam si dubitat uiuit. si dubitat unde dubitet meminit. si dubitat dubitare se intelligit. si dubitat certus esse uult. si dubitat cogitat. si dubitat scit se nescire. si dubitat iudicat non se temere consentire oportere. Quisquis igitur aliunde dubitat

de his oibus dubitare non debet: que si non essent: de vlla re dubitare nō posset. Ite oīa q̄ vel corpus vel cōpositionē seu r̄pationē corp̄oris esse mentē putāt: in subiecto esse volūt videri: vt substātia sit aer: vel ignis siue aliqd̄ aliud corpus: qd̄ mētē putāt. Intelligentia x̄o ita insit huic corp̄i: sicut qualitas eius: vt illud subiectū sit: hec in subiecto: subiectū sc̄z mēs quā corpus esse arbitrant: in subiecto aut̄ intelligentia: siue qd̄ aliud eoz̄ que certa nobis esse cōmemorauimus. Iuxta opinant̄ etiā illi qui mentē ip̄am negāt esse corpus: sed cōpaginē aut r̄mpationē corp̄is. Hoc em̄ interest: q̄ illi mentē ip̄am dicunt esse substantiam in quo subiecto sit intelligentia. Isti aut̄ ip̄am mentē in subiecto esse dicūt corp̄e sc̄z cui⁹ cōpositio vel r̄mpatio est. Cū p̄sequenter etiā intelligentiā quid aliud q̄ in eodez̄ subiecto corp̄e existimāt: Qui oēs nō aduertūt mētē nō esse etiā cū querit se: sicut tā ostendim⁹. Nullo mō aut̄ recte dicūt sciri aliqua res: duz̄ ei⁹ ignorat̄ s̄ba. Quapropt̄ cū se mens nouit s̄bam suā nouit: et cū de se certa est: de s̄ba sua certa est. Certa est aut̄ de se: sicut quincūt ea que supra dicta sunt. Nec oīno certa est: vtz̄ aer an ignis sit: an aliqd̄ corpus: v̄ aliqd̄ corp̄oris. Nō est igit̄ aliqd̄ eoz̄. Totūq̄ illud qd̄ se iubet vt nouerit: ad hoc p̄tinet vt certa sit nō se esse aliqd̄ eoz̄ de quib⁹ incerta est: idq̄ solū esse se certa sit: qd̄ solum esse se certa est. Sic em̄ cogitat ignē aut aerē: et quicqd̄ aliud corp̄is cogitat. Necq̄ v̄llo mō fieri possz̄ vt ita cogitaret id qd̄ ip̄a est: quēadmodū cogitat id qd̄ ip̄a nō est. Per phantasiā quippe imaginariā cogitat hec oīa: siue ignē: siue aerē: siue illud: siue illud corpus: partēue v̄llā: siue cōpaginē r̄mpationēq̄ corp̄is: nec vtiq̄ ista oīa: sed aliqd̄ hoz̄ esse d̄r. Si qd̄ aut̄ hoz̄ esset: aliter id q̄ cetera cogitaret: v̄n sc̄z p̄ imaginabile figmentū: sicut cogitant̄ absentia: q̄ sensu corp̄is tacta sunt: siue oīno ip̄a: siue eiusdē generis aliqua: sed quadā interiore: nō similita: s̄ vera p̄ntia. Non em̄ quicq̄ illi est se ip̄a p̄senti⁹: sicut cogitat viuere se et meminisse et intelligere et velle se. Nouit em̄ h̄ in se: nec imaginat̄ quasi extra se illa sensu tetigerit: sicut corp̄alia queq̄ tangunt. Ex quoz̄ cogitationibus si nihil sibi assignat: vt tale aliqd̄ se esse putet: quicquid ei de se remanet: hoc solum ip̄sa est.

De memoria: intelligentia et voluntate in quibus mens habet in se quandam imaginē diuine trinitatis

Capitulum XI

Emotis igitur paulisper ceteris: q̄z mens de se ip̄a certa est: tria h̄ poris: simū cōsiderata tractemus: memoriā: intelligentiā: volūtatem. In his em̄ trib⁹ inspicī solent etiā ingenia puuloz̄ cuiusmodi p̄ferant indolem. Quāto quippe renacius et facilius puer meminit: q̄toq̄ acutius intelligit et studet ardentius: tanto est laudabilior ingenij. Cū x̄o de cuiusq̄ doctrina queritur nō q̄ta firmitate ac facilitate meminerit: vel q̄to acumine intelligat: s̄ qd̄ meminerit et qd̄ intelligat q̄rit. Et q̄ nō tm̄ q̄ doctus sit considerat̄ laudabilis animus: s̄ etiā q̄ bonus. nō tm̄ qd̄ meminerit et qd̄ intelligat: verū etiā qd̄ velit attendit: nō q̄ta flagrātia velit: s̄ qd̄ velit p̄us: deinde q̄tū velit. Tūc em̄ laudandus est animus vehemēter amans: cū id qd̄ amat vehemēter amandū ē. Cū ḡ dicunt̄ h̄ tria: ingenij: doctrina: vsus. Primū hoz̄ p̄siderat̄ in illi tribus qd̄ possit q̄sq̄ memoria et intelligentia et volūtate. Secundū eoz̄ p̄siderat̄ qd̄ habeat q̄s memoria: et intelligentia: quo studiosa volūtate puenerit. Jam vero vsus tertiusi voluntate est p̄tractate illa q̄ in memoria et intelligentia p̄tinent: siue ad aliqd̄ ea referat: siue eoz̄ sine delectata p̄quiescat. Ulti em̄ est assumere aliqd̄ in facultatē volūtatis: vt autem dicūt qd̄ in vsu venerit: ad id qd̄ amas obtinendū referre: si tm̄ amandū est. Frui est eniz̄ amore inherere alicui rei p̄pter se ip̄am: frui est aut̄ vt cū gaudio nō adhuc spei: s̄ iam rei. Proinde oīs q̄ fruitur vtitur: assumit em̄ aliquid in facultatē volūtatis cū sine delectationis. Nō aut̄ oīs qui vtit̄: fruitur: s̄ id qd̄ in facultatem volūtatis assumit: nō p̄pter illd̄ ip̄am: s̄ p̄pter aliud appetit. Hec igitur tria: memoria intelligentia volūtatis: qm̄ non sunt tres vite s̄ vna vita: nec tres mentes sed vna mēs cōsequēter vtiq̄ nec tres sube sunt: s̄ vna substantia. Memoria quippe q̄ vita et mēs et substantia dicūt ad se ip̄am dicūt. Vero memoria dicūt: ad aliqd̄ relatiue d̄r. Hoc de intelligentia q̄ et de volūtate dixerim. Et intelligentia quippe et voluntas: ad aliquid dicunt̄. Vita ē autem vna queq̄ ad se ip̄am et mēs et essentia. Quo circa tria hec eo sunt vnum: quo vna vita: vna mens: vna essentia. Et quicquid aliqd̄ ad se ip̄a singula dicuntur: etiam simul nō pluraliter sed singulariter dicūtur. Eo vero tria quo ad se inuicem referuntur: que si equalia non essent: non solum singula singulis sed etiam omnibus singula: non vtiq̄ se inuicem capiunt. Nec enim tantum a singulis singula verum etiam a singulis omnia capiunt. Hec

Liber

mini enim me habere memoriā et intelligētiā et voluntatē. et intelligo me intelligere et velle atque meminisse: et volo me velle. et meminisse et intelligere. totaque meā memoriā et intelligētiā et voluntatē simul memini. Quod enim memorie mee non memini: non est in memoria mea. Nihil autem tam in memoria: quam ipsa memoria est. Totā igitur memini. Item quicquid intelligo intelligere me scio: et scio me velle quicquid volo. Quicquid autem scio memini. Totaque igitur intelligētiā. totaque voluntatē meā memini. Sic cum hec tria intelligo. tota simul intelligo. Neque enim quicquid intelligibilium non intelligo nisi quod ignoro. Quod autem ignoro: nec memini nec volo. Quicquid itaque intelligibilium non intelligo: sequentem etiam non memini nec volo. Quicquid autem intelligibilium memini et volo: sequenter intelligo. Voluntas etiam mea totā intelligentiā totaque memoriā meam capit dum toto vtor quod intelligo et memini. Quapropter quoniam inuicem a singulis et tota omnia capiunt: equalia sunt tota si ngula totis singulis: et tota singula simul omnibus totis. et hec tria unum: vna vita: vna mens vna essentia.

De querenda imagine trinitatis etiam in his que aia ex corpis sensib' accipit. La. XII. An ne igitur ascendendum est qualibuscūque intentionis viribus ad illam summā et altissimā essentia: cuius impar imago est humana mens sicut in imago: an ad huc eadem tria distinctius declaranda sunt in aia pilla que extrinsecus sensu corpis capimus: vbi trilateraliter imprimuntur reze corporearum noticia. Ad hanc tem que ipam in memoria et intelligētia et voluntate suimet ipsius talē repiebamus: ut quoniam ipse nosse semper se ipsam velle apprehendebat simul etiam ipse sui meminisse: semper se ipsam intelligere et amare apprehenderet: quoniam non semper se cogitare discretā ab eis que non sunt quod ipsa est ac per hoc difficile in ea dinoscitur memoria sui et intelligentia sui. Quasi enim non sint hec duo: sed unum duobus vocabulis appellat: sic apparet in ea re vbi valde ista coniuncta sunt: et aliud alio nullo procedit tempore: amorque ipse non ita sentitur esse: cum cum non prodit indigentia: quoniam am non semper presto est quod amat. Quapropter etiam tardioribus diluiscere hec potest duz ea tractant: que ad animū tempore accedunt: et que ille trilateraliter accidunt cum meminit quod antea non meminerat: et cum videt quod antea non videbat: et cum amat quod antea non amabat. Sed aliud hec tractatio iam poscit exordium: propter huius libelli modum.

Explicit liber decimus.

Incipiunt capitula libri undecimi.

- i De imagine trinitatis etiam in eo quod imago dei non est: id est in homine exterioriore querenda.
- ii De visibili et vidente atque visione.
- iii De memoria qua visor imago retinet et intentione aie que in vtrūque occurrit.
- iiii De imaginibus quas cogitationis actus intuetur in phantasia quam memoria concepit.
- v De cogitationibus innoxijis et de his que ab actus recordationis abigende sunt.
- vi De fine voluntatis que agnoscit an recta: an prava cupiamus.
- vii De ea trinitate que iam non ex corpore neque ex corpis sensu: sed de memoria nascitur cogitantis.
- viii De multiplicationibus trinitatum que ex recordatione pariuntur.
- ix De in quolibet genere trinitatum voluntas nec parens inueniatur esse nec ples.
- x De facile sit cogitari fingere sibi eas species que non vidit ex earum recordatione que vidit.
- xi De mensura et numero et pondere que similitudo sit in memoria et visione et voluntate.

Incipit liber undecimus.

De imagine trinitatis etiam in eo quod imago dei non est: id est in homine exterioriore querenda.

Capitulum I.

Emini dubium est sicut interiorē hominem intelligētia: sic exteriorē sensu corpis perditum. Miramur igitur si possumus in hoc que exterioriore indagare qualecūque vestigiū trinitatis: non quia et ipse eodem modo sit imago dei. Manifesta est quippe apostolica sententia: que interiorē hominem renouari dei agnitione declarat sicut in imaginē eius que creauit eum: cum et alio loco dicat. Et si exterior: homo noster corrumpitur: sed interior renouatur de die in diē. In hoc ergo que corrumpitur: queramus quemadmodum possumus quandā trinitatis effigie: et si non expressiorē: tamen fortassis ad dinoscendum faciliore. Neque enim frustra: et iste homo dicitur: nisi quia inest ei nonnulla interioris similitudo: et illo ipso ordine conditionis nostre quomoxales atque carnales effecti sumus: facilius et quasi familiarius visibilia quam intelligibilia tractamus. Cum ista sint exterius: illa interiorius: et ista sensu corpis sentiamus: illa mente intelligamus: nosque ipsi animi non sensibiles simus: id est corpora: sed intelligibiles: quoniam vita sumus.

Colo. 3.

2. Cor. 4.

tñ vt dixi tanta facta est in corpibus consuetudo
 et ita in hec miro modo relabens foras se nra pie-
 cit intentio: vt cũ ab incerto corpore ablata fue-
 rit vt in spm mltō certiore ac stabiliore cog-
 nitione figat: refugiat ad ista: et ibi appetat req̄
 em vñ traxit infirmitatē. Cui⁹ egritudine cō-
 gruendū est: vt si qñ interiora spiritalia accō-
 modati⁹ distinguere atq; facili⁹ insinuare co-
 namur: de corpore exteriorib⁹ similitudinū
 documēta capiamus. Sensus igit̄ corpore exte-
 rior: hō p̄ditus sentit corpore: et iste sensus qđ fa-
 cile aduertitur quinquipertitus est: vidēdo:
 audiendo: olfaciendo: gustādo: tangēdo. Sz
 multū est et non necessariū vt omnes hos qñ
 qđ sensus id qđ querimus interrogem⁹. Qđ
 em nobis vnus eorū renunciat: etiam in ceteris
 valz. Itaq; potissimū testimonio vtamur
 oculoꝝ. Is em sensus corpore maxime excellit
 et est visioni mentis p̄ sui generis diuersitate
 vicinior.

De visibili et vidente atq; visione. La. II.

Um igitur aliquod corpus videm⁹

hec tria qđ facillimū est consideran-
 da sunt et dinoscēda. Primo ip̄a res

quā videmus siue lapidem siue aliquam flam-
 mam siue quid aliud qđ videri oculis potest.
 quod vtrūq; iam esse poterat: et anteq; videre
 tur. Deinde visio que non erat p̄usq; rem illā
 obiectam sensui sentiremus. Tertio qđ in ea
 re que videtur qđ diu videtur sensum detinet
 oculoꝝ: id animi intentio. In his igitur trib⁹
 non solum est manifesta distinctio: sed etiam
 discreta natura. Primum quippe illud corp⁹
 visibile longe alterius nature qđ sensus oculoꝝ
 rum quo sibi et incidente fit visio. Ip̄aq; vi-
 sio quid aliud qđ sensus ex ea re que sentit in-
 format⁹ apparet. q̄uis re visibili detracta nul-
 la sit: nec vlla omnino esse possit talis visio: si
 corpus non sit quod videtur et queat. Nullo mo-
 do tamen eiusdem substantie est corpus quo
 formatur sensus oculoꝝ: cum idez corpus vi-
 detur: et ip̄a forma que ab eodem imprimi⁹ sen-
 sui que visio vocatur. Corpus em visum i sua
 natura sepabile est. Sensus aut̄ qui iam erat
 in animante: etiam p̄usq; videret qđ vidē pos-
 set: cũ in aliquid visibile incurreret: vel visio
 que fit in sensu ex visibili corpore cũ iam cōiun-
 ctum est et videt. Sensus ergo vel visio: i sen-
 sus nō formatus extrinsecus: vel sensus for-
 matus extrinsec⁹: ad animantis naturā ptinet
 oīno aliā qđ ē illud corpus qđ vidēdo sentim⁹
 quo sensus nō ita format⁹ vt sensus sit: s; vt vi-
 sio sit. Nam sensus et ante obiectū rei visibilis
 nisi esset in nobis nō distarem⁹ a cecis: dum

nihil videmus: siue i tenebris: siue clausis lu-
 minib⁹. Hoc aut̄ distam⁹: qđ nobis inest et nō
 videntibus quo videre possim⁹ qđ sensus vo-
 cat: illis vō non inest. Hec aliunde nisi qđ eo
 carent: ceci appellant. Itēq; illa animi intentio
 que in ea re quā videmus sensum tenet atq;
 vtrūq; coniungit: non tñ ab ea re visibili natu-
 ra differt: qñ quidē iste anim⁹ illud corpus est
 sed ab ip̄o qđ sensu atq; visione qñ solius ani-
 mi est hec intentio. Sensus aut̄ oculoꝝ nō ob
 aliud sensus corpore dicitur: nisi qđ et ipsi oculi mem-
 bra sunt corpore: Et q̄uis nō sentiant corpus
 exanime: aīa tñ cōmixta corpore p̄ instrumentū
 sentit corpore: et idē instrumentū sensus vo-
 catur. Qui etiā passione corpore cuz quisq; ex-
 ceat intercept⁹ extinguit: cum idez maneat
 anim⁹: et eius intentio luminib⁹ amissis: cum
 non habet quidē sensum corpore que videndo
 extrinsec⁹ corpore adiūgat: atq; in eo viso figat
 aspectū: visu tñ ip̄o iudicet se adempto corpo-
 ris sensu: nec p̄ire potuisse: nec minui. Ad-
 net em quidā vidēdi appetit⁹ integer: siue id
 possit fieri: siue non possit. Hec igit̄ tria: corp⁹
 qđ videt: et ipsa visio: et que vtrūq; coniungit
 intentio: manifesta sunt ad dinoscendū: nō so-
 luz ppter ppria singuloꝝ: verū etiā ppter dif-
 ferentiā naturā. Atq; in his cum sensus nō
 pcedat ex corpore illo quod videt: sed ex corpore
 sentiētis animantis: cui aīa suo quodāz miro
 modo cōtempat: tñ ex corpore quod videt gignit
 visio: i sensus ip̄e format⁹: vt iam nō tñ sensus
 qđ etiā in tenebris esse integer p̄t: dum est in
 columitas oculoꝝ: sed etiā sensus informat⁹
 sit: qđ visio vocat. Signit⁹ g ex re visibili visio: s;
 nō ex sola: nisi assit et vidēs. Quocirca ex visi-
 bili et vidēte gignit visio: ita sane vt ex viden-
 te sit sensus oculoꝝ: et aspiciētis atq; intuen-
 tis intentio. Illa tñ informatio sensus: que vi-
 sio dicit a solo imprimat⁹ corpore qđ videt: i a re
 aliqua visibili: qđ detracta: nulla remanet for-
 ma que inerat sensui dū adesset illud qđ vide-
 bat. Sensus tñ ip̄e remanet qđ erat et priusq; ali-
 qđ sentiret: velut in aqua vestigiū tādū est:
 donec ip̄m corpus qđ imprimi⁹ inest: quo ab-
 lato nullū erit: cũ remaneat aqua que erat: et
 anteq; illā formā corpore capet. Ideoq; nō pos-
 sumus quidē dicere qđ sensum gignat res visi-
 bilis: gignit tñ formā velut similitudinē suam
 que fit in sensu: cum aliqd videndo sentimus
 Sed corpore formā qđ videmus: et formā qđ ab
 illa in sensu videntis fit p̄ eundē sensum non
 discernim⁹: qñ tanta coniunctio est: vt non pa-
 teat discernendi locus. Sed rōne colligimus
 nequa qđ nos potuisse sentire: nisi fieret in sen-
 h 2

Lolo. 3.
 2. Cor. 4.

Libe

su nostro aliqua similitudo conspecti corporis. Neque enim cum anulus cere impmitur: ideo nulla imago facta est quia non discernitur: nisi cum fuerit separata. Sed quoniam post ceram separata manet quod factum est ut videri possit: propterea facile persuadetur quod inerat iam cere forma impressa ex anulo: et quasi ab illa separet. Si autem liquido humori adingeret anulus: eo detracto nihil imaginis appareret. Nec ideo tamen discernere non deberet: fuisse in illo humore antequam detraheret: anuli formam factam ex anulo quod distinguenda est ab ea forma que in anulo est vnde ista facta est: quod detracto anulo non erit: quoniam illa in anulo maneat vnde ista facta est. Sic sensus oculorum non ideo non habet imaginem corporis quod videtur quod diu videtur quia eo detracto non remanet. Ac pro hoc tardioribus ingenijs difficillime persuaderi potest formari in sensu nostro imaginem rei visibilis cum eam videmus et eandem formam esse visionem. Sed qui forte aduerterit quod commemorabo: non ita in hac inquisitione laborabit: plerumque cum diu scule attenderimus queque luminaria: et inde oculos clauserimus: quasi desistant in conspectu quidem lucidi colores varie sese commutantes: et minus minusque fulgentes donec omnino desistant. Quas intelligendum est reliquias esse forme illius que facta erat in sensu: cum corpus lucidum videretur paulatimque et quodammodo gradatim deficiendo variari. Nam et insertarum fenestrarum cancelli: si eos forte intuebamur: sepe in illis apparere coloribus ut manifestum sit hanc affectionem nostro sensui ex ea re que videbatur impressam. Erat etiam cum videremur et illa erat clarior et expressior: sed multum coniuncta cum specie rei eius que cernebatur ut discerni omnino non posset et ipsa erat visio. Quinetiam cum lucerne flammula modo quodam diuaticatis radijs oculorum quasi geminas: due visiones sunt: cum sit res vna que videtur. Sigillatim quippe afficiuntur idem radij de oculo suo quique emicantes: dum non sinunt illud corpus intuendum pariter coniuncteque concurrere ut vnus fiat ex utroque conuoluit. Et ideo si vnum oculum clauserimus non geminum ignem: sicuti est vnum videbimus. Cur autem sinistro clauso illa species desinet videri que ad dextrum erat: vicissimque dextro clauso illa intermorietur que ad sinistrum erat: et longum est et rei presentium non necessarium modo querere atque differere. Quod enim ad susceptam quodammodo satis est: nisi fieret in sensu nostro quedam imago simillima rei eius quam cernimus: non enim oculorum numero flammule species geminare: eum quidem cernendi modus adhibitus fuerit: qui possit concurrere separare radiorum. Ex vno quippe oculo quod

libet modo deducto aut impresso aut intorto si alter clausus est dupliciter videri aliquid quod sit vnum nullo pacto potest. Que cum ita sint tria hec queuis diuersa natura quemadmodum in quandam vnitatem contemperentur meminere mus: id est species corporis que videtur et impressa eius imago sensui quod est visio: sensus formatus et voluntas animi que rei sensibili sensum admouet: in eorum ipsa visione tenet. Horum primum: id est res ipsa visibilis non pertinet ad animantis naturam: nisi cum corpus nostrum cernimus. Alterum autem ita pertinet ut et in corpore fiat: et pro corpore in anima: sit enim in sensu qui neque sine corpore est: neque sine animo. Tertium vero solus anime est: quia voluntas est. Cum igitur horum trium tam diuersae substantie sint: tamen in tantam coeunt vnitatem: ut duo priora vix intercedente iudice ratione discerni valeant: spes videlicet corporis quod videtur: et imago eius que fit in sensu: id est visio. Voluntas autem tantam vim habet copulandi hec duo: ut et sensum formandum admoueat ei rei que cernitur: et in ea formatum teneat. Et si tanta violenta est ut possit vocari amor: aut cupiditas: aut libido: etiam ceterum corpus animantis vehementer afficit. Et vbi non resistit pigrior duriorque materies: in similem speciem coloremque commutat licet videre corpusculum chameleontis: ad colores quos videt facillima conversione variari. Aliorum autem animalium quia non est ad conuersionem facilis corpulentia: fetus plerumque perdunt libidines matrum cum quid magna delectatione conspexerit. Quod enim teneriora atque: ut ita dixerim: formabiliora sunt primordia seminum: tam efficaciter et capaciter sequuntur intentionem materne anime: et que in ea facta est phantasiam pro corpore quod cupide aspexit. Sunt exempla que copiose commemorari possint: sed vnum sufficit de fidelissimis libris: quo dicitur Job. vi. Beñ. 30 oues et capre varios coloribus parerent superponendo eis varia virgulta in cannalibus aquarum: que potantes intuerentur eo tempore quo conceperant. Sed anima rationalis deformiter viuit: cum secundum trinitatem exterioris hominis viuit: id est cum ea que forinsecus sensum corporis format: non laudabilem voluntatem qua hec ad utile aliquid referat: sed turpem cupiditatem qua his inherescat accommodat.

De memoria que visorum imago retinetur: et intentione anime que in utroque currit. La. III. q.
 Etiam detracta specie corporis que corporaliter sentiebatur: remanet in memoria similitudo eius quo rursus voluntas

conuertat acie vt inde forme intrinsec: sicut ex corpe obiecto sensibili sensus extrinsecus formabat. Atq; ita sit illa trinitas ex memoria et interna visione: et que vtrunq; copulat voluntate: que tria cum in vnu cogunt: ab ipso coactu cogitatio dicitur. Nec iam in his tribus diuersa sba est. Neq; enim aut corpus illud sensibile ibi est quod omnino discretum est ab animantis natura: aut sensus corporis ibi format vt fiat visio: aut ipsa voluntas id agit vt formandum sensu sensibili corpi admoueat eoque formatum destineat. Sed per illa specie corporis que videbat extrinsecus succedit memoria retinens illam speciem quam per corporis sensum comobibit anima: perque illa visione que foris erat cum sensus ex corpe visibili format: succedit interius similis visio: cum ex eo quod memoria tenet: format acies animi et absentia corpa cogitant. Voluntasque ipsa quod foris corpi obiecto formandum sensum admouebat: formatumque iungebat: sic acie recordantis animi peruertit ad memoriam: vt ex eo quod illa retinuit ista format: et sic in cogitatione similis visio. Sicut autem ratione discernebat species visibilis qua sensus corporis formabat: et eius similitudo que fiebat in sensu formato vt esset visio: alioquin ita erant iuncte: vt omnino vna eademque putaret: sic illa phantasia cum animo cogitans speciem visibilis corporis: cum potest ex corporis similitudine: quam memoria tenet: et ea que inde format in acie recordantis animi: tunc sic vna et singularis apparet: vt duo quedam esse non inueniant nisi iudicante ratione: qua intelligimus aliud esse illud quod in memoria manet: etiam cum aliunde cogitamus et aliud fieri cum recordamur. id ad memoriam redimus: et illic inuenimus eadem speciem. Que si iam ibi non esset: ita oblitos nos esse diceremus vt omnino recolere non possemus. Si autem acies recordantis non format ex ea re que erat in memoria nullo modo fieret visio cogitantis. Sed vtriusque coniunctio. id est eius quam memoria tenet: et eius que inde exprimit: vt format acies recordantis: que simillime sunt: veluti vna facit apparere. Cum autem cogitantis acies auersa inde fuerit: atque id quod in memoria cernebat destiterit intueri: nihil forme que impressa erat in eadem acie remanebit. Atque inde formabit: que rursus pulsa fuerit: vt alia cogitatio fiat. Absque tamen illud quod reliquit in memoria: quo rursus cum id recordamur peruertat et peruersa format atque vna cum eo fiat vnde formatur

De imaginibus quas cogitationis acies tue in phantasia quam memoria percipit. La. III
 Voluntas vero illa que hac atque illac fert et refert acie formandam iun-

gitque formatam. si ad interiorē phantasia tota perfluxerit: atque a presentia corporum que circumiacet sensibus atque ab ipsis sensibus corporis: animi aciem omnino auerterit: atque ad eam que interius cernitur imaginem pernitentem conuerterit: tanta offendit similitudo speciei corporalis expressa ex memoria: vt nec ipsa ratio discernere sinat: vtriusque foris corpus ipsum videat: an intus tale aliquid cogitet. Nam interdum homines nimia cogitatione rerum visibilium vel illecti vel territi: etiam eiusmodi repete voces ediderunt: quasi reuera in medijs talibus actionibus siue passionibus versarentur. Et memini me a quodam audisse quod tam expressam et quasi solidam speciem feminei corporis in cogitando carnes soleret: vt ei se quasi misceri sentiens: etiam genitalibus flueret. Tamen habet virum animam in corpore suo: et tamen valet ad indumentum qualitatem vertendam atque mutandam quod homo afficiat indutus que coheret indumento suo. Ex eodem genere affectionis etiam illud est quod in somnis per imagines illudimur. Sed plurimum differt vtriusque sopitis sensibus corporis: sicuti sunt dormientium aut ab interiori copage turbatis: sicuti sunt furentium: aut alio quodam modo alienatis: sicuti diuinantium vel prophetantium: animi interiori quadam necessitate incurrat in eas que occurrunt imagines siue ex memoria: siue alia aliquid occulta vi: per que quedam spirituales mixturas sunt spiritualis sbe: an scilicet sanis ac vigilantibus interdum pertingit: vt cogitatione occupata voluntas se auertat a sensibus atque ita format animi acie varijs imaginibus sensibilibus rerum: tanquam ipsa sensibilia sentiantur. Non tamen autem cum appetendo in talia voluntas intendit: sicut iste impressiones imaginum: sed etiam cum deuitandi et cauendi causa rapit animum in ea peruenenda que fugiat. Tamen non solum cupiendo: sed metuendo inferit vel sensus ipsis sensibilibus vel acies animi formatam imaginibus sensibilibus. Itaque aut metus aut cupiditas: quanto vehementior fuerit: tanto expressius format acies: siue sentiētis ex corpe quod in loco adiacet: siue cogitantis ex imagine corporis: que memoria continet. Quod ergo est ad corporis sensum aliquid corpus in loco: hoc est ad animi acie similitudo corporis in memoria. Et quod est aspiciētis visio: ad eam speciem corporis ex qua sensus format: hoc est visio cogitantis ad imaginem corporis in memoria constituta: ex qua format acies animi. Et quod est interiori voluntatis ad corpus visum: visionemque copulanda: vt fiat ibi quedam vnitastrium: quibus eorum sit diuersa natura: hoc est eadem voluntatis intentio ad copulandam imaginem corporis que est in memoria: et visionem cogitantis: id est formam quam cepit acies animi rediens

Sec. 30

Liber

ad memoriā vt fiat: et hic quedā vnitas ex tri-
bus nō iā nature diuersitate discretis. s̄ vni-
us eiusdēq; substantie: q; hoc totū intus est: et
totū vn̄ animus. Sicut autē cum forma et spe-
cies corpis interierit: non pōt ad eā volūtas
sensum reuocare cernētis. Ita cū imago quā
memoria gerit obliuione deleta est: nō erit q̄
animi acie formandā voluntas recordando
retorqueat.

De cogitationib⁹ innoxijs et de his que ab
acie recordatōis ābigende sunt. La. V.

Ed q; p̄ualet anim⁹ non solū oblita
verū etiā non sensa nec expta p̄fin-

gere ea que nō exciderūt augendo:
minuēdo: cōmutādo: et p̄ arbitrio cōponēdo
sepe imaginat̄ quasi ita aliqd sit: qd̄ aut scit: si
ita esse: aut nescit ita esse. In quo genere ca-
uendū est: ne aut mentiat̄ vt decipiat aut opi-
neē vt decipiat. Quib⁹ duob⁹ malis euitatis
nihil ei obsūt imaginata phāta smata: sic nihil
obsūt expta sensibilia: et retēta mēozit̄: si neq;
cupide appetant̄ si iuuāt: neq; turpit̄ fugiant̄:
si offendāt. Lū autē in his volūtas relictis me-
liozib⁹ auida volutat̄ imōda fit: atq; ita et cū as-
sūt p̄niciose: et cū absūt p̄nicios⁹ cogitat̄. Abda-
le itaq; viuif: et d̄formit̄ fm̄ trinitatē hois exte-
riori q; et illā trinitatē: q; h̄ iteri⁹ imagiet̄: ex-
teriora tñ imaginat̄ sensibiliū corpaliū q̄ vtē-
dox causa pepit. Nullus em̄ eis vti posset eti-
am bene: nisi sensaz̄ rez̄ imagines memoria
tenerent̄. Et nisi ps̄ maxima volūtat̄ in su-
periorib⁹ atq; interiorib⁹ habitet: eaq; ip̄a q̄
cōmodat̄ siue foris corpib⁹: siue int⁹ imagini-
bus eoz: nisi qcqd̄ in eis capit ad meliorē veri-
ozēq; vitā referat: atq; in eo sine cui⁹ intuitu
hagēda iudicat acq̄escat quid aliud facimus
nisi qd̄ nos apl̄s facere p̄hibet dicēs: Nolite
p̄formari huic seculo: quapropter nō ē ista tri-
nitas imago dei. Ex vltima q̄ppe. i. corpora cre-
atura qua supior est aia: in ip̄a aia fit p̄sensuz
corporis: nec tamē est oīno dissimilis. Quid
em̄ non p̄ suo genere ac pro suo modulo ha-
bet similitudinem dei: quando quidem deus
fecit oīa bona valde: nō ob aliud nisi quia ip̄-
se summe bonus est. Inquantuz ergo bonū
est quicquid est intantum scz̄ q̄uis longe di-
stantem: habet tamen nonnullam similitudi-
nem summi boni: et si naturalem vtiq; rectā et
ordinatā: si autē vitiosam: vtiq; turpem atq; p̄-
uersam. Nam et anime in ipsis peccatis suis:
non nisi quandam similitudinem dei: super-
ba et prepostera et (vt ita dicam) seruili liber-
tate sectantur. Ita nec primis parentib⁹ no-
stris persuaderi peccatum posset: nisi dicere-

Roz. 12.

Ecci. 39.

tur. Eritis sicut dii. Non sane oē quod in crea-
turis aliquo modo simile est deo: etiam eius
imago dicenda est: sed illa sola: qua superior
ipse solus est. Ea quippe de illo proorsus expri-
mitur inter quam et ipsuz nulla interiecta na-
tura est. Visionis igitur illius id est forme q̄
fit in sensu cernentis quasi parens est for-
ma corporis ex qua fit. Sed parens illa nō ve-
ra: vnde nec ista vera proles est. Neq; enim
omnino inde gignitur: quoniam aliud adhi-
betur corpori: vt ex illo formetur. id ē sensus
videntis. Quocirca id amare: alienari ē. Ita
q; voluntas que vtrunq; coniungit quasi pa-
rentem et quasi prolem: magis spiritalis est q̄
vtrūlibet illorum. Nam corpus illud quod cer-
nitur omnino spiritale non est. Visio vō q̄ fit
in sensu habz admixtū aliquid spiritale: quia
sine anima fieri non pōt. Sed nō totū ita est:
qm̄ ille qui formatur corporis sensus est. Vo-
luntas vero q̄ vtrunq; cōiungit: magis vt di-
xi spiritalis agnoscit̄: et ideo tanq; personam
spiritus insinuare incipit in illa trinitate. Sz̄
magis pertinet ad sensuz formatū q̄ ad illud
corpus vnde format̄. Sensus enim animan-
tis et voluntas anime est: non lapidis: aut ali-
cuius corporis qd̄ videtur. Non ergo ab illo
quasi parente p̄cedit. Sed nec ab ista quasi
ple: hoc est visioe ac forma q̄ in sensu est. Pri-
us em̄ q̄ visio fieret: iam erat voluntas: que
formandū sensum cernendo corpi admouit:
sed nōdū erat placituz. Quō em̄ placeret qd̄
nōdū erat visum? Placitū autē quieta volū-
tas est. Ideoq; nec quasi prolem visionis pos-
sumus dicere voluntatem: quia erat ante vi-
sionem: nec quasi parentem: q; non ex volū-
tate. s̄ ex viso corpe formata et expressa est: si-
nem fortasse voluntatis et requiē possum⁹ re-
cte dicere visionem: ad hoc dūtaxat vnū. s̄. vi-
dendū corpus. Neq; em̄ p̄pterea nihil aliud
volet: q; videt aliquid qd̄ volebat.

De fine volūtat̄ q̄ cognoscit̄ si recta an
praua cupiamus. Capitulum. VI.

On itaq; omnino ipsa voluntas ho-
minis cuius finis non est nisi beati-
tudo: s̄ ad hoc vnū itez. s̄. subiectuz
volūtas vidēdi finem non habet nisi visionē:
siue id referat ad aliud: siue nō referat. Si em̄
nō refert ad aliud visionē sed tantum voluit
vt videret: non est disputandū quō oīdat̄ fi-
nem voluntatis esse visionē manifestum est
em̄. Si autē refert ad aliud: vult vtiq; aliud:
nec iam vidēdi voluntas erit. Aut si vidē-
di: non hoc vidēdi scilicet subiectū sed aliud
tanq; si velit quisq; videre cicatricē: vt inde

Proii. 5.
Abat. 8.

Esa. 5.

doceat vulnus fuisse. Aut si velit videre fenestram: vt p fenestraz videat transeūtes. Omnes iste atq; alie tales volūrates: suos p prios fines habent qui referūtur ad finem illius volūratīs qua volumus beate viuere: z ad eā puenire vitam que non referat ad aliud: sed amanti p seipam sufficiat. Volūtas ergo vidēdi finem habet visionē z volūtas hanc rem vidēdi: finē habet huius rei visionē. Volūtas itaq; vidēdi cicatricē: finē suū expetit: hoc est visionē cicatricis: z ad eā vltra nō pnet. Volūtas em̄ pbandi vulnus fuisse alia volūtas est: q̄uis ex illa religet: cui? item finis est pbatio vulneris. Et volūtas vidēdi fenestrā: finē habet fenestre visionē. Altera est em̄ q̄ ex ista neccitur volūtas: p fenestram vidēdi transeūtes. cuius item finis est visio transeūtiū. Recte autē sunt volūrates omnes sibi met religate: si bona est illa quo cuncte referuntur: si autē praua est: prauē sunt oēs. Et iō rectarū voluntatū cōnexio iter est quoddaz ascendentiū ad beatitudinē: q̄ certis velut passibus agitur. Prauaz autē atq; distortarū voluntatū implicatio: vinculū est q̄ alligabitur qui hoc agit: vt pūciatur i tenebras exteriores. Beati q̄ qui factis z moribus cātant cāticiū graduū: z ve his q̄ trahūt peccata: sic testem longam. Sic est autem requies voluntatis quē dicimus finem: si adhuc referat ad aliud: quē admodū possumus dicere requiem pedis esse in ambulando: cū ponit vñ ali? imitatur: quo passibus pgitur. Si autē aliquid ita placet vt in eo cū aliqua delectatione voluntas acquiescat: nondū est tamen quo illd tenditur: sed z hoc refertur ad aliud vt deputet: non tanq̄ patria ciuis: sed tanq̄ refectio: vel etiam mansio viatoris.

Proi. 5.
Abat. 8.
Esa. 5.

De ea trinitate que iam non ex corpe neq; ex corpis sensu: sed de memoria nascitur cogitantis.

Capitulum VII.

Am vero in alia trinitate interiore quidem q̄ est ista in sensibilib? z sensibus: sed tñ que inde concepta ē: cū iam nō ex corpe sensus corpis: sed ex memoria formatur acies animi: cū in ipa memoria species inherit corpis q̄ forinsecus sensimus: illam spēm que in memoria est quasi parentem dicimus eius que fit in phantasia cogitantis. Erat em̄ in memoria z priusq; cogitaretur a nobis sicut erat corpus in loco z priusq; sentiret vt visio fieret. Sed cum corpus cogitatur ex illa quā memoria tenet exprimit in acie cogitantis: z reminiscendo formatur ea species: que quasi proles est eius quā me-

moria tenet. Sed neq; illa vera parens: neq; ista vera ples ē. Acies quippe animi que formatur ex memoria cum recordando aliquid cogitamus: non ex ea specie procedit quam meminimus visam: quandoquidem eoz meminisse non possemus nisi vidissemus. Acies autem animi que reminiscendo format: erat etiaz priusq; corpus quod meminimus videremus quanto magis priusq; id memorie mādaremus. Quis itaq; forma que fit in acie recordantis: ex ea fiet que inest memorie: ipsa tamen acies non inde existit: sed erat an ista. Quis autē est vt si nō illa vera parens: nec ista va sit ples. Sz z illa q̄si parēs: z ista q̄si ples aliquid insinuat. Cū interiora atq; veriora e exercitati? certiusq; videātur. Difficili? iam plane discernitur: vtrum voluntas q̄ memorie copulat visionem: non sit alicuius eoz siue parens siue proles: z hāc discretionis difficultatem facit eiusdem nature atq; substantie parilitas z equalitas. Neq; enim sicut foris facile discernebatur formatus sensus a sensibili corpore: z volūtas ab vtroq; propter nature diuersitatem que inest ab inuicem omnibus tribus: d qua satis supra disseruimus ita z hic potest. Quis em̄ hec trinitas d qua nūc queritur forinsecus inuēta est animo: intus tamen agitur: z non est quicq; eius preter ipsius animi naturam. Quo igitur pacto demonstrari potest voluntatem: nec quasi parentez nec quasi prolem esse: siue corporee similitudinis que memoria continetur: siue eius que inde cum recordamur exprimitur: quando vtrūq; incogitādo ita copulat: vt tanq; vnuz singulariter appareat: z discerni nisi ratione nō possit. Atq; illud primum videndum est: non esse posse voluntatem reminiscendi: nisi vltotum: vel aliquid rei eius quam reminisci volumus: in penetrabilibus memorie teneamus. Quod em̄ omni modo z omni ex parte obliti fuerimus: nec reminiscendi voluntas exortitur: qm̄ quicquid recordari volumus: recordari iam sumus in memoria nra esse vel fuisse. (Terbi gra) Si recordari volo quid heri cenauerim: aut recordatus iā sum cenasse me: aut si z hoc nondū certe circa ipsum tps aliqd recordat? sum: si nihil aliud ipm saltez hester num diē z eius eam ptem qua cenari solet: et quid sit cenare. Nam si nihil tale aliqd recordatus essem quid heri cenauerim: recordari velle non possem. Cū intelligi pōt voluntatē reminiscendi ab his quidem reb? q̄ memoria cōtinent pcedere: adiunctis simul eis que inde per recordationem cernendo exprimitur:

Liber

id est ex copulatione rei cuiusdam quā recordati sumus: et visionis que inde facta est in acie cogitantis cū recordati sumus Sed ipsa quae vtriusque copulat voluntas requirit et aliud quod quod si vicinū est atque cōtiguū recordanti. Tot igitur huius generis trinitates quae recordatōes quae nulla est earum vbi nō hec tria sunt: illud quod in memoria recordatū est etiā antequam cogitet: et illud quod fit in cogitatione cū cernit: et voluntas vtriusque coniungens. et ex vtroque ac tertia seipsa vniū aliquid complet. An potius ita cognoscitur vna quedam in hoc genere trinitas: ut vniū aliquid generaliter dicamus quicquid corporaliū specierum in memoria later: et rursus vniū aliquid generalē visionem animi talia recordatōis atque cogitatis: quorum duorum copulationi tertia coniungitur copulatrix voluntas: ut sit hoc totum vniū quiddam ex quibusdam tribus

De multiplicationibus trinitatū que ex recordatione patiuntur Capitulum VIII.

Ed quoniam non potest acies animi si omnia que memoria tenet vno aspectu cōtueri: alternant vicissim cedendo: ac succedendo trinitates cogitationū: atque ita fit ista innumerabiliter numerosissima trinitas: nec tamen infinita si numerus in memoria repositarū rerum nō excedat. Ex quo enim cepit vnusquisque sentire corpora quolibet corporis sensu etiam si posset adiungere que oblitus est: certus ac determinatus perfectio numerus foret: quāuis innumerabilis. Dicimus enim innumerabilia nō solū infinita: sed etiā que ita finita sunt ut facultatē numerantis excedat. Sed hinc aduertit aliquāto manifestius potest: aliud esse quod reconditū memoria tenet et aliud quod in cogitatione recordatōis exprimit: quous cū sit vtriusque copulatio: vniū idem videat: quare meminisse nō possumus corporum species: nisi tot quae sensimus: et quae sensimus et sicut sensimus: ex corporis enim sensu eas in memoriā cōbibit animus. Visiones tamen ille cogitatio ex his quodem rebus que sunt in memoria: sed tamen innumerabiliter atque omnino infinite multiplicantur atque variantur. Vniū quippe solem meminisse: quare sicut est vnum vidi. Si voluero autem duos cogito vel tres: vel quotquae volo: sed ex eadem memoria qua vnus meminisse: formatur acies multos cogitantis: et tamen meminisse quantum vidi: si enim maiorem vel maiorem meminisse quam vidi: iam non meminisse quod vidi: et ideo nec meminisse. Quia vero meminisse tantum meminisse quantum vidi: vel maiorem tamen per voluntate cogito: vel maiorem et ita meminisse ut vidi. Cogito autem sicut volo currentem et vbi volo stantem: vnde volo et quo

volo venientem. Quadrū etiam mihi cogitare in promptu est: cū meminerim rotundū et cuiuslibet coloris: cum solē viridē nunquam viderim: et ideo nō meminerim. Atque ut solē: ita cetera. He autem rex fore: quoniam corporales atque sensibiles sunt: erat quodam animus cū eas opinatur eo modo foris esse quod intus cogitat: vel cū iam interierit foris et adhuc in memoria retinetur: vel cū aliter etiam quod meminisse: nō recordatō fide sed cogitatio varietate format. Quae sepius credam etiam amara narratibus: quae ipsi sensibus perciperunt. Quae cū in ipso auditu quoniam narrant cogitam: nō videtur ad memoriā retorqueri acies visionis cogitatio: neque enim a nobis recordatibus: sed alio narrate cogitam: atque illa trinitas nō habet videtur expleri: quae fit cū species in memoria later et visio recordatōis tertia voluntate copulantur. Nō enim quod latebat in memoria mea: sed quod audio cogito cū aliquid mihi narrat. Nō ipsas voces loquens dico: ne quisque putet in illa me exisse trinitatē quae foris in sensibilibus et in sensibus agit: sed eas cogito corporum species: quae narras vobis sonisque significat: quae vtriusque nō reminiscens: sed audiens cogito. Sed si diligētius considerem: nec tunc excedit memoria modus. Neque enim vel intelligere possem narratē: si ea quae dicit: et si preterea tunc primum audire: non tamen generaliter singula meminisse. Qui enim mihi narret (vbi gratia) aliquem montem silua exutum: oleis indutum: ei narrat quae meminerim species et montium et siluarum et olearum: quae si oblitus es: quod diceret omnino nescire: et ideo narratō illa cogitare nō possem. Ita sit ut omnia quae corporalia cogitat siue ipse aliquid perfingat siue audiat: aut legat: vel preterita narratē: vel futura pronunciantē: ad memoriā suā recurrat: et ibi repiat modum atque mensuram omnium formarum quae cogitans intuetur. Nā neque colorē quem nunquam vidit: neque figuram corporis: nec sonum quem nunquam audiuit: nec saporem quem nunquam gustauit: nec odorem quem nunquam olfecit: nec ullam preteritōis corporis quae nunquam sensit per quosque omnino cogitare. Ac si propterea nemo aliquid corporale cogitat nisi quod sensit: quare nō memit corporale aliquid nisi quod sensit: sicut in corporibus sentiendi: sic in memoria est cogitatio modus. Sensus enim accipit speciem ab eo corpore quod sentit: et a sensu memoria: a memoria vero acies cogitantis. Voluntas porro sicut adiungit sensui corpori: sic memoriam sensui: sic cogitatio acies memorie. Quae autem conciliat ista atque coniungit: ipsa etiam distinguit: ac separat. in voluntas. Se a sentiendis corporibus motu corporis separat corporis sensus: ne aliquid sentiam: aut ut sentire desinam veluticum oculos ab eo quod videtur nolumus autem claudimus: si aures a sonis: sic nares ab

odoribus. Ita etiā vel os claudendo: vel ali-
quid ex ore respuendo a saporib⁹ auersamur
In tactu quoq³ vel subtrahimus corp⁹ ne tā-
gam⁹ qd nolumus: vel si iā tangam⁹: abijcim⁹
aut repellim⁹. Ita motu corpis agit volūtas:
ne sensus corpis rebus sensibilib⁹ copuletur.
Et agit hoc q³ pōt. Nam cū in hac actōe p³
pter cōditionē seruilis mortalitatis difficultra
tēparit: cruciatus est cōsequēs. vt voluntati
nihil reliq³ fiat nisi tolerātia. Ad memoriā vero a
sensu voluntas auertit: cū in aliud intenta nō
ei sinit inherere p³sentia. Quod animaduer-
tere facile est cū sepe coram loquentēz nobis
aliquē aliud cogitando nō audisse nobis vi-
demur: falsum est aut. Audiuim⁹ em̄ sed non
meminim⁹: subinde paucū sensum labenti-
bus vocib⁹: alienato nutu volūtatis: p³ quem
solēt infigi memorie: veri⁹ itaq³ dixerim⁹ cuz
tale aliqd accidit: nō meminim⁹: quā non au-
dimus. Nā t³ legentib⁹ cuenit t³ mihi se p³ssi-
me: vt plecta pagina vel eplā nesciā qd lege-
rim: t³ repetā. In aliud q³pe intento nutu vō-
luntatis: nō sic ē adhibita mēoria sensui cor-
poris: quō ipse sensus adhibet⁹ ē lris ita t³ abū-
lātes intenta in aliud volūtate nesciūt q³ trā-
sierint: qd si nō vidissent nō ambulassent: aut
maiore intentōe palpādo ambulassent: p³ser-
tim si p³ incognita pgerēt: sed q³ facile ambu-
lauerūt: vtiq³ viderūt. Quia xō nō sicut sen-
sus oculoꝝ locis q³ cūq³ pgebant: ita ipi sensui
memoria iungebat: nullo mō id qd viderunt
etiā recentissimū meminisse potuerūt. Nam
porro ab eo qd in memoria ē animi acie velle
auertere: nihil est aliud q³ nō inde cogitare.

In quolibet genere trinitatū volūtas
nec parēs inueniat esse nec ples

Capitulum. IX.

A hac igit⁹ distributōe cuz incipim⁹
a specie corpis: t³ puenimus vsq³ ad
speciē que fit in p³uitu cogitātis: q³ter-
tuor species repiunt⁹ quasi gradatim nate al-
tera ex altera. Scda de prima: tertia de scda
q³rta de tertia. A specie q³pe corpis qd cernit⁹
exorit: ea q³ fit in sensu cernētis: t³ ab hac ea q³
fit in memoria: t³ ab ea q³ fit in acie cogitātis.
Quapropter volūtas quasi parētē cū p³ter
copulat. p³io speciē corpis cū ea quā gignit
in corpis sensu. Et ipam rursus cū ea q³ fit ex
illa i memoria. Atq³ istā q³tertio cū ea q³ ex il-
la parit in cogitantis intuitu: sed media co-
pula q³ secunda est: cum sit vicinior non tā si-
milis est prime q³ tertia: visiones em̄ due sunt
vna sentientis: altera cogitantis. Et autem
possit esse visio cogitantis: ideo fit in memo-

ria. De visione sentientis simile aliquid: quo
se ita conuertat in cogitando acies animi: si-
cut se in cernendo conuertit ad corpus acies
oculorum propterea duas in hoc genere tri-
nitates volui cōmendare: vna cum visio sen-
tientis formatur ex corpore: aliam cum visio
cogitantis formatur ex memoria. Adediam
vero volui: quia ibi non solet visio dici: cū me-
morie cōmendat forma: que fit in sensu cernē-
tis. Ubicq³ tñ voluntas non apparet nisi copu-
latrix quasi parentis t³ prolis. Et ideo vnde
cūq³ pcedat: nec parēs nec ples dici potest.

Facile sit cogitanti fingere sibi has spe-
cies quas non vidit ex earum recordatione
quas vidit.

Capitulum. X.

Em̄ si non meminimus nisi qd sent-
simus: neq³ cogitamus nisi qd me-
minimus: cur plerūq³ falsa cogita-
mus cum ea que sensimus: nō vtiq³ falso me-
minerimus: nisi q³ voluntas illa quam coniu-
ctricē ac separatricē huiuscemodi rerum iaz
q³tum potui demonstrare curauit: formādam
cogitantis aciem pre condita memorie ducit
vt libitū ē: t³ ad cogitāda ea q³ nō meminim⁹ ex his
q³ meminimus aliud hic: aliud idē: vt sumat t³ i-
pellit: q³ in vna visionē coeūtia faciūt aliquid
qd ideo falsum dicat⁹: q³ vel nō est foris in re-
rū corporearum natura: v³ non de memoria vi-
detur expressum cū tale nihil nos sensisse me-
minimus. Quis em̄ vidit cygnū nigrū: t³ p³
pterea nemo meminit cogitare tñ quis nō po-
test: facile est em̄ illā figurā quaz vidēdo co-
gnouimus nigro colore pfundere: que nihil
ominus in alijs corpibus vidim⁹. Et q³ vtrūq³
q³ sensimus: vtrūq³ meminimus. Nec autē q³
dupe dem memini quia non vidi. Sed fanta-
siam talem facillime intueor duz alicui forme
volatili qualem vidi adiungo alios duos pe-
des: quales itidem vidi. Quapropter duz cō-
iuncta cogitamus que sigillatim sensa memi-
nimus videmur nō id quod meminimus co-
gitare: cum id agamus moderante memoria
vnde sumim⁹ omnia que multipliciter ac vā-
rie pro nostra voluntate componimus. Nāq³
neq³ ipsas magnitudines corporum quas nū-
q³ vidimus sine opere memorie cogitamus.
Quatenim spacij solet occupare per magni-
tudinem mundi noster obtutus: in tantuz ex-
tendimus quasilibet corporum moles: cū eas
maximas cogitamus. Et ratio quidem pere-
git in ampliora: sed phantasia non sequitur.
Quippe cum infinitatem q³ numeri ratio re-
nunciet: quaz nulla visio corporalia cogitan-
tis apprehēdit. Eadē rō docet minutissima eti-

Libe

am corpuscula infinite diuidi: cū tamē ad eas tenuitates vel minutias peruentū fuerit q̄s visas meminim⁹ exiliores minutioresq; phātas iam nō possum⁹ intruere: q̄uis rō nō desinat psequi ac diuidere. Ita nulla corpalia n̄ si aut ea que meminimus aut ex his que meminimus cogitamus.

De mensura ⁊ numero ⁊ pondere quorū similitudo fit in memoria ⁊ visione ⁊ voluntate.

Capitulum. XI.

Ed qz numero se cogitari p̄nt que si gillatim sunt imp̄ssa memorie: videtur ad memoriā mēsurā: ad visionē vero nūerus p̄tinere. Quia lz innūcrabil̄ sit multiplicitas taliū visionū: singulis tñ in memoria p̄scriptus est intrāgressibilis modus. Mēsurā igit̄ in memoria: in visioib⁹ numero apparet: sicut in ip̄is corpibus visibilib⁹ mēsurā quedā est: cui numerosissime coaptat̄ sensus videntū: ⁊ ex vno visibili multoz cernentiū format̄ aspect⁹: ita vt etiā vn⁹ p̄pter duoz rō oculoz numeroz plerūq; vnā rem geminatā specie videat: sicut sup̄ docuim⁹. In his ḡ rebus vn̄ visiones exprimunt̄ qdā mēsurā ē. In ip̄is aut̄ visionib⁹ numero. Glōrias vero q̄ ista p̄iungit ⁊ ordinat: ⁊ quadā vnitate copulat: nec sentiēdi aut cogitādi appetitū nisi i his rebus vn̄ visiones formant̄ ac q̄ scēs collocat ponderi similis ē. Quapropter hec tria mēsurā: numeroz pond⁹ etiā in ceteris oibus reb⁹ animaduertēda p̄libauerim. Nūc interi volūtate copulatricē rei visibilis atq; visiois q̄si pentis ⁊ plis: siue in sentiēdo siue in cogitādo: nec parentē nec plē dici posse: quō valui ⁊ quib⁹ valui demonstrāui. Ubi r̄ps admonet hāc eandē trinitatē in interiore hoīe req̄rere: atq; ab isto d̄ quo tādū locut⁹ sum aiāli atq; carnali q̄ exterior: d̄ introitus tendē. Ubi speram⁹ inuenire nos posse fm trinitatē imaginē dei conat⁹ n̄ros illo ip̄o adiuuāre quem omnia: sicut res ip̄e indicāt: ita etiā sc̄ta scriptura in mēsurā ⁊ numero ⁊ pondere disposuisse testatur.

Explicit liber vndecimus

Incipiunt capitula libri duodecimi.

- i Quid sit q̄ etiā in aīo n̄ro intelligendū sit ad exteriorē hoīem pertinere.
- ii Corpales sensus cōes nobis esse cū pecorib⁹: sed p̄p̄riū esse hoīs de his q̄ sensu corporis cōprehendit secundum eternas iudicare rationes.
- iii Actiones corporales ita demum esse re-

- ctas si eis regendis mentis intellectuale p̄fuerit
- iiii Quid intersit inter illud quo mens inclinatur ad temporalia ⁊ illud quo contemplatur eterna.
- v De opinione eorum qui coniugio masculī ⁊ femine ⁊ eorum proli diuinā comparant trinitatem.
- vi Q̄ homo non ad vnus in trinitate persone sed ad totius trinitatis imaginem sit creatus.
- vii De eo qd̄ ap̄ls dicit virū esse imaginem dei: mulierē aut̄ glōriā viri
- viii Quibus p̄gressibus mens corpaliū visu ⁊ imagine delectata: ab eternozum contemplatione deficiat.
- ix Q̄ perniciose relicto cōmuni bono: priuata querantur.
- x Que sit humana temptatio: ⁊ qd̄ pctm̄ extra corpus habeat
- xi Quib⁹ demutatōib⁹ hō ab imagine dei in similitudinē pecoris delabatur
- xii Q̄ cōpabilis sit primoz hoīm p̄uariatione mens q̄ ad amorē tpaliū sensu est tracta corporeo.
- xiii De eoz sn̄ia qui in vno hoīe mentē in p̄sona viri: sensuz aut̄ corpis in p̄sona mulieris accipiendū esse dixerunt.
- xiiii In que officia proprie sapientia ⁊ scientia dei dantur.
- xv De opinione platonis qua credidit aiāli aiā vitam priusq; corporibus induerentur habuisse.

Aurelij augustini episcopi de trinitate liber duodecimus incipit.

Quid sit q̄ etiā in aīo n̄ro intelligendū sit ad exteriorē hoīem pertinere. Ca. I.
Se nunc videamus vbi sit quasi quoddam hominis exterioris interiorisq; confinium. Quicquid em̄ habemus in animo commune cum pecore recte adhuc dicitur ad exteriorē hominem pertinere. Non em̄ solū corpus homo exterior deputabitur: s̄ adiuncta quadam vita sua qua compages corporis et oēs sensus vigent: quibus instructus est ad exteriora sentienda. Quozum sensorum imagines infixę in memoria cum recordando reuisuntur: res adhuc agit̄ ad exteriorē hominem pertinens. Atq; in his omnibus non distamus a pecore: nisi q̄ figura corporis nostri sed erecti sumus. Qua in re admone-

mur ab eo qui nos fecit ne meliore nostri parte. i. animo similes pecoribus sim⁹: a quibus corporis erectione distamus: nō vt in ea q̄ sublimia sunt in corporibus animū p̄ciam⁹. Nā vel in talibus detē voluntatis appetere p̄sternere est animū. sed sicut corp⁹ ad ea que sunt excelsa corporū. i. ad celestia naturalit^r erectū est sic anim⁹ q̄ substantia spiritalis est: ad ea q̄ sūt in spiritalibus excelsa erigend⁹ est nō elatione supbie: sed pietate iusticie.

Corpales sensus cōmunes nobis esse cum pecoribus: sed p̄p̄iū esse hoīs de his que sensu corporis cōprehendit scōm eternas iudicare rationes.

Capitulum II.

¶ Sunt autē et pecora et sentire p̄ corporis sensus extrinsec⁹ corporalia et ea memoria fixa reminisci: atq; i eis appetere cōducibilia fugere incōmoda: verum ea notare: ac nō solū naturalit^r rapta: s̄ etiam de industria memorie cōmendata retinere: et in obliuionē itāq; labentia recordando: atq; cogitādo rursus imprimere: vt quēadmodū ex eo qd̄ gerit memoria cogitatio formā: sic et hoc ipm̄ qd̄ in memoria est cogitatio firmet. Fictas etiā visiones hinc atq; inde recordata q̄libet sumēdo: et quasi assumendo componere inspicere: quēadmodū in hoc rerū genere q̄ verisimilia sunt discernant a veris: nō spiritalib⁹ sed ipis corporalibus. Hec atq; huiusmodi q̄uis in sensibilib⁹ atq; in eis q̄ inde animus p̄ sensum corporis traxit agant atq; s̄ sent: nō sunt tñ rōis exp̄tia: nec hoīb⁹ pecoribusq; cōmunia. Sed sublimioris rōnis est iudicare de istis corporalib⁹: scōm rōnes incorpales et sempiternas. Que nisi supra mentē humanā essent: icōmutabiles p̄fecto nō essent: atq; in his nisi subiūgeret alqd̄ nostrū: nō secundū eas possemus iudicare de corporalibus. Iudicamus autē de corporalib⁹ ex ratione dimētionū atq; figurarū quā incōmutabiliter manere mens nouit.

¶ Actiones corporales ita demū esse rectas si eis regendis mentis intellectuale p̄fuerit.

Capitulum III.

¶ Illud vero n̄m qd̄ in actōe corporaliū atq; tpaliū tractandorū ita versat: vt nō sit nobis cōmune cū pecore rōnale quidē est: sed ex illa rōnali n̄e mētis substantia: qua subberem⁹ intelligibilib⁹ atq; incōmutabili veritati tanq; ductū et inferiorib⁹ tractandis gubernandisq; deputatū ē. Sicut em̄ in oīb⁹ pecorib⁹ nō inuentū ē viro adiutorii simile illi: nisi d̄tractū de illo in cōiugū formaret: ita mētī n̄e qua supnā et inter

nā cōsulimus veritatē: nullū est ad vsum rex corporaliū quantū natura hoīs satis est simile adiutorii ex aic p̄ribus q̄s cōmunes cum pecoribus habem⁹. Et ideo quiddā rōnale nostrū nō ad vnitatis diuortii sepatū: sed in auxilliū societatis quasi deriuatū in sui opis distat officii. Et sicut vna caro est duorū i masculo et femina: sic intellectū nostrū: et actionē vel cōsiliū: et executionē vel rōnē: et appetitū rōnalē: vel si q̄ alio mō significanti⁹ dici p̄nt vna mētis natura cōplectit: vt quēadmodū de illis dictū est: erūt duo in carne vna: sic de his dici possit: duo in mente vna.

¶ Quid iter sit inter illud q̄ mēs inclinā ad corporalia: et illud q̄ p̄tēplā eterna.

Capitulum III.

¶ Quā igit differimus de natura mentis humane de vna quadā redifferimus: nec eā i hec duo q̄ cōmemorāui: nisi p̄ officia geminamus. Itaq; cum in ea querimus trinitatem: in tota querimus: nō separantes actionē rationalem in temporalibus a cōtemplatione eternorum: vt tertiiū aliqd̄ iam queramus quo trinitas impleatur. Sed in tota natura mentis ita trinitatem reperiri opus est: vt si desit actio temporalium cui operi necessariū sit adiutorii: p̄p̄ qd̄ ad hec inferiora administrāda diriuēt aliqd̄ mētis in vna nūsq; dispersita mente trinitas inueniat. Et facta iam ista distributione in eo solo quod ad cōtemplationē pertinet eternorum: non solum trinitas: sed etiam imago dei. In hoc autē quod diriuatum est in actione tpaliū: etiā si trinitas possit non tamē imago dei possit inueniri.

¶ De optione corū qui cōiugio masculi et femine et eorū p̄li diuinā cōpāt trinitatē.

Capitulum V.

¶ Rōinde non mihi vident p̄babilēz asserre sententiā qui sic arbitrant trinitatē imaginis dei i tribus p̄sonis qd̄ attinet ad humanā naturam posse reperiri: vt in cōiugio masculi et femine atq; in eorū prole cōpleat. Quod quasi vir ipse patris p̄sonā intinet: filij vero quod de illo ita p̄cessit vt nasceret: atq; ita tertiam personam velut spiritus dicunt esse mulierē: que ita d̄ viro p̄cessit: vt non ipsa esset filius aut filia: q̄uis ea concipiente proles nasceretur: Dixit em̄ dominus de spiritu sancto q̄ a patre p̄cedat: et tñ filius nō est. In huius igitur opinionis errore hoc solū p̄babiliter asserē: qd̄ in origine facte femine p̄m sancte scripture fidem satis ostendit: non omne quod de aliqua persona ita existit: vt personam alteram faciat filium posse dici: qñ quidē de viri p̄sona extitit per-

Gen. 2.

Ubi s̄

Job. 15.

Libet

sona mulieris: ne tñ eius filia dicta est. Certe
ra sane ita sunt absurda: imo x̄o ita falsa: vt
facillime redarguant. Smitro em̄ quale sit
sp̄m̄ sc̄m̄ matrē filij putare ⁊ iugē patris: for
tassis q̄pe r̄s̄deat. hec in carnalib⁹ habere of
fensionē dum corpeī cōcept⁹ partusq̄ cogitā
tur. Q̄q̄ ⁊ hec ip̄a castissime cogitēt: quibus
mūdis oīa mūda sunt: imundis autē ⁊ infide
libus quoz polluta sunt ⁊ mens ⁊ p̄sc̄ia: ita ni
hil est mundū: vt quosdā eoz etiā de virgine
f̄m̄i carnē natus christus offendat. Sed tñ in
sp̄ūalibus illis sūmis vbi non est aliqd̄ viola
bile: aut corruptibile. nec natū ex tpe: nec ex
informati formatū: si qua dicunt talia: ad quoz
similitudinē etiā ista inferioris creature gene
ra q̄uis longe remotissime facta sunt: non de
bent cuiusq̄ sobriā perturbare prudentiā: ne
cū vanū deuitat horrore in p̄niciosum incur
rat errore. Assuescat in corpb⁹ ita spiritaliuz
reperire vestigia: vt cū inde sursum versus du
ce ratione ascendere ceperit: vt ad ip̄am in
cōmutabilē veritatē p̄ quā sunt facta ista pue
niat: non secū ad sūma p̄trahat qd̄ p̄tēnit in i
f̄m̄is. Nec em̄ erubuit quidā: vxorē sibi elige
re sapientiā. Quia nomē vxoris in ple gignē
da corruptibile cōcubitū igerit cogitant: aut
vero ip̄a sapia sexu feminea est: qz feminini
generis vocabulo ⁊ in greca ⁊ latina lingua
enunciatur.

homo non ad vnius in trinitate per
sone: sed ad totius trinitatis imaginē sit cre
atus.

Capitulum VI

On ergo p̄pterea respicimus istaz
n̄ iniam: qz timem⁹ sc̄tām̄ inuolabile
caritatē tanq̄ iugem dei patris de
illo ex̄item. Sed nō sicut plem ad gignendū
verbū: p̄ qd̄ facta sunt oīa cogitare. S̄ qz eaz
falsam diuina scriptura euident̄ oñdit. Dixit
em̄ de⁹. Faciamus hoīem ad imaginē nostrā
paulopost aut dictū est. Et fecit de⁹ hoīem ad
imaginē dei. Nostrā certe qz pluralis est nūe
rus: nō recte diceret: si hō ad vni⁹ p̄sone ima
ginē fieret: siue patr̄: siue filij: siue sp̄ū sancti
Sed qz fiebat ad imaginē trinitat̄: p̄pterea
dictū est ad imaginē nostrā. Rursus aut̄ ne i
trinitate credēdos arbitramur tres deos
cū sit eadē trinitas vni⁹ deus. Et fecit inq̄t de
us hoīez ad imaginē dei: p̄ eo ac si diceret ad
imaginē suam. Sunt em̄ tales: sitate in l̄ris il
lis locutōes: quas nōnulli catholicā si etiā si
de asserūt: nō tñ diligenter aduertūt vt putēt
ita dictū: Fecit de⁹ ad imaginē dei: quasi dice
ret: fecit pater ad imaginē filij. Sic volentus

asserere in scripturis sc̄tis deū dictū etiā filiū
quasi desinit alia verissima ⁊ manifestissima
documēta: vbi nō solū deus: sed etiā ver⁹ de⁹
dicit⁹ est fili⁹. In h̄ em̄ testimonio dū aliud sol
uere intendūt: sic se implicāt vt expedire non
possint. Si em̄ p̄ fecit ad imaginē filij: ita vt n̄
sit hō imago patris ⁊ filij: dissimilis est p̄ri fili⁹
Si em̄ pia fides docet: sicuti fides docet filiū
esse ad equalitatē essentie similit̄ patri qd̄ ad
similitudinē filij factū est: necesse est etiā ad si
militudinē p̄ris factū sit. Deinde si hoīem pa
ter non ad suā: sed ad filij fecit imaginē: cur n̄
ait: Faciam⁹ hoīem ad imaginē ⁊ similitudi
nē tuā: sed ait nostrā: nisi qz trinitatis imago
fiebat in hoīe: vt hoc mō esset hō imago vni⁹
veri dei: qz ipsa trinitas vnus verus deus est
Locutiones aut̄ sunt innumerabiles tales i
scripturis: sed has protulisse suffecerit. Est i
psalms ita dictum: Domini est salus ⁊ super
populum tuuz benedictio tua: quasi alteri di
ctum sit: non ei de quo dixerat: Domini est sa
lus. Et iterum. A te inquit eruar a temptati
one: ⁊ in deo meo sperans transgrediar mu
rum quasi alteri dixerit a te eruar a temptati
one. Et iterum: Populi sub te cadent in cor
da inimicorum regis. Ac si diceret: In corda
inimicorum tuorum. Et quippe regi dixerat:
id est dño nostro iesu christo: populi sub te ca
dent: quem regem intelligi voluit: cum dice
ret inimicorū regis. Rarius ista in noui testa
menti litteris inueniuntur. Sed tñ ad roma
nos apostolus de filio suo inquit: qui fact⁹ est
ei ex semine dauid f̄m̄i carnē: qui predestina
tus est filius dei in virtute sc̄m̄i spiritū sancti
ficationis ex resurrectione mortuorum iesu
christi dñi nostri. Tanq̄ de alio supra diceret
Quid est em̄ filius dei p̄destinatus ex resur
rectione mortuoz iesu christi: nisi eiusdē iesu
christi q̄ p̄destinatus est filius dei in virtute:
Ergo quō hic cū audiuius fili⁹ dei in virtu
te iesu christi: aut filius dei f̄m̄i spiritū sancti
ficationis iesu christi: aut filius dei ex resurre
ctione mortuoz iesu christi: cum dici potuis
set v̄sitate in virtute sua: aut f̄m̄i spiritum sc̄i
ficatōis sue: aut ex resurrectione mortuoz ei⁹:
v̄l mortuoz suoz: nō cogimur intelligere ali
am p̄sonā: s̄ vnā eandēq̄. s̄ filij dei dñi n̄ri iesu
x̄pi. Ita cū audiui⁹. Fecit de⁹ hoīez ad ima
ginē dei q̄uis possit v̄sitate dici ad imaginē su
am: nō tñ cogimur aliā p̄sonā itelligere i trini
tate: s̄ ip̄am vnā eandēq̄ trinitatē: q̄ est vnus
deus: ad cui⁹ imaginē fact⁹ est hō. Que cum
ita sint: si eandem trinitatis imaginē non i
vno sed i tribus hoībus acceperimus: patre

Ps. 3.

Ps. 17.

Ps. 44.

Roma. 1.

Gen. 1.

Ubi. s.

Gen. 2.

1. Cor. 11.

Ubi. s.

Gen. 1.

et matre et filio: non erat ergo ad imaginem dei factus homo antequam proz ei fieret: et antequam filium propagarent: quia nondum erat trinitas. An dicit aliquis. Iam trinitas erat: quia etsi nondum forma propria: iam tamen originali natura et mulier erat in latere viri: et filius in lumbis patris.

Ubi. s. Cur ergo cum scriptura dixisset. Fecit deus hominem: **Ibidem** minem ad imaginem dei: cōtextit dicens: Fecit deus eum: masculinum et feminam fecit eos: et benedixit eos. Uel si ita distinguendum est: et fecit deus hominem: ut deinde inferat ad imaginem dei fecit illum: et tertia subiunctio sit: masculinum et feminam fecit eos. Quidam enim timuerunt dicere: fecit eum masculinum et feminam: ne quasi monstruosum aliquid intelligeret: sicuti sunt quos hermaproditas vocant: cum etiam sic non mendaciter possit intelligi utrumque in numero singulari: propter id quod dictum est. Duo in carne vna. Cur ergo ut dicere ceperat in natura hominis ad imaginem dei facta propter masculinum et feminam non commemorat scriptura? Ad implendam quippe imaginem trinitatis debuit addere et filium: quibus ad huc in lumbis patris constitutum sicut mulier erat in latere. An forte iam facta erat et mulier: et scriptura breui cōplexione constrinxerat: quod postea quemadmodum sit factum diligentius explicaret: et propterea filium commemorari non potuit: quia nondum erat natus: quasi et hoc non poterat ea breuitate cōplecti spiritus sanctus suo loco postea natum filium narraturus: sicut mulierem de virili latere assumptam suo postmodum loco narrauit: et tamen hic eam nominare non pretermisit.

De eo quod apostolus dicit virum esse imaginem dei mulierem autem gloriam viri. **La. vii**

Non itaque ira debemus intelligere hominem factum ad imaginem summe trinitatis: hoc est ad imaginem dei: ut eadem

imago in tribus intelligatur hominibus: presertim cum apostolus virum dicat esse imaginem dei: et propterea velamentum ei capitis demat: quod mulieri adhibendum monet: ita loquens. Viri quidem non debent velare caput cum sit imago et gloria dei. Mulier autem gloria viri est. Quid ergo dicemus ad hec? Si pro sua persona mulier ad implet imaginem trinitatis: cur ea detracta de latere viri adhuc ille imago dicitur? Aut si et vna persona hominis ex tribus potest dici imago dei: si cur in ipsa summa trinitate et vnaqueque persona deus est: cur et mulier non est imago dei? Nam propterea caput velare precipit: quod ille quia imago dei est prohibetur. Sed videndum est quomodo non sit contrarium: quod dicit apostolus: non mulierem sed virum esse imaginem dei: huic quod

Ubi. s. **Gen. i.** scriptum est in genesi. Fecit deus hominem

imaginem dei fecit eum: masculinum et feminam fecit eos et benedixit eos. Ad imaginem quippe dinam ipsam humanam factam dicitur quod sexu ex utroque complectitur. nec ab intelligenda imagine dei separat feminam. Dicitur enim quod fecit deus hominem ad imaginem dei: fecit eum inquit masculinum et feminam: ut certe alia distinctio: masculinum et feminam fecit eos.

Quod ergo per apostolum audiimus vix esse imaginem dei: vix caput velare prohibet: mulierem autem non et ideo ipsa facere iubet: nisi credo illud esse quod iam dixi: cum de natura humane mentis agerem mulierem cum viro suo esse imaginem dei ut vna imago sit tota illa suba. Quia autem ad adiutorium distribuit quod ad eam ipsam solam attinet: non est imago dei: quia autem ad vix solam attinet imago dei est tam plena aut integra quam in vna coniuncta muliere. Sicut de natura humane mentis diximus: quia etsi tota complectitur veritatem imago dei est: et cum ex ea distribuit aliquid: et quadam intentione derivatur ad actionem reipalium: nihilominus ex qua parte prospectam persulit veritatem: imago dei est: ex qua vero intendit in agenda inferiora non est imago dei. Et quoniam quantumcunque se extenderit in id quod eternum est: tamen magis inde format ad imaginem dei: et propterea non est cohibenda ut se inde continet ac temperet: et ideo vir non debet velare caput. Quia vero illi rationali actioni quam in rebus corporalibus et temporalibus facit: periculosa est nimia inferiora progressio: debet habere preterea super caput: quod iudicat velamentum quod significat esse cohibenda. Grata est enim sanctis angelis sacra et pia significatio. Nam deus non ad tempus videt: nec aliquid noui fit in eius visione atque scientia: cum aliquid temporaliter ac transitorie geritur: sicut inde afficiuntur sensus vel carnales animalium et hominum vel etiam celestes angelorum. In isto quippe manifesto sexu masculini et femine: apostolus paulus occultioris cuiusdam rei figurasse mysterium. Uel hic intelligi potest: quod cum alio loco dicat veram viduam esse desolatam sine filiis et nepotibus et tamen eam sperare debere in deum: et persistere in orationibus nocte et die: hic iudicat mulierem seductam in preuaricatione facta: saluam fieri per filiorum generationem. Et addit si permanserit in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate. Quasi vero possit obesse bone vidue si vel filios non habuerit: vel hi quos habuerit: si in bonis operibus permanere voluerint. Sed quia ea que dicuntur opera bona tanquam filii sunt vite nostre: semper quare ritur cuius vite sit quisque: id est quomodo agat hec temporalia: quam vitam greci non zoen: sed bion vocant. Et hec opera bona maxime officium

filium
ima
de
sol
non
ut
filii
ad
ad
pa
ur
udi
ago
vni
est
les
Esti
per
ridi
st
rati
mu
rati
cor
da
rat
ca
ice
sta
ma
est
ina
ncti
esu
eret
sur
esu
ate
tu
ctis
arre
tuif
sci
ei
ali
esu
ma
esu
rini
nus
um
oni
tre

Ps. 3.
Ps. 17.
Ps. 44.
Roma. i.
Gen. i.
1. Cor. ii.
Ubi. s.

Libet

cijis misericordie frequentari solent. Opera vero misericordie nihil profunt: siue paganis siue iudeis: qui christo non credunt: siue quibuscumque hereticis vel scismaticis: vbi fides et dilectio et sobria sanctificatio non inuenitur: manifestum est quid apostolus significare voluerit: ideo figurate ac mystice quia de velando mulieris capite loquebatur: quod nisi ad aliquod secretum sacramenti referatur: inane remanebit. Sicut enim non solum veracissima ratio: sed etiam ipsius apostoli declarat auctoritas: non solum formam corporis homo factus est ad imaginem dei: sed solum rationalem mentem. Cogitatio quippe turpiter vana est: que opinatur deum membrorum corporalium: lineamentis circumscribi: atque diffiniri. Porro autem nonne idem beatus apostolus dicit: Renouamini spiritu mentis vestre: et induite nouum hominem qui solum deum creatus est. Et alibi apertius. Exuentes vos inquit veteres hominem cum actibus eius: et induite nouum qui renouatur in agnitione dei secundum imaginem eius: qui creauit eum. Si ergo spiritu mentis nostre renouamur: et ipse est nouus homo qui renouatur in agnitione dei secundum imaginem eius qui creauit eum: nulli dubium est non secundum corpus: neque secundum quamlibet animi partem: sed secundum rationalem mentem vbi potest esse agnitione dei: hominem factum ad imaginem eius qui creauit eum. Secundum hanc autem renouationem efficiamur etiam filij dei per baptismum christi: et induentes nouum hominem: christum vtiq; induimur per fidem. Quis est ergo qui ab hoc consortio feminas alienet: cum sint nobiscum gratie coheredes? Et alio loco idem apostolus dicit. Omnes enim filij dei estis per fidem in christo Iesu. Quicumque enim in christo baptizati estis: christum induistis. Non est iudeus neque grecus: non est seruus neque liber: non est masculus neque femina: omnes enim vos vnum estis in christo Iesu. Nunquid nam igitur fideles femine sexum corporis amiserunt? Sed quia ibi renouantur ad imaginem dei vbi sexus nullus est: ibi factus est homo ad imaginem dei vbi sexus nullus est: hoc est in spiritu mentis sue. Cur ergo vir propterea non debet caput velare quia imago est et gloria dei? Mulier autem debet: quia gloria viri est: quasi mulier non renouetur spiritu mentis sue: que reuocatur in agnitione dei secundum imaginem eius qui creauit eum. Sed quia sexu corporis distat a viro: rite potuit in eius corporali velamento figurari pars illa rationis: que ad temporalia gubernanda defleuit: vt non maneat imago dei

nisi ex qua parte mens hominis eternis rationibus conspiciendis vel consulendis adherescit: quam non solum masculos: sed etiam feminas habere manifestum est. Ergo in eorum mentibus communis natura cognoscitur: in eorum vero corporibus ipsius vnius mentis distributio figuratur.

Quibus progressibus mens corporalium visu et imagine delectata: ab eternorum contemplatione deficiat.

Ca. VIII

Ascendentibus itaque introitus quibusdam gradibus considerationis per anime partes: vbi incipit aliquid occurrere: quod non sit nobis commune cum bestiis: inde incipit ratio vbi homo interior iam possit agnosci. Qui etiam ipse si per illam rationem cui temporalium rerum administratio delegata est: imoderato progressu nimis in exteriora plabit: consentiente sibi capite suo: id est non eam cohibente atque refrenante: illa que in speculo consilij presidet quasi virili portione inueterat inter omnes inimicos suos: ut utis inuidios demones cum suo principe diabolo eterno: illa visio: ab ipso etiam capite cum coniuge veritatis maducante subtrahit: vt lumen oculorum eius non sit cum illo. Ac sic ab illa illustratione veritatis ambo nudati: atque apris oculis conscientie ad videndum quod inhonori est atque indecori remanserint tanquam folia dulcium fructuum: sed sine ipsis fructibus: ita sine fructu boni operis bona verba conterint: vt male viucentes quasi beati loquendo contegant turpitudinem suam.

Perniciose relicto communi bono priuata querantur.

Ca. IX

Destatam quippe suam diligens anima a communi vniuerso ad priuataque parte prolabit: et apostatica illa superbia: quod initium peccati dicitur: cum in vniuersitate creature deus rectorem secuta: legibus eius optime gubernari potuisset: plus aliquid vniuerso appetens atque id sua lege gubernare molita: quia nihil est amplius vniuersitate in curam praeilem trudit: et sic aliquid amplius concupiscendo minuit. Quia et auaricia dicitur radix omnium malorum. Totumque illud vbi aliquid proprium contra leges quibus vniuersitas ad ministrat agere nititur: per corpus proprium gerit: quod partiliter possidet: atque ita formis et moribus corporalibus delectata: quia inter eas secum non habet: cum eorum imaginibus quas memorie fixit inuoluit: et phantastica fornicatione turpiter inquinat: omnia officia sua ad eos fines referens: quibus curiose corporalia ac temporalia per corporis sensus querit. Aut tumido

1. Cor. 11.

Ep. 4

Colo. 3

Gal. 3

1. Cor. 11.

1. Cor. 10

Ecc. 19

Gen. 3

1. Th. 6

Ps. 48

fastu alijs animis corporeis sensib⁹ deditis esse affectat excelsior: aut cenoso gurgite carnalis voluptatis immergitur

Que sit humana tēptatio: et qd pctm̄ extra corpus habeatur. La. X

¶ Cum ḡ bona volūtate ad interiora et supiora pcipienda: q̄ non p̄uatiim sed cōmuniter ab oibus q̄ talia diligunt sine vlla angustia vel iuidia casto possident ap̄plexu: vel sibi vel alijs p̄sulit: et si fallat in aliq̄ p̄ ignorantia t̄paliū: q̄ et hoc t̄pali ter gerit: et modū agendi nō teneat quē debet: humana tēptatio est. Et magnū ē hāc vitā sic degere: quā velut viā redeuntē car p̄im⁹: vt tēptatio nos nō apprehēdat nisi humana. hoc em̄ pctm̄ extra corp⁹ est: nec fornicationi deputat. et p̄pterea facillime ignoscit. Cū vero p̄pter adipiscenda ea q̄ p̄ corpus sentiunt p̄pter experiendi vel excellendi vel cōrectandi cupiditatē: vt in his sinez boni sui ponat: aliqd agit: quicqd agat turpiter agit: et fornicat in corpus p̄prium peccans: et corporeaz rerū fallacia simulacra introitus rapiēs: et vana meditatioē cōponēs vt ei nec diuinū aliqd. nisi tale videat. priuatim auara ferat errorib⁹: et priuatim pdigantur viribus. Nec ad tā turpē et miserabile fornicatōz simul ab exordio p̄siliret: s̄ sic scriptū ē. Qui modica spernit paulatī decider. Quib⁹ demutatōib⁹ hō ab imagine dei in similitudinē pecoris delabit. La. XI

i. Cor. 10

Ecc. 19

Gen. 3

Ps. 48

¶ Quomō em̄ coluber nō aptis passibus: s̄ squamaz minutissimis nissibus repit: sic lubric⁹ deficiēdi mot⁹ negligentes minutatim occupat: et incipiēs a puerfo appetitu similitudinis di: puenit ad similitudinē pecorū. Inde ē q̄ nudari stola p̄ ma: pelliceas tunicas mortalitate meruerit. Honor em̄ hoīs ver⁹ est imago et similitudo dei: que non custodiē nisi ad ipm̄ a quo imp̄mitur. Tāto magis itaq̄ inheret deo: q̄to minus diligitur p̄prium. Cupiditate vero experiende potestatis sue: quodā nutu suo ad seipm̄ tanq̄ ad mediū proruit. Itaq̄ cū vult esse sicut ille sub nullo: et ab ipsa sui medieta te penaliter ad ima p̄pellit: id est ad ea quibus pecora letant: atq̄ ita cum sit honor ei⁹ similitudo dei: dedecus aut̄ eius similitudo pecoris: homo in honore positus non intellexit: compatitur est iumentis insipientibus: et similis factus est eis. Quia igitur tam longe trāsiret a sūmis ad infima: nisi p̄ mediū sui. Cum em̄ neglecta caritate sapientie q̄ semp eodē modo manet: concupiscit sciētia ex mu

tabilium temporalium experimēto: inflat si edificat: Ita p̄grauatus animus quasi p̄dere suo a beatitudine expellit: et p̄ illud sue medietatis expimentū pena sua discit qd̄ intersit inter bonū desertū: malumq̄ commissum nec redire potest effusis ac perditis virib⁹: nisi gratia conditoris sui ad penitentiaz vocantis et peccata donantis. Quis em̄ infelicem animam liberabit a corpore mortis huius nisi gratia dei per iesum christum dominū nostrum. De qua gratia: suo loco quando ipse prestiterit differemus.

i. Cor. 8

Rom. 7

¶ Compatibilis sit primoz hoīm p̄uarā cationi mens q̄ ad amorē t̄paliū sensu cōtracta corporeo. La. XII

¶ Hinc de illa parte rationis ad quā pertinet scientia. i. cognitio rerū temporalium atq̄ mutabilium nouādis vite huius actionibus necessaria suscepta: considerationem q̄rum dñs adiuuat peragam⁹. Sicut em̄ in illo manifesto cōiugio duorum hominum qui primi facti sunt: non manducauit serpens de arboze vetita: sed tantūmodo manducandū p̄suasit. Mulier aut̄ non manducauit sola: s̄ viro suo dedit: et simul manducauerunt: quous cū serpēte sola locuta est: et ab eo sola seducta sit. Ita et in hoc qd̄ etiā in homine vno gerit et dinoscit: occulto quodā secretoz q̄ coniugio carnalis: vel vt ita dicam: q̄ corporis sensus intenditur sensualis animi motus: qui nobis pecoribusq̄ cōmunis est: seclusus est a ratione sapientie. Sensu quippe corporis corporalia sentiunt: eterna vero et immutabilia spiritalia ratione sapientie intelligunt. Rationi aut̄ scientie appetitus vicinus est: qm̄ quidē de ipsis corporalib⁹ que sensu corporis sentiunt ratiocinantur ea que scientia dicitur actionis: si bene vt eam noticiam referat ad finē sūmi boni: si aut̄ male: vt eis fruatur tanq̄ bonis talib⁹ in quibus falsa btitudine conq̄scent. Cum ḡ huic intentioni mentis q̄i rebus t̄palib⁹ et corporeis p̄pter actiones officii rōcinādi viuacitate versat: carnalis ille sensus vel animalis ingerit quādā illecebraz fruendi se ad est tanq̄ bono quodā priuato et p̄prio: non tanq̄ publico et cōmuni: qd̄ est in cōmutabile bonū: tunc velut serpens alloq̄tur feminā: hinc aut̄ illecebre consentire: s̄ ligno phibito manducare est. S̄ iste p̄sensus si sola cogitationis delectatione cōtentus ē: supioris vero auctoritate consilij ita membra retinent: vt nō exhibeantur iniquitatis arma peccato: sic habendū existimo velut cibū vitium mulier sola comederit. Si autē in p̄sen

Gen. 3

Rom. 8

Liber

tionem male utendi rebus que per sensum corporis sentiuntur: ita decernitur quodcumque peccatum ut si potestas sit etiam corpore compleat: intelligenda est illa mulier dedisse viro suo secum simul edendum illicitum cibum. Necque enim potest peccatum non solum cogitandum suavit: verum etiam efficaciter perpetrandum mente decerni: nisi et illa mentis intentio penes quam summa potestas est membra in opus mouendi: vel ab ope cohibendi male actioni cedat et seruiat. Nec sane cum sola cogitatione mens oblectat illicitis: non quod decernens esse facienda: tenens tamen et volens libenter que statim ut attigerunt animam respici debuerunt: negandum non est esse peccatum: sed longe minus quam si et ope statuatur implendum. Et ideo de talibus que cogitationibus venia petenda est: pectusque percutiendum: atque dicendum. Dimitte nobis debita nostra: faciendum quoque quod sequitur: atque in oratione iungendum: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Necque enim sicut in illis duobus primis hominibus personam suam quisque portabat: et ideo si sola mulier cibum edisset illicitum: sola utique mortis supplicio plecteretur. Ita dici potest in homine vno: si delectationibus illicitis a quibus se primum debet auertere cogitatio libenter sola pascat: nec facienda decernant mala: sed tamen suauiter in recordatione teneantur: quasi mulierem sine viro posse damnari: absit hoc credere. Hec quippe vna persona est vno homo est: totusque dominabitur: nisi hec que sine voluntate operandi: sed tamen cum voluntate animam talibus oblectandi solius cogitationis sentiunt esse peccata: per mediatores gratiam remittantur. Hec itaque disputatio qua in mente vniuscuiusque hominis quesiuimus quoddam rationale coniugium contemplationis et actionis: officium per quod danda singula distribuitur: tamen in utroque mentis unitate seruata: salua illius veritatis historia: quam de duobus primis hominibus: viro et eiusque muliere: de quibus propagatum est genus humanum: diuina tradit auctoritas. Ad hoc tamen modo audienda est: ut intelligat apostolus: imaginem dei viro tamen tribuendo non etiam femine: quis in diuerso sexu duorum hominum aliquid tamen significare voluisse quod in vno homine quereretur.

De eorum sententia que in vno homine mentem in persona viri: sensum autem corporis in persona mulieris accipiendum esse dixit. La. XIII.

Ecce me fugit quosdam qui fuerunt ante nos egregii defensores catholice fidei et diuini eloquii tractatores: cum in homine vno cuius vniuersam animam bonam quemdam paradysum esse senserunt: duo ista requi-

rerent: virum mentem: mulierem vero dixisse corporis sensum. Et in hanc autem distributionem qua vir ponitur mens: sensus vero corporis mulier: videntur apte omnia conuenire: si considerata tractentur. nisi quod in omnibus bestiis et volatilibus scriptum est. Non esse inuentum viro adiutorium simile illi: et tunc est ei mulier facta de latere. Propter quod ego non putavi per mulierem sensum corporis esse ponendum: quem videmus nobis et bestiis esse commune: sed aliquid volui quod bestie non haberent: sensumque corporis magis per serpente intelligendum existimaui: qui legitur sapientior omnibus pecoribus terre. In eis quippe naturalibus bonis: que nobis et irrationalibus animabus videmus esse communia viuacitate quadam sensus excellit: non ille de quo scriptum est in epistola: que est ad hebreos: vbi legitur: perfectior esse solidum cibum. qui per illum habitum exercitatos habent sensus ad separandum bonum a malo. Illi quippe sensus nature rationalis sunt ad intelligentiam pertinentes: sed iste sensus que est quinque pertinet in corpore per quem non solum a nobis: verum etiam a bestiis corporalis species motusque sentitur. Sed siue isto siue illo siue aliquo alio modo accipiendum sit: quod apostolus virum dixit imaginem et gloriam dei: mulierem autem gloriam viri: apparet tamen cum secundum deum viuimus: mentem nostram in indiuisibilia eius intentam: ex eius eternitate: veritate: caritate proficenter debere formari. Quidam vero rationalis intentionis nostre: hoc est eiusdem mentis in usum mutabilem corporaliumque rerum: sine quo hec vita non agit dirigendum non ut confirmemur huic seculo finem constituendo in bonis talibus: et in ea de torquendo beatitudinis appetitum: sed ut quicquid in usu temporalium rationaliter facimus: eternoque ad piscendos contemplatione faciamus: per ista transcentes: illis inherentes.

In que officia propria sapientia et scientia dei dantur.

La. XIII

Abet enim et scientia modum suum bonum: si quod in ea inflat vel inflare a se solet: eternoque caritate vincatur: que non inflat: sed ut scimus edificat. Sine scientia quippe nec virtutes ipse quibus recte viuunt possunt haberi: per quas hec vita misera sic gubernetur: ut ad illam que vere beata est perueniatur eternam. Distat tamen ab eternoque contemplatione actio qua bene utimur temporalibus rebus: et illa sapientie: hec scientie deputatur. Quis enim et illa que sapientia est: possit scientia nuncupari: sicut et apostolus loquitur: vbi dicit. Nunc scio ex parte: tunc autem cognoscam

Gen. 2.

Gen. 3.

Heb. 5.

1. Cor. 11.

Roma. 1.

Job. 28

1. Cor. 13

1. Job. 3.

Job. 28.

1. Thim.

sicut et cognitus sum: quā scientiā pfecto con-
templatōis dei vult intelligi: qđ scđōz erit p-
miū summū: tñ vbi dicit. Alij dat per spirituz
sermo sapientie: alij sermo scie fm eundē spi-
ritum: hec vtiq; duo sine dubitatione distin-
guit: licet nō ibi explicet quid intersit vñ pos-
sit vtrūq; dinosci. Verū scripturarū sancta-
rum multiplicē copiā scrutatus: inueni scri-
ptū esse in libro iob: eodē scđō viro loquente
Job. 28. Ecce pietas est sapiētia: abstinere autē a ma-
lis est scia. In hac differentia intelligenduz
est ad cōtemplationē sapiētiā: ad actionem
sciam ptinere. Pietatē quippe h loco posuit
dei cultū: que grece dicit theosebia. Nā hoc
verbum habet istā sententiā in codicib; gre-
cis. Et quid est in eternis excellēt; qđ deus
cuius solius immutabilis est natura? Et qđ
cultus eius: nisi amor eius: quo nūc desidera-
mus eum videre: credimusq; et speram; nos
esse visuros: et quantū pficim; videmus nūc
p speculū in enigmate: tunc autē in manifesta-
tione. hoc est em qđ ait apostolus paul;: fa-
cie ad faciē. hoc etiā qđ iohannes. Dilectissi-
mi nunc filij dei sum;: et nōdū apparuit quid
erim;: scimus cū apparuerit: similes ei erim;
qm videbim; eū sicuti est. De his atq; huius-
modi: sermo ipse mihi videt esse sermo sapiē-
tie. Abstinere autē a malis qm iob scientiam
dixit esse: reruz pculdubio temporalium est.
Job. 28. Quoniā scđm tempus in malis sumus: a qui-
bus abstinere debemus: vt ad illa bona eter-
na veniam;. Quob; em quicqđ prudenter for-
titer: temperanter et iuste agimus: ad eam per-
tinet scientiā siue disciplinā qua in euitādis
malis: bonisq; appetendis actio nostra ver-
satur: et quicquid ppter exempla vel cauēda
vñ imitanda: et ppter quarūcūq; reruz qno-
stris accommodata sunt vsibus necessaria do-
cumenta: historica cognitione colligim;. De
his ergo sermo cum sit: cum scientie sermo-
nē puto discernendū a sermōe sapientie: ad
quā ptinet ea que nec fuerūt nec futura sūt
sed sunt: et ppter eternitatē in qua sunt et fuis-
se et esse et futura esse dicunt;: sine vlla muta-
bilitate temporū. Nō em sic fuerūt vt esse de-
sinerēt: aut sic futura sunt quasi nūc non sint
sed idipm esse sphabuerūt: sphabitura sunt.
Abanent autē non tanq; in spacijs locorū: sicut
veluti corpa: sed in natura incorpali: sic intel-
ligibilia psto sunt mentis aspectib;: sicut ista
in locis visibilia vel cōtractabilia corpis sen-
sibus. Nō autē solū rez: sensibilia in locis po-
sita: sine spacijs localibus manēt intelligibi-
les incorporealesq; rōnes: verū etiā motionū

in temporibus transeuntū: sine tēporali trā-
situ stant etiā ipse vtiq; intelligibiles insen-
sibiles: ad quas entis acie puenire paucorū ē
Et cum puenit: qđ fieri pōt: non in eis ma-
net ipse peruentor: sed veluti acie ipa reuer-
berata repellit: et sit rei nō transitorie transi-
toria cogitatio. Que tñ cogitatio transiēs p
disciplinas quibus erudit; animus: memorie
cōmendat;: vt sit quo redire possit: que cogi-
tat; inde transire: qđ si ad memoriā cogita-
tio non rediret: atq; qđ cōmendauerat ibi in-
ueniret: velut rudis: ad hoc sicut ducta fuerat
ducere: idq; inueniret: et vbi primū inuenie-
rat: in illa scilicet incorporea veritate: vñ rur-
sus quasi descriptū in memoria figeret. Neq;
em sicut manet verbi grā) quadrati corpi i
corporalis et incōmutabilis ratio: sic in ea ma-
net hoīs cogitatio: si tñ ad eā sine phantasia
spaciū localis potuit puenire. Aut si alicuius
artificiosi et musici sani p moras tēpis transeū-
tis numerositas cōprehendat;: sine tēpe stans
in quodā secreto atq; silentio: tamdiu saltē
cogitare pōt qđ diu pōt ille canrus audiri: tam-
qđ inde rapuerit: et si trāsiens mentis aspect;
et quasi gluties in ventrē: ita i memoria repo-
suerit: poterit recordādo quodā mō rumina-
re: et in disciplinam qđ sic didicerit traicere.
Quod si fuerit oīmōda obliuione deletū: rur-
sus doctrina duce ad id vniē qđ penitus ex-
ciderat: et sic inueniet; vt erat.

De opinione platonis qua credidit aias
aliam vitam priusq; corporibus induerentur
habuisse.

Capitulum XV.

De plato ille pbs nobilis psuade-
cognatus est vixisse hic aias hoīm: et
anteq; ista corpa gererent: et hinc eē
qđ ea que discuntur: reminiscunt; pot; cogni-
ta qđ cognoscūt; noua. Retulit em puerū que-
dam nescio quid de geometria interrogatuz
sic respondisse: tanq; esset illius peritissimus
discipline. Gradatim quippe atq; artificiose i
terrogatus: videbat qđ videndū erat: dice-
batq; qđ viderat. Sed si recordatio hec esset
rerū antea cognitarū: non vtiq; oēs vñ pene
oēs cum illo mō interrogarent;: hoc possent.
Nō em oēs in priore vita geometre fuerunt
cum tam rari sunt in genere humano: vt vir
possit aliquis inueniri. Sed potius credēdū
est mentis intellectualis ita cōditam esse na-
turā: vt rebus intelligibilibus naturali ordi-
ne disponente conditore subiūcta: sic ista vi-
deat in quadā luce sui generis incorporea: que
admodū oculus carnis videt: que in hac cor-
porea luce circūadiacet cui; lucis capax cōp-

Libet

congruens est creatus. Non enim et ipse ideo si-
ne magistro alba et nigra discernit: quia ista iam
nouerat atque in hac carne crearet. Denique
cur de solis rebus intelligibilibus id fieri potest: ut bene in-
terrogatus quis respondeat quod ad quosque pri-
net disciplinam: etiam se eius ignarus est. Luridus
facere de rebus sensibilibus nullus potest: nisi quis
istis vidit in corpore constitutus: aut eis qui nouer-
ant indicantibus credidit: seu scriptis: cuiusque seu
verbis. Non enim ascendendum est eis qui famulatus
pythagoram ferunt recordatum fuisse talia non
nulla que non fuerat expertus: cum hic alio iam fuis-
set in corpore et alios nonnullos narrat alij: cuius-
modi aliquid in suis mentibus passos: quas fal-
sas fuisse memorias: quales plerumque exprimitur in
sommis: quoniam nobis videmur reminisci quasi ege-
rimus aut viderimus quod nec egimus oino nec vi-
dimus: et eodem affectas esse illorum mentes etiam
vigilantium instinctu spirituum malignorum: atque
fallacium: quibus curae est de reuolutionibus animarum
falsam opinionem: ad decipiendos homines firma-
re vel serere. Et hoc coniungi potest: quia si vere illa
recordarentur que hic in alijs antea positi cor-
poribus viderant: multis ac pene omnibus id con-
tingeret: quoniam quidem ut de viuis mortuos: ita de
mortuis viuos: tanquam de vigilantibus dormien-
tes: et de dormientibus vigilantes sine cessatio-
ne fieri suspicant. Si ergo hec est sapientie et
scientie recta distinctio: ut ad sapientiam pertineat
eternarum rerum cognitio intellectualis: ad
sciam vero temporalium rerum cognitio rationalis: quod
cui proponendum siue postponendum sit: non est dif-
ficile iudicare. Si autem alia est adhibenda di-
scriminatio qua discernantur hec duo: que perculdu-
bio distare apostolus docet dicens: Alius dicitur quidem
per spiritum sermo sapientie: alij sermo scientie secundum
eundem spiritum. Tunc etiam istorum duorum que nos po-
sumus euidentissima differentia est: quia alia sit
intellectualis cognitio eternarum rerum: alia
rationalis temporalium: et huic illam proponendam
esse ambigit nemo. Relinquentibus itaque no-
bis ea que exterioris sunt hominis: et ab eis que
communia cum pecoribus habemus introsum
ascendere cupientibus: antequam ad cognitionem
rerum intelligibilium atque summarum que sempiternae
sunt veniremus: temporalium rerum co-
gnitio rationalis occurrit. Etiam in hac igitur in-
ueniamus si possumus aliquam trinitatem: si-
cut inueniebamus in sensibus corporis: et in
his que per eos in animam vel spiritum nostrum
imaginabiliter intrauerunt: ut per corporales rebus
quas corpore foris positas attingimus sensu: inter cor-
porum similitudines haberemus impressas me-
morie: ex quibus cogitatio formaretur tertia

voluntate utrumque iungente: sicut formabatur
foris acies oculorum quam voluntas ut visio fieret
adhibeat rei visibili: et utrumque iungebat etiam
am illic ipsa se admouens tertia. Sed non est
coartandum in hunc librum: ut in eo qui sequitur
si deus adiuuerit conuenienter possit inquiri:
et quod inuentum fuerit explicari.

Explicit liber duodecimus.

Incipiunt capitula libri decimitertij.

- i De gemino rationalis mentis officio quod
rum unum ad temporalia: aliud pertinet
ad eterna.
- ii De fide que licet per corporis sensum mente
concepta sit: nihil tamen inuenitur
habere corporeum.
- iii De voluntate quam et singuli propriam
et omnes etiam non indicatam possunt
habere communem.
- iiii De beatitudine quam omnes una voluntate
expetunt: sed non eadem omnes
diffinitione nouerunt.
- v An omnes beati sint qui viuunt ut volunt.
- vi Propriore esse beatitudini voluntate
rectam etiam non adeptam quod cupit:
quod prauam etiam si quod concupit
obtinuit.
- vii Ad veram beatitudinem viam esse per fidem
rectam sine qua nulla cuiusque possit
fortitudo prodesse.
- viii Perfectam beatitudinem nisi in eterna vita
esse non posse.
- ix An eternitatis capax sit humana natura.
- x An alio modo omnipotens deus hominum
eternitati debuerit reformare: quod
ut sibi deus filius naturam unam
ret humanam.
- xi Qua ratione in sanguine christi iustificentur
credentes: et quomodo in hoc sacramento
totius sit trinitatis operatio.
- xii Quo merito homo diabolice sit traditus
potestati.
- xiii De consilio dei quo ei placuit ut potestas
diaboli non potentia: sed iusticia
viceretur.
- xiiii De omnium debito pro nihil debentem christum
solutum.
- xv In qua sit diabolus victus a christo.
- xvi Ad quam utilitatem fidelium renatorum mala
que per originale peccatum sunt contracta
conuersa sint.

1. Cor. 12

Job. 1.

Ubi.

xvij De his que per incarnationes xpi sunt collata credentibus.

xviii De natiuitate domini ex maria uirginis et spiritu sancto

xix De uerbu caro factum quod est xps iesus et sapientie thesauros in se habeat et scientie.

xx Meminem posse sine fide ad ueram beatitudinem peruenire

Aurelij Augustini episcopi de trinitate liber tredecimus incipit

De gemino rationalis mentis officio. quorum unum ad temporalia. aliud pertinet ad eterna.

Capitulum I.

In libro superiore huius operis duodecimo satis egimus discernere rationis mentis officium in temporalibus rebus. ubi non sola cognitio. uerum et

actio nostra uersat ab excellentiore eiusdem mentis officio: quod contemplandis eternis rebus impenditur ac sola cognitione fruitur. Quomodo autem fieri putato: ut de scripturis sanctis aliquid interseram: quod facilius possit utriusque dinosci. Euangelium suum iohannes euangelista sic exorsus est. In principio erat uerbum: et uerbum erat apud deum: et deus erat uerbum: hoc erat in principio apud deum: omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso uita erat. et uita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet: et tenebre eam non apprehenderunt. Fuit homo missus a deo cui nomen erat iohannes: hic uenit in testimonium: ut testimonium perhiberet de lumine: ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux uera que illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. In mundo erat: et mundus per ipsum factus est: et mundus eum non cognouit. In propria uenit et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum: dedit eis potestatem filios dei fieri: his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus neque ex uoluntate carnis neque ex uoluntate uiri: sed ex deo nati sunt. Et uerbum caro factum est et habitauit in nobis. Et uidimus gloriam eius: gloriam quasi unigeniti a patre: plenum gratie et ueritatis. Hoc totum quod ex euangelio posui: in precedentibus suis partibus habet quod immutabile ac sempiternum est cuius contemplatio nos beatos facit. In consequentibus uero: permixta cum temporalibus commemorant eterna. Ac per hoc aliqua ibi ad scientiam pertinent: aliquid ad sapientiam: sicut in libro duodecimo processit nostra distinctio. Nam in principio erat uerbum. et uerbum erat apud deum: et deus erat uerbum: hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsa facta sunt: et sine ipso factum est nihil: quod

factum est in ipso uita erat: et uita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet: et tenebre eam non comprehenderunt. Quod contemplandam uita requirit et intellectuali mente cernendum est. Quia in se quod magis quisque profecerit: tanto fiet sine dubitatione sapientior: sed propter id quod ait. Lux lucet in tenebris: et tenebre eam non apprehenderunt: fide utriusque opus erat quod crederet quod non uideretur. Tenebras quippe intelligi uoluit auersa ab huius luce eamque minus idonea proueri corda mortalium. propter quod adiungit et dicit. Fuit homo missus a deo cui nomen erat iohannes. hic uenit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine ut omnes crederent per illum. Hoc iam temporaliter gestum est. et ad sciam pertinet que cognitione historica continetur. Hominem autem iohannem in phantasia cogitamus que de humane nature noticia impressa est nostre memorie. Et hoc eodem modo cogitatur. siue qui ista non credunt siue qui credunt. Utriusque enim notum est quid sit homo cuius exterioriorem partem. id est corpus per corporis lumina didicerunt. Interiori uero. id est animam in seipsis. quia et ipsi homines sunt: et per humanam prouersationem cognitam tenent: ut possint cogitare quod dicitur. Fuit homo cui nomen erat iohannes. quia et nomina sciunt loquendo et audiendo. Quod autem ibi est: missus a deo: fide tenent qui tenent. Et qui fide non tenent: aut dubitatione ambigunt: aut infidelitate derident. Utriusque tamen si non sunt ex numero nimis insipientium: qui dicunt in corde suo: non est deus: hec audientes uerba utriusque cogitatur: et quod sit deus. et quod sit mitti a deo et si non sic res se habent certe sicut ualent. Fide porro ipsam quam uidet quis in corde suo si credit. uel non esse si non credit: aliter nouimus: non sicut corpora que uidemus oculis corporeis et per ipsorum imagines quas memoria tenemus: etiam absentia cogitamus. nec sicut ea que non uidimus et ex his que uidimus cogitatione utriusque formamus et memorie commendamus: quo recurramus cum uoluerimus: ut illic ea uel potius qualescunque imagines eorum quas ibi fiximus similiter recordatione cernamus. Nec sicut hominem uiuum cuius animam etiam si non uidemus ex terra conuicimus. et ex motibus corporibus hominem uiuum sicut uidentem didicimus intuemur etiam cogitando. Non sic uero fides in corde in qua est ab eo cuius est: sed eam tenet certissima scia: clamatque scia. Cum itaque propterea credere iubeamur. quia id quod credere iubemur uide non possumus: ipsam tamen fidem quam in eis non uidemus in nobis. quia et rebus absentium presens est fides et rebus que foris sunt intus est fides: et ipsa tamen temporaliter

Joh. 1.

Ubi 3.

Ubi 3.

Ps. 52.

Liber

liter fit in cordibus hoim. Et si ex infidelibus fideles fiut: perit ab eis. Aliqu aut r reb^o falsi accommodat fides: loqmur em sic vt dicamus habita est ei fides r decepit. Qualis fides: si tñ r ipa dicēda ē fides: nō culpabilis de cordi b^o perit: qñ eā inuēta ditas pellit: optabilis at rez verax in easdē res fides transit. Nō enīz dicendū est perit: qñ ea q credebant videtur. Nunqd em adhuc fides dicēda ē cuz diffinita sit in epla ad heb. fides: dictūq sit eā esse con iunctionē rez q nō vident. Deinde qd sequi tur. Hic venit in testimoniū: vt testimoniū p hiberet de lumine vt oēs crederēt pillū: actō vt dixi tpalis est. Tpaliter em testimoniū p hiberetur etiā de re sempiterna qd est intelligibi le lumen. De q vt testimoniū p hiberet venit iohes q nō erat lux: s vt testimoniū p hiberet de lumie. Adūgit em. Erat lux vera q illumi nat oēm hoim venientē in hunc mundū: in mūdo erat: r mūdū p ipm factus ē: r mūd^o eū nō agnouit. In ppria venit r sui eū non re ceperūt. Hec verba oia q latinā linguā sciunt ex rebus intelligūt qd nouerunt. Quax aliq nob innotuerūt p corpis sensus sicut hō: sicut ipē mūdus: cui^o tam evidentē magnitudinē cernimus: sicut eorūdem vboz soni. Nam et auditus sensus ē corpis. Aliq aut p animi rō nem sicut id qd dictū est. Et sui eū nō recepe runt. Intelligit em: nō in eū crediderūt. Qd qd sit: nullo corpis sensu: s animi rōne cogno uimus. Vboz etiā vboz non solū sonos sed si gnificationes prim p corpis sensum: prim per animi rōez didicim^o nec ea vba nūc pmū audi uimus s q iam audieram^o. Et nō solū ipa: ve r rueriā q significarent cognita memoria tene bamus: r hagnouim^o. Hoc em nomē dissilla bū cum dicit mundus: qm sonus est: res vtiq corpis p corpus innotuit. i. p aurem: s etiam qd significat p corpus innotuit. i. p oculos car nis. Mūdus quipe inqtū notus est: videnti bus notū est. Ad h verbū qttuo: sillabaz qd est crediderūt: sono suo qm corpus ē: p aures carnis illabit. Qd aut significat: nullo corpo ris sensu s animi rōne cognoscitur. Nisi enim quid sit crediderūt p animū nossemus: nō in telligeremus qd nō fecerint illi: de qb^o dictū est. Et sui eū nō receperūt. Sonus gverbi fo rinsecus instrept auribus corpis: r attingit sensum q vocatur auditus. Spēs q hominis r in nobis ipis nota est. r forinsecus i alijs ad est corpis sensibus oculis cum videt: auribus cū auditur: tactui cū tenetur r tangitur. Ha bet etiam in memoria nostra imaginem suaz incorpalē quidē: sed corpi simlē. Abundi de

niq ipius mirabilis pulchritudo forinsec^o p sto est: r aspectib^o nostris r ei sensui q d: tact^o si qd eius attingim^o. Habet etiā int^o i memo ria nra imaginē suā: ad quā recurrim^o: cū cuz vel septi parietib^o vel etiā in tenebris cogita mus. Sed de his imaginib^o rerū corpaliū in corpaliū qdē habentib^o tñ similitudies cor por: r ad vitā exterioris hois pinentib^o: iaz satis in vndecimo libro locuti sum^o. Nuncau tem agimus de hoie interiore r eius scia: ea que rez est tempaliū r mutabiliū: in cui^o intē tione cum assumit aliqd: etiā de reb^o ad exte riorē hoim pinentibus: ad hoc assumendū ē vt aliqd inde doceat qd rōnalē adiuuet sci entia. Ac phoc rez quas cōes cum aiantib^o irrōnalibus habemus: rōnalis vsus ad inte riorē hoiez pter: nec recte dici pōt cū irrōna libus aiantib^o cum nobis esse cōmunem.

De fide q licet p corpis sensum mentē con cepra sit: nihil tamen inuenitur habere cor poreum. Capitulū II.

Fides vero de qua in hoc libro aliq diutius disputare certa dispositiōis nre rōne cōpellimur: quā quib^o sit fideles vocant: qui non hnt infideles: sicut hi q venientē in ppria dei filiū nō receperūt: q Job. i. uis ex auditu in nobis facta sit. Non tñ ad eū sensum corpis pnet q appellat^o auditus: qm non est sanus: nec ad oculos hui^o carnis: qm nō est color aut corpis forma: nec ad eū q dici tur tactus: qm corpulētie nihil habet: nec ad vllū sensum corpis: qm cordis res ista nō cor pis: nec fortis est a nobis: sed in intimis nris nec eam quisq hoim videt in alio: sed vnusq q in semetipō. Deniq pōt r simulatione con fingi: r putari esse in quo non est. Si iam igitur quisq fidem apud seipm videt: in altero aut credit esse eam non videt: r tanto firmi us credit: qzto fructus eius magis nouit qz operari solet fides per dilectionem. Vobz ē omnis de quibus euangelista subiungit et dicit. Quotquot receperunt eum: dedit eis potestatem filios dei fieri: his qui credunt in nomine eius: q non ex sanguinibus: neq ex voluntate carnis: neq ex voluntate viri: s ex deo nati sunt. Fides ista cōmunis ē: nō sicut aliqua corpis forma cōmunis est ad videndū omniū oculis quibus presto est (Ex ipsa quippe vna omniū cernentiū quodāmodo infor mat aspectus) sed sicut dici pōt oibus hoibus esse facies humana cōmunis. Nā hoc ita dicitur: vt tñ singuli suas habeāt. Ex vna sane do ctrina impressam fidem credentium cordib^o singulorū qui hoc idem credunt verissime di

Heb. ii.
Job. i.

Ubi. s

Ubi. s

Ubi. s

Act. 4
Eph. 4
Ab. 15
Ibid. 14

Ibidem.

cinus. Sed aliud sunt ea que creduntur. aliud fides qua creduntur. Illa quippe in rebus sunt que vel esse vel fuisse vel futura esse dicuntur. haec autem in animo credentis est: ei tamen conspicua cuius est quis sit et in alijs non ipsa sed similitudo. Non enim numero est una: sed genere. propter similitudinem tamen et nullam diuisitatem magis unam dicimus: et quod multas. Nam et duos homines simillimos cum videmus: unam faciem dicimus: et miramur ambo. Facilius itaque quod dicitur multas animas fuisse singulas virtutes singulorum: de quibus legimus in actibus apostolorum. quod eis fuerit anima una: quod ubi dixit apostolus. Una fides. tot eas audet quisque dicere quod fideles. Et tamen qui dicit. O mulier magna est fides tua et alteri. Hodie fidei quare dubitasti: suam cuius esse significat. Sed ita dicit eadem credentium fides una: quemadmodum eadem voluntatum voluntas una: cum et in ipsis quod hoc idem volunt sua voluntas sic cuius conspicua: alterius autem lateat: quis idem velit. Et si aliquibus signis sese indicet: creditur potius quam videtur. Unusquisque autem sui animi conscius non credit virtutes hanc esse suam: sed plane puidet voluntatem. De voluntate quam et singuli propria et omnes etiam non indicata per hanc eodem. **La. III.**

Et quedam sane eiusdem nature eventus et ratione eventus tanta conspiciuntur: ut cum lateat alterum quid alter velit: nonnullae tamen sint voluntates omnium etiam singulis note. Et cum quisque homo nesciat quid homo alius unus velit: in quibusdam rebus possit scire quid omnes velint. Unum illa cuiusdam mimi facetissima predicat verbanitas. Qui cum se permisisset in theatro quod in animo haberent et quid vellent: omnes alijs ludis esse dicitur: atque ad diem constitutum ingenti expectatione maior multitudo confluere: suspensis et silentibus omnibus dixisse prohibetur. Utile vultus emere: et care vendere. In quo dicto leuissimi scenici omnes tamen conscientias inuenerunt suas: eique vera ante oculos omnium constituta: et tamen improvisa dicenti mirabili fauore plauserunt. Cur autem tam magna expectatione facta est illo permittente omnium voluntatem se esse dicitur: nisi quia latent hominum aliorum hominum voluntates. sed nunquam ista latuit istum? Nunquam quocumque latet. Quia tamen canis si quis si quedam quod si inconuenienter in alijs de se quisque concipiat: concipiente vel spirante vitio seu natura? Sed aliud est videre voluntatem suam: aliud (quis certissima praedictura) concipere alienam. Nam praeditam romam tam certum habeo in rebus humanis quam constantinopolim: cum romam viderim oculis meis: de illa vero nihil nouerim

nisi quod alijs testibus credidi. Et minus quidem ille vel seipsum ita uedo. vel alios quam experiendo: vili velle emere: et care vendere: omnibus id creditur esse commune. Sed quam reuera vitium est: potest quod adipisci eiusmodi: vel alicuius alteri vitium quod huic contrarium est incurere pestilentiam quam huic resistat et vincat. Nam scio ipse hominem cum venalis codex ei fuisset oblatum: praecipue eius igna et ideo quiddam exiguum poscetem cerneret venditor: iustum precium quod multo amplius erat: nec opinanti dedisse. Quid si etiam sit quod quod nequicia tanta possessus: ut vili vendat quam dimiserunt parentes: et caro emat quam presumat libidines? Non est ut opinor incredibilis ista luxuries. Et si querant tales repiantur: aut etiam non quesiti fortassis occurrant: qui nequicia maiore quam theatra praepositioni vel praenuntiationi theatrae insultent: magno praecipio stupra emendo: paruo autem rura vendendo. Largitionis etiam gratia nouimus quosdam emisse frumenta carius: et vilius vendidisse suis ciuibus. Illud etiam quod veterum poeta dixit. Ennius: omnes mortales sese laudari exoptant: praefecto et de seipso et de his quos expertus fuerat coniecit in alijs: et videtur pronunciasse hominum omnium voluntates. Denique si et minus ille dixisset: laudari omnes vultis: nemo vestrum vult vitupari: sicut quod esset omnium voluntatis dixisset videt. Sunt tamen qui vitia sua oderint et in quibus sibi displicent ipsi: nec ab alijs se laudari velint: gratiasque agant obiurgantium beniuolentiae: cum iam vitupantur ut corrigantur. At si dixisset: omnes beati esse vultis: miserum esse non vultis: dixisset aliquid quod nullus in sua non agnosceret voluntate. Quicquid enim aliud quod quod latent velint: ab hac voluntate que omnibus hominibus satis nota est: non recedit.

De beatitudine quam omnes una voluntate expetunt: sed non eadem omnes definitione nouerunt. **Capitulum. III.**

Primum est autem cum capescere atque rem tamen beatitudinis voluntas una sit omnium unde tanta existat de ipsa beatitudine rursus varietas atque diuersitas voluntatum. Non quod aliquis eam nolit: sed quod non omnes eam norit. Si enim omnes eam nossent: non ab alijs putaret esse in virtute animi. alijs in corporis voluptate. alijs in vtraque et alijs atque alijs. alibi atque alibi: Et cum eos quocumque res maxime delectauit: ita in ea praestituerunt vitam beatam. Quod igitur feruentissimum amat omnes: quod non omnes sciunt: quod praestare amare quod nescit? Sicut iam de hac re in libris superioribus disputavi. Cur ergo beatitudo amat ab omnibus: nec tamen scitur ab omnibus? An forte sci

Libet

unt oēs ipa q̄ sit: s̄ nō oēs sciūt vbi sit: z inde
cōrentio est. Quasi vero de aliq̄ mūdi hui⁹
agat loco: vbi debeat quisq̄ velle viuere: q̄
vult beate viuere: ac nō ita q̄rat vbi sit beatitu
do sicut q̄rat q̄ sit. Nam vtrūq̄ si in corpis vo
luptate est: ille beatus est: qui fruit corpis
voluptate. Si in virtute ai ille qui hac fruit.
Si in vtraq̄: ille q̄ fruit vtraq̄. Lū itaq̄ ali⁹
dicit: beate viuere est voluptate corpis frui.
Alius aut̄ beate viuere est virtute animi frui: nō
ne aut̄ ambo nesciūt q̄ sit beata vita: aut non
ambo sciūt. Quō ḡ amat eā si nemo pōt ama
re q̄ nescit. An forte falsum est q̄ p̄ verissi
mo certissimoq̄ posuim⁹: beate viuere oēs ho
mies velle. Si ei beate viuere est (vbi gratia)
fm̄ animi virtutē quō beate viuere vult: q̄ hoc nō
vult. Nōne veri⁹ dixerimus. hō iste non vult
beate viuere: q̄ nō vult fm̄ virtutē viuere: q̄ soluz
est viuere. Nō igit̄ oēs beate viuere volunt
imo pauci h̄ volūt: si nō est beate viuere nisi fm̄
virtutē animi viuere: q̄ multi nolūt. ita ne falsuz
erit. Cū nec ip̄s academicis cum oīa dubia
sint: academicus ille cicero dubitauit: q̄ cum
veller in hortēno dialogo ab aliq̄ re certa d̄ q̄
null⁹ ambigeret sumē sue disputatiōis exor
diū. Beati certe inq̄t oēs esse volum⁹: absit
vt h̄ fm̄ esse dicam⁹. Quid igit̄: an dicenduz
est etiā si nihil sit aliud b̄tē viuere: q̄ fm̄ virtutem
animi viuere: tñ z q̄ h̄ nō vult: beate vult viuere.
Nimis quidē h̄ videt̄ absurdū. Tale ē em̄
ac si dicam⁹: Et q̄ nō vult beate viuere: b̄tē vult
viuere. Istā repugnātiā q̄s audiat: q̄s ferat z
tñ ad hāc p̄trudit necessitas. Si z oēs b̄tē velle
viuere verū est: z non oēs sic volunt viuere: q̄
modo solum viuuntur beate: verum est.

An oēs b̄tē sint q̄ viuūt vt volūt. La. V.

A forte illud est q̄ nos ab his angu
a stis possit eruere: vt quoniam dixi
mus ibi quosq̄ posuisse beatam vitā
q̄ eos maxime delectauit: vt voluptas epi
cuz: virtus zenonem: sic aliū aliquid aliud
nihil dicamus esse beate viuere: nisi viuere fm̄
delectationē suam: z ideo falsum nō cē: q̄ om
nes beate viuere velint: q̄ omnes ita volūt:
vt quēq̄ delectat. Nam z h̄ populo si p̄nunci
atum esset in theatro: omnes id in suis volū
tatibus inuenirent. Sed hoc q̄ cicero cum si
bi ex aduerso p̄posuisset: ita redarguit: vt q̄
hoc sentiant: erubescant. Ait em̄. Ecce autez
non philosophi quidem: sed prompti tamen
ad disputandum: omnes aiunt esse beatos: q̄
viuant vt ip̄i velint: hoc est q̄ nos diximus:
vt quosq̄ delectat. Sed mox ille subiecit: fal
sum id quidem. Velle em̄ quod non deceat:

idipm̄ miserrimum est. Rectam miserum est
non adipisci q̄d velis: q̄ adipisci velle q̄d non
oporteat: p̄clarissime omnino atq̄ verissime.
Quis nanq̄ ita sit mente cecus: z ab omni lu
ce decoris alienus: ac tenebris dedecoris in
uolutus: vt eum qui nequiter viuunt ac turpiter
z nullo prohibente: nullo vlciscēte: z nullo sal
tem reprehendere audente: insuper z laudā
tibus plurimis (quoniam sicut ait scriptura di
uina: Laudatur peccator in desiderijs anie Ps. 9:
sue: z qui iniqua gerit benedicitur) implet om
nes suas facinorassimas: z flagiciosissimas
voluntates: ideo beatum dicat: quia viuunt vt
vult: cum profecto quis z sic miser est: minus
tamen esset si nihil eorum que perperam vo
luisset habere potuisset: mala em̄ voluntate
vel sola quisq̄ miser efficitur: sed miserioz po
testate: qua desiderium male volūtatis imple
tur. Quapropter quoniam verum est q̄ om
nes homines esse beati velint: idē vnum ar
dentissimo amore appetant: z p̄pter hoc cete
ra quecunq̄ appetunt: nec quisq̄ pōt amare
q̄ oīno quidē vel quale sit nescit: nec pōt nesci
re q̄d sit q̄d velle se scit: sequit̄: vt oēs beatam
vitam sciant. Omnes aut̄ beati habent quod
volunt: quis nō omnes q̄ habent q̄d volunt
cōtinuo sint beati. Cōtinuo aut̄ miseri qui vt
nō habent q̄d volunt: vel id habent q̄d nō re
cte volunt. Beatus igitur non est nisi q̄ z ha
bet omnia que vult: z nihil vult male.

Priorem esse beatitudini voluntatem res
ctam etiam non adeptam quod cupit q̄ pras
uam etiam si quod concupiuit obtinuit.

Capitulum VI.

Um ergo ex his duobus beata vita
c constet: atq̄ omnibus nota: omni
bus cara sit: quid putemus esse cau
se: cur horum duorum quando vtrūq̄ nō pos
sunt magis eligant homines: vt omnia que
volunt habeant: q̄ vt omnia bene velint etiā
si non habeant. An ipa est prauitas generis hu
mani: im eos non lateat: nec illum beatum
esse qui quod vult non habet: nec illum q̄ q̄d
male vult habet: sed illū qui z habet quecunq̄
q̄ vult bona: z nulla vult mala: ex his duob⁹
quibus beata vita p̄ficitur q̄n vtrūq̄ non da
tur: id eligatur potius. vnde magis a beata vi
ta receditur. Longius quippe ab illa est qui
cunq̄ adipiscitur male concupita: q̄ qui non
adipiscitur concupita: cum potius eligi debu
erit voluntas bona atq̄ preponi: etiam non
adepsa que appetit. Propinquat enim bea
to: qui bene vult quecunq̄ vult: et que ade
ptus cum fuerit beatus erit. Et vtrūq̄ non

mala sed bona beatū faciunt: quā faciunt quā bonorū habent aliquid iam: idque nō pui est: mandum: eamque ipam scz voluntatem bonā qui de bonis quorū capax est humana natura: nō de vilius mali ppetratione vel adeptione gaudere desiderat: et bona qualia in hac misera vita esse pnt: prudenti: tempanti: fortiti: et iusta mente sectat: et quā dat assequitur vt etiā in malis sit bonus: et finitis malis omnibus atque impletis bonis omnibus sit beatus.

Ad veram beatitudinem viam esse per fidem rectam sine qua nulla possit cuius fortitudo prodesse.

La. VII

Lphoc in ista mortali vita erroribus erūnisque plenissima: p̄cipue fides ē necessaria: qua in deū credit. Non enim quecūque bona: maximeque illa quibus quis sit bonus: et illa quibus fiet beatus. Quā nisi a deo in hominē veniant: et hominē accedant iueniri potest. Quā autē ex hac vita ab eo quod in his miseris fidelis et bonus est ventū fuerit ad beatā: tunc erit vere quod nūc esse nullo modo potest: vt sic hō viuat: quō vult. Nō enim vult male viuere in illa felicitate: aut vult aliquid quod deest: aut deest quod voluerit. Quicquid amabit aderit: nec desiderabit quod nō aderit omne quod ibi erit: bonū erit: et summus deus summum bonū erit: atque fruendū amantibus p̄fecto erit: et quod est omnino beatissimū ita semper fore certū erit. Nunc vero fecerunt quidam sibi philosophi sicut eorum cuius placuit vitas beatas suas: vt quasi p̄pria virtute possent: quod cōmuni mortaliū conditione nō poterant: sic scz viuere vt vellent. Sentebant enim aliter beatū esse neminē posse nisi habendo quod vellent: et nihil patiēdo quod nollet. Quis autē nō qualēcūque vitā qua delectatur (et ideo beatā vocat) velle sic esse in sua potestate vt eam possit habere p̄petuam: et tamen quis ita est: quis vult pati molestias quod fortiter toleret: quis eas velit possidere: et rare si patitur? Quis velit in tormentis viuere: etiā qui potest in eis p̄patientis tenendo iusticiam laudabiliter viuere? Transitura cogitauerunt hec mala quod ea p̄tulerunt vel cupiendo habere: vel timēdo amittere quod amabant: siue nequiter siue laudabiliter. Nā multi p̄transitoria mala: ad mansura fortiter tenderunt. Qui p̄fecto spe beati sunt: etiā cum sunt in transitorijs malis: p̄ que ad bona nō transitoria pueniunt. Sed qui sic spe beatus est: nō dū beatus est. Expectat namque p̄patientis beatitudinem quā nō dū tenet. Qui vero sine vlla spe tali: sine vlla tali mercede cruciat

quātālibet adhibeat tolerantia: nō est beatus veraciter: si miser fortiter. Neque enim propterea miser nō est: quia miserior esset: et si impatienter miseriam sustineret. Porro si ista nō patitur que nollet pati in suo corpore: nec tunc quod dicitur beatus hūidus est: quā nō viuunt et vult. Ut enim alia omittā que corpore illeso ad animi pertinent offensiones: sine quibus viuere velimus et sunt innumerabilia: vellet vtriusque si posset ita saluum et in colume habere corpus: et nullas ex eo pati molestias: vt id haberet in potestate: aut in ipsius incorruptione corporis: quod quod non habet: ac pender in incerto: p̄fecto nō viuunt vt vult. Quis enim p̄ fortitudinē sit paratus excipere et equo ferre animo quicquid aduersitatē acciderit: mauult tamen vt nō accidat: et si possit facit: atque ita paratus est in vtriusque vt quātū in ipso est alterū optet: alter viter: et si quod vitat incurrit: ideo volens ferat: quia fieri non potuit quod volebat. Nec opprimat ergo: sustinet: sed premi nollet. Quōd ḡ viuunt et vult: an quia volens fortis est ad ferenda quod nollet illata? Ideo igitur id vult quod potest: quā quod vult nō potest. Hec est tota (vtrū ridenda: an potius miseranda) supborū beatitudo mortalium: gloriāntiū se viuere vt volunt: quia volentes patienter ferunt que accidere sibi nolūt. Hoc enim aiunt quod sapienter dixit Terentius. **Terentiū andria** Quā nō potest id fieri quod vis: id velis quod possis. Lōmode hō dicitur eē quod negat? Sed p̄siliū ē dicitur misero: ne esset miserior. Beato autē (quales se esse oēs volūt) nō recte nec vere dicit: nō potest fieri quod vis. Si enim beatus ē: quicquid vult fieri potest: quod nō vult quod fieri nō potest. Sed nō ē moralitatis hūi? hō vita: nec erit nisi quā et immortalitas erit: quod si nullo modo dari hōi posset frustra ēt beatitudo querere: quod sine immortalitate nō potest esse. **Perfectam beatitudinem nisi in eterna vita esse non posse.** La. VIII.

Um ḡ beati esse oēs homines volunt: si vix volūt p̄fecto et esse imortales volūt. Aliter enim beati esse nō pnt. Denique et de immortalitate interrogati sicut et de beatitudine oēs eam se velle rident. Sed quālibet quod beatitudo quod potest vocet quod sit in hac vita quārit imo vero fingit. dū immortalitas despā. sine quod vera beatitudo eē nō potest. Ille quod p̄beatus viuunt (quod iam supius dixim⁹ et astruēdo sat⁹ fixim⁹) qui viuunt vt vult nec male aliquid vult. Nemo autem male vult immortalitē si eius humana capax est deo donante natura. Cuius si capax non est: nec beatitudinis capax est. Ut ei homo beate viuat: oportet vt viuat. Quem porro morientem vita ipsa deserit. Bea

Liber

ta vita cū illo manere que pōt? Cur autē dese-
rit aut nolentē deserit. pculdubio aut volen-
tem: aut neutrum. Si nolentē quō beata vi-
ta est: q̄ ita est in voluntate vt non sit in pote-
state? Cūq; beatus nemo sit aliqd volendo
nec habendo: quāto minus est beatus q̄ nō
honore: nō possessione: nō qualibet alia re:
sed ipsa beata vita nolens deserit: qm̄ ei nul-
la vita erit? Unde et si nullus sensus relinq̄t
quo sit misera: p̄pterea em̄ beata vita disce-
dit: qm̄ tota vita discedit. Miser est tñ q̄ diu
sentit: quia scit se nolentē cōsumi: p̄pter qd̄
cetera et qd̄ p̄ceteris diligit. Nō igit̄ pōt vita
et beata esse: et nolentem deserere: quia bea-
tus nolens nemo sit: ac p̄ hoc q̄tomagis no-
lentem deserendo miserū facit. Si autē volē-
tem deserit: etiā sic quō beata erat: quā p̄ire
voluit qui habebat? Restat vt dicant neutz
esse in animo beati: id est. eum deserit a beata
vita: cū per mortē deserit tota vita: nec nol-
le: nec velle: ad vtrūq; em̄ parator equo ani-
mo consistere. Sed nec ista beata est vita: q̄
talis est: vt quē beatū facit: amore eius indi-
gna sit. Quō em̄ est beata vita quā nō amat
beatus? Aut quō amat: qd̄ vtrum vigeat: an
pereat indifferēter accipit? Nisi forte virtu-
tes quas p̄pter solā beatitudinē sic amamus
psuadere nobis audent: vt ipam beatitudi-
nem nō amem? Quod si faciunt: etiā ipsas
vtrūq; amare desistimus: quādo illā p̄p̄ quaz
solam istas amauimus: nō amam? Deinde
quō erit: vera illa tam p̄fecta: tam exanima-
ta: tam eliquata: tā certa sententia: btōs eē
oēs hoīes velle si ipsi qui iam beati sunt: bea-
ti esse nec nolunt nec volunt? Aut si volunt:
vt veritas clamat: vt natura cōpellit: cui sc̄-
me bonus et imutabiliter beat⁹ creator indi-
dit hoc. Si volunt inquā beati esse qui beati
sunt: beati vtrūq; nō esse nolūt. Si autē beati
nō esse nolūt: proculdubio nolūt cōsumi et pe-
rire quod beati sunt: nec nisi viuentes beati
esse p̄nt. Nolūt igit̄ perire qd̄ viuūt. Immor-
tales ergo esse volunt: quicūq; vere beati vlt
sunt vel esse cupiunt. Nō autē viuūt beate: cui
nō adest qd̄ vult. Nullo modo igit̄ eē poterit
vita veraciter beata: nisi fuerit sempiterna.
Hanc vtrū capiat humana natura: quam tñ
desiderabilem confitef: non pua questio est.
Sed si fides assit que inest eis quibus dedit
ptatē iesus filios dei fieri: nulla questio est.

Joh. 1.

An eternitati par sit hūana nā. Ca. IX.
h Umanis quippe argumentatiōib⁹
hec inuenire conātes: vix pauci ma-
gno prediti ingenio: abundantes

ocio: doctrinisq; subtilissimis eruditi: ad in-
dagandā solius anime immortalitatem pueni-
re potuerunt. Cui tñ anime beatā vitā nō in-
uenerūt stabilem: id ē verā. Ad miseras eā
quippe vite hui⁹ etiā post beatitudinem redi-
re dixerunt. Et q̄ eorū de hac erubuerūt sen-
tentia: et animā purgatā in sempiternā bea-
titudinē sine corpe collocandā putauerunt:
talia de mundi retrosus eternitate sentiūt
vt hanc de anima sententiā suā ipi redargu-
ant. Qd̄ hic longū est demonstrare: sed in li-
bro duodecimo de ciuitate dei: satis a nobis
est q̄stū arbitror explicatū. Fides autē ista to-
tum hoīem immortalem futurū: qui vtrūq; con-
stat ex anima et corpore: et ob hoc vere beatū
nō argumentatione humana: sed diuina au-
toritate p̄mittit. Et ideo cū dictum esset in
euangelio: q̄ Iesus dederit potestatem fili-
os dei fieri his qui eū receperūt: et qd̄ sit rece-
pisse eum: breuiter fuisse expositum: dicēdo
credētibus in nomine eius: quoq; modo filij
fierēt dei: et qd̄ aduētū: q̄ nō ex sanguinib⁹
neq; ex volūtate carnis: neq; ex volūtate vi-
ri: s̄ ex dō nati sūt: ne ista hoīm quā videm⁹ et
gestam⁹ infirmitas tantā excellentiā despe-
raret: ilico annexū est: et verbū caro factū est
et habitauit in nobis: vt a cōtrario suaderet
qd̄ incredibile videbat. Si em̄ natura dei fi-
lius p̄pter filius hominū misericordia fact⁹
ē hominis filius: hoc ē em̄: verbū caro factū
ē et habitauit in nobis hominibus: quāto est
credibili⁹ natura filios hominis: gratia dei
filios dei fieri: et habitare in deo: in quo solo:
et de quo solo esse possunt beati p̄ticipes im-
mortalitatis eius effecti: propter qd̄ psuade-
dum dei fili⁹ p̄ticeps nostre mortalitatis ef-
fectus est.

An alio modo omnipotens deus hominē
eternitati debuerit reformare q̄ vt sibi deus
filius naturam vniret humanā. Ca. X

Es itaq; q̄ dicūt ita ne defuit deo
modus alius quo liberaret homines
a miseria mortalitatis huius vtrū
genitum filiū deū sibi coeternum hominem
fieri vellent induendo humanam animam et
carnem: mortalemq; factū mortem perpeti-
parum ē sic refellere: vt istū modū quo nos
p̄ mediatorē dei et hominū: hominē christum
Iesum deus liberare dignatur: asseram⁹ bo-
num et diuine congruum dignitatis: verū eti-
am vt oīdam⁹ nō aliū modū possibile deo fu-
isse cui⁹ ptati cūcta equalit̄ subiacēt. S; sanā
de nostre miserie cōueniētiorē modū alium
nō fuisse: nec esse oportuisse. Quid enim tā

Joh. 1

Gal. 5.
Rom. 5.

Ibidem

Joh. 16
Eph. 4.

Ibidem

Rom. 5.

Ubi. 5

Ibidem.

Rom. 5.

I. Ubi. 2.

Ubi. 5.

necessariū fuit ad erigendam spem nostram mentesq; mortaliū cōditione ipsius mortali-
 tatis abiectas ab immortalitatis despatione li-
 berādas: q̄ vt demonstraret nob̄ q̄ti nos p̄-
 deret deus: q̄tūq; diligeret? Quid x̄o h̄ rei
 tanto isto iudicio manifestius atq; p̄clari? q̄
 vt dei filius imutabiliter bonus: in se manēs
 q̄d erat: a nob̄ et p̄ nob̄ accipiens q̄d nō erat
 preter sue nature detrimentū n̄m dignatus
 est mire p̄ortū p̄us sine vllō malo suo merito
 mala nostra p̄ferret: ac si iam credētib̄ q̄tum
 nos diligar̄ deus: et q̄d despabam̄ iam spanti-
 bus dona in nos sua sine vllis bonis meritis
 nostris: imo p̄cedentibus et malis meritis no-
 stris in debita largitate p̄ferret: qz et ea q̄ dicū-
 tur merita n̄ra dona sunt eius. Ut em̄ fidel̄ p̄
 dilectionē opetur: caritas dei diffusa est i cor-
 dibus nostris p̄ sp̄m̄ sc̄m̄ q̄ dat̄ est nob̄. Tūc
 est aut̄ datus qm̄ est iesus resurrectione clari-
 ficat̄. Tūc em̄ eū se missurū esse p̄misit et mu-
 sit: qz tūc sicut de illo scriptū est et ante p̄dictū
 Ascēdit in altū: captiuauit captiuitatē: dedit
 dona hoībus. Hec dona sunt merita n̄ra: qui-
 bus ad summū bonū immortalitatis et beatitu-
 dinis puenimus. Lōmendat aut̄ inq̄t ap̄ls ca-
 ritatē suā d̄s in nobis: qm̄ cū adhuc peccato-
 res essemus: x̄pus p̄ nob̄ mortuus est. Adul-
 tomagis iustificati nūc in sanguine ipsi: salui
 erimus ab ira p̄ ip̄m. Adhuc addit et dicit. Si
 em̄ cū inimici essemus recōciliati sum̄ deo p̄
 mortem filij eius: multomagis recōciliati sal-
 ui erimus in vita ipsius. Quos peccatores di-
 xit p̄us: hos posterius inimicos dei. et q̄s p̄us
 iustificatos in sanguine iesu x̄pi: eos posteri-
 recōciliatos p̄ mortem filij dei. Et q̄s p̄us sal-
 uos ab ira p̄ ip̄m: eos postea saluos in vita ipsi-
 us. Nō ergo ante istam grām quoquo mō pec-
 catores: sed in talibus peccatis fuimus vt ini-
 mici essemus dei. Superius aut̄ quidē ap̄stol̄
 nos peccatores et inimicos dei duobus idē-
 dem noībus appellauit: vno velut inimicos: alio
 plane atrocissimo dicēs. Si em̄ x̄pus cum
 infirmi essem̄ adhuc iuxta t̄ps p̄ impijs mor-
 tuus est. Quos infirmos eosdē impios nūc
 cupauit. Leue aliquid videtur infirmitas: s̄
 aliq̄n̄ talis est vt impietas nominet̄. Nisi t̄n̄ in-
 firmitas esset medicū necessariū nō haberet̄.
 qui est hebraice iesus: grece sother. nostra au-
 tem locutione saluator. Qd̄ verbū latina lin-
 gua antea nō habebat s̄ habere poterat: sicut
 potuit q̄n̄ voluit. Hec aut̄ apl̄i sn̄ia p̄cedēs vbi
 ait. Adhuc cum infirmi essemus iuxta temp̄
 p̄ impijs mortuus est: coheret his duabus se-
 quentibus quarū in vna dixit peccatores: in

alia inimicos dei: tanq̄ illis singulis reddide-
 rit singula. pctō: es ad infirmos: inimicos dei
 referens ad impios.

Qua ratione in sanguine christi iustificen-
 tur credentes: et quō in hoc sacramento toti
 trinitatis sit operatio.

La. XI

Ed quid ē iustificati in sanguine ipsi
 us: Que vis est sanguinis hui⁹ obse-
 cro: vt in eo iustificent̄ credētēs: Et

q̄d est recōciliati p̄ mortē filij eius? Ita ne x̄o
 cū irasceret nobis de⁹ pater: vidit mortē filij
 sui p̄ nobis: et placat⁹ est nobis: Nūquid ḡ fili⁹
 eius vsq; adeo nobis placatus erat: vt p̄ no-
 bis etiā dignaret̄ mori: pater x̄o vsq; adeo ad-
 huc irascebat: vt nisi fili⁹ p̄ nobis moreret̄ nō
 placaret̄? Et q̄d est q̄ alio loco idē ipse doctor
 gentiū. Quid inquit ḡ dicemus ad hec: Si de-
 us p̄ nobis: q̄s cōtra nos: Qui p̄prio filio nō
 peccit: s̄ p̄ nobis om̄ibus tradidit illum. Quō
 nō etiā cū illo om̄ia nob̄ donauit: Nūquid nisi
 iam placatus esset pater: p̄prio filio nō p̄cens
 p̄ nob̄ eū traderet̄? Nōne videt̄ hec illi velut
 aduersa esse sententia: In illa mortē p̄ nobis
 filius: et recōciliat̄ nobis pater per mortē eius
 In hac aut̄ tanq̄ prior nos dilexerit pater: ip̄e
 p̄pter nos filio nō peccit: ip̄e p̄ nobis euz tradit
 ad mortem. Sed video qz et antea pater dile-
 xit nos: nō solū anteq̄ p̄ nobis filius moreret̄:
 sed anteq̄ conderet mundū: ip̄o teste ap̄osto-
 lo qui dicit: Sicut elegit nos in ipso ante mun-
 di constitutionē. Hec filius patre sibi nō p̄cen-
 te pro nobis velut inuitus est traditus: quia et
 de ipso dictū est. Qui me dilexit et tradidit s̄
 ipsum pro me. Om̄ia ḡ simul et pater et filius et
 amborū spiritus pariter et cōcorditer opant̄:
 tamen iustificati sumus in christi sanguine: et
 recōciliati sumus deo p̄ mortem filij eius. Et
 quō id factū sit: vt potero etiā hic q̄tū satis vi-
 debitur explicabo.

Quo merito homo traditus sit diabolice
 potestati.

La. XII

Quā iusticia dei i potestati ē diaboli
 q̄ traditū est genus humanū: peccato
 primi hominis in om̄es vtriusq; sex⁹
 cōmunionē nascētes originaliter transeunte
 et parētū primorū debito vniuersos posteros
 obligante. Hec traditio prius in genesi signi-
 ficata est: vbi cū serpenti dictū esset. Terram
 manducabis: homini dictū est. Terra es et in
 terrā ibis. Et q̄d dictū est: in terrā ibis: mors
 corporis p̄nūciata est: quia nec ipsa fuerat ex-
 perturus si p̄mansisset vt factus est rect⁹. Et
 x̄o viuenti ait. Terra es: ostendit totū hoīem
 in deterius cōmutatum. Tale ē em̄: terra es:

Joh. 1

Ibidem

Ibidem

Ubi. 5

Ibidem

Ubi. 5

Gal. 5. Rom. 5.

Joh. 16. Eph. 4.

Rom. 5.

Ibidem.

Rom. 5.

Ubi. 5.

Roma. 8

Eph. 1

Gal. 2

Gen. 3 Ibidem

Ubi. 5

Liber

Gen. 6. quale istud. Non pmanebit spūs meus in hominibus istis qm̄ caro sunt. Tūc ḡ demōstrauit eū et traditū cui dictū fuerat terrā mādu cabis. **Aplūs** aut̄ aptius h̄ p̄dicat vbi dicit. **Eph. 2.** Et vos cū essetis mortui delictis et peccatis vestris in quibus aliqui ambulastis scdm̄ seculū mundi hui⁹ fm̄ p̄ncipē p̄tatis aeris. spūs huius qui nūc opatur in filijs diffidētie: in qb⁹ et nos oēs aliqui puerfati sumus in desiderijs carnis nostre: faciētes volūtatis carnis et affectionū et eramus natura filij ire sic et cereri. Filij diffidētie sunt infideles et quis h̄ non est aliq̄s fidelis fiat. Quocirca oēs hoies ab origine s̄ p̄ncipe sunt potestatis aeris: qui opat̄ i filijs diffidentie. Et qd̄ dixi ab origine: h̄ est qd̄ dicit apostolus natura et se fuisse et sicut ceteros. natura sc̄z vt est deprauata pctō: nō vt recta creata est ab initio. **Modus** aut̄ iste q̄ traditus ē hō in diaboli p̄tate: nō ita debet intelligi: tāq̄ hoc deus fecerit aut fieri iusserit s̄ q̄ tm̄ p̄miserit: iuste tm̄. Illo em̄ deserēte peccantē: pcti auctor ilico inuasit. Nec ita sane de⁹ deseruit creaturā suā vt nō se illi exhiberet deū creatorem et viuificantē: et inter penalia mala etiam bona malis multa p̄stantē. **Nō** em̄ p̄tinuit in ira sua miserationes suas: nec hoiem a lege sue p̄tatis amisit: qm̄ in diaboli p̄tate esse p̄miserit: q̄ nec ip̄e diabolus a p̄tate oipotētis alienus est: sic neq̄ a bonitate. **Itaq̄** et maligni angeli vñ malicij q̄ s̄sisterēt vita: nisi p̄ eū q̄ viuificat oia: Si ḡ p̄missio peccatorū p̄ iram dei iustā hoiem subdidit diabolo: p̄fecto remisio peccatorū p̄ recōciliatōem dei benignam eruit hominem a diabolo

Ps. 76

De cōsilio dei quo ei placuit vi p̄tās diaboli nō potētia: sed iusticia vincere. **La. XIII**
On aut̄ diabolus potentia dei sed iusticia supandus fuit. **Nā** qd̄ oipotēte potentius. **Aut** cui⁹ creature potestas: p̄tati creatoris p̄pari pōt. **Sed** cū diabolus vicio puerfatis sue factus sit amator potentie et deserto opugnato: q̄ iusticie. sic enim et homines eum tantomagis imitantur q̄ tomagis neglecta vel etiam perosa iusticia potētie student: eiusq̄ vel adeptio: et letātur vel inflammantur cupiditate: placuit deo: vt p̄pter eruēdū homines de diaboli potestate nō potentia diabolus sed iusticia vinceretur: atq̄ ita et homines imitantes xpm̄: iusticia q̄rerent diabolū vincere nō p̄tētia. **Nō** q̄ potentia quasi mali aliquid fugienda sit: sed ordo seruandus est quo prior est iusticia. **Nā** quanta potentia potest esse mortalium. **Te**neant ergo mortales iusticiam: potentia im-

mortalibus debetur. **Cui** comparata quantalibet eorum hominum qui potentes vocātur in terra: ridicula infirmitas inuenitur: et ibi foditur peccatori fouea: vbi videntur mali plurimū posse. **Lantat** autem iustus et dicit **Beatus** hō quem tu crudieris dñe: et de lege tua docueris eum. **Ut** mitiges ei a dieb⁹ malignis: dōec fodiat peccatori fouea. **Quonia** non repellet dñs plebez suam: et hereditatē suam non derelinquet. **Quoad** usq̄ iusticia cōuertatur in iudicium: et qui habēt eā oēs reūto sunt corde. **Hoc** ḡ tempe quo differēt potētia populi dei: non repellet dñs plebem suā et hereditatem suam non derelinquet: quantalibet acerba et iū digna ipsa humilis atq̄ infirma patiat̄: quoad usq̄ iusticia quā nunc habet infirmitas piorum: conuertat̄ in iudiciū hoc est iudicandi accipiat potestatem. **Qd̄** iustis in fine seruatur: cum precedentem iusticiam ordine suo fuerit potentia subsecuta: potentia quippe adiuncta iusticie: vel iusticia accedente potētie: iudiciariā potestātē facit. **ptinet** aut̄ iusticia ad voluntatē bonā. **Uñ** dictū est ab angelis nato christo: **Gloria** i excel sis deo: et in terra pax hoibus bone voluntat̄. **Potentia** vero sequi debet iusticiā: non preire. **Ideo** et in rebus sc̄dis ponit̄. i. p̄speris. **Secunde** aut̄ a sequēdo sunt dicte. **Lum** em̄ beatum faciunt: sicut supius disputauimus: due res bene velle: et posse q̄ velis: nō debet esse illa peruersitas: que in eadez disputatiōe notata est vt ex duabus rebus que faciunt beatum posse quod velit homo eligat. et velle q̄ oportet: negligat. cum prius debeat habere voluntatem bonam: magnā vero postea potestātē. **Bona** porro voluntas purganda est a vitijs a quibus si vincit homo: ad hoc vincitur vt male velit: et bona iam voluntas eius quō erit? **Optandū** est itaq̄ vt potestas nūc detur: sed cōtra vicia: p̄pter que vincēda potētia nolunt esse hoies: et volunt p̄pter vincēdos homines. **Ut** quid hoc: nisi vt vere victi falso vincant: ne sint veritate sed opinione victores: velit homo prudens esse: velit fortis velit tempans: velit iust⁹ atq̄ vt hec veraci possit. **potentiā** plane optet atq̄ aperat vt potens sit in seip̄o: et miro mō aduersus se ip̄m p̄ seip̄o. **Letera** vero que bene vult: et tñ nō potest: sicut ē immortalitas: et vera ac plena felicitas desiderare non cesset et patienter expectet.

De omnium debito per nihil debentem christo soluto.

Capitulum. XIII.

Ps. 93.

Ubi. 5.

Ubi. 5.

Luce. 2.

Ps. 87.

Ps. 68.

Job. 14.

1 Cor. 1.

Ele est igitur iusticia qua victus ē diabolus: Que: nisi iusticia iesu xpi: r quō victus est. qz cū in eo nihil morte dignū inueniret: occidit eū tñ. Et vtiq; iustū est vt debitor: es q̄s tenebat liberi dimittatur in eū credētes quē sine vllō debito occidit h̄ est q̄ iustificari dicimus in xpi sanguine. sic quippe in remissionē pctōz n̄oz innocēs sanguis ille effusus est. Cū se dicit in psalmis: in mortuis liberz. Solus em̄ a debito mortis: liber est mortu⁹. h̄inc r in alio psalmo dicit. que nō rapui tūc exoluebāt. rapinā volēs intelligi pctm̄: qz vsurpatū est p̄tra licitū. Cū p̄ os etiā carnis sue sicut in euāgēlio legitur dicit. Job. i. 4. Et ecce venit p̄nceps mūdī h̄: r in me nihil iueniet. i. nullū peccatū. s̄ vt sciant oēs inquit qz volūtate p̄ris mei facio: surgite eam⁹ h̄inc Et p̄git inde ad passionē vt p̄ debitorib⁹ nob qd̄ ip̄e nō debebat exolueret. Nunq̄d isto iure equissimo diabolus vinceret: si potētia crīstus cū illo agere nō iusticia voluisset sed post posuit qd̄ potuit vt p̄ul ageret qd̄ oportuit. iō aut̄ illū esse opus erat r hoīem r deū. Nisi em̄ hō esset nō poterat occidi. Nisi r deus esset nō crederet noluisse qd̄ potuit s̄ non potuisse qd̄ voluit. Nec ab eo iusticia potētie prelatam fuisse: sed ei defuisse potētiā putarem⁹. Nunc vero hūana p̄ nob̄ passus est. qz hō erat: sed si voluisset etiā h̄ non pati potuisset. qz de⁹ erat Ideo gratioz facta est in hūilitate iusticia. q̄a posset si noluisse hūilitatē nō p̄peti tāta in diuinitate potētia: ac sic a moriēte tam potente nobis mortalib⁹ ipotentib⁹ r cōmēdata est iusticia r p̄missa potētia. h̄oz em̄ duoz vnū fecit moriēdo: alterz resurgēdo. Quid em̄ iusti⁹ q̄ vsq; ad mortē crucis p̄ iusticia puenire. Et qd̄ potētius q̄ resurgere a mortuis: r in celoz cū ip̄a carne in q̄ est occis⁹ ascēdē. Et iusticia s̄ p̄us: r potētia postea diabolū vicit. Iusticia scz qz nullū pctm̄ habuit: r ab illo iniustus em̄ est occisus. potētia x̄o: qz reuixit mortu⁹: nunq̄ postea moritur⁹. S̄ potētia diabolū vicissz ēt si ab illo si potuissz occidi q̄uis maior̄ sit potētie ēt ip̄am mortē vincē resurgēdo q̄ vitare viuēdo. S̄ aliō ē p̄p̄ qd̄ iustificamur i xpi sanguine: cū p̄ remissionē pctōz eruimur a diaboli potestate: h̄ ad id p̄tinet qd̄ a xpo iusticia diabolus vincit nō potētia. Ex infirmitate q̄pe quā suscepit in carne mortali: nō ex immortalī potētia crucifixus est xps: de q̄ tñ infirmitate ait ap̄tus. Qd̄ infirmū ē dei: forti⁹ ē hoīb⁹ In q̄ sit diabol⁹ vict⁹ a xpo. La. XV. On ē itaq; difficile videre diabolū victū: qn̄ qui ab illo occisus est resur

rexit. Illud est maius r ad intelligendū p̄fundius: videre diabolū victū qn̄ sibi vicisse videbat. i. qn̄ xpus occisus est. Tūc em̄ sanguis ille qm̄ eius erat qui nullū habuit oīno peccatū ad remissionē nostroz fusus est peccatoz: vt qz eos diabolus merito tenebat: quos peccati reos cōditione mortis obstrinxit: hos p̄ eum merito dimitteret quē nullius peccati reum i merito pena mortis affecit. hac iusticia victus r hoc vinculo vincit⁹ est fortis vt vasa ei⁹ eriperent: que apud eū cū ip̄o r angelis eius fuerūt vasa ire: r in vasa misericordie verterentur. h̄ec quippe v̄ba ip̄ius dñi nostri iesu ch̄risti de celo ad se facta cū primū vocatus ē: narrat ap̄tus Paulus. Nam inter cetera q̄ audiuit etiā hoc sibi dictū loquit. Ad h̄ em̄ tibi apparui vt cōstituā te ministrū r testem eoz q̄ a me vides: quibus etiā p̄ eo tibi liberans te de p̄p̄o r de gentibus in quas ego mitto te aperire oculos cecoz: vt auertant a tenebris r a potestate sathane ad deū: vt accipiant remissionem peccatorum r sortem que in sanctis: r fidem que in me est. Unde r exhortans idē ap̄tus credentes: r ad gratiarū actiōem deo patri: qui eruit nos inquit de potestate tenebrarum: r transtulit in regnū filij caritatis sue: in quo habemus redemptiōem in remissionē peccatorum. In hac redemptione tanq̄ precium p̄ nobis dat⁹ est sanguis ch̄risti: quo accepto diabolus non diratus est sed ligatus vt nos ab eius nexibus solueremur. Nec quēq; secum eoz quos ch̄ristus ab omni debito liber indeh̄ite fuso suo sanguine redemissz peccatoz retribus inuolutum traheret ad secundē ac sempiternē mortis exitium: sed h̄ac tenus morerentur ad ch̄risti gratiam p̄tinentes: p̄cogniti r predestinati r electi ante cōstitutiōem mundi: quatenus p̄ illis ip̄e mortuus est ch̄ristus: carnis tantum morte nō spiritus.

Ad quam vtilitatem fidelium renatorum mala que per originale peccatum sunt cōtracta: conuersa sint. Capitulū. XVI.

Tiamuis enim r ip̄a mors carnis de peccato primi hominis originaliter venerit: tamē bonus eius vsus gloriosissimos martyres fecit. Et ideo non solū ip̄a: sed omnia seculi huius mala dolores: laboresq; hominū q̄q; de peccatorum: r maxie de peccati originalis meritis veniant: vñ facta est r ip̄a vita vinculo mortis obstricta: tamen r remissis peccatis remanere debuerūt: cum quibus homo pro veritate certaret: et vnde exerceretur virtus fidelium: vt nouus

Liber

homo p testamentum nouum: inter mala hu
ius seculi nouo seculo prepetur miserā quā
meruit vita ista damnata sapienter tolerans
z qz finietur prudenter gratulans. beatitudi
nē vero quā liberata vita futnra sine fine ho
bitura est fideliter z paciēter expectans. Dia
bolus em a dominatu z a cordibus fidelium fo
ras missus: in quoz damnatione atqz infideli
tate: licet dānatus etiā ipse regnabat tantum
p conditione mortalitatis hui⁹ aduersari si
nit: q̄tum eis expedire nouit. De quo sacre
littere psonant p os ap̄licum. Fidelis de⁹ qui
non pmittit vos tēptari supra id qd potestis.
sed faciet cum tēptatione exitum vt possit su
stinere. Profunt aut ista mala q̄ fideles pie p
ferunt vel ad emendanda peccata: vel ad ex
ercendā pbandamqz iusticiam. vel ad demō
strandaz vite huius miserā vt illa vbi erit be
atitudo vera atqz ppetua z desiderē arden
tius z instantius inquirat. Sep circa eos ista
seruant: de qbus ap̄lus dicit. Scimus qm̄ di
ligentibus deum omnia cooperatur in bonū
his qui scdm̄ ppsitū vocati sunt sancti. Qm̄
quos ante presciuit z predestinauit pformes
fieri imaginis filij sui vt sit ipse primogenitus
in multis fratribus. Quos autem predestina
uit illos z vocauit. z quos vocauit. illos z iu
stificauit. Quos autem iustificauit ipos z glo
rificauit. Hoz pdestuatoz nemo cum diabo
lo peribit nemo vsqz ad mortē sb̄ diaboli pote
state remāebit. Deide sequit qd iā supra cō
memorauit. Quid ergo dicem⁹ ad hec? Si ds
p nobis: quis contra nos? Qui filio suo pro
prio non pepcit: sed pro nobis omnibus tra
didit illum. Quomodo non z cum illo omnia
nobis donauit. Cur ergo non fieret mors xpi
immo cur non p̄termis alijs innumerabili
bus modis quib⁹ ad nos liberandos vti pos
set oipotens: ipa potissimū eligere vt fieret:
vbi nec de diuinitate eius aliquid iminutum
est aut mutatu. z de humanitate suscepta tm̄
beneficij collatu est hoibus: vt a dei filio sem
piterno eodemqz hois filio mors tp̄alis inde
bita redderetur qua eos a sempiterna morte
debita liberaret: peccata nostra diabolus te
nebat z per illa nos merito figebat in morte.
Dimisit ea ille qui sua non habebat: z ab illo
immerito est perductus ad mortem. Tantū
valuit sanguis ille vt neminem christo indu
tum in eterna morte debita detinere debue
rit: qui christum morte in debita: vel ad tpus
occidit. Commendat ergo caritatē suā deus
in nobis: qm̄ cum adhuc peccatores essemus
christus pro nobis mortuus est. Multo magi
iustificati nunc in sanguine ipius: salui erim⁹

ab ira per ipsum. Iustificati inquit in sangui
ne ipius. Iustificate plane in eo qz a peccatis
omnibus liberati. liberati autem a peccatis oī
bus: quoniā pro nobis est dei filius qui nullū
habebat occisus. Salui ergo erimus ab ira p
ipsum: ab ira vtqz dei que nihil est aliud qz iu
sta vindicta. Non em̄ sicut hominis animi p
turbatio est ira dei: Sed illius ira est cui dicit
alio loco sancta scriptura. Tu autem domine
virtutum cū tranquillitate iudicas. Si ergo
iusta diuina vindicta tale nomen accepit eti
am reconciliario dei que recte intelligitur ni
si cū talis ira finitur. Nec inimici eramus deo
nisi quemadmodū iusticie sunt inimica pec
cata: quibus remissis tales inimicie finiunt
z reconciliant deo quos ipse iustificat. Quos
tamen etiā inimicos vtqz dilexit: qm̄ quidem
proprio filio suo non pepercit: sed pro nobis
omnibus cum adhuc inimici essemus tradi
dit eum. Recte ergo apostolus secutus adiu
xit. Si em̄ cū inimici essemus reconciliati su
mus deo per mortē filij eius p quam facta est
illa remissio peccatoz: multo magis reconci
liati salui erimus in vita ipius. In vita salui q̄
per mortem reconciliati. Quis enim dubitat
daturū amicis vitam suam p quibus inimic⁹
dedit mortem suam. Non solū autem inquit.
sed z gloriatur in deo p dñm nostrum iesum
xpm̄ per quem nūc recōciliatiōem accepim⁹.
Non solum ait: salui erimus: s̄ z gloriatur.
Nec in nob̄ s̄ in deo: nec p nos s̄ p dñm n̄z ihm̄
xpm̄ per quem nūc recōciliatiōem accepim⁹.
secundū ea que superius disputata sunt. De
inde subiungit ap̄lus. Propter hoc sicut per
vnum hominem peccatū in hunc munduz in
trauit: z p peccatum mors: z ita in omnes ho
mines mors p̄transiit in quo omnes peccaue
runt zc. In quibus proluxi⁹ de duobus homi
nibus disputat: vno eodem pmo adam p cui⁹
peccatum in mortem tanqz hereditarijs ma
lis poteri eius obligati sumus. altero autē se
cundo adam: qui non homo tantum: sed etiā
deus ē: quo p nobis soluente quod non debe
bat a debitis z paternis z proprijs liberati su
mus. Proinde quoniam propter vnum illuz
tenebat diabolus omnes p eius vitiatz car
nalem concupiscentiam generatos: iustū est
vt propter hunc vnum dimittat omnes p ip̄s
us immaculatam gratiaz spiritalē regene
ratos.

De his que per incarnationez christi sunt
collata credentibus. Capi. XVII

Ant z alia multa que in christi incar
natione que superbis displicent: sa
lubriter intuen da atqz cogitanda sūt:

Sap. 12.

Rom. 9.

Ibidē. 5.

Job. 1.

Phil. 2.

Ibidem.

I. Thi. 2.

vt ad illam trinitatem que deus est: p nostro modulo: si tamen vel hoc possumus saltez in enigmate et per speculum contuendam exercitatio in his inferioribus rebus mente veniamus. Huius igitur verba fidei quisquis i solis vocibus memorie comendauerit nesciens quid significant: sicut solent qui grece nesciunt greca verba tenere memoriter: vel latina similiter: vel cuiusque alterius lingue qui eius signari sunt. Nonne habent quandam in suo animo trinitatem: quia et in memoria sunt illi verborum soni: etiam quoniam inde non cogitatur in de formaturacies recordationis eius quando de his cogitatur: et voluntas recordantis atque cogitantis vtriusque coniungit: Nullo modo tamen dixerimus istum cum hoc agit secundum trinitatem interioris hominis agere: sed potius exterioris: quia id solum meminit et quando vult: quantum vult intuetur: quod ad sensum corporis pertinet qui vocatur auditus: nec aliud quam corporaliu reru: id est sonorum: tali cogitatione imagines versat. Si autem quod verba illa significant teneat et recolat: iam quidem aliquid interioris hominis agit: sed non dum dicendus vel putandus est viuere secundum interioris hominis trinitatem: si ea non diligat que ibi predicantur: precipiantur: permittuntur. Non est enim etiam ad hoc tenere atque cogitare vt falsa esse existimans: conetur etiam redarguere. Voluntas ergo illa que ibi coniungit ea que memoria tenebantur et ea que in acie cogitationis impressa sunt: implet quidem aliquam trinitatem: cum ipsa sit trinitas: sed non secundum eam viuatur. quoniam illa que cogitantur velut falsa non placeant. Cum autem vera esse credantur: et que ibi diligenda sunt diliguntur: iam secundum trinitatem interioris hominis viuatur. Secundum hoc enim viuunt quilibet quod diligunt. Quomodo autem diliguntur que nesciuntur: sed tamen credunt. Nam questio ista tractata est in superioribus libris: et inuentum nescientem diligere quod penitus ignorat: ex his autem que nota sunt diligunt: quando diligunt dicuntur ignorata. Hunc librum istum ita claudimus: vt admoneamus quod iustus ex fide viuunt: que fides per dilectionem operatur: ita vt virtutes que ipsi quibus prudenter: fortiter: temperanter iusteque viuunt: omnes ad eandem referantur fidei. Non enim aliter poterunt vere esse virtutes que tamen in hac vita non valent nisi vt aliquando non sit hic necessaria qualicumque remissio peccatorum: que non sit nisi per eum qui sanguine suo vicit principem peccatorum. Ex hac fide et talis vita quecumque notiones sunt in animo fidelis hominis: cum memoria continentur: et re-

cordatione inspiciuntur et voluntati placent reddunt quandam sui generis trinitatem. Sed imago dei de qua in eius adiutorio post loquimur: nondum in ipsa est: quod tunc melius apparet cum demonstratum fuerit: vbi sit quod in futuro volumine lector expectet.

Explicit liber tertiusdecimus.

Incipiunt capitula libri quartidecimi.

- i. Que sit hominis vera sapientia
- ii. De fide que licet ad eterna pducatur: temporalis tamen est: et cum ad eternitatem ventum fuerit cessatura.
- iii. Quid illud sit animi: in quo dei imago perpetua est: et eterne spei trinitatis.
- iiii. Quia natura anime etiam deformis et misere: nec vitam nec dei imaginez possit amittere.
- v. An etiam puulorum mentes nosse se possint.
- vi. Quia mens hominis sine cogitatione sibi met conspicua esse non possit.
- vii. Quia aliud sit aliquid non nosse: aliud non inde cogitare.
- viii. De principali mentis: in quo in tuenda est summe imago trinitatis.
- ix. An virtutes quibus ad eternitatem tenditur desinant: cum ad eterna pduxerit.
- x. De cognoscibilibus temporalibus quorum alia cognitionem nostram pueniunt: alia non pcedunt.
- xi. An semp memoria preteritarum rerum sit: an vero etiam presentium.
- xii. Quia facultate mentis rationalis obtineatur: vt in eo dei imago resplendeat.
- xiii. De reminiscetia in deum: cuius semp capax est mentis natura.
- xiiii. Quia etiam pura mens nec memoria sui caret: nec cogitatione: nec amore.
- xv. De mutabilitate mentis humane que fit vt sicut misera facta est ex beata: ita beata possit esse ex misera.
- xvi. De reformatione mentis ad imaginez dei et quod modis spiritus appellatio diuisis assignetur naturis.
- xvii. Quid sit inter regenerationem baptismi et renouationem que perficitur de die in diem in agnitionem dei.
- xviii. Possit etiam hominum corpe imagine dei accipi secundum quod verbum caro factum est: cuius in mortalitati omnes sancti pformabuntur.
- xix. Quia sui prehensio ad imaginez et similitudinem dei factus sit ad quam proficendo renouatur.

Liber

Aurelij Augustini episcopi liber quartus
decimus incipit

Que sit hois vera sapientia.
Capitulum I.

¶ Inc de sapientia nobis e disse-
rendu no de illa dei q pculdu-
bio deus est. Nam sapia dei fi-
lius eius vnigenitus dicit sed
loquemur de hois sapientia: ve-
ra in q fm deū est: et verus ac p-
cipuus cultus eius est: que vno noie theose-
bia grece appellat. Qd nome nostri sicut ia co-
memorauimus volentes et ipi vno noie inter-
tari: pietate dixerūt cū pietas apd grecos eu-
sebia vltatius nūcupet. Theosebia vero qz
vno xbo pfecte non pōt: melius duobus iter-
pretat vt dicatur potius dei cultus. Hāc esse
hois sapiam: qd et in duodecimo huius opis
volumine iam posuim: scripture sancte au-
ctoritate demōstrat in libro serui dei iob: vbi
legitur dei sapias dixisse homini. Ecce pietas
est sapientia: abstinere aut a malis scia. Siue
etiā vt nonnulli de greco epistemen interpre-
tati sunt disciplina est q vtiq a discēdo nome
accepit vñ et scia dici pōt. Ad hoc em queqz
res discit vt sciat. Quis alia notione in his q
p peccatis suis mala vnusquisq patit vt cor-
rigat dici soleat disciplina. Tñ illud e in epla
ad hebreos: Quis em est filius: cui nō det di-
sciplinam pater eius? Et illud euidentius in ea-
dem. Omnis em ad tps disciplina nō gaudij
videtur esse: sed tristicie: postea x̄o fructū pa-
cificū his q peā certarūt: reddet iusticie. De-
us ḡ ipse summa sapia: cultus aut dei sapientia
est hois de q nūc loquimur. Nam sapia huius
mūdi stulticia est apud deū. Scdm hāc itaqz
sapiam q dei cultus e: ait sc̄a scriptura. Stul-
tudo sapientū sanitas est orb terraz. Sed si
de sapia sapientū disputare e qd agem? Nun-
qd nā pferri audebim sapiam: ne sit nra d il-
la ipudēs disputatio. Mōne terrebimur exem-
plo pythagore q cū ausus nō fuisset sapiam p-
ferri: phm poti? i. amatozē sapie se esse r̄ndit-
a q id nome exortū ita deinceps poster! placu-
it vt q̄talibet de reb ad sapiam p̄tinētib do-
ctrina q̄sq vel sibi vlt alijs videref excellere si
nisi phus vocaref. An iō sapientē pferri taliū
hoim nullus audebat: qz sine vilo pctō puta-
bāt eē sapientē. Hoc aut nra scriptura nō dic q
dicit. Argue sapientē et amabit te. Profecto
em iudicat h̄re pctm: quē censet arguendum
Sed ego nec sic quidem sapientem me au-

Job. 28.
Heb. 12
Ibidem
1. Cor. 3.
Sapi. 6.
Prou. 9.

dem pferri. Satis est mihi q etiaz ipi negare
nō p̄nt: esse etiā phi. i. amatozē sapie de sapia
disputare. Ad em hoc illi facere destiterūt: q
se amatozē sapientie potius qz sapientes esse p-
fessi sunt. Disputātes aut de sapia: diffinierūt
eā dicētes. Sapia est rex humanaz diuinarū
qz scia. Tñ ego qz i libro supioze vtrariūqz rex
cognitiōem. i. diuinarū atqz humanarū et sa-
pientia et sciam dici posse nō tacui. Tlerū fm
hāc distinctiōem q dixit ap̄s. Alij datur fmo
sapientie: alij sermo scientie. Ista definitio di-
uidenda est: vt rerum diuinarum scientia p-
prie sapientia nuncupetur. I humanarum au-
tem proprie scientie nome obtineat. De qua
volumine tertio decimo disputau: non vtiqz
quicquid sciri ab homine potest in rebus hu-
manis vbi plurimū superuacue vanitat et no-
rie curiositatis est huic scientie tribuens: sed
illud tantummō quo fides saluberrima que
ad veram beatitudinem ducit: gignitur: nu-
tritur: defenditur: roboratur. Qua scientia
non pollens fideles plurimū: quibus polleat ipa
fide plurimum. Aliud est em scire tantummō
quid homo credere debeat propter adipiscē-
dam vitam beataz: que non nisi eterna est: ali-
ud autem scire quemadmodū hoc ipm et pijs
opituletur: et contra impios defendatur: quā
proprio appellare vocabulo scientiaz videtur
apostolus. De qua prius cum loquerer: ipam
precipue fidem commendare curau: a tem-
poralib eterna breuiter distinguens: atqz ibi
de temporalibus differēs: eterna vero in hūc
librum differens etiam de rebus eternis fidē
temporalem quidem et temporaliter in credē-
tium cordibus habitare: necessariū tamen p-
pter adipiscenda ipsa eterna esse monstraui.
Fidem quoqz de temporalibus rebus quas p-
nobis eternus fecit: et passus est i homie: quē
temporaliter gessit atqz ad eterna prouexit:
ad eandem eternorum adeptiōem prodesse
differēs: virtutesqz ipas quibus in hac tempo-
rali mortalitate: prudenter: fortiter: tempe-
ranter et iuste viuatur: nisi ad eandem licet tē-
poralem fidem: que tamen ad eterna perdu-
cit referantur: veras non esse virtutes.

De fide que licet ad eterna perducatur: tem-
poralis tamen est: et cum ad eternitatem vē-
tum fuerit cessatura.

Capitulum II

¶ Quapropter quā sicut scriptum e. Quia 2. Cor. 5
q diu sumus in corpore peregrinamur
a domino: per fidem eniz ambulam?
non per speciem. Profecto quamdiu iust ex Abac. 2

2. Cor. 5

1. Cor. 13

fide viuit: quous scdm hominem interiorez viuat: licet p eandē tpalez fidē ad veritatē nitatur z tendat ad eterna: tñ in eiusdē fidei temporalis retentione: cōtemplatiōe: dilectione nondū talis est trinitas vt dei iam imago dicenda sit: ne in rebus tpalib⁹ cōstituta videatur q̄ cōstituēda est in eternis. Adens quippe humana cū fidem suā videt q̄ credit qd̄ nō videt: nō aliqd̄ sempiternū videt. Mō em̄ semp hoc erit: qd̄ vtiq̄ nō erit qñ ista pegrinatōne finita qua pegrinamur a dño vt p fidē ambulare necesse sit: spēs illa succedet p quā vidēbimus facie ad facie sicut mō nō vidētes: tñ qz credimus videre merebimur atqz ad spēs nos p fidez pductos esse gaudebimus. Neqz em̄ iam fides erit qua credant q̄ nō videntur sed spēs qua videant que credebant. Tūc q̄ z si vite huius mortalitatis transacte meminermus z credidisse nos aliqñ que nō videbam⁹ memoriter recoluerimus: in pteritis atqz transactis deputabit fides ista non in p̄sentibus rebus semperqz manētibus: ac p hōc etiā trinitas ista que nūc in eiusdem fidei p̄sentis ac manentis memoria cōtuitu dilectiōe cōstitit tūc transacta z p̄terita repietur esse nō pmanens. Ex quo colligit vt si iaz imago dei ē ista trinitas: etiā ipa non in eis que semp sunt sed in rebus sit habenda transeuntib⁹.

Quid illud sit animi in quo dei imago perpetua est z eterne spēs trinitatis. Capi. III.

Est aut vt cū anime natura sit immortalis: nec ab initio quo creata ē vnq̄ deinceps esse desistat id q̄ nihil melius habet nō cū ei⁹ immortalitate pduret. Quid vero melius in eius natura creatū est: q̄ q̄ ad sui creatoris imaginem facta est? Mō igitur in fidei retentione: cōtemplatiōe: dilectione: que non erit spēs sed in eo q̄ semper it ueniēda est quā dici oporteat imaginē dei. an adhuc vtrū ita se res habeat aliqñ diligenti⁹ atqz obstru⁹ pscrutabimur? Dicit em̄ potest nō p̄ire istam trinitatē: etiā cū fides ipa transierit: qz sicut nunc eam z memoria tenemus z cogitatione cernimus: z volūtate diligimus: ita etiā tūc cū eam nos habuisse memoria tenebimus z recolemus: z hoc vtrūqz tertia volūtate iūgem⁹ eadē trinitas pmanebit. Qm̄ si nullū in nobis q̄si vestigiū transiēs relinquit: pfecto nec in memoria nostra eius aliqd̄ habebimus q̄ recurramus eam p̄teritam recordantes atqz id vtrūqz intentione tertia copulantes: z qd̄ erat scz in memoria nō inde cogitantibus nob: z qd̄ inde cogitatione format. Sed qui hoc dicit nō discernit aliam nūc esse

trinitatem quando presentem fidem tenem⁹ videmus amamus in nobis aliam tūc futurā qñ non ipam sed eius velut imaginariam vestigiū in memoria reconditū recordatiōe cōturbimur: z duo hec id est qd̄ erat in memoria retinentis z qd̄ inde imp̄mit in acie recordantis: tertia volūtate iungemus. Quod vt possit intelligi: sumamus exemplū de corpali bus rebus de q̄bus in libro vndecimo sat locuti sumus. Nempe ab inferioribus ad superiora ascendētes: vel ab exterioribus ad interiora ingrediētes: p̄mam reperimus trinitatem in corpe qd̄ videt z acie vidētis: que cum videt inde format z in volūtate intentione que vtrūqz coniūgit: huic trinitati silem cōstituiam⁹ cū fides que nūc inest nobis tanqz corpus illd̄ in loco: ita in nra memoria cōstituta est: de q̄ informatur cogitatio recordantis: sicut ex illo corpe acies intuentis. Quibus duob⁹ vt trinitas impleat annumerat tertia voluntas: q̄ fidem in memoria p̄stitutam z quandā ei⁹ effigiem in cōtuitu recordatiōis imp̄ssam cōnectit z coniūgit: sicut i illa corpalis trinitate visio nis formam corpis qd̄ videt z cōfirmationez que sit in cernētis aspectu cōiūgit: intētio voluntatis. Faciamus ergo corpus illud qd̄ cernebatur interisse dilapsum nec eius remansisse aliqd̄ in vllō loco: ad qd̄ videndū recurrat aspectus. Nunqd̄ qz imago rei corpalis iam transacte atqz p̄terite remanet in memoria: vnde informe recordat obtut⁹: atqz id vtrūqz tertia volūtate iungat eadez trinitas esse diceuda est: que fuerat qñ species in loco p̄senti corpis videbat⁹? Mō vtiqz sed prozsus alia. Nam p̄ter qd̄ illa erat extrinsecus: hec intrinsecus: illam p̄fecto faciebat spēs p̄sentis corpis: hanc imago p̄teriti. Sic z in hac rede qua nūc agimus z p̄p̄ quā putauim⁹ adhibē dum illud exemplū: fides que nunc in animo nostro est: velut illud corpus in loco dum tenetur aspicitur: amatur: quādam efficit trinitatem: sed non ipsa erit quando fides hec in animo sicut corpus illud in loco iam non erit. Que vero tunc erit quando eam recordabimur in nobis fuisse non esse: alia p̄fecto erit. Hanc em̄ que nunc est facit res ipa p̄sens z in animo credentis affixa: at illam qui tunc erit faciet rei p̄terite imaginatio in recordantis memoria derelicta. Nec illa igitur trinitas q̄ nūc nō est: imago dei erit: nec ista imago dei est que tunc non erit. Sed ea est inuenienda in anima hominis: id est rationali: siue intellectuali imago creatoris que immortaliter i mortalitati eius est insita.

Liber

Qua natura anime etiam deformis et miser:
nec vitam: nec dei imaginem possit amittere

Capitulum III.

Am sicut ipsa immortalitas anime
n. fm quēdam modū dicit. Habet q̄p
pe et anima mo: tē snā: cum vita bea-
ta caret q̄ vera aie vita dicēda est. Sed imor-
talis ideo nūcupat: q̄m qualicūq; vita etiam
si miserrima est: nunq̄ desinit viuere. Ita q̄
uis rō vel intellectus nūc in ea sit sopitus nūc
paruus nūc magnus appareat: nunq̄ nisi rō-
nalis et intellectualis est anima hūana: ac p̄ h̄
si fm hoc facta est ad imaginē dei: q̄d vti rōne
et intellectu ad intelligendū et spiciendū deū
pōt: p̄fecto ab initio q̄ esse cepit ista tā magna
et mira natura: siue ita obsoleta sit hec imago
vt penē nulla sit: siue obscura atq; deformis:
siue clara et pulcra sit: semp̄ est. Deniq; defor-
mitatē dignitatis eius miserās diuina scriptu-
ra: q̄q; inq̄t in imagine dei ambulat hō: tamē
vane p̄turbat. Thesaurizat et nescit cui p̄gre-
bit ea. Ad itaq; imagini dei vanitate tribue-
ret: nisi deformē cerneret factā. Hec t̄m vale-
ret illā deformitatē vt auferat q̄d imago ē: sa-
tis oñdit dicēdo: q̄q; in imagine dei ambulet
hō. Quapropter ex vtraq; pte veraciter pro-
nūciari pōt ista snā: vt quēdam modū dictū est
q̄q; in imagine dei ambulat hō: t̄m vane p̄tur-
batur ita dicat: q̄q; vane cōturbat hō tamen
in imagine dei ambulat. Quāq; em̄ magna na-
tura sit t̄m vitari potuit: qz summa nō ē et q̄q;
vitari potuerit: qz summa non est t̄m qz sum-
me nature capax ē et esse princeps pōt: magna
natura est. Queram⁹ igit̄ in hac imagine dei
quādā sui generis trinitatē adiuuante ip̄o qui
nos fecit ad imaginē suā. Ad em̄ aliter possu-
mus h̄ salubriter inuestigare: et fm sapientiaz
q̄ ab illo est aliqd̄ inuenire. Sed ea q̄ in supio-
ribus libris et maxime in decimo de aia huma-
na vel mēte dixim⁹ si lectoris vel memoria te-
neantur atq; recolant: vel diligentia in eis de-
locis in q̄bus cōscripta sunt recenseant: nō h̄
desiderabit plūxiore de rei tante inq̄sitōe ser-
monem. Inter cetera q̄ in li. x. diximus. Hōis
mentē nosse semetip̄am. Nihil em̄ tam nouit
mens q̄ id q̄d sibi p̄esto est. Hec mēti magis
quicq; p̄esto est q̄ ip̄a sibi. Et alia satis quan-
tū visum est adhibuimus documenta: quibus
hoc certissime probaremus.

An etiā paruulorū mentes nosse se possint

Capitulum V.

Quid itaq; dicendum est de infantis
mente ita adhuc paruuli et in taz ma-
gna diuersi rerū ignorantia: vt illi-

us mentis tenebras: mens hominis que al-
quid nouit exhorreat. An etiam ip̄a se nosse
credēda est: sed intenta nimis in eas res q̄s
p̄ corporis sensus: tanto maiore q̄sto nouiore ce-
pit delectatione sentire nō ignorare se potest
sed cogitare se nō pōt. Quāta porro intentō
ne in ista que foris sunt sensibilia feratur: vel
hinc solū conūci pōt: q̄d lucis huius haurien-
de sic auida est: vt si quisq; min⁹ caut⁹ aut ne-
sciēs qd̄ inde possit accidere: nocturnū lumē
posuerit vbi iacet infans in ea pte ad quā ia-
cent oculi possint retorqueri: nec ceruix pos-
sit inflecti sic eius inde nō r. mouet aspectus
vt nō nullus ex h̄ etiā strabones fieri nouerit:
mus eam formā tenentib⁹ oculis quā tenerit
et mollib⁹ p̄suerudo q̄dāmō infixit. Ita et in a-
lios corporis sensus quātum sunt illa etas in-
tentione se quasi coartant anime paruulorū
vt quicquid per carnem offendit aut allicit:
hoc solum abhorreant vehementer aut appe-
tant: sua vero interiora non cogitent nec pos-
sunt admoneri vt hoc faciant quia nondū ad-
momentis signa nouerūt vbi p̄cipuū locū ver-
ba obtinent que sicut alia prorsus nesciūt. Quā-
tū autem aliud sit non se nosse: aliud nō se cogi-
tare: iam in eodem volumine ostendim⁹. Sz
hanc etatem omitramus que nec interroga-
ri potest quid in se agatur et nos ipsi eius val-
de oblitū sumus: hinc tantū certos nos esse
suffecerit: qz cum homo d̄ animi sui natura co-
gitare potuerit atq; inuenire qd̄ verum est: a
libi nō inueniet q̄ penes seip̄m. Inueniet au-
tem non qd̄ nesciebat sed vnde nō cogitabat
Quid em̄ scimus si qd̄ est in nostra mente ne-
scimus: cum omnia que scimus non nisi i mē-
te scire possumus.

Qua mens hoīs sine cogitatione sibi met cō-
spicua esse non possit.

Lapi. VI.

Antea est tamē cogitatio vis vt nec
ip̄a mens quodam mō se in consp̄cū
suo ponat nisi qm̄ se cogitat: ac p̄ h̄ ita
nihil in cōspectu mentis est: nisi vñ cogitatur
vt nec ipsa mens qua cogitatur qd̄cōd cogitat
aliter possit esse in cōspectu suo: nisi seip̄az co-
gitado. Quō aut̄ qm̄ se nō cogitat in consp̄cū
suo nō sit: cū sine seip̄a nūq; esse possit: q̄si aliqd̄
sit ip̄a aliud conspectus eius inuenire nō pos-
sum. Hoc quippe de oculo corporis: nō absurde
dicitur. Ip̄e quippe oculus loco suo fixus est i
corpore: aspectus autem eius in ea que extra
sunt tenditur: et vsq; in sydera extendit. Hec
est oculus in conspectu suo: qm̄ quidē non cō-
spicit seip̄sum nisi in speculo obiecto: vnde iā
locuti sumus. Quod nō sit vtiq; qm̄ se mēs in-

Ps. 38.

Ubi. 5.

Ubi. 5.

Gen. 1.

suo conspectu sui cogitatione constituit. Nun
quid ergo alia sua parte: aliam partem suam vi
det: cum se conspiciat cogitando: sic alijs mem
bris nostris q̄ sunt oculi: alia membra nra conspi
cimus q̄ in nostro p̄nt esse conspectu. Quid di
ci absurdus vel sentiri pot̄. Un̄ igitur aufer
tur mens nisi a seip̄a: et vbi ponit in conspectu
suo nisi a seip̄a. Nō igitur vbi erat quan
do in conspectu suo nō erat: q̄ hic posita: inde
sublata est. Sed si conspicienda migrabit consp
ectura vbi manebit. An q̄si geminat vt et illic
sit et hic: et vbi conspiciere et vbi conspici possit et in
se sit conspiciens a se conspiciua nihil horum nobis
vitas conspicienda r̄ndet. q̄m q̄m isto mō cogitamus
nō nisi corporum: fictas imagines cogitamus q̄
mentē non esse paucis certissimū est mētibus
a quibus pot̄ de hac re veritas consuli. Pro in
de restat vt aliqd̄ p̄tines ad eius naturā sit con
spectus ei. et i ea q̄m se cogitat nō q̄si p̄ loci spa
cū: s̄ incorporea p̄uersione reuocet. Lū vō n̄
se cogitat nō sit quidem in conspectu suo: nec d̄
illa suus formet obrutus: sed t̄m nouerit se tā
q̄ ip̄a sit sibi memoria sui. Sicut mltarum di
sciplinarum p̄tū ea q̄ nouit eius memoria conti
nent: nec est inde aliqd̄ in conspectu mentis ei
nisi vt cogitat: cetera in arcana q̄daz noticia
sunt recōdita q̄ memoria nūcupat. It̄o trinita
tem sic p̄mēdabamus vt illud vñ format̄ co
gitantis obrutus in memoriā ponerem. Ip̄
sam vō p̄formationē tanq̄ imaginē q̄ inde un
p̄mit et illud q̄ vtrūq̄ p̄iungitur amorē seu vo
luntatē. Mens igit̄ q̄m cogitatione se conspiciat
intelligit se et recognoscit: gignit q̄ intellectū
hunc et cognitionem suā. Res quippe incorpo
rea intellecta conspiciuntur et intelligēda p̄gnosci
tur. Nec ita sane gignit istā noticiā suā mens:
q̄d cogitādo intellectā se conspiciat tanq̄ sibi
ante incognita fuerit. Sed ita sibi nota erat:
quāmodū note sunt res q̄ memoria conti
nent: etiā si non cogitent q̄m dicim̄ hominē
nosse res: etiā cū de alijs rebus nō de litteris
cogitat. Hec aut̄ duo gignēs et genitū dilectō
ne tertia copulant: q̄ nihil est aliud q̄ volun
tas fruēdo aliqd̄ appetēs vel tenens. It̄oq̄ eti
am illis tribus noibus insinuādā mētis puta
uimus trinitatē memoria intelligentia volū
tate. S̄ q̄m mentē sp̄ sui meminisse semperq̄
seip̄am intelligere et amare: q̄m nō sp̄ se co
gitare discretā ab eis q̄ non sunt q̄d ip̄a ē circa
eiusdē libri decimi finem diximus. Querēdū
est q̄ nāmō ad cogitationē p̄tineat intellectus
noticia vō cuiusq̄ rei q̄ inest mēti etiā q̄m non
de ip̄a cogitat: ad solū dicat memoriā p̄tinerē
Si em̄ hita est non habebat h̄ tria vt et sui me

minisset et se intelligeret et amaret. S̄z memi
nerat tantum sui et postea cum cogitare se ce
pit: tunc se intellexit atq̄ dilexit.

¶ Aliud sit aliquid non nosse aliquid nō in
de cogitare. Capitulū VII

¶ Propter diligentius illud consi
derem̄ exēplū q̄d adhibuimus: vt
oñderetur aliud esse rē quāq̄ n̄ nos
se: aliud non cogitare fieriq̄ posse: vt nouerit
hō aliqd̄ q̄d nō cogitat q̄m aliū de nō inde cogi
tat. Duaz q̄ vel plurium disciplinarum perit̄ q̄m
vnā cogitat: aliā vō vel alias etiā si non cogi
tat: nouit t̄m. Sed nunqd̄ recte possumus di
cere: iste musicus nouit quidē musicā s̄ nūc eā
non intelligit: q̄ eam nō cogitat intelligit au
tem nūc geometriam: hāc em̄ nūc cogitat ab
surdā ē q̄tū apparet ista sn̄a. Quid etiā illa
si dicamus: iste musicus nouit quidē musicam
sed nūc eam non amat q̄m eam non cogitat:
amat aut̄ geometriā q̄m nūc ip̄am cogitat nō
ne sit absurda est: Rectissime vō dicim̄. iste
quē conspiciat de geometria disputantē etiā p̄
fectus est musicus. Nam et meminit discipli
ne eius et intelligit eam et diligit: sed quis eaz
nouerit et amet nūc illam nō cogitat q̄m geo
metriam de qua disputat cogitat. Hinc admo
nemur esse nobis in abdito mentis quarūdā
rerum quasdam noticias et tunc quodāmo
do p̄cedere in medium atq̄ in conspectu mē
tis velut apertius constitui quando cogitan
tur. Tūc em̄ seip̄a mens et meminisse et intel
ligē et amare iuenit: et vñ n̄ cogitabat q̄m aliū
cogitabat. S̄z vñ diu non cogitauerim. et vñ
de cogitare nisi commoniti non valeamus: id
nos nescio quo eodemq̄ mirōmodo si potest
dici: scire nescimus. Deniq̄ recte ab eo q̄ cō
memorat ei cui commemorat dicitur. Scis
hoc sed scire te nescis. Commemorabo et inue
nies te scientem quod te nescire putaueras.
Ad agunt et littere que de his rebus conscri
pte sunt quas res duce ratione veras esse in
uenit lector: non quas veras esse credit ei q̄
scripsit: sicut legitur historia: sed quas veras
esse etiā ipse inuenit siue apud se: siue in ip̄a
mentis luce veritate. Qui vero nec admoni
tus valet ista cōtueri: magna cecitate cordis
tenebris ignorantie dimerisus est altus et mi
rabiliore diuina ope indiget vt possit ad verā
sapientiam peruenire. Propter hoc itaq̄ vō
lū de cogitatione adhibere quaecunq̄ do
cumentum quōd possit ostendi quōd ex his que
memoria p̄tinent recōdatis acie informet̄
et tale aliqd̄ gignatur vbi hō cogitat q̄le in illo
erat vbi ante cogitationem meminerat: q̄ fa

Liber

cilius dinoscitur qđ tpe accedit: 7 vbi parēs plem spacio tps antecedit. Nam si nos referamus et interiorē mentis memoriā qđ sui meminit et interiorē intelligentiā qua se itelligit: 7 interiorē volūtatem qđ se diligit vbi btrīa simul sunt: 7 siml' semp fuerūt ex qđ esse ceperunt: siue cogitarent: siue nō cogitarentur videbitur quidē imago illius trinitatis 7 ad solam memoriā ptinere. sed qđ ibi x̄bū esse sine cogitatione non pōt. Cogitam⁹ em̄ omne qđ dicimus etiā illo interiorē x̄bo qđ ad nullius gentis ptinet linguā: in tribus potius illis imago ista cognoscit memoria scz intelligentia volūtate. hanc autē non dico intelligentiā qua intelligimus cogitantes: i. qñ eis repertis que memoriē p̄sto fuerāt: s̄ nō cogitabantur: cogitatio n̄ra format 7 eam volūtatem siue amorem vel dilectionē qđ istam plem pentem qđ coniungit 7 quodā mō vtrūq; cōis est. hinc factū est vt etiā p̄ exteriora sensibilia qđ p̄ oculos carnis vident: legentiū ducerē tarditatē. i. x̄i. scz libro atq; inde cū eis ingrederer ad hominis interioris eam potentiā qđ rōcinat de tpa libus rebus differens illam p̄ncipaliter dñantem qđ p̄templat eternitas: atq; id duobus voluminib⁹ egi duodecimo vtrūq; discernēs quorū vnū est superius: alter inferius qđ superiori eē subditū debet. Tertio decimo autē de munere inferioris qđ humanarū rerū scia salubris continetur: vt in hac tpa vita id agamus qđ cōsequimur eternam: qđta potui veritate ac breuitate differui: qñ quidē rem tam multiplicē atq; copiosam multorū atq; magnorū disputationib⁹ multis magnisq; celebratā vno strictam volumine inclusi: ostendens etiam in ipa trinitate sed nondum que dei sit imago dicenda.

De p̄ncipali mētis in quo intruenda ē summe imago trinitatis. Capitulu. VIII

Inc vero ad eam iam puenimus disputationē vbi p̄ncipale mentis hūane qđ nouit deū vel potest nosse cōsiderandū suscepimus vt eo reperiamus imaginē dei. q̄uis em̄ mens humana non sit eius nature cuius est deus: imago tñ nature eius qua natura melior nulla est ibi q̄rāda: 7 iuenda ē i nob quo etiā natura n̄ra nihil habet melius: sed p̄us mens in seipā p̄siderāda ē anteq̄ sit p̄iceps dei: 7 in ea reperienda est imago eius. Diximus em̄ eam 7 si amissa dei p̄ncipatione obsoletam atq; deformē: dei tñ imaginem p̄manere. Eo quippe ipē imago ei⁹ est: quo eius capax est: eiusq; p̄iceps esse pōt: qđ tam magnū bonū nisi p̄ h̄ qđ imago eius est intelligi non potest. Ecce ergo mens meminit

sui: intelligit se: diligit se: hoc si cernimus: cernimus trinitatem. nondū quidem deū: sed iā imaginem dei. Non forinsecus accepit memoria qđ teneret nec foris inuenit qđ aspiceret intellectus sicut corpis oculus. Nec ista duo velut formā corpis 7 eam qđ inde facta est in acie cōtuentis voluntas foris iunxit. Nec imaginem rei qđ foris visa est quodā mō raptam 7 in memoriā recōditam cogitatio cū ad eaz cōuerteret inuenit: 7 inde formatus est recordantis obtutus: iungente vtrūq; tertia volūtate sicut in eis ostendebamus trinitatibus fieri: que in rebus corpibus reperiebant: vel ex corpibus p̄ sensum corpis introitus quodā mō traherant. De quibus oibus in libro. x̄i. differuimus. Nec sicut fiebat v̄l apparebat qñ de illa scientia differēbam⁹: iam in hoīs interioris opibus p̄stituta que distinguēda fuit a sapientia. Vñ que sciunt velut aduenticia s̄ in animo: siue cognitione historica illata: vt s̄ facta 7 dicta: qđ tpe paguntur 7 transeūt: v̄l in natura rerū suis locis 7 regionibus p̄stituta s̄ siue in ipō hoīe que nō erant oriūtur: aut alijs docētib⁹: aut cogitationibus p̄p̄is sicut fides quā plurimū in li. x̄iij. cōmendauimus: sicut virtutes quibus si vere sunt in hac mortalitate ideo bene viuūt: vt beate in illa que diuinitus p̄mittitur immortalitate viuatur. hęc atq; h̄mōi habent in tpe ordinē suū: in qđ nob trinitas memoriē visionis 7 amoris facili⁹ apparēbat. Nam quedam eorū p̄ueniūt cognitionē discēntiū. Sunt em̄ cognoscibilia 7 anteq̄ cognoscant sui qđ cognitionē in discēntib⁹ gignunt. Sunt autē vel in locis suis: vel qđ tpe p̄terierūt: q̄uis qđ p̄terierūt nō ipa sint: sed eorū qđā signa p̄teritorū quib⁹ visis vel auditis cognoscant fuisse atq; trāsisse. Que signa v̄l in locis sita sunt sicut monumenta mortuorū 7 q̄cunq; silia vel in litteris fidedignis: sicut ē oīs grauis 7 approbande auctoritat⁹ historia vel in animis eorū qui ea iam nouerūt: eis qđ p̄ iam nota 7 alijs vtrūq; sunt noscibilia quorū sciam p̄ueniunt 7 qui ea nosse illis quib⁹ nota sunt docentibus p̄nt. Que oīa 7 qñ discuntur quandā faciunt trinitatem specie sua que noscibilis fuit: etiam anteq̄ nosceret. eiq; ad iuncta cognitione discēntis qđ tūc esse incipit qđ discitur ac tertia volūtate que vtrūq; coniungit. Et cū cognita fuerint alia trinitas dñi recolunt s̄ iam interius in ipō aīo ex his imaginibus que cuz discerent s̄ imp̄sse in memoria 7 in formatione cogitationis ad ea p̄verso recordantis aspectu 7 ex volūtate qđ tertia duo ista cōiungit. Ea vero que oriunt in aīo

vbi non fuerunt: sicut fides: et cetera hmoi: et si aduenticia videntur cum doctrina inferunt non tamen foris posita vel foris peracta sunt sicut illa que creduntur: sed intus omnino in ipso animo esse ceperunt. Fides enim non est quod creditur: sed que creditur: et illud creditur: illa respicitur. Tamen quod esse cepit in animo qui iam erat animus antequam ista esse cepisset: aduenticiam quidam videtur et in preteritis habebit: quam succedente specie iam esse destiterit: aliamque nunc trinitatem facit per suam presentiam reterta: respecta: dilecta: aliamque tunc facit et per quoddam sui vestigium quod in memoria preterita dereliquit: sicut iam supradictum est.

An virtutes quibus ad eternitatem tendit desinat cum ad eterna perduxerint. **Ca. IX.**

Primum autem tunc etiam virtutes quibus in hac mortalitate bene viuunt: quia ipse incipiunt esse in animo: quod cum sine illis prius esset tamen animus erat: desinant esse cum ad eterna perduxerint: nonnulla questio est. Quibusdam enim visum est desituras: et de tribus quibus prudentia fortitudine: temperantia cum hoc dicitur non nihil dici videtur. Iustitia vero immortalis est: et magis tunc perficiet in nobis: quam esse cessabit. De omnibus tamen quattuor magnus auctor eloquentie tullius in hortensio dialogo disputans. Si nobis inquit cum ex hac vita migrauerimus in beatorum insulis immortale eum: ut fabule ferunt degere liceret: quod opus esset eloquentia: cum iudicia nulla fierent: aut ipsis etiam virtutibus nec enim fortitudinis egeremus nullo proposito aut labore aut periculo: nec iustitia: cum esset nihil quod appetere alicui: nec temperantia que regeat eas que nulle essent libidines: nec prudentia quid egeremus nullo delecto proposito bonorum et malorum. Una igitur esse mus beati cognitione nature et scia qua sola etiam deorum est vita laudanda. Ex qua intelligi potest cetera necessitatis esse unum voluntatis. Ita ille tantus orator cum per hanc predicaret recolens ea que a philosophis acceperat et perclare ac suaviter explicans in hac tantum vita quam videmus eruntis et erroribus plena: omnes quattuor necessarias dixit esse virtutes: nullam vero earum cum ex hac vita emigrauerimus si liceat ibi viuere vbi viuunt beate. Sed bonos animos sola beatos esse cognitione et scia: hoc est contemplatione nature: qua nihil est melius et amabilius: ea est natura que creauit omnes ceteras instituitque naturas. Cui regenti esse subditum si iusticie est immortalis omnino iusticia nec in illa esse beatitudine desinet sed talis et tanta erit ut perfectior et maior esse non possit. Fortassis et alie tres virtutes prudentia sine villo iam periculo erroris: fortitudo sine molestia toleran-

dozum malorum: temperantia sine repugnatione libidinum: erunt in illa felicitate: ut prudentie sit nullum bonum deo proponere vel equare fortitudinis: ei firmissime coherere: temperantie nullo defectu noxi delectari. Hunc autem quod agit iusticia in subueniendo miseris quod prudentia in precauendis insidiis quod fortitudo in preferendis molestiis: quod temperantia in coercendis delectationibus prauis non ibi erit vbi nihil omnino mali erit: ac per hoc ista virtutum opera que huic mortali vite sunt necessaria: sic fides ad quas referenda sunt: in preteritis habebuntur. Et aliam nunc faciunt trinitatem: cum ea presentia tenemus: aspiciamus: amamus: aliam tunc factura sunt: cum ea non esse: sed fuisse per quedam eorum vestigia que pretereundo in memoria derelinquent reperiemus: quod et tunc trinitas erit cum illud qualecunque vestigium et memoriter retinebitur: et agnoscat veraciter et hoc vtrumque tertia voluntate iungetur.

De cognoscibilibus temporalibus: quorum alia cognitionem nostram preueniunt: alio non procedunt. **Capitulum X.**

Omnia istarum quas memoramus temporalium rerum scientia: quedam cognoscibilia et cognitionem interpositione temporis antecedunt sicut sunt ea sensibilia que iam erant in rebus antequam cognoscerentur vel ea omnia que per historiam cognoscuntur. Quedam vero simul esse incipiunt: velut si aliquid visibile quod omnino non erat: ante nos oculos oritur: cognitionem nostram vtrumque non procedit: aut si aliquid sonet vbi adest auditor: simul perfecto incipiunt esse simulque desinunt et sonus et ei auditus. Verum tamen siue tunc procedentia: siue simul esse incipientia cognoscibilia cognitionem gignunt: non cognitione gignuntur. Cognitione vero facta cum ea que cognoscimus posita in memoria recordatione reuiuiscunt: quod non videat potest esse tunc in memoria retentionem que recordatione visionem: et huius vtrumque tertia voluntate iudicium. Porro autem in mente non sic est. Neque enim aduenticia sibi ipsa est quasi ad seipam que iam erat venerit aliunde: eadem ipsa que non erat: aut si aliunde eadem ipsa que non erat: aut non aliunde venerit: sed in se ipsa que iam erat nata sit ea ipsa que non erat: sicut in ipso homine que non erant oriuntur: aut alijs docentibus: aut cogitationibus proprijs: sic fides: sicut virtutes: sicut in mente que iam erat oriuntur fides que non erat. Aut post cognitionem sui recordando seipam velut in memoria sua constitutam videt: si que non ibi fuerit antequam seipam cognosceret: cum perfecto ex quo esse cepit nunquam sui meminisse: nunquam se intelligere: nunquam se

Liber

amare destiterit: sicut iam ostendimus: ac pl^u
qñ ad seipam cognitione puerit: fit trinitas.
in qñ iam & verbū possit intelligi. Formā qñ
pe ex ipa cognitio volūate vtrūq; iungente.
Ibi ergo magis agnoscendo ē imago qñ qñm?

An semp memoria p̄teritarum rerū sit: an
etiam presentium. **Capitulum XI.**

Ed dicit aliquis. Nō ē ista memoria
q̄ mens sui meminisse phibet: q̄ sibi sp
est p̄ns. Memoria em̄ p̄teritorū ē nō

p̄sentium. Nam quidā cū de virtutibus agerēt
in quibus est etiā tullius: in tria ista prudētia
diuiserūt: memoriā intelligentiā p̄videntiā.
Memoriā scz p̄teritis: intelligentiā p̄ntibus.
p̄videntiā rebus tribuētēs futuris. quā nō ha
bent certam nisi p̄scū futurorū q̄ nō est mu
nus hoim nisi detur desup: vt p̄phetis. Unō

Sap. 9. Scriptura: sapiētie de hoibus aiens. Logitati
ones inq̄t mortaliū timide & incerte p̄viden
tie nostre. Memoria x̄o de p̄teritis: & intelli
gentia de p̄sentibus certa est. sed p̄sentib⁹ vti
q; corp̄alibus rebus. Nam corp̄ales corp̄aliū
p̄sentes sunt aspectibus oculorū. Sed q̄ dicit
memoriā nō esse p̄sentū: attēdat quemadmo
dū dictū sit in ipis secularibus l̄ris: vbi maior
fuit cure x̄borū integritas q̄ veritas rex. nec
talia passus vlyres oblitose sui est ithacus.
discrimine tanto. Virgilius em̄ cū sui nō obli
tū diceret vlyrem: qd aliud itelligi voluit nisi
q̄ meminere sui. Cū q̄ sibi p̄ns esset: nullo mō
sui meminisset nisi ad res p̄sentes memoria p̄
tineret. Quapropter sicut in rebus p̄teritis ea
memoria dicit qua fit vt valeāt recolī & recor
dari. sic in re p̄nti q̄ sibi est mens. memoria si
ne absurditate dicenda est q̄ sibi p̄nto ē vt sua
cogitatione possit intelligi & vtrūq; sui amo
re coniungi.

Qua facultate mens rationalis obtineat
vt in ea dei imago resplendeat. **Lapi. XII.**

Ec igit trinitas mētis non p̄pterea
dei ē imago. qz sui meminit mēs & in
telligit ac diligit se: sed qz pōt etiam
meminisse & intelligere & amare a quo facta ē
qd cū facit: sapiēs ipa fit. si aut nō facit etiam
cū sui meminit: seseq; intelligit ac diligit stul
ta est. Meminerit itaq; dei sui ad cui⁹ imagi
nem facta est: eūq; intelligat atq; diligit. qd
vt breuius dicā colat deū nō factū: cui⁹ ab eo
capax est facta: & cui⁹ princeps esse pōt. Prop̄
qd scriptū est. Ecce dei cult⁹ est sapia: & si sua
luce: s̄ summe illius lucis p̄cipatiōe sapiens
erit: atq; vbi eterna ibi beata regnabit. sic nō
dicit ista hois sapia: vt etiā dei sit. Tūc em̄ ve
ra est: nam si humana est: vana est. Ulex non

ita dei qua sapiens est deus. Neq; em̄ p̄cipa
tione sui sapiēs est: sicut mens p̄cipatiōe dei
Sed quēadmodū dicit iusticia dei: nō solū q̄
ipe iustus est: sed quā dat hoī cū iustificat im
pium. Quā p̄mendat h̄s apl̄s ait de quibusdā.

Ignorantes em̄ dei iusticiā & suā iusticiā volē **Rom. 10.**

tes p̄stituerē: iusticie dei nō sunt subiecti. Sic
em̄ dicit pōt etiā de quibusdā: Ignorātes dī sapi
entiā: & suā volētes p̄stituē sapia dei nō s̄ subie
cti. Est igit nā nō facta q̄ fecit oēs ceteras ma
gnas p̄uasq; naturas eis quas fecit sine dubi
tatione p̄stantior: ac hoc hac etiā de qua lo
quimur rōnali & intellectuāli: q̄ hois mens ē
ad eius qui eam fecit imagine facta. Illa au
tem ceteris natura p̄stantior deus est. Et qui

dem nō longe positus ab vnoquoq; n̄m: sic **Act. 17.**
ap̄lus dicit adiūgens. In illo em̄ viuim⁹ & mo
uemur & sumus. Qd si s̄m corpus diceret: eti
am de isto corporeo mūdo posset intelligi. nā
& in illo s̄m corp⁹ viuimus: mouemur & sum⁹.

Un̄ s̄m mentē q̄ facta est ad eius imaginem
debet hoc accipi excellentiore quodā codēq;
nō visibili s̄ intelligibili mō. Nam qd nō est in

ip̄o de quo diuine scriptū est. qm̄ ex ip̄o & p̄p
sum & in ip̄o sunt omnia. Proinde si in ip̄o s̄nt

oīa: in quo tandē p̄nt viuē q̄ viuunt & moueri
que mouent: nisi in quo sunt. Nō tñ oēs cū il
lo sunt eo mō quo ei dictū est. Ego semp tecū

Rom. 1. 11
Ps. 72.
Nec ipe cum omnibus eo mō quo dicim⁹. Do
minus vobiscū. Magna itaq; hois miseria ē
cum illo non esse: sine quo non pōt esse. In q̄
em̄ est. p̄culdubio sine illo non est. Et tñ si ei⁹
nō meminit: eumq; nō intelligit nec diligit cū
illo non est. Quā aut quisq; penitus obliuiscit:
nec commoueri eius vtiq; potest.

De reminiscencia in deum cuius semper ē
capax mentis naturā. **Lapi. XIII.**

Et visibilibus rebus ad hanc rem su
mam exemplū. Dicit tibi quispiā

quē nō recognoscis? Nosti me: & vt
cōmoneat: dicit vbi: qñ: quō tibi innotuerit.
oibusq; adhibitis signis quibus in memoriā
reuoceris si nō recognoscis: ita iam oblitus
es: vt omnis illa noticia penitus deleta sit ani
mo: nihilq; aliud restat: nisi vt credas ei qui ti
bi hoc dicit: q̄ aliquē eū noueras: aut ne hoc q̄
dem si fidedignus tibi esse qui loquit nō vide
tur. Si aut remisceris p̄fecto redis in memo
riam tuam: & in ea inuenis qd nō fuerat peni
tus obliuione deletū. Redeamus ad illud p̄
pter qd adhibuimus humane p̄uersatiōis exē
p̄tū. Inter cetera psalmus nonus. Conuer
tantur inquit peccatores in infernū: oēs gen
tes q̄ obliuiscunt deū. Porro aut vicesim⁹ et

Ps. 9.

Ps. 21.

Ps. 92

Deut.

Ps. 10

primus. Commemorabuntur inquit et conuer-
tentur ad dñm vniuersi fines terre. Non igit̃
sic erāt obliuiscite gentes deū: vt eius nec cō-
memorate recordareñ. Obluiscendo autē
deum tanq̃ obliuiscendo vitā suā: cōuerse fu-
erant in mortē: hoc est in infernū. Commemo-
rate vero cōuertunt̃ ad dñm tanq̃ reminiscē-
tes reminiscendo vitā cui⁹ eas habebat obli-
uio. id est cui⁹ obliuiscuerāt. Itē legi in nona-
P̃s. 93 gestinotertio. Intelligite nūc qui insipientes
estis in ip̃so: et stulti aliqui sapite. Qui planta-
uit aurem nō audiet: et cetera. Et em̃ dictuz
ē: q̃ deū nō intelligēdo de illo vana dixerunt.
Et etiā praua mens nec memoria sui carē-
at nec cognitione nec amore. La. XIII
E dilectiōe autē dei plura repiuntur
in diuinis eloquijs testimonia. Ibi
em̃ et illa duo cōsequēter intelligun-
tur: quia nemo diligit cui⁹ non meminit: et qd̃
penitus nescit. Unde illud est notissimū p̃ci-
pūq̃ p̃ceptū. Diliges dñm deū tuū. Sic ita-
q̃ p̃dita est mens humana vt nūq̃ sui nō me-
minerit. nūq̃ se nō intelligat: nunq̃ se nō dili-
gat. Sed qm̃ q̃ odit aliquē nocere illi studet:
nō imerito et mens hoīs qm̃ sibi nocet odisse
se dicit. Nesciens. n. sibi vult male: dñ nō pu-
tat sibi obesse qd̃ vult. S; tñ male sibi vult: qm̃
id vult qd̃ obest sibi. Unde illud scriptum est.
P̃s. 10. Qui diligit iniquitatē: odit aīam suā. Qui er-
go se diligere nouit: deum diligit. Qui dō nō
diligit deū: etiā si se diligit: qd̃ ei naturaliter in-
ditū est: tñ nō incōuenienter odisse se dicitur
cū id agit qd̃ sibi aduersat̃ et seipm̃ tanq̃ suus
inimicus insequit̃: q̃ p̃fecto ē error horredus
vt cū sibi hoīs p̃desse velint: multi nō faciāt
nisi qd̃ eis p̃uicioissimū ē. Similē morbū mu-
toz animalū cū poeta describeret. Dñ inq̃t
meliora pijs errorēq̃z hōlibus illū: Discissos
nudis laniabāt dentibus arcus. Lū morbus
ille corpis fuerit: cur dixit errorē: nisi qz omne
animal cū sibi natura p̃ciliatū sit vt se custodi-
at q̃ntū potest: talis ille erat morbus vt ea q̃z
salutē appetebant sua mēbra laniarent. Lū at̃
deū diligit mens: et sicut dictū est p̃sequenter
meminit eūq̃ intelligit recte illi d̃ p̃ximo suo
p̃cipiē vt cū sicut se diligit. Jam em̃ se nō dili-
git puer se s̃ recte cū deū diligit: cuius p̃cipa-
tione imago illa nō solum est: verū etiā ex ve-
rustate renouat̃ et ex deformitate reformat̃:
ex infelicitate beatificat̃. Quis se ita diligit
vt si alterutrū p̃ponat̃ malit̃ oīa q̃ in se d̃
git p̃dere q̃z p̃ire tñ sup̃iorē deserendo ad quē
solū possit custodire fortitudinē suā eoq̃z frui
P̃s. 58. lumine suo cui canit̃ in psalmo. Fortitudinē

meā ad te custodiā. Et in alio. Accedite ad eū Ibidē. 33
et illuminamini. sic infirma et tenebrosa facta
est. vt a se quoq̃ ipsa in ea que nō sunt qd̃ ipsa
et q̃bus sup̃ior est ipsa infelicius laberet̃ p̃ amo-
res quos nō valet vincere. et errores a quib⁹
nō videt qua redire. Unde iam deo miserans
te penit⁹ clamat in psalmis. Deseruit me for- Ibidē. 37
tudo mea et lumē oculoꝝ meoꝝ nō est meci
Non sane in his tantis infirmitatis et erroris
malis amittere potuit naturalē memoriā: in-
tellectū et amorē sui: p̃pter qd̃ merito dici po-
tuit: quod supra commemorauī. Quis in imagi-
ne dei ambulat homo: tñ vane p̃turbat̃. The Ibidē. 38
saurizat et nescit cui p̃gregabit ea. Cur enim
thesaurizat nisi quia fortitudo eius deseruit
eum: per quē habens rei nullius idigeret. Et
cur nescit cui cōgregabit ea: nisi quia lumen
oculoꝝ eius nō est cū eo: et ideo nō videt quod Ibidē. 12
veritas ait. Stulte hac nocte aīam tuā repe-
tent abs te: hec que p̃parasti cuius erūt. Cle-
rūtamen qz etiā talis in imagine ambulat hō
et habet memoriā et intellectū et amorē sui. Ho-
minis mens: si ei manifestaret̃ q̃ vtrūq̃z habe-
re nō posset et vnū e duobus permitteret̃ eli-
gere: alter p̃diturus: aut thesauros quos cō-
gregauit: aut mentē: quis vsq̃z adeo nō habz
mentē: vt thesauros mallet habere q̃z mentē.
Thesauri enī mentē possunt plerūq̃z subuer-
tere: et mens que nō thesauris subuertit̃: sine
yllis thesauris facilius et expeditius potest vi-
uere. Quis vero yllos thesauros: nisi p̃ men-
tē poterit possidere. Si em̃ puer infans q̃uis
ditissimus natus: cū sit dñs oīm que iure sūt
eius: nihil possidet mente sopita: quo tandem
modo quisq̃z quisq̃z mente possidebat amissa.
Sed de thesauris quid loquor: qz eis quilibet
hoīm si talis optio p̃ponat̃: mauult carere q̃z
mente: cum eos nemo p̃ponat: nemo compet
luminibus corporis: quibus nō vt aux̃ rarus
quisq̃z homo: s̃ oīs homo possidet celum: p̃ lu-
mina enī corporis quisq̃z possidet quicqd̃ li-
benter videt. Quis ergo si tenere vtrūq̃z nō
possit: et alterutrū cogatur amittere: nō the-
sauros q̃z oculos malit̃: et tamen si ab eo simili
p̃ditione querat̃: vtrū oculos malit̃ amittere
an mentē: quis mente nō videat eum oculos
malle q̃z mentē. Adhens quippe sine oculis car-
nis humana est. Oculi autē carnis sine mente
beluini sunt. Quis porro non hoīm se malle
esse etiam carne cecū: q̃z beluam videntem.
Ihec dixi: vt etiā tardiores: q̃uis breuiter cō-
mouerēt̃ a me: in quozū oculos vel aures he-
littere puenerint q̃ntum mens diligit seipsaz
etiam infirma et errans: male diligendo atz se

icipa
edeci
olū q̃
t im-
sdā.
volē Rom. 10
Sic
fapi
sbie
ma
ubi-
lo-
nsē
au
qui Act. 17.
sic
mo
eri
nā
n.
em
ēq̃
t in
ip
ut
Rom. 11
P̃s. 72.
cū
Do
ē
q̃
ri
cū
f:
ē
u
ā
vt
.
3
s
ni
ri
e
o
i
ē
P̃s. 9.
P̃s. 21.

Liber

ctando que sunt infra ipsam. Diligere porro seipam nō posset: si se omnino nesciret: id est si sui nō meminisset: nec se intelligeret: qz in se imagine dei tam potēs est: vt ei cuius imago est valeat inherere. Sic em̄ ordinata ē natura ordine: nō loco: vt supra illam nō sit nisi ille. Deniqz cum illi penitus adhaerit: vnus erit spūs. Cui rei attestat apls dicēs. Qui autē adheret dño vnus spūs est. Accedente q̄pe ista ad p̄cipationē nature veritatis et beatitudinis illius: non tñ crescente illo in natura: veritate et beatitudine sua. In illa itaqz natura cui feliciter adhaerit: imutabiliter viuet et imutabile videbit omne qd̄ viderit. Tūc sicut ei diuina scriptura p̄mittit: satiabit in bonis desiderii eius: bonis imutabilib⁹: ipsa trinitate deo suo cuius imago est: et ne vsp̄ia violet erit in abscondito vultus eius: tāta vberitate eius impleta: vt eam nūqz peccare delectet. Seipam x̄o nunc qm̄ videt: nō aliqd̄ imutabile videt.

De mutabilitate mentis humane qua fit: vt sicut misera facta est ex beata: ita beata possit esse ex misera. La. XV.

Quod ideo certe nō dubitat qm̄ misera est: et beata esse desiderat. Hec ob aliud fieri sperat hoc posse: nisi quia est mutabilis. Nam si mutabilis nō esset: sicut ex beata vita misera: sic ex misera beata esse nō posset. Et quid eā fecisset miserā: sub omnipotente et bono dño: nisi peccatū suum: et iusticia dñi sui. Et quid eā faciet beatam: nisi meritū suū et p̄miū dñi sui. Sed et meritū eius gratia est illius: cuius p̄miū erit beatitudo eius. Iusticia quippe dare sibi nō potest: quā pditaz nō habet. Hanc em̄ cū hō conderet accepit: et peccādo vtiqz pdidit. Accepit ergo iusticiā: p̄ quā beatitudinē accipere mereret. Unde veraciter ei dicit ab ap̄lo: quasi de suo bono subire incipienti. Quid em̄ habes qd̄ nō accepisti. Si autē accepisti qd̄ gl̄iaris quasi nō accepisti. Qm̄ autē bene recordat dñi sui: spū eius accepto sentit oīno: quia hoc discit: intimo magisterio: non nisi ei⁹ gratuito affectu: posse se surgere: nō nisi suo volūtario defectu cadere potuisse. Non sane reminiscitur beatitudinis sue: fuit quippe illa et nō est: eiusqz ista penitus oblita est: ideoqz nec cōmemorari potest. Credit autē de illa fidedignis litteris dei sui p̄phetā p̄scriptis narratibus de felicitate paradisi: atqz illud p̄miū et bonū hoīs et malū hystorica traditione indicatibus: dñi autē dei sui reminiscit. Ille quippe semp̄ est: nec fuit et nō est: nec est et nō fuit: sed sicut nūqz nō erit: ita

1. Cor. 4.

nūqz nō erat: et vbiqz totus est. Propter qd̄ ista in illo et viuit et mouet: et est: et ideo reminiscit eius potest. Non quia hoc recordat quod eū nouerat in adam: aut alibi alicubi ante huius corporis vitam. Aut cum primū facta est vt insereret huic corpori. Nihil enī hoīs omnino reminiscit. Quicquid hoīs est: obliuione delatum est. Sed cum memorat vt conuerat ad dñm tanqz ad eam lucem qua iam cum ab illo auerteret: quodāmodo tangebatur. Nam hinc est qd̄ etiam impij cogitant eternitatem: et mēta recte reprehendunt recteqz laudant in hoīm moribus. Quibus ea tandē regulis indicant nisi in quibus vident: quēadmodū quisqz viuere debeat: etiam si nec ipsi eodem modo uiuant: vbi eas vident. Hecqz ei in sua natura cū p̄culdubio mente ista videant: eorūqz mētes cōstet esse mutabiles: has vero regulas imutabiles videat quisqz in eis et hoc videre potuerit. Hec in habitu sue mentis cū ille regule sint iusticie: mentes x̄o eorū constet esse iniustas. Vbi nam sunt iste regule scripte: vbi qd̄ sit iustum: et iniustus agnoscit vbi cernit habē dū esse quod ipse nō habet. Vbi ergo scripte sunt: nisi in libro lucis illius que veritas dicit vnde omnis lex iusta describit: et in cor hoīs q̄ operat iusticiam: nō migrando sed tanqz imp̄mendo transferit: sicut imago ex anulo et in ceram trāsit: et anulum nō relinquit. Qui x̄o nō operat: et tamen videt quod operandū sit: ipse est qui ab illa luce auertit: a qua tamen tangit. Qui autē nec videt quēadmodū sit viuendū: excusabilius quidem peccat: quia non est transgressor cognite legis. Sed etiā ipse splēdore aliquoties vbiqz p̄sentis veritatis attingitur: qm̄ admonitus p̄fiteretur.

De reformatione mentis ad imaginē dei: et quot modis spūs appellatio diuersis assignetur naturis. La. XVI.

Uia x̄o cōmemorati cōuertuntur ad dñm: ab ea deformitate qua per cupiditates seculares cōformabant huic seculo reformant ex illo: audientes ap̄lm dicentem. Nolite p̄formari huic seculo: s̄ reformamini in nouitate mētis vestre: vt incipiat illa imago ab illo reformari a quo formata est. Nō enī reformare seipam potest: sicut potuit deformari. Dicit etiam alibi. Renouamini spū mentis vestre: et induite nouū hominē: eum qui s̄m deum creatus est: in iusticia et sanctitate veritatis. Quia s̄m deum creatū: hoc alio loco dicit ad imaginē dei. Sed peccando iusticiam et sanctitatem veritatis amisit: p̄pter quod hec imago deformis et decolor facta est:

Uia x̄o cōmemorati cōuertuntur ad dñm: ab ea deformitate qua per cupiditates seculares cōformabant huic seculo reformant ex illo: audientes ap̄lm dicentem. Nolite p̄formari huic seculo: s̄ reformamini in nouitate mētis vestre: vt incipiat illa imago ab illo reformari a quo formata est. Nō enī reformare seipam potest: sicut potuit deformari. Dicit etiam alibi. Renouamini spū mentis vestre: et induite nouū hominē: eum qui s̄m deum creatus est: in iusticia et sanctitate veritatis. Quia s̄m deum creatū: hoc alio loco dicit ad imaginē dei. Sed peccando iusticiam et sanctitatem veritatis amisit: p̄pter quod hec imago deformis et decolor facta est:

Eph. 4.

1. Cor. 14.

Joh. 19.

Ecc. 3.

Gen. 7.

Ps. 14.

Colo.

Colo.

Eph. Colo.

Eph. Colo.

Libe

2. Cor. 3 tunc aut facie ad faciem. Item dicit. Nos aut
reuelata facie glia dñi contēplantes in ean
dem imaginē transformamur de glia in gliaz
tanq̄ a dñi spū: hoc est quod fit de die in diem
1. Job. 3 bene pficientibus. Ap̄lus aut iohes. Dilecti
simi inquit nunc filij dei sumus: et nondū apa
ruit quod erimus. Scimus quia cū apparue
rit similes ei erimus: qm̄ videbimus eū sicuti
est. Hinc apparet tunc in ista imagine dei fieri
eius plenā similitudinē: quando eius plenā
perceperit visionē.
Ipsa etia hōiem corpore imaginē dei ac
cipi: s̄m q̄ verbum caro factū est: cuius imor
talitati oēs sancti s̄formabunt. La. XVIII.
Clamō possit hoc a iohāne ap̄lo etiā
q̄ de immortalitate corporis dictum vide
ri. Et in hac q̄pe similes erimus deo
sed t̄mmodo filio quia solus in trinitate cor
pus accepit: in quo mortuus resurrexit: atq̄
id ad superna perueit. Nam dicit etiam ista
imago filij dei: in qua sicut ille imortale corp̄
habebimus: s̄formes facti in hac pte: nō p̄ris
imaginis: aut spū sancti: sed t̄mmodo filij: quia
de hoc solo legit: et fide sanissima accipit. Ver
bum caro factum est. p̄pter quod apostolus
Job. 1. Quos autem inquit p̄sciuit et p̄destinauit cō
formes fieri imaginis filij sui: vt sit ipse p̄mo
1. Cor. 15 genitus in multis fratribus. Primogenitus
vriq̄ a mortuis: s̄m eundē apostolū: qua mor
te seminata est caro eius in cōtumelia: resur
rexit in glia. Scdm̄ hanc imaginem filij cui p̄
imortalitatem conformamur in corpore: etiā
Ibidem. illud agimus quod dicit idē ap̄lus. Sicut por
tauimus imaginē terreni: portemus et imagi
nem eius qui de celo ē: vt scz q̄ s̄m adam mor
tales fuimus: s̄m christū imortales nos futu
ros fide vera et spe certa: firmāq̄ teneamus.
Sic em̄ nunc eandem imaginē portare possu
mus: nondū in visione: sed in fide: nondū in
re: sed in spe. De corporis quippe resurrectio
ne tunc loquebat̄ apostolus cum hec diceret.
Qua sui parte homo ad imaginē et similitu
dinē dei factus sit. ad quā pficiendo renouat̄.
Capit. XIX.
a T vero illa imago de qua dictum est
Gen. 1. Faciamus hōiem ad imaginem et si
militudinē nostram. quia nō dictū est ad meā
vel ad tuā: ad imaginē trinitatis factū hōiez
credimus: et q̄ta potuimus inuestigatōne cō
p̄hendimus. Et ideo s̄m hanc potius et illud
1. Job. 3 intelligendū est: quod ait ap̄lus iohes. Simi
les ei erimus: qm̄ videbimus euz sicuti est: qz
Ibidem. de illo dixit de quo dixerat. filij dei sumus. Et
imortalitas carnis illo perficiet̄ momento re

surrectiois: de q̄ ait ap̄lus paulus. In ictu oculo
li: in nouissima tuba: et mortui resurgēt incor
rupti et nos imutabimur. In ip̄o nāq̄ ictu oculo
ante iudiciū resurget in virtute: in incorru
ptione: in glia corpus spiritale qd̄ nūc semiat̄
in infirmitate. corruptione. etumelia corpus
siale. Imago vero que renouat̄ in spū men
tis in agnitione dei. nō exterius s̄ interius de
die in diē ip̄a pficiet̄ visione que tunc erit post
iudiciū. facie ad facie. nunc aut̄ pficit̄ p̄ specu
lū in enigmate. Propter cui⁹ p̄fectionē dictū
intelligendū est. s̄iles ei erimus qm̄ videbim⁹
eū sicuti ē. Hoc ei donū tūc nob̄ dabit̄ cū dictū
fuerit. Venite beatedicti patris mei possidete
paratū vobis regnū. Tunc quippe tollet̄ im
pius vt nō videat claritatē dñi. qm̄ ibūt sinistri
in supplicii eternū. euntibus dextris in vitā
eternā. Hec est aut̄ (sicut ait vitas) vita eter
na. vt cognoscant te inquit vnū ver⁹ deum. et
quē misisti iesum xpm̄. hanc p̄emplatiuā sa
pientiam quā pp̄rie puto in litteris sanctis a
scientia distinctā. sapiam nuncupari dūtaxat
hominis. que quidē illi nō est nisi ab illo cuius
p̄cipatione vere sapiens fieri mens rōnalis
et intellectualis potest. Licero cōmēdans in
fine dialogi hortensij. Que nobis inquit dies
noctesq̄ p̄siderantibus acuentibusq̄ intelli
gentiā que est mentis acies cauentibusq̄ ne
quādo illa hebescat. id est in phia viuentibus
magna spes est. Aut si hoc qd̄ sentimus et sapi
mus mortale et caducū est. iocundū nobis per
functis muneribus hūanis occasum. neq̄ mo
lestā extinctionē et quasi quietē vite fore. Aut
si vt antiquis phis hisq̄ maximis longe q̄ cla
rissimis placuit eternos animos ac dinos ha
bemus. sic existimandū est quo magis hi fue
rint semp̄ in suo occurſu. id est in ratione et in
uestigandi cupiditate. et quo minus se admi
scyerint atq̄ implicuerint hōim vitijs et erro
ribus hoc vel his faciliore ascensum et redituz
in celū fore. Deinde addens hanc ipsam clau
sulā repetendoq̄ s̄monem finiens. Quap̄ro
pter inquit vt aliqui terminet̄ oratio. si aut ex
tingui tranquille volumus cū his artibus vi
xerimus. aut si ex hac in aliam haud paulo me
liorem domū sine mora demigrare. in his stu
dijs nobis om̄is opa et cura ponenda est. hinc
mīroz hōiem tantū ingenij: perfūctis munerib⁹
humanis: hominibus in philosophia vis
uentibus: que contemplatione veritatis be
a. ait. iocundum p̄mittere occasuz: si hoc
quod sentimus et sapimus mortale et caducuz
est: quasi hoc moriat̄ et intercīdat quod nō di
ligebamus: vel potius quod atrociter odera

1. Cor. 15

1. Cor. 13

1. Job. 3

Abat. 25

Job. 17

mus: vt iocundus nobis sit eius occasus. Ue-
rum hoc nō didicerat a philosophis quos ma-
gnis laudibus p̄dicat: sed ex illa noua acade-
mia vbi ei dubitare etiā de rebus manifestissi-
mis placuit: ista sententia redolebat. A philo-
sophis autē sicut ipse confiteb̄ maximis longe-
q; clarissimis: eternos animos esse acceperat.
Eterni quippe nō incōuenienter hac exhorta-
tione excitant̄: vt in suo cursu reperiant̄ cum
venerit v̄tehui⁹ extremū. id est in rōne r̄ in-
uestigandi cupiditate minusq; se admisceant
atq; implicent hoīm vitijs r̄ erroribus: vt eis
facilior sit regressus ad deum. Sed iste cursus
qui constituit̄ in amore atq; inuestigatione ve-
ritatis: non sufficit miseris. id est hominibus:
cum ista sola rōne mortalibus sine fide media-
toris. Quod in libris superioribus huius ope-
ris: maxime in quarto r̄ xiiij. q̄stum potui de-
monstrare curauī.

Explicit liber quartusdecimus.

Incipiūt capitula libri q̄ntidecimi.

- i De excellentia animi ad imaginem cre-
toris sui conditi.
- ii De summo bono quod semp̄ inuenien-
duz querit̄ r̄ q̄rendū inuenit̄.
- iii Quid disputatū: quidue sit comp̄hen-
sum p̄cedentiū ratiocinatione libroꝝ.
- iiii In quarū rerum cōtemplatione sūma
trinitas inquirenda sit.
- v Omnia que de deo digne dici vident̄
posse in pauciora conferri vt nihil mi-
nus dictum intelligat̄.
- vi Quō etiā si vnum aliquid eligatur ex
multis: quod digne ap̄ellet̄ deus in
vna ipsa ap̄ellatione trinitas deitatis
possit intelligi.
- vii Quo differat trinitas que iuenitur in
immagine dei a trinitate que deus est.
- viii De speculo in quo p̄ imaginem dei tri-
nitas eius v̄tūq; intellecta conspicit̄
tur.
- ix De enigmate r̄ tropicis locutionibus
- x Quomodo per inspectionem verbi qd̄
est in cogitatione mētis humane ad
agnitionem verbi quod deus est ali-
quatenus possit accedi.
- xi Sicut verbum hominis significatur p̄
vocem vel quodlibet iudicium corpo-
rale: ita verbum dei manifestatū esse

- xii per carnem.
- xiii Quantū distent a vera r̄ perfecta simi-
litudine dei que in natura mentis vt
cūq; deo similia reperiunt̄.
- xiiii Descientia dei patris cui nihil cūiusq;
creature iudicijs conferat̄.
- xv De similitudine r̄ equalitate patris dei
r̄ vnigeniti eius consubstantialis et
coeterni.
- xvi Quō dissimile sit verbum nostrum muta-
bile: a verbo dei incōmutabili r̄ eter-
no.
- xvii An volubilitas cogitationis deo inesse
credenda sit.
- xviii De spiritu sancto qui patri r̄ filio equa-
lis accipitur r̄ v̄triusq; spūs dicitur r̄
charitatis noīe intelligitur: cum q̄li-
bet in trinitate p̄sona sit charitas.
- xix De excellentia charitatis q̄ ita ex deo
est vt ipse sit deus.
- xx Qua ratione donum dei dicatur sp̄iti
tū sanctus.
- xxi Contra eos qui vnigenitum dei nō p̄-
terne nature sed voluntatis filium
esse dixerunt.
- xxii De similitudinibus trinitatis diuine
que in natura mentis ad imaginem
dei facte reperiri v̄tūq; potuerūt.
- xxiii Tria que sūt in imagine dei. id est me-
moria: intellectus: r̄ amor vnus esse
p̄sonę quia nō hoc est ei esse quod
hec habere.
- xxiiii Quō vera in dei trinitate vnitas: r̄ q̄ve-
ra in eiusdem vnitate sit trinitas.
- xxv De his qui naturaz mentis subtiliter
intuētur: r̄ eam imaginē dei esse nō
sentiant.
- xxvi Quō beatos faciat fides recta: etiā eos
qui de naturis incorporeis nequeūt
disputare.
- xxvii Interualla tempoꝝ diuine trinitatis
nulla sunt.
- xxviii Quid quodam sermone ad populum
disputatū sit de differētia generatio-
nis filij r̄ p̄cessionis spūs sancti.

Incipiūt liber quintusdecimus.

Libor

De excellentia animi ad imaginem crea-
toris sui conditi.

La. I.

¶ **S**oltes in reb⁹ q⁹ facte sunt ad
cognoscendū eum a quo facte
sunt: exercere lectorē: iā pue-
nimus ad ei⁹ imaginem qd est
hō: in eo quo ceteris animalib⁹
bus antecellit: id est rōne vel intelligentia: et
quicqd aliud de anima rōnali vel intellectu-
ali dici pōt: qd p̄tineat ad eā rem que mens vo-
catur vel animus. Quo nomine nonnulli au-
ctores lingue latine: id qd excellit in homie: et
nō ē in pecore ab aīa q̄ inest et pecori: suo quo-
dam loquendi more distinguūt. Supra hanc
ergo naturā si querim⁹ aliquid et verū queri-
mus: deus est: natura scz nō creata: sed crea-
trix: que vtrū sit trinitas: nō soluz credentib⁹
diuine scripture auctoritati: verū etiā intell⁹
gentibus: aliqua si possumus rōne iam demō-
strare debemus. Cur autē si possum⁹ dixerim:
res ip̄a cū q̄ri disputādo cepit: meli⁹ iudicabit

De summo bono quod semp inuenienduz
querit et querendū inuenit.

La. II

¶ **E**us quippe ip̄e quē querim⁹ adiuua-
bit: vt spero: ne sit infructuosus la-
bor noster: et intelligam⁹ quē admo-

Ps. 104. dum dictū sit in psalmo scō: Letet cor querentium dñm: querite dñm et cōfir-
mami: querite faciem eius semp. Videt em̄ qd semp q̄rit: nunq̄ inueniri: et quō iam letabit: et nō pot⁹ iam cōtristabit cor querentiū: si nō potuerint inuenire qd querit. Nō em̄ ait: Letet cor inuenientiū: sed querentiū dñm: et tñ dñm deuz inuenire posse dū querit: testat̄ **E**sa. 55. p̄ph̄a. dū dicit: Querite dñm et mox vt inueneritis inuocate eum: et cū appropinquauerit vobis: derelinquat impius vias suas: et vir iniquus cogitationes suas. Si q̄ quest⁹ inueniri potest cur dictū ē. Querite faciē eius semp: an et inuentus forte querendus est. Sic em̄ sunt incōprehensibilia requirēda: ne se existimet nihil inuenisse: q̄ q̄ sit incōprehensibile qd querebat potuerit inuenire. Cur ergo sic q̄rit: si incōprehensibile cōprehendit esse qd querit: nisi qd cessandum nō est q̄ diu in ipsa cōprehensibilium rerū inq̄sitōe p̄ficiat: et melior meliorq̄ sit q̄res: tā magnū bonū qd et inueniendū querit: et querendū inuenit. Nam et querit vt inueniatur dulcius: et inuenit vt querat̄ iudic⁹. Scdm hoc accipi pōt: qd dictū est in libro ecclesiasticō dicere sapientiā. Qui me māducāt adhuc esurient: et qui bibūt me adhuc sitient. Abanducant em̄ et bibūt qz inueniunt: et qz esuriunt ac sitiunt adhuc querūt. Fides querit: intelle-

ctus inuenit. Prop̄ qd ait p̄pheta. Nisi credideritis: nō intelligetis. Et rursus. Intellectus eum quē inuenit: adhuc querit. De⁹ em̄ **Ps. 13.** respexit sup filios hoīa: sicut in psalmo sacro canit: vt videret si est intelligens aut requirēs deū. Ad hoc debet homo esse intelligēs vt requirat deū. Satis itaq̄ rememorati fuim⁹ in his que deus fecit: vt p̄ ea cognoscere ipse qd fecit. Inuisibilia em̄ ei⁹ p̄ ea q̄ facta sunt intel-
lecta cōspiciunt. **Rom. 1. Sapi. 17.** Un̄ arguunt in libro sapien-
tiē qd de his q̄ vident bona non potuerūt scire eum qd est: neq̄ opib⁹ attendētes agnouerūt artificem: sed aut ignem: aut spū: aut citatuz aerem: aut gyrū stellarū: aut violentiā aquarum: aut luminaria celi: rectores orbis terrarum deos putauerunt: quozū qdem si specie delectati hec deos putauerūt: sciant q̄to dominator eozū melior est. Speciei em̄ genera-
toz ea creauit. Aut si virtutē et opationem eozū mirati sunt: intelligāt ab his q̄to qd hec constituit fortior ē. A magnitudine em̄ speciei et creature: cognoscibiliter poterit creator videri. Hec de libro sapiētiē p̄pterea posui: ne me delirium quispiā frustra et inaniter existimet in creatura p̄us p̄ quāsdā sui generis trinitates quodā modo gradatim donec ad mentē hoīs puenirem: quesisse indicia summe illi⁹ trinitatis: quā querimus: cū deū querimus.

¶ **Q**uid disputatum quid ve sit cōprehensuz p̄cedentiū rōcinatione libro: II.

La. III

¶ **E**d qm̄ differēdi et rōcinādi necessitas p̄ quatuordecim libros multa nos dicere cōpulerit: q̄ cūcta siml̄ aspicere nō valem⁹: vt ad id qd apprehēdere volumus ea celeri cogitatione referam⁹: faciā q̄tū dño adiuuāte potuero: vt qd in singlis volumibus ad cognitionē disputatione p̄duxī remota disputatione breuiter congerā: et tanq̄ sub vno mētis aspectu nō quē admodū res queq̄ psuasit: si ipsa que psuasit sunt ponam: ne tam longe sint a p̄cedentibus cōsequētia: vt obliuionē p̄cedentiū faciat inspectio cōsequentiū: aut certe si fecerit: cito possit qd exciderit relegendo recolligi. In p̄mo libro fm̄ scripturas sacras: vnitas et equalitas summe illi⁹ trinitatis ostendit. In. ij. et. iij. et. iiii. eadem: sed de filij missione et spiritus sancti diligenter questio pertractata: tres libros fecit. Demonstratumq̄ est: non ideo minorem mittentem eo qui missus est: quia ille misit: hic missus ē: cum t̄m̄ que per omnia equalis est: pariter quoq̄ in sua natura immutabilis: et inuisibilis: et vbiq̄ presens inseparabiliter operetur. In. v. propter eos quibus ideo videtur

Ps. 89.

Ibidem.

nō eandē patris et filij esse substantiā: qz omne
 qd de deo dicit: s̄m substantiā dici putant: et p
 p̄terea et gignere et gigni: vel genitū esse et in
 genitū: qm̄ diuersa sunt: contendūt substanti
 as esse diuersas: demonstrat nō omne quod de
 deo dicit s̄m substantiā dici: sicut s̄m substantiā
 dicit bonus et magnus: et si quid aliud ad se di
 citur: sed dici etia relatiue: id est nō ad se sed
 ad aliquid qd ipse nō est: sicut pater ad filium
 dicit: vel dñs ad creaturam sibi seruientē: vbi
 si quid relatiue: id est ad aliquid qd ipse nō est
 etia ex p̄p̄ dicit: sicut est. Dñe refugiu factus
 es nobis: nihil ei accidere quo mutet: s̄ omni
 no ipm̄ in natura vel essentiā sua imutabilem
 pmanere. In. vi. quō dicit s̄m xp̄us ore ap̄lico
 dei virtus et dei sapientia: sicut disputat: vt dif
 ferat eadem questio diligentē retractanda:
 vtrū a quo est genitus christus nō sit ipse sapiē
 tia: sed tm̄ sapiētie pater: an sapientia sapien
 tiam genuerit: s̄ quodlibet horū esset: etia in
 hoc libro apparuit trinitatis equalitas: et non
 deus triplex: s̄ trinitas: nec quasi aliqd̄ duplū
 esse patrē et filium ad simplū sp̄m̄ sc̄m̄: vbi nec
 tria plus aliqd̄ sunt q̄ vnū horū. Disputatur
 est etia quō possit intelligi quod ait hilarius
 ep̄s. Eternitas in patre: species in imagine
 vsus in munere. In. vii. questio que dilata fu
 erat explicat: ita vt deus qui genuit filiū: non
 solum sit pater virtutis et sapiētie sue: sed etia
 ipse virtus atqz sapientia. Sic et sp̄s sanctus. Nec
 tm̄ simul tres sunt virtutes: aut tres sapientie
 sed vna virtus: et vna sapientia: sicut vnus deus:
 et vna essentia. Deinde questum ē: quō dican
 tur vna essentia: tres p̄sone: vel a quibusdā gre
 cis vna essentia: tres substantie: et inuenta ē elo
 cutionis necessitate dici: vt aliquo vno nomi
 ne enūciarent: cū querit: qd tres sint: qz tres
 esse veraciter cōfitemur: patrē. et filium et sp̄m̄
 sanctū. In. viii. rōne etia reddita intelligen
 bus clarū est in substantia veritatis nō solum
 patrē filio nō eē maiore: sed nec ambos simul
 aliquid maius esse q̄ solū sp̄m̄ sc̄m̄: aut quosli
 bet duos in eadem trinitate maius esse: aliquid
 q̄ vnū: aut oēs simul tres maius aliquid esse
 q̄ singulos. Deinde p̄ veritatē que intellecta
 cōspicit: et p̄ bonū summū a quo ē omne bonū
 et p̄ iusticiā p̄pter quā diligit animus iustus: ab
 animo etia nō dū iusto: vt natura nō solum in
 corpora is: verū etia incōmutabilis quod ē de
 quātū fieri pōt intelligeret admonui: et p̄ cha
 ritatem que in scripturis sanctis deus dicitur
 p̄ quā cepit: vtrūqz etia trinitas intelligētibus
 apparere: sicut amans et qd amat: et amor. In
 ix. ad imaginē dei: qd est hō s̄m̄ mentē puenit

disputatio: et in ea quedā trinitas inuenit: id
 est mēs et noticia: qua se nouit: et amor quo se
 noticiāqz suā diligit: et hec tria equalia inter se
 et vni ostendunt essentie. In. x. hoc idē diligē
 tius subtiliusqz tractatum est: atqz ad id pdu
 ctum: vt inueniret in mente euidentior trini
 tas eius: in memoria sc̄z et intelligentiā et volū
 tate. Sed qm̄ et hoc compertū est: qz nunqz eē
 ita potuerit: vt mens nō sui meminisset: non
 se intelligeret et diligeret: quis nō semp se co
 gitaret. Cum autē se cogitaret: nō se a corporali
 bus rebus eadē cogitatiōe discerneret: dila
 ta est de trinitate cuius hec imago ē disputatio
 vt in ipsis etia corporalibus visis inueniret tri
 nitas: et distinctius in ea lectoris exerceret
 intentio. In. xi. ergo electus ē sensus oculorū
 in quo id qd inuentū ē etia in ceteris quattu
 or sensibus corporis et nō dictū posset agnosci at
 qz ita exterioris hōis trinitas: primo in his q̄
 cernunt extrinsecus: ex corpore sc̄z quod videt
 et forma que inde in acie cernētis imprimitur
 et vtrūqz copulātis intentione voluntatis ap
 paruit. Sed hec tria non inter se equalia: nec
 vnus esse substantie claruerūt. Deinde in ipso
 animo ab his que extrinsecus sensa sunt velut
 introducta inuenta est altera trinitas: vbi ap
 parerent eadē tria vnus esse substantie. Im
 ginatio corporis que in memoria est: et inde in
 formatio cū ad eam cōuertit acies cogitatis.
 et vtrūqz coniungens intentio voluntatis. Sed
 ideo ista trinitas ad exteriorē hominem re
 perta est p̄tinere: quia de corporibus illata est q̄
 sentiunt extrinsecus. In. xii. discernenda
 est sapientia a scientia: et in ea que p̄prie sci
 entia nuncupat: quia inferior est: prius q̄daz
 sui generis trinitas inquirenda. Que licet ad
 interiorē hōiem iā p̄tineat: nō dū tm̄ imago
 dei vel appellanda sit vel putāda. Et hoc agit
 in xii. p̄ cōmendationē fidei xp̄iane. In. xiii.
 aut de sapiētia hōis vera: id est de munere in
 eius ipsius dei participatione donata: que a
 scientia distincta est disputat. Et eo peruenit
 disputatio vt trinitas appareat in imagine dei
 quod est hō: s̄m̄ mentē: que renouat in agni
 tione dei: s̄m̄ imaginē ei q̄ creauit hōiem ad
 imaginē suā: et sic p̄cipit sapientiam vbi p̄tem
 platio est eternorum.

In quarum rerū contemplatione summa
 trinitas inquirenda sit. La. III.

Nam ergo in ipsis rebus eternis in
 corporalibus et incōmutabilibus in quibus p̄
 perfecta p̄tēplatione nobis beata q̄ non
 nisi eterne est vita p̄mittit: trinitatē q̄ deus ē
 inquiramus. Nec em̄ diuinoꝝ librorū tm̄mō

Col. 3.
 Gen. 1.

Libet

auctoritas esse deū p̄dicat: s̄ oīs que nos circūstāt ad quā nos etiā p̄tinemus vniuersa ipsa reꝝ natura p̄clamat habere se p̄stantissimū p̄ditorem: q̄ nobis mentē rationēq; naturalē dedit: qua viuētia nō viuētib; sensu p̄ditā nō sentientibus: itelligētia nō itelligentibus: imortalia mortalibus: ipotentibus potentia: iniustis iusta: speciosa deformib; bona malis: incorruptibilia corruptibilibus: imutabilia mutabilibus: inuisibilia visibilibus: incorpalia corpilibus: beata miseris p̄ferenda videamus. Ac p̄ hoc qm̄ rebus creatis creatorem sine dubitatioe p̄ponimus: oportet vt eū z sūme viuere z cuncta sentire atq; itelligere: z mori: corrumpi: mutariq; non posse: nec corpus esse: sed sp̄m oīm potentissimū: iustissimū: speciosissimū: optimū: beatissimūq; fateamur.

Om̄ia que de deo digne dici vident̄ posse in pauciora p̄ferre vt nihil minus dictum itelligatur. *Lap̄m. V.*

Ed hec oīa que dixi: z quecūq; alia simili more locutionis humane digne de deo dici vident̄: z vniuerse trinitati que est vnus deus: z p̄sonis singulis in eadem trinitate p̄ueniūt. Quis em̄ vel vnū deum qd̄ est ipsa trinitas: vel patrem vel filium vel sp̄m sanctū audeat dicere: aut nō viuētē aut nihil sentientē vel itelligentez: aut in ea natura qua inter se p̄dicant̄: equales quenq; esse eoz mortālē siue corruptibile: siue mutabile siue corporeū: aut quisq; ibi neget aliquē potentissimū: iustissimū: speciosissimū: optimū: beatissimū? Si ergo hec atq; h̄mōi om̄ia z ipsa trinitas z in ea singuli dici possunt: vbi aut quō trinitas apparebit: redigamus itaq; p̄us hec plurima ad aliquā paucitatem. Que vita em̄ dicit̄ in deo: ipsa est essentia eius atq; natura. Non itaq; deus viuūt nisi vita qd̄ ipse sibi est. Hec aut̄ vita non talis est: qualis inest arbori: vbi nullus est intellectus: nullus est sensus: nec talis qualis inest pecori: habet em̄ vita pecoris sensum q̄nquiritū: sed intellectū habet nullū. At illa vita q̄ deus est: sentit atq; itelligit oīa: z sentit mente nō corpore: qz sp̄s est deus. Non aut̄ sicut aīalia q̄ h̄nt corpora: per corpus sentit aīa. Non em̄ ex aīa p̄stat z corpore. Ac p̄ hoc simplex illa natura sicut itelligit sentit: sicut sentit itelligit. Idēq; sensus q̄ intellectus est illi. Nec ita vt aliquē esse desistat aut ceperit. Immortalis est em̄: nec frustra de illo dicit̄ est q̄ solus habeat imortalitē. Nam imortalitas eius vere imortalitas ē: in cuius natura nulla est cōmutatio. Ipsa est

etiā vera eternitas q̄ est imutabilis deus sine initio: sine fine p̄sc̄q̄nter z incorruptibilis. Vna ergo eadēq; res dicit̄ siue dicat̄ eternus deus siue imortalis: siue incorruptibilis: siue imutabilis. Itēq; cū dicit̄ viuēs z itelligēs: qd̄ ē vtrūq; sapiens: hoc idē dicit̄. Non em̄ p̄cipit sapiāz q̄ sit sapiēs: s̄ ipse sapiā est. Et hec vita eadēq; virtus siue potētia: eadēq; sp̄s q̄ potens atq; speciosus dicit̄. Quid em̄ potentius z speciosius sapiā: que attingit a fine vsq; ad finē fortiter: z disponit oīa suauiter? Bonitas etiā atq; iusticia nūqd̄ inter se in natura dei: sicut in eius opibus distāt tāq; due diuerse sint q̄litates dei: vna bonitas: alia iusticia? Nō vtrūq; Sed q̄ iusticia ipsa bonitas: z q̄ bonitas ipsa beartudo. Incorpalis aut̄ vel incorporeus: idē dicit̄ deus: vt sp̄s credat̄: vel itelligat̄ esse nō corp⁹. Proinde si dicamus: eternus: imortalis: incorruptibilis: imutabilis: viuus: sapiēs: potens: speciosus: iustus: bonus: br̄s sp̄s: horū oīm nouissimū qd̄ posui: quasi t̄mō videt̄ significare substantiā: cetera vō huius substantie q̄litates: sed nō ita est in illa ineffabili simplici natura. Quicqd̄ em̄ p̄m q̄litates illi dici videt̄: p̄m substantiā vel essentiā est itelligendū. Absit em̄ vt sp̄s p̄m substantiā dicat̄ deus: z bonus p̄m q̄litate: s̄ vtrūq; p̄m substantiā. Sic oīa cetera q̄ cōmemorauimus: vnde in superioribus libris multa iam diximus. De q̄ tuor̄ igit̄ p̄mis que modo a nobis enumerata atq; digesta sunt: id est eternus: imortalis: incorruptibilis: imutabilis: vnū aliquid eligamus: quia vnū quatuor ista significant: sicut iam differui: ne p̄ multa distendat̄ intentio: z illud potius qd̄ positū est p̄us: id est eternus: hoc faciamus z de quatuor secundis que sunt viuus: sapiēs: potens: speciosus. Et qm̄ vita qualicūq; inest z pecori cui sapientia nō inest duo vero ista sapientia sc̄z atq; potentia ita sūt inter se in homine compata: vt sancta scriptura diceret. Melior est sapiens q̄ fortis. Speciosa porro etiā corpora dici solent. Vnū ex his quatuor quod eligimus: sapiens eligatur. Quis hec quatuor in deo nō inequalia dicenda sint. Nōia em̄ quatuor: res autem vna est. De tercijs vero vltimis quatuor quis in deo idem sit iustum esse quod bonū: quod beartum. Idēq; spiritū esse: quod iustum z bonū z beartum esse: tamen quia in hominibus potest esse spiritus nō beartus: potest z iustus et bonus nondū beartus. Qui vero beartus est: p̄fecto z iustus z bonus z sp̄s est: hoc potius eligamus quod nec in hoibus esse sine illis tribus pot̄ qd̄ est beartus.

Sap̄. 8.

1. Cor. 1.

Sap̄. 6.

1. Th. 6.

1. Job. 4.

Quo etiam si vnū aliquid eligatur ex mul-
tis qđ digne appelletur deus: in ipa vna apel-
latioe trinitas deitatis possit intelligi. Ca. VI

Uncigit cū digimus etern^o: sapiēs
n beat^o: hec tria sunt trinitas que ap-
pellat^r deus. Redigamus quidē illa
duodecim in istā paucitatē triū: s̄ eo mō forsi-
tan possum^o et hec tria in vnū aliqd hoz. Nā
si vna eadēq; res in dei natura pōt esse sapiē-
tia et potentia: aut vita et sapiētia: cur nō vna
eadēq; res esse possit in dei natura eternitas
et sapientia: aut beatitudo et sapiētia. Ac p̄ h̄ si
cur nihil intererat vtrū illa duodecim: an ista
tria diceremus: qm̄ illa mult^a in istam redigi-
mus paucitatem. Ita nihil interest vtruz tria
ista dicamus an illud vnū in cuius singularita-
te duo cetera s̄nt redigi posse monstrauiamus
Quis itaq; disputādi modus: qđ nā tandē vis
intelligendi atq; potentia qđ viuacitas rōnis:
qđ acies cogitationis ostendet: vt alia iam ta-
ceam: hoc vnū qđ sapiētia dicitur deus: quo-
modo sit trinitas. Neq; em̄ sicut nos de illo p-
cipimus sapiam ita deus de aliquo sed sua est
ipe sapiētia: qđ non est aliud sapiētia eius.
aliud essentia: cui hoc est esse qđ sapientē esse
Dicitur quidem in scripturis sanctis: christ^o
dei virtus et dei sapiētia. Sed quemadmo-
dum sit intelligendū ne patrem filius videat
facere sapientē: in libro. vii. disputatur est. Et
ad hoc ratio puenit: vt sic sit filius sapiētia d
sapiētia: quē ad modū lumen de lumine de-
de deo. Nec aliud potuim^o inuenire sp̄m̄ san-
ctū: nisi et ipm̄ esse sapiētia: et simul oēs vnā
sapiētia: sicut vnū deū: vnā essentia hanc
ergo sapiētia qđ est deus: quō intelligim^o esse
trinitatē non dixi quō credim^o (nam hoc in-
ter fideles nō debet habere qđem) sed si aliq
mō p̄ intelligentiam possuimus videre qđ cre-
dim^o quis iste erit modus. Si em̄ recolam^o
vbi nostro intellectui ceperit in his libris tri-
nitas apparere: octauus occurrit. Ibi quipe
vt potuimus disputādo erigere temptauim^o
mentis intentiōem ad intelligendā illam pre-
stantissimam imurabilem naturā qđ nostra
mens non est. Quā tñ sic intuebamur: vt nec
longe a nobis esset: et supra nos esset: nō loco
sed ipa sui venerabili mirabilisq; pstantia: ita
vt apud nos esse suo p̄nti lumine videret. In
qua nobis adhuc nulla trinitas apparebat: qđ
nō ad eā querendā in fulgore illo firmam mē-
tis aciem tenebamus: tantū qđ non erat aliq
moles vbi credi oporteret magnitudinē duo-
rum vel triū plus esse qđ vnus: cernebam^o vt
i. Job. 4. cūq; Sed vbi ventū est ad caritatē que i san-

cta scriptura deus dicta est: eluxit paululū tri-
nitas: i. amans: et qđ amatur: et amor. Sed qa
lux illa ineffabilis nostrū reuerberabat obru-
tum: et ei nondū posse cōtemperari nre mētis
quodammō pvincebat infirmitas: ad ipi^o no-
stre mentis fm̄ quā factus est hō ad imaginē
dei: velut familiariorē p̄siderationē reficiēde
laborat^r itentiōis cā: iter ceptū dispositūq; re-
fleximus. Et inde in creatura qđ nos sumus.
vt inuisibilia dei p ea qđ facta sunt cōspicere in-
tellecta possemus: imorati sumus a. ix. vsq;
ad. xiiij. libzū. Et ecce iam qđtum necesse fu-
rat: aut forte plusq; necesse fuerat: exercit: ita
in inferioribus intelligentia: ad summā trini-
tatem qđ deus est p̄spiciendā nos erigere vo-
lumus nec valem^o. Non em̄ sicut certissimas
vidimus trinitates: siue qđ forinsecus de reb^o
corp̄alibus fiunt: siue cū ea ipa qđ forinsec^o sen-
sa sunt cogitant^r: siue cū illa qđ oriuntur in ani-
mo nec p̄tinent ad corp̄is sensus: sicut fides: sicut
virtutes qđ sunt artes agēde vite: manife-
sta rōne cernūtur et scientia cōtinent^r: siue cū
mens ipa qua nouimus quicqđ nosse nos ve-
raciter dicimus sibi cognita est: vel se cogitat
siue cū aliqd qđ ipa nō est eternū atq; imuta-
bile p̄spicit. Non ḡ sicut in his omnibus certissi-
mas vidimus trinitates: qđ in nobis fiunt vt
in nobis sunt: cū ista meminimus aspiciamus:
volumus: ita videmus etiā trinitatē deū: qđ
illic intelligendo p̄spicimus tanq; dicentem
et verbū ei^o: id est p̄rem et filiū atq; inde p̄cedē-
tem caritatē vtriusq; cōmunem scz sp̄m̄ sanctū.
An trinitates istas ad sensus nostros: vel ad
animū p̄tinentes videmus potius qđ credim^o
deū vero esse trinitatē credim^o potius qđ vide-
mus: Qđ si ita est: p̄fecto aut inuisibilia ei^o p
ea qđ facta sunt nulla intellecta p̄spicimus: aut
si illa cōspicimus nō in eis p̄spicimus trinita-
tē: et illic qđ p̄spiciam^o: et est qđ etiā non p̄spe-
ctum credere debeamus. Conspicere autem
nos imutabile bonū qđ nos nō sum^o li. viij. offi-
dit. et. xiiij. cū de sapia qđ homini ex deo est loq
remur admonuit. Cur itaq; ibi non agnosci-
mus trinitatē. An hec sapiētia qđ deus dicit
nō se intelligit: nō se diligit. Quis hoc dixerit
aut qđ est qđ nō videat: vbi nulla scia est: nullo
mō esse sapiam. Aut vero putandū est sapiē-
tiam qđ deus est scire alia et nescire seipam: vel
diligere alia: nāc diligere seipam: que si dici si-
ue credi stultū et impium est. Ecce ergo trini-
tas sapiētia scz et noticia sui et dilectio sui: sic
enim et in homine inuenimus trinitatem id ē
mentem et noticiam qua se nouit: et dilectio-
nem qua se diligit.

Gen. i

Rom. i

i. Cor. i

Sap. 6

Liber

Quomodo differat trinitas que inuenit i
i imagine dei a trinitate q̄ deus est. La. VII.

Ed hec tria ita sunt in hoie: vt nō ip
sa sint hō. hō est em̄ vt veteres diffi
nierūt: aīa rōnale mortale. Ille er
go excellūt in hoie: nō ipa sunt hō. Et vna p
sona. i. singulis q̄sq; hō hz illa tria in mēte. qd̄
nec etiā sic diffiniamus hoicm vt dicam⁹. hō est
suba rōnalis p̄stans ex aīa ⁊ corpe: nō est du
bium: hoicm h̄re aīam q̄ nō est corpus: habe
re corpus qd̄ nō est aīa. Ac p̄ hoc illa tria non
hō sunt: sed hois sunt vel in hoie sunt. De tra
cto etiā corpe si sola anima cogitet: aliqd̄ ei⁹
est mens tanq; caput eius vel oculus vel faci
es: sed nō hec vt corpa cogitanda sunt. Non
igitur aīa: sed qd̄ excellit in aīa mens vocatur
An qd̄ aut̄ possum⁹ dicere trinitatē sic esse i
deo: vt aliqd̄ dei sit nec ipa sit deus? Quapro
pter singulus quisq; hō qui nō fm̄ oīa que ad
naturā p̄tinent eius: sed fm̄ solā mentem ima
go dei d̄: vna p̄sona est: ⁊ imago est trinitatis
in mente. Trinitas x̄o illa cui⁹ imago ē: nihil
aliud est tota q̄ deus: nihil est tota q̄ trinitas
Nec aliqd̄ ad naturā dei p̄tinet qd̄ ad illā non
p̄tineat trinitatē. Et tres p̄sone sunt vni⁹ eēn
tie nō sicut singulus q̄sq; hō vna p̄sona. Itēq;
in hoc magna distantia est: q̄ siue mentē dica
mus in hoie: eiusq; noticiā ⁊ dilectionem siue
memoriā. intelligētia: volūtātē: nihil mentis
meminimus: nisi p̄ memoriā: nec intelligim⁹:
nisi p̄ intelligētiam: nec aīam: nisi p̄ volū
tatē. At x̄o in illa trinitate qd̄ audeat dicē pa
trē nec seipm̄ nec filiū nec sp̄m̄ sc̄m̄ intelli
gere nisi p̄ filiū: vel diligere nisi p̄ sp̄m̄ sc̄m̄: p̄
se aut̄ meminisse tm̄mō vel sui vel filij vel sp̄
ritus sancti: eodemq; mō filiū nec sui nec p̄is
meminisse nisi p̄ p̄em: nec diligere nisi p̄ sp̄m̄
sanctū. p̄ se aut̄ nō nisi intelligere ⁊ p̄em ⁊ se
ipm̄ ⁊ sp̄m̄ sc̄m̄. Sicut ⁊ sp̄m̄ sc̄m̄ p̄ p̄em memi
nisse ⁊ p̄is ⁊ filij ⁊ sui: ⁊ p̄ filiū intelligere ⁊ pa
trē ⁊ filiū ⁊ seipm̄: p̄ se aut̄ nō nisi diligere et
se ⁊ p̄em ⁊ filiū: tanq; memoria sit pater ⁊ sua
⁊ filij ⁊ sp̄s sancti: filius aut̄ intelligētia ⁊ sua
⁊ p̄is ⁊ sp̄s sancti. Sp̄s vero sc̄t̄s caritas ⁊
sua ⁊ p̄is ⁊ filij. Quis hec in illa trinitate opi
nari vel affirmare p̄sumat? Si em̄ solus sibi fi
lius intelligit vt intelligentia sit: ⁊ sibi ⁊ p̄i et
spiritui sancto: ad illā redit̄ absurditatē vt pater
non sit sapiēs de seip̄o: sed de filio: nec sapien
tia sapiētiam genuerit: sed ea sapiā p̄r dicatur
sapiēs esse quā genuit. Ubi em̄ nō est intelli
gentia nec sapiā pōt̄ esse: ac p̄ hoc si pater nō
intelligit ip̄e sibi: s̄ filius intelligit patri: profec
to filius patrem sapientem esse facit. Et si h̄

est deo esse qd̄ sapere: ⁊ ea illi essentia est que
sapiētia: non filius a p̄re qd̄ verū est: sed a fi
lio potius habet pater essentia: qd̄ absurdissi
mū atq; falsissimū est. Hanc absurditatē nos
in libro septimo discussisse: cōuicisse: abiecisse
certissimū est. Est ergo deus p̄r sapiens: ea q̄
ip̄e sua est sapiā: ⁊ filius sapiā p̄ris de sapiētia:
⁊ filius sapiā p̄ris de sapiā qd̄ est pater de quo
genitus est filius. Quocirca cōsequēter est ⁊
intelligens pater ea q̄ ip̄e sua est intelligētia:
neq; em̄ esset sapiēs q̄ nō esset intelligēs: fili⁹
aut̄ intelligētia p̄ris de intelligētia genit⁹ qd̄
est pater: hoc ⁊ de memoria nō incōuenienter
dici pōt̄. Quō est em̄ sapiens q̄ nihil meminit
vel sui nō meminit: Proinde qz sapiā pat̄: sa
piētia filius: sicut sibi meminit pater: ita fili⁹
⁊ sicut sui ⁊ filij meminit pater: memoria nō fi
lij: sed sua: ita sui ⁊ p̄ris meminit filius memo
ria nō p̄ris sed sui. Dilectio q̄ vbi nulla ē quis
vllam dicat esse sapiam? Ex q̄ colligit̄ ita esse
p̄ri dilectiōem suā: vt intelligentiā ⁊ memori
am suā. Ecce ergo tria illa. i. memoria intelli
gentia dilectio seu volūtās: in illa summa ⁊ i
mutabili essentia qd̄ est deus: non p̄r ⁊ filius
⁊ sp̄s sc̄t̄s sunt: sed pater solus. Et qz fili⁹ qz
sapiētia est genita de sapiā sicut nec pater ei
nec sp̄s sc̄t̄s intelligit: sed ip̄e sibi: ita nec pa
ter ei meminit: nec sp̄s sc̄t̄s ei diligit: sed ip̄e
sibi. Sua em̄ ē ⁊ ip̄e memoriā: sua intelligētia: sua
dilectio. Sed ita se h̄re de p̄re illi est de q̄ nat⁹
est. Sp̄s etiam sc̄t̄s qz sapiā est p̄cedēs de
sapiā: nō p̄rem habet memoriā: ⁊ filiū intelli
gentiam ⁊ se dilectionē: neq; em̄ sapiā esset si
alius ei meminisset: eiq; alius intelligeret: ac
tm̄mō sibi ip̄e diligeret. Sed ip̄e hz hec tria: ⁊
ea sic habet vt h̄ ip̄a ip̄e sit. Uterūq; vt ita sit:
inde illi est vnde p̄cedit. Quis q̄ hoim̄ potest
istā sapiam q̄ nouit deus oīa: ita vt nec ea que
dicunt̄ p̄terita: ibi p̄tereāt: nec ea que dicuntur
futura. q̄si desint expectent̄ vt veniāt: sed ⁊ p̄
terita ⁊ futura cū p̄ntib⁹ sint cūcta p̄ntia: nec
singula cogitent̄ ⁊ ab alijs ad alia cogitanda
trāseat̄ s̄ in vno p̄spectu simul p̄sto sint vniuer
sa. Quis in quā hoim̄ p̄hendit sapiam eādē
qz prudentiā: eandemq; sciam: q̄si quidem a
nobis nec n̄ra p̄hendunt̄: Ea q̄ppe q̄ vel sen
sibus vel intelligētie nostre assunt: possumus
vt̄tūq; p̄spicē: ea x̄o q̄ absunt ⁊ tm̄ affuerunt: p̄
mēoriā nouim⁹ q̄ oblitī nō sum⁹. Nec ex futu
ris p̄terita: sed futura ex p̄teritis: nō tm̄ firma
cognitione cōiūim⁹. Nam q̄sdam cogitatōes
in as q̄s futuras velut manifestius atq; certi⁹:
p̄rimas quas dā p̄spicim⁹: memoria faciēte id
agimus cum agere valemus q̄tum valemus

Ps. 13

Ps. 3

1. Cor.

2. Colo.

Ubi s̄

que ad ea nō vident q̄ futura sunt: s̄ ad p̄terita pertinere. Qd̄ licz experiri in eis dictis vel canticis: quoz̄ seriē mēoriter reddimus. Nisi enīz p̄videremus cogitatione qd̄ sequit̄: non vtiqz̄ diceremus. Et t̄i v̄t p̄uideamus: nō p̄videntia nos instruit: s̄ mēoria. Nam donec finiat̄ om̄e qd̄ dicimus: siue canimus: nihil ē qd̄ nō p̄vissum p̄spectūqz̄ p̄ferat. Et t̄i cū id agimus: nō dicimur p̄videnter: s̄ memoriter canere vel dicere: et quī hoc in multis ita p̄ferendis valent plurimū: nō solet eoz̄ p̄videntia: s̄ mēoria p̄dicari: fieri ista in animo vel ab aīo nostro novimus: et certissimi sumus. Quō autē t̄fiant: quāto attentius voluerimus adverte re: tanto magis noster et sermo succūbit: et ipa nō p̄durat intentio: v̄t ad liquidū aliquid nōstra intelligentia: et si non lingua pueniat. Et putamus nos v̄trū dei p̄vidētia eadē sit q̄ memoria et intelligentia: q̄ nō singula cogitanda aspiciat: s̄ vna eterna et imutabili atqz̄ ineffabili visione complectit̄ cuncta que novit: tanta mentis infirmitate posse comprehendere? In hac igit̄ difficultate et angustia libet exclamare ad deum viūū. Adificata est scientia tua ex me: inualuit: et nō potero ad illā. Ex me q̄ p̄pe intelligo q̄ sit mirabilis et incōprehensibilis scientia tua: qua me fecisti: qm̄ nec meipm̄ cōprehendere valeo quē fecisti: et t̄i in meditatione mea exardescet ignis v̄t queraz̄ faciē tuam semper.

Ps. 138
Ps. 38

De speculo in quo per imaginē dei trinitas eius v̄tūqz̄ intellecta conspicit̄. La. VIII. In corpalem substantiā scio esse sapiētiā: et lumen esse in quo vident̄ que oculis carnalibus vident̄: et t̄i vir tātus tanqz̄ spiritalis. Et idem nunc inquit p̄ speculū in enigmate: tunc autē facie ad faciez̄. Quale sit et qd̄ sit hoc speculū si queramus: p̄fecto illud occurrit qd̄ in speculo nisi imago nō cernit̄. Hoc ergo facere conati sumus v̄t per imaginez̄ hanc qd̄ nos sumus: videremus v̄t cūqz̄ a quo facti sumus: tanqz̄ p̄ speculū. Hoc si significat etiā illud qd̄ ait idem ap̄tus. Nos autē reuelata facie gl̄iaz̄ dñi speculantes: in eandē imaginē transformamur de gl̄ia in gl̄iam tāqz̄ a dñi spiritu. Speculantes dixit: p̄ speculū videntes: nō de specula p̄spicientes. Quod in greca lingua nō est ambigū. v̄nde in latinaz̄ translate sunt ap̄lice littere. Ibi quippe speculū vbi apparent imagines rerū a specula de cuius altitudine longius aliquid intruemur: etiam sono verbi distat om̄ino: sat̄isqz̄ ap̄t̄ ap̄tm̄ a speculo: nō a specula dixisse: gl̄oriā dñi speculantes. Qd̄ vero ait. In eandem imagi

1. Cor. 13
2. Cor. 3
Ubi. 3.

nem transformamur: vtiqz̄ imaginē dei vult intelligi: eandēqz̄ dicens: istā ip̄az̄ scz̄. id est quā speculamur: qz̄ eadē imago est et gloria dei: sicut alibi dicit. Vir quidē nō debet velare caput cū sit imago et gloria dei. De quibus verbam in libro duodecimo disseruimus. Transformamur ergo dixit: de forma in formā mutamur: atqz̄ trāsimus de forma obscura in formā lucidam: qz̄ et ipsa obscura imago dei est. et si imago: p̄fecto etiāz̄ gl̄ia in qua hoīes creati sumus: p̄stantes ceteris aīalibz̄. De ipsa q̄pe natura humana dictū est. Vir quidem nō debet velare caput cū sit imago et gl̄ia dei. Que natura in rebus creatis excellentissima: cū a suo creatore ab impletate iustificat̄: a deformi forma formosaz̄ transfer̄ in formā. Est quippe et in ipsa impietate q̄tomagis dānabile vitū tanto certius natura laudabilis. Et p̄pter h̄ addidit. De gloria in gl̄oriā: de gloria creatio nis in gl̄oriā iustificationis. Quis possit hoc et alijs modis intelligi qd̄ dictū est. De gloria in gl̄oriā: de gloria fidei in gl̄oriam speciei: de gloria qua filij dei sumus: in gl̄oriā qua similes ei erimus: qm̄ videbimus eū sicuti est. Qd̄ vero adiunxit. Tanqz̄ a dñi sp̄u: ostendit gratia dei nobis p̄ferri tam optabilis transformatio nis bonum.

1. Cor. 11
1. Cor. 15
1. Job. 3
2. Cor. 3

De enigmate et tropicis locutionibus. Ec dicta sunt p̄pter Caplin. IX. h̄ quod ait ap̄tus: nunc p̄ speculū nos videre. Quia v̄o addit: in enigmate. mult̄ hoc incognitū est q̄ eas litteras nesciūt in quibus est doctrina q̄dam de locutionū modis quos greci tropos vocant: eoz̄ greco vocabulo etiam nos v̄timur latino. Sicut em̄ schemata v̄sitatius dicimus q̄ figuras: ita v̄sitatius dicimus tropos q̄ modos. Singulorū autē modoz̄ siue tropoz̄ noīa: v̄t singula singulis referant̄: difficillimū est et insolentissimū latine enūciare. Unde q̄dam interpt̄es nostrit̄ qd̄ ait ap̄tus q̄ sunt in allegoria: nolentes grecū vocabulū ponere: circūloq̄ndo interpretati sunt dicentes: que sunt aliud ex alio significātia. Huius autē tropi: id est allegorie p̄tes sunt species: in quibus est etiāz̄ qd̄ dicitur enigma. Diffinitio autē ipsius noīs generalis: oēs etiā species cōplectat̄ necesse est. Ac per hoc sicut oīs equus aīal est: nō om̄e aīal equus est: ita om̄e enigma allegoria ē: nō oīs allegoria enigma ē. Quid h̄ est allegoria nisi tropus vbi ex alio aliud intelligit̄ q̄le illud ē ad thessalonicēses. Itaqz̄ nō dormiam̄ s̄c̄ et ceteri: s̄vigilem̄ et sobrii sim̄. Nā q̄ dormiit̄ nocte dormiit̄ et q̄ inebriat̄ nocte ebrj̄ sunt. Nos autē qui diei

Gal. 4
1. Thes. 5

Liber

sumus: sobrii sumus. Sed hec allegoria: non est
enigma. Nam nisi multum tardis iste sensus impro-
ptu est. Enigma est autem ut breuiter explicem
Provi. 30 obscura allegoria: sicut est. Sanguisugae erant
tres filie: et quaecumque similia. Sed ubi allegoria
notauit: apud: non in verbis eam reperit: sed in fa-
cto: cum e duobus filiis abrae: vno de ancilla: al-
tero de libera: quod non dictum sed etiam factum fuit:
duo testameta intelligenda monstrauit: quod an-
tequam exponeret obscurum fuit: proinde allegoria
talis quod est generale nomen posset specialiter
enigma notari. Sed quia non solum eas litteras
nesciunt quibus discunt tropi: quod dixerit apud
nunc in enigmate nos videre: verum etiam qui
sciunt: tamen quod sit illud enigma ubi nunc vide-
mus nosse desiderat: ex utroque iuenienda vna
est sententia: et ex illo. s. q. ait: Videmus nunc per
seculum: et ex illo quod addidit: in enigmate. Vna
est enim cum tota sic dicit: videmus nunc per speculum
Ubi. s. in enigmate: proinde quod tunc mihi videtur sicut no-
mine speculi imaginem voluit intelligi: ita no-
mine enigmatis quibus similitudinem: tamen obscu-
ram: et ad perspicendum difficile. Cum igitur speculi et
enigmatis nomine quaecumque similitudines ab apo-
stolo significare intelligi possunt: quae accommo-
date sunt ad intelligendum deum: eo modo quo
potest: nihil tamen est accommodari: quod id quod imago eius
non frustra dicitur. Nemo itaque miretur etiam in isto
modo videndi quod concessus est huic vite: per spe-
culum scilicet in enigmate laborare nos ut quocum-
que videamus. Nomen quippe hic non sonaret enig-
matis: si esset facilitas visionis. Et hoc est gran-
dus enigma: ut non videamus quod non vi-
dere non possumus. Quis enim non videt cogi-
tationem suam? Et quis videt cogitationem suam:
non oculis carnalibus dico: sed ipso interiore con-
spectu. Quis non eam videt: et quis eam videt:
quoniam quidem cogitatio visio est animi quedam: siue
assint ea que oculis quibus corporalibus videantur: vel
ceteris sentiantur sensibus: siue non assint: et eorum
similitudines cogitatione cernantur. quae nec corpora-
lia sunt: nec corporaliu similitudines: sicut virtu-
tes et vitia: sicut ipsa denique cogitatio cogitatur:
siue illa que per disciplinas traduntur liberalesque
doctrinas: siue istorum omnium cause superiores atque
rationes in natura immutabili cogitentur: siue etiam
mala et vana ac falsa cogitemus: vel non con-
sentiente sensu: vel errante consensu.

Quo per inspectionem verbi quod est in cogi-
tatione mentis humane ad agnitionem verbi
quod deus est aliquid tenentur possit accedi. La. X.

Et nunc de his loquamur quae nota cogi-
tamur et habemus in noticia etiam
si non cogitemus: siue ad contempla-

riam sciam pertineant: quae proprie sapiam dicimus
siue ad actiuam: quae proprie sciam nuncupandam
esse differuimus. Simul enim utrumque mentis est
vnius et imago dei vna. Cum vero de inferiore di-
stinctius et seorsum agit: tunc non est vocanda
imago dei: quibus et tunc in ea nonnulla reperiatur
similitudo illius trinitatis: quod in terdecimo vo-
lumine ostendimus. Nunc igitur simul diuina scia
hominis loquatur: in qua nobis nota sunt quaecumque sunt
nota: quae utique vera sunt: alioquin nota non essent.
Nemo enim falsa nouit: nisi cum falsa esse nouit.
Quod si nouit: verum nouit. Uterque est enim quod illa fal-
sa sunt. De his igitur nunc differimus quae nota cogita-
mus: et nota sunt nobis etiam si non cogitentur a
nobis. Sed certe si ea dicere velimus: nisi cogi-
tata non possumus. Nam et si verba non sonent:
in corde suo dicit utique quod cogitat. Ubi illud est
in libro sapientie. Dixerunt apud se cogitantes
non recte. Exposuit enim quod sit: dixerunt apud se: Sap. 2.
cum addidit: cogitantes. Huic simile est in eu-
gelio: quod quidam scribe cum audissent a domino dictum
palytico. Longe fili remittunt tibi peccata tua: Abat. 9
dixerunt intra se: hic blasphematur. Quid est enim
dixerunt intra se: nisi cogitando? Denique sequitur.
Et cum vidisset iesus cogitationes eorum dixit. Et
quod cogitatis mala in cordibus vestris: Sic mat-
theus. Lucas autem hoc idem ita narrat. Leperunt
cogitare scribe et pharisei dicentes. Quis est qui
loquitur blasphemias? Quis potest dimittere pec-
cata nisi solus deus? Et cognouit autem cogita-
tiones eorum iesus: respondens dixit ad illos. Quid
cogitatis in cordibus vestris? Quale est in libro
sapientie: dixerunt cogitantes: tale hic est: cogita-
uerunt dicentes. Et illic enim et hic ostendit intra
se atque in corde suo dicere: id est cogitando di-
cere. Dixerunt quippe intra se: et dictum est eis: Abat. 9
Quid cogitatis? Et de illo diuitem cuius vberes
fructus ager attulit: ait ipse dominus. Et cogitabat
intra se dicens. Quidam igitur cogitationes locutio-
nes sunt cordis: ubi et os eius esse dominus ostendit
cum ait. Non quod intrat in os coinquinat hominem
sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem: Abat. 15
Vna
scilicet duo quidam hominis ora complexus est: vnum cor-
poris: alter cordis. Nam utique vnde illi homines pu-
tauerunt inquinari in os intrat corporis. Ubi autem
dominus dicit inquinari hominem: de cordis ore procedit.
Ita quippe exposuit ipse quod dixerat. Nam pau-
lo post de hac re discipulis suis. Adhuc inquit
et vos sine intellectu estis. Non intelligitis: quia
omne quod in os intrat in ventrem vadit et in seces-
sum emittitur: hic certe apertissime demonstrauit
os corporis. At in eo quod sequitur os cordis osten-
dens. Que autem inquit procedunt de ore: de cor-
de exeunt: et ea coinquinant hominem. De corde enim

Abat
Ibidem

Sap. 2.

Abat. 9

Ibidem.

Luce. 5

Sap. 2.

Abat. 9

Luc. 12

Abat. 15

Ibidem.

Ibidem.

Ioh

Ibidem

exerūt cogitationes male: et cetera. Quid hac expositione lucidius? Nec tñ quia dicimus locutiones cordis esse cogitationes: ideo nō sunt etiam visiones exorte de noticie visōibus. qñ vere sunt. Foris em̄ cum p̄ corpus hec sunt: aliud ē locutio aliud visio. Intus aut̄ cū cogitamus: vtrūq; vnuz est. Sicut auditio et visio duo quedam sunt inter se distantia in sensib⁹ corpis. in animo aut̄ nō est aliud atq; aliud videre et audire. Ac p̄ hoc cum locutio foris nō videat: sed potius audiat. Locutiones tñ interiorēs hoc est cogitationes visas dixit a dño sanctū euangeliū nō auditas. Dixerūt inquit intra se: hic blasphemat. Deinde subiunxit. Et cū vidisset iesus cogitationes eorū. Et vidit ergo qd dixerūt. Et vidit em̄ cogitatione sua cogitationes eorū: quas illi soli se putabāt videre. Quisquis igit̄ potest intelligere verbum: nō solum anteq; sonet: verū etiam anteq; sonor eius imagines cogitatione voluant. hoc em̄ est qd ad nullam p̄tinet linguam earū scz q̄ lingue appellat̄ gentiū: quaz lingua nostra latina est. Quisquis inq; h̄ intelligere potest iā pōt̄ videre p̄ hoc speculū atq; in hoc enigmate aliquā verbi illius similitudinē: d̄ quo dictū est. In principio erat verbum: et verbum erat apud deū: et deus erat verbum. Necessē ē em̄ cuz verbum loquimur. id est qd scimus quod loquimur ex ipsa scientia quā memoria tenemus: nascat̄ verbū qd eiusmodi sit oīno cuiusmodi ē illa scia de q̄ nascit̄. Formata q̄ppe cogitatio ab ea re quā scimus: verbuz est quod in corde dicimus: qd nec grecū est nec latinuz nec lingue alicuius alterius: sed cum id opus est in eorū quibus loquimur p̄ferre noticiā ali- quod signū quo significet̄ assumit̄. Et plerūq; sonus aliqñ etiam nutus: ille auribus: ille oculis exhibet̄: vt p̄ signa corpalia etiā corpis sensibus verbum qd mente gerimus innotescat. Nam et innuere quid est nisi quodāmodo visibiliter dicere. Et in scripturis sanctis hui⁹ sententie testimoniū. Nam in euangelio fm̄ iobem ita legit̄. Amen amen dico vobis quia vnus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo adinuicē discipuli: hesitantes de quo diceret. Erat ergo vnus ex discipulis eius in sinu iesu quē diligebat iesus. Innuuit ergo huic symon petrus et dicit ei. Quis est de quo dicit? Ecce innuendo dixit: quod sonādo dicere nō audebat. Sed hec atq; h̄mōi signa corpalia siue auribus siue oculis p̄sentibus quibus loquimur exhibemus. Innuente sunt etiā littere: quibus possemus et cū absentibus colloqui: sed ista signa sunt vocum cum ipse voces in f̄mone no-

stro earū quas cogitamus signa sint rez. Sicut verbū hominis significat̄ per voces vel quodlibet indicium corporale: ita verbuz dei manifestatū esse per carnem. La. XI. Roinde verbum quod foris sonat signum est verbi quod intus lucet: cui magis verbi competit nomen. Nam illud quod p̄fertur carnis ore: vox verbi est. Verbumq; et ipm̄ dicit̄ p̄pter illud a quo vt foris appareret assumptū est. Ita em̄ verbū nostrum vox quodāmodo corporis sit assumēdo eam: in qua manifestet̄ sensibus hoīum: sicut verbum dei caro factū est: assumēdo eam in qua et ipm̄ manifestaret̄ sensibus hoīm. Et sicut verbum nostrū sit vox nec mutat̄ in vocē ita verbum dei caro qdem factū est: sed absit vt mutaret̄ in carnem. Assumendo quippe illā nō in eam se cōsumendo: et hoc nostrū vox fit: illud caro factum est. Quapropter quicūq; cupit ad qualēcūq; similitudinē dei verbi: q̄uis per multa dissimilē peruenire: nō intueat̄ verbum nostrum quod sonat in auribus: nec quādo voce p̄fert̄: nec qñ silentio cogitatur. Omnīū nāq; sonantiū verba linguaz etiam in silentio cogitant̄: et carmina p̄currunt̄ animo: tacente ore corporis. Nec solum numeri syllabaz: verū etiam modi cantilenaz cū sint corporales: et ad eum qui vocat̄ auditus sensum corporis p̄tinentes: p̄ incorporeas quasdam imagines suas p̄sto sunt cogitantibus: et tacite cuncta ista voluentibus. Sed transeūda sunt hec: vt ad illud perueniatur hominis verbum p̄ cuius qualēcūq; similitudinē sicut in enigmate videat̄ vtrūq; dei verbū. Non illud qd factū est ad illum vel ad alium p̄phetā et de quo dictū est. Verbum aut̄ dñi crescebat et multiplicabatur. Et de quo itez dictū est. Igitur fides ex auditu: auditus aut̄ p̄ verbū christi. Et itez. Cum accepissetis a nobis verbuz auditus dei: accepistis nō vt verbum hoīm: sicut est vere verbum dei. Et innumerabilia similiter in scripturis dicunt̄ de dei verbo: qd in sonis multaz diuersarū q; linguaz p̄ corda et ora disseminat̄ humana. Ideo autē verbuz dei dicit̄: quia doctrina diuina traditur nō humana. Sed illud verbum dei querimus qualitercūq; per hanc similitudinē nunc videre: de quo dictū est. Deus erat verbum: de quo dictum est. Omnia per ipm̄ facta sunt. de quo dictum est. Verbum caro factum est. de quo dictum est. Fons sapientie verbum dei in excel. Perueniendū est ergo ad illud verbū hominis: ad verbum rōnalis animantis: ad verbum nō de deo nate: sed a deo facte imaginis

Mat. 9. Ibidem.

Sap. 2.

Mat. 9.

Ibidem.

Luce. 5.

Sap. 2.

Mat. 9. Luc. 12.

Mat. 15.

Ibidem. 13.

Ibidem.

Ibidem.

Iob. 1.

Ubi. 5.

Act. 6.

Rom. 10. 1. Thes. 2.

Iob. 1.

Ibidem.

Eccl. 1.

Libet

dei: quod neq; platiuū est in sono: neq; cogi-
tatiuū in similitudine soni: quod alicuius lin-
gūe esse necesse sit: sed q; omnia quibus signi-
ficatur signa: pcedit: et gignitur de sciētia que
manet in animo: qm̄ eadem sciētia intus di-
citur sicuti est: simillima est em̄ visio cogitatio-
nis: visioni sciētie. Nam qm̄ p sonuz dicit: vel
p aliquod corporale signum: nō dicit sicuti est
sed sicut pōt videri audiri ve per corpus. Qm̄
ergo qd̄ in noticia est: hoc est in verbo: tunc ē
verū verbum et veritas: qualis expectat ab ho-
mine: vt qd̄ est in ista: hoc sit et in illo: qd̄ non
est in ista: nō sit et in illo: hic agnoscit: est est: nō
nō. Sic accedit quantū potest ista similitudo
imaginis facte ad illam similitudinē imaginis
nature: qua deus filius patri p omnia substantia
liter similis p̄dicat. Animaduertenda est in b
enigmatē etiam ista verbi dei similitudo: qd̄ si
Job. i. cut de illo verbo dictum est. Omnia p ipm̄ fa-
cta sunt: vbi deus p vnigenitū verbum suum
p̄dicatur vniuersa fecisse. Ita hominis opera
nulla sunt: que nō p̄s dicunt in corde. Qm̄
scriptum est: Initium omnis operis verbum
Eccl. 37 Sed etiam hic cum verum verbum est: tunc ē
initium boni operis. Verum autē verbum est
cū de sciētia bene operandi gignit: vt etiam
ibi seruet. est est: nō nō. vt si est in ea sciētia
q̄ viuendum est: sit et in verbo p quod operan-
dum est: si nō nō. alioquin mendaciū erit ver-
bum: tale: nō veritas: et inde peccatū: nō opus
rectum. Est et hec in ista similitudine verbi no-
stri similitudo verbi dei: quia potest esse ver-
bum: nostrum quod nō sequat opus: opus au-
tem esse nō potest: nisi pcedat verbum. Sic et
verbum dei potuit esse nulla existente creatu-
ra. Creatura vero nulla esse potest nisi p ipm̄
Job. i. per quod facta sunt omnia. Ideoq; non deus
pater: nō spiritus sanctus: nō ipsa trinitas: sed
Job. i. solus filius quod est verbum dei caro factum
est: q̄uis trinitate faciente: vt sequente atq;
imitante verbo nostro: eius exemplum recte
viueremus: hoc est nullum habentes in verbi
nostri vel p̄templatione vel operatione men-
daciū. Verum hec huius imaginis est: quan-
doq; futura perfectio. Ad hanc psequendam
nos erudit magister bonus fide xp̄iana: pieta-
tisq; doctrina: vt reuelata facie: a legis vela-
mine qd̄ est vmbra futuroz: gloriā dñi speculā-
tes: p speculū sc̄z intuentes in eap̄dem imagi-
nē transformemur de gloria in gl̄iam tanq; a
dñi sp̄s: p̄m supiorē de his verbis disputatio-
nem. Cū ergo hac transformatione ad p̄fectū
fuerit hec imago renouata similes deo erim⁹
quoniā videbimus eū: nō p speculū sed sicuti

est: quod dicit apostolus paulus facie ad facie i. Cor. 13
Nūc vero in hoc speculo: in hoc enigmatē: in
hac qualicūq; similitudine: quāta sit etiam dis-
similitudo: quis potest explicare: attingam tñ
aliqua vt valeo: quibus id possit aduerti.

Quantū distent a vera et p̄fecta similitudi-
ne dei: que in natura mentis vtrūq; deo simi-
lia reperiunt. La. XII.

Primo ipsa sciētia de q̄ veraciter cogi-
tatio nostra format: quando q̄ sci-
mus loquimur: qualis aut quāta pōt
hoī puēre: quālibet pitissimo atq; doctissimo
exceptis em̄ q̄ in animū veniūt a sensibus cor-
poris: in quibus tanq; multa aliter sunt q̄ vidē-
tur: vt eoz verisimilitudine n̄miū p̄stipatus:
sanus sibi esse videat qui insanit. Cū acade-
mica philosophia sic inualuit: vt de omnibus
dubitans multo miserius insaniret. His ergo
exceptis que a corporis sensibus in animū ve-
niūt: quātū rerū remanet q̄ ita sciamus: sicut
nos viuere scimus: in quo pro: sus nō metui-
mus: ne aliqua dissimilitudine forte fallamur
qm̄ certū est etiam eum qui fallit viuere. Nec
in eis visis hec habent: que obijciunt extrinse-
cus: vt in eo sic fallatur oculus: quēadmodū
fallit euz in aqua remus videt infractus: et na-
uigantibus turres moueri: et alia sexcenta que
aliter sūt q̄ vident: quia nec p oculus carnis
hoc cernit. Intima sciētia est qua nos viue-
re scimus: vbi ne illud quidem academicis di-
cere potest: fortasse dormis et nescis: et in som-
nis vides. Cū quippe somniantū simillima
esse visis vigilantū quis ignorat? Sed q̄ cer-
tus est de vite sue sciētia: nō in ea dicit: scio
me vigilare: sed scio me viuere: siue ergo dor-
miat siue vigilet: viuit. Nec in ea sciētia per
somnia falli potest quia et dormire et in somnis
videre: viuētis est. Nec illud potest acade-
micus aduersus istam sciētia dicere: furis
foras sis et nescis: q; sanoz visis simillima sunt
etiam visa furentū: sed q̄ furit viuit. Nec con-
tra academicos dicit: Scio me nō furere: sed
scio me viuere. Nunq; ergo falli nec mentiri
pōt: q̄ se viuere dixerit scire. Achille itaq; fal-
laciuz visoz genera obijciant ei qui dicit: scio
me viuere: nihil hoz timebit: quādo et qui fal-
litur viuit. Sed si talia sola p̄tinent ad huma-
nā sciētia: p pauca sunt nisi q; in vno quoq;
genere ita multiplicant vt nō soluz pauca nō
sint: verū etiam reperiant per infinitū nume-
rū tendere. Qui em̄ dicit: scio me viuere: vnū
aliquid scire se dicit. Proinde si dicat: scio me
scire me viuere: duo sunt iam: hoc vero quod
scit hec duo: terciuz scire est: sic potest addere

et quartū et quātū: et innumerabilia si sufficiat. Sed quia innumerabilē numerū vel cōphēdere singula addendo: vel dicere innumerabiliter nō pōt: hoc ipm certissime cōphēdit: ac dicit: et verū hoc eē tā innūerabile: vt vere eius infinitū numerū nō possit cōphēdere: et ad dicere: hoc et i voluntate certa similiter aduertit pōt. Quis eē em̄ cui nō imprudenter respondēat: forte falleris: dicenti volo beatus eē. Et si dicat: scio me hoc velle: et hoc me scire scio: iam his duob⁹ et tertiu⁹ potest addere q̄ hec duo sciat: et quartum q̄ hec duo scire sciat: et similiter in infinitū numerū pergere. Item si quispiā dicat: errare nolo: nōne sine erret siue non erret: errare tñ eum nolle vey erit. Quis est q̄ huic non impudentissime dicat: forsitan falleris: cū p̄fecto vbiq̄ fallat falli se tñ nolle nō fallit. Et si hoc scire se dicat addit q̄ntū vult rez numerū cognitarū: et numerū eē p̄spicit infinitū. Qui ei dicit nolo me falli: et hoc me nolle scio: et hoc me scire scio: iam et si non cōmoda locutōe pōt hinc infinitū numerū ostendere. Et alia reperiunt q̄ aduersus academicos valeat: q̄ nihil ab homie sciri posse contendunt. Sed modus adhibendus eē: p̄sertim q̄ in ope isto nō hoc suscepim⁹. Sūt inde libri tres n̄ri: p̄tio n̄re p̄uersionis tpe scripti: quos q̄ potuerit et voluerit legere: lectosq̄ intellexerit: nihil eū p̄fecto q̄ ab eis cōtra p̄ceptionē veritat̄ argumenta multa inuēta sunt: p̄mouebunt. Sūt em̄ duo sint genera rez q̄ sciunt: vnū eaz q̄ p̄ sensus corpis p̄cipit animus: alterū eaz q̄ p̄ seipm̄ multa illi philosophi garriverūt contra corpis sensus: animi at̄ quasdam firmissimas p̄ seipm̄ p̄ceptiōes rerū veraz: quale illd̄ eē qd̄ dixi: scio me viuere: nequaq̄ in dubiū vocare potuerūt. Sed absit a nobis vt ea q̄ p̄ sensus corpis didicimus vera esse dubitemus: p̄ eos q̄ p̄didicim⁹ celū et terrā: et ea q̄ in eis nota sūt nobis: q̄ntuz ille q̄ et nos et ipa condidit: inotescere nobis voluit. Absit etiam vt scire nos negemus q̄ testimonis didicimus alioz: alioq̄n esse nescim⁹ oceanum. Nescimus esse terras atq̄ v̄bes quas celeberrima fama cōmendat. Nescim⁹ fuisse homines et opera eorum que historicā lectōe didicimus. Nescimus que quotidie v̄decunq̄ nunciant: et indicij̄ consonis contestantibusq̄ firman̄t. Postremo nescimus in quib⁹ locis vel ex quibus homibus fuerimus exort̄i: quia hec om̄ia testimonijs credidimus aliorum. Qd̄ si absurdissimū est dicere: nō solū n̄foz: verū etiaz et alioz corpōz sensus plurimum addidisse n̄re scientie confitendum est.

71
Ihec igitur om̄ia et que p̄ seipm̄: et que p̄ sensus sui corpōis et que testimonijs alioz p̄cepta scit animus human⁹: thesauro memorie condita tenet: ex quibus gignit verbū verū: qm̄ qd̄ scimus loquimur: sed verbū ante omnē sonū ante omnē cogitationē soni. Tunc em̄ e verbū simillimū rei note de qua gignit et imago eius: quoniam de visione scientie visio cogitationis exort̄ur: quod est verbū lingue nullius: verbū vey de re vera: nihil de suo habēs sed totū de illa scientia de qua nascit̄. Nec interest quando id didicerit: qui qd̄ scit loquit̄: aliquē em̄ statim vt discit hoc dicit: duz tamen verbū sit vey: id est de reb⁹ notis exortū.

De scientia dei patris cui nihil cuiusq̄ creature iudicij̄ conferatur.

Capitulum XIII.

Ed nunquid deus pater de quo natum est verbū de deo deus: nunquid ergo deus pater in ea sapientia qd̄ e ipse sibi: alia didicit per sensum corpis sui: alia p̄ seipsum. Quis hoc dicat: qui non animal rationale: sed supra animam rationale deū cogitat: q̄ntum ab eis cogitari potest qui eum omnibus animalibus et omnibus animis preferunt: quavis per speculū et in enigmate conijciendo videant: nondum facie ad faciem sicuti est. Nūquid deus pater causa que non per corpus: quod e ei nullum: sed per seipm̄ scit: aliunde ab aliquo didicit: aut nuncijs vel testibus vt ea sciret indiguit. Non vtiq̄: Ad omnia quippe scienda que scit: sufficit sibi illa perfectio. Ihabet quidē nuncios: id est angelos: non tamen qui ei que nescit annunciant (non enim sunt vlla que nesciat sed bonū eoz est de operibus suis eius consulere veritatez: et hoc est q̄ ei dicunt nonnulla nunciare: nō vt ipse ab eis discat: sed vt ab illo ipsi per verbum eius sine corporali sono: nunciant etiaz quod voluerit ab eo missi ad quos voluerit: totū ab illo per verbum eius audientes: id est in eius veritate inuenientes: quid sibi faciendū: quid: quibus: et quādo nunciandū sit. Nam et nos oramus eum: nec tamē necessitates nostras docemur eū. Nouit em̄ (ait verbum eius) pater vester quid vobis necessarium sit priusq̄ petatis ab eo. Nec ista ex aliquo tempore cognouit vt nosset: sed futura omnia temporalia atq̄ in eis etiā quid: et quando ab illo petitur fueramus: et quos et de quibus rebus vel exauditurus vel non exauditurus esset: sine initio ante presciuit. Vniuersas autē creaturas suas et spirituales et corporales: non quia sunt ideo nouit: sed ideo sunt quia nouit. Ad

Abat. 6.

Liber

enim; nesciunt quod fuerat creaturus. Quia ergo sciuit creauit: non quia creauit sciuit. Nec aliter ea sciuit creata: quam creanda. Non enim eius sapientie aliquid accessit ex eis: sed illis existentibus sicut oportebat et quando oportebat: illa mansit ut erat. Ita et scriptum est in libro ecclesiastico. Antequam crearentur omnia nota sunt illi. Sic et postquam consummata sunt. Sicut inquit non aliter: et antequam crearentur: et postquam consummata sunt: sic ei nota sunt. Longe est ergo huic scientie: scientia nostra dissimilis. Que autem scientia dei est: ipsa et sapientia: et que sapientia: ipsa essentia siue substantia. quia in illius nature simplicitate mirabili: non est aliud sapere quam esse: sed quod est sapere: hoc est et esse: sicut et in superioribus libris sepe iam diximus. Nostra vero scientia in rebus plurimis propterea et amissibilis est et receptibilis. quia non hoc est nobis esse quod scire vel sapere: quoniam esse possumus. etiam si nesciamus: neque sapiamus ea que aliunde didicimus. Propter hoc sicut nostra scientia illi scientie dei: sic et nomen verbum quod nascitur de nostra scientia dissimile est illi verbo dei: quod natum est de patris essentia. Tale est autem ac si diceretur: de patris scientia: de patris sapientia: vel quod est expressius de patre scientia: de patre sapientia.

De similitudine et equalitate patris dei et unigeniti eius consubstantialis et coeterni.

Capitulum XIII.

Verbum ergo dei patris unigenitum dei filius: per omnia patri similis et equalis: deus deo. lumen de lumine. sapientia de sapientia. essentia de essentia. est hoc omnino quod pater. non tamen pater. quia iste filius. ille pater. Ac per hoc nouit omnia que nouit pater. sed ei nosse de patre est sicut esse. Nosse enim et esse illi unum est. Et ideo patre sicut esse non est a filio: ita nec nosse. Proinde tanquam seipsum dicens. pater genuit verbum sibi equale per omnia. Non enim seipsum integre profectus dixisset: si aliquid minus. aut amplius esset in eius verbo quam in ipso. Ibi summe illud agnoscitur. est est: non non. et ideo verbum hoc vere veritas est. quoniam quicquid est in ea scientia de qua genitum est. et in ipso est. Quod autem in ea non est. nec in ipso est. Et falsum habere aliquid hoc verbum nunquam potest. quia immutabiliter sic se habet ut se habet de quod est. Non enim potest filius a seipso facere quicquam: nisi quod viderit patrem facientem. potenter hoc non potest. nec est infirmitas ista. sed firmitas qua falsa esse non potest veritas. Nouit itaque omnia deus pater in seipso. nouit in filio. Sed in

seipso tanquam seipsum. in filio tanquam verbum suum quod est de his omnibus que sunt in seipso. Omnia similiter nouit et filius. in se scilicet tanquam ea que nata sunt. de his que pater nouit in se ipso. In patre autem tanquam ea de quibus nata sunt que ipse filius nouit in seipso. Sciunt ergo in uice pater et filius. sed ille gignendo. ille nascendo. Et omnia que sunt in eorum scientia. in eorum sapientia. in eorum essentia. unusquisque eorum simul videt. non particularim. aut singularim velut alternante conspectu. huic illud. et inde huic et rursus inde vel inde in aliud atque aliud. ut aliqua videre non possit nisi non videns alia. sed ut dixi simul omnia videt. quorum nullum est quod non semper videt. Verbum autem nostrum illud quod non habet sonum neque cogitationem soni. sed eius rei quam videndo intus dicimus et ideo nullius lingue est. atque inde utcumque simile est. in hoc enigmate illi verbo dei quod etiam deus est quoniam sic et hoc de nostra nascitur quemadmodum et illud de scientia patris natum est. Nostrum ergo tale verbum quod inuenimus esse utcumque filii simile quantum sit etiam dissimile. sic a nobis dici potuerit. non pigeat intueri. Quod dissimile sit verbum nomen mutabile a verbo dei incommutabili et eterno.

Capitulum XV.

Quid verbum nostrum de sola scientia nostra nascitur? Nonne multa dicimus etiam que nescimus? Nec dubitantes ea dicimus? sed vera esse arbitramur. que forte si vera sunt: in ipsis rebus de quibus loquimur non in verbo nostro vera sunt: quia verbum verum non est nisi quod de re que scitur gignitur. Falsum est ergo isto modo verbum nomen: non cum mentimur: sed cum fallimur. Cum autem dubitamus: nondum est verbum de re de qua dubitamus: sed de ipsa dubitatione verbum est. Quamuis enim non nouerimus an verum sit unde dubitamus. tamen dubitare nos nouimus: ac si hoc cum hoc dicimus verum verbum est: quoniam quod nouimus dicimus. Quid quod etiam mentiri possumus? Quod cum facimus: utique volentes et scientes falsum verbum habemus. ubi verum verbum est: mentiri nos hoc enim scimus. Et cum mentitos nos esse confitemur: verum dicimus. quod scimus cum dicimus. Scimus namque nos esse mentitos. Verbum autem illud quod est deus et potentius est nobis: hoc non potest. Non enim potest facere quicquam: nisi quod viderit patrem facientem. et non a seipso loquitur: sed a patre illi est omne quod loquitur: cum ipse pater vnice loquitur: et magna illius verbi potentia est: non posse mentiri: quia non potest esse illic est: et non: sed est est. non non. At

Ecclesi. 23.

Job. 5.

eñ nec verbū dicendū est: quod verū nō est.
 Sit ita: libens assentio: Quid cū verū ē ver-
 bū nřm: 7 ideo recte verbū vocat: nunqd sic
 dici pōt vel visio de visione: vel scientia de sci-
 entia: ita dici potest essentia de essentia: sicut
 illud dei verbū maxime dicit maxieq; dicēdū
 est. Quid itaq; quia non hoc est nobis eē qđ
 est nosse. Abultra quippe nouimus qđ p memo-
 riā quodāmodo viuūt: ita 7 obliuione quodā
 modo moriuntur. atq; ideo cū illa iā non sint
 in noticia nřa: nos tñ sumus. Et cū sciētia no-
 stra animo lapsa perierit a nobis: nos tñ viuū-
 mus. Illa etiā que ita sciuntur vt nunq; exci-
 dere possint: qm̄ presentia sūt: 7 ad ipsius ani-
 mi naturā p̄tinent: vt est illud quod nos viue-
 re scimus. Manet em̄ hoc qđ diu animus ma-
 net: et qđ semp manet animus: 7 hoc semper
 manet. Id ergo 7 si qua reperiunt similia: in
 quibus imago dei potius intuenda est: etiā si
 semp sciunt: tñ quia nō sp etiā cogitant: quo-
 modo de his dicatur verbū sempiternū. cum
 verbū nřm nřa cogitatioe dicat. inuenire dif-
 ficile est. Sempiternū ē em̄ anio viuere. semp-
 piternū est scire qđ viuūt. nec tamen sempit-
 ernū est cogitare vitā suā: vel cogitare scientiā
 vite sue. quoniā cū aliud atq; aliud ceperit. h̄
 desinet cogitare. quāuis non desinat scire. Ex
 quo fit vt si pōt esse in anio aliqua sciētia semp-
 piterna. 7 sempiterna esse nō pōt eiusdē scie-
 cogitatio. 7 verbū vey nřm intimū nisi nřa co-
 gitatioe nō dicit. solus deus intelligat. habe-
 re verbū sempiternū sibiq; coeternū. Nisi for-
 te dicendū est ipsam possibilitatē cogitatiois
 qm̄ id qđ scitur etiā qm̄ nō cogitat. pōt tñ vera-
 citer cogitari verbū esse tā ppetuū qđ scia ipa
 ppetua est. Sed quō est verbū qđ nōdū in co-
 gitatiois visioe formatū est. Quō erit simile.
 scie de qua nascit si eius nō habet formā. 7 iō
 iā vocatur verbū quia pōt habere. Tale ē ei
 ac si p hoc dicat. iō iā vocandū esse verbū. qđ
 potest esse verbū. Sed quid est qđ pōt esse ver-
 bū. 7 iō iā dignū est verbi noie. Quid est inq;
 hoc formabile nondūq; formatū. nisi quiddā
 mentis nře qđ hac atq; hac volubili quadā mo-
 tiōe iactamus. cū a nobis nū hoc. nunc illud
 sic inuentū fuerit vel occurrerit cogitat. Et
 tunc fit verū verbū qm̄ illud qđ nos dixim⁹ vo-
 lubili motiōe iactare ad id qđ scimus perue-
 nerit. atq; inde formatur eius omnimodaz si-
 militudinē capiens. vt quō res queq; scitur.
 sic etiā cogitetur. sine voce. sine vocis cogita-
 tione. que pfecto alicuius lingue est. si in cor-
 de dicatur. Ac per hoc etiā si concedamus ne-

de controuersia vocabuli laborare videamur
 iam vocandū esse verbū quiddā illud mentis
 nostre quod de nostra scientia formari potest
 etiā prius qđ forma tū sit. quia iam vt ita dicaz
 formabile est: quis non videat: quanta hic sit
 dissimilitudo ab illo dei verbo qđ in forma dei
 sic est: vt non ante fuerit formabile priusq;
 formatū: nec aliquando esse possit informe:
 sed sit forma simplex 7 simpliciter equalis ei
 de quo est: 7 cui mirabiliter coeterna est.

An volubilitas cogitatiois in deo esse cre-
 enda sit.

Capitulum XVI.

Quapropter ita dicitur illud di ver-
 bum vt dei cogitatio non dicat: ne
 aliquid esse quasi volubile credat
 in deo: quod nunc accipiat: nunc recipiat for-
 mam vt verbum sit: eamq; possit amittere at-
 q; irformiter quodāmodo volutari. Bene
 quippe nouerat verba 7 vim cogitationis in-
 spexerat locutor egregius qui dixit in carmi-
 ne: secumq; volutat euentus belli varios: id
 est cogitat. Non ergo ille dei filius cogitatio
 dei: sed verbū dei dicitur. Cogitatio quippe
 nostra perueniens ad id quod scimus atq; in-
 de formata verbum nostrum verum est. Et
 ideo verbū dei sine cogitatioe dei debet intel-
 ligi: vt forma ipsa simplex intelligatur: nō ha-
 bens aliquid formabile qđ esse etiāz possit in-
 forme. Dicuntur quidam etiam in scripturis
 sanctis cogitationes dei: sed eo locutiois mo-
 do: quō ibi et obliuio dei dicitur: que vtiq; ad
 proprietatem in deo nulla est. Quāobrem cū
 tanta sit nunc in isto enigmate dissimilitudo
 dei 7 verbi dei: in qua tamen nōnulla similitu-
 do cōperta est: illud quoq; fatendū est: quod
 etiam cum similes ei erimus quando videbi-
 mus eum sicuti est: quod vtiq; qui dixit: hanc
 proculdubio que nūc est dissimilitudinē attē-
 dit: nec tunc nature illius erimus equales.
 Semper enim natura minor est faciente que
 facta est. Et tunc quidem verbum nostrum
 non erit falsum: quia neq; mētiemur: neq; fal-
 lemur: Fortassis etiam volubiles non erunt
 nostre cogitationes ab alijs in alias euntes 7
 redeuntes: sed omnē scientiam nostram vno
 simul conspectu videbimus. Tamen cum et
 hoc fuerit: si et hoc fuerit formata erit creatu-
 ra que formabilis fuit vt nihil iam desit eius
 forme: ad quā peruenire deberet. Sed ta-
 men coequanda non erit illi simplicitati vbi
 nō formabile aliquid formatū vel reformatū

1. Job. 3.

Liber

est: sed forma neq; informis: neq; formata ip
sa sibi eterna est immutabilisq; substantia.

De spū sancto qui patri ac filio equalis acci
pitur: et vtriusq; spūs dicit: et charitatis noīe ī
telligit cum quelibet in trinitate persona sit
charitas.

La. XVII

Attis de patre et filio et quātū per hoc
speculum atq; in hoc enigmate vide
re potuimus locuti sumus nunc de

spiritu sancto quātū deo donante videre conce
ditur differendum est: qui spū sanctus sicut scptu
ras sanctas nec patris solius ē: nec filij solius
sed amboꝝ: et ideo cōmunē qua se inuicem di
ligunt pater et filius: nobis insinuat charitatē
Et autē nos exerceret sermo diuinus: nō res
in promptu sitas: sed in abdito scrutandas: et
ex abdito eruendas: maior studio fecit inq̄ri

i. Job. 4

Nō itaq; dixit scriptura: spū sanctus caritas
est: qd si dixisset: nō quā partē questiōis istius
abstulisset: sed dixit: deus caritas est: vt cer
tum sit: et ideo req̄rendū: vtriusq; deus pater sit
charitas: an deus filius: an deus spū sanctus
an deus ipsa trinitas. Neq; em̄ dicturi sumus
Non propterea deū dictū esse charitatem qd
ipsa charitas nulla sit substantia: que dei digna
sit nomine: sed qd donū dei sit: sicut dictū ē deo

Ps. 70

Quā tu es patientia mea: Neq; em̄ propter
ea dictū est: quia dei substantia ē nostra patiē
tia: sed qd ab ipso: nobis est: sicut alibi legituri
qm̄ ab ipso patientia mea. Hūc quippe sensum
facile refellit scpturarum ipsa locutio. Tale est
em̄: tu es patientia mea: qle est: dñe spes mea
et deus meus: misericordia mea: et multa simi
lia. Nō est autē dictū: dñe charitas mea: aut tu
es charitas mea: aut tu deus charitas mea: s̄
ita dictū est: deus charitas est: sicut dictum.

Ps. 61

Ps. 70

Ibidem

Ps. 58

i. Job. 4

Job. 4

i. Job. 4

deus spiritus est: hoc qui nō discernit intelle
crum a dño: nō expositionem querat a nobis
Nos em̄ aptius quicq; possumus dicere. De
ergo charitas est. Utrū autē pater: an fili: an
spiritus sanctus: an ipsa trinitas: quia et ipsa nō
tres dñj: sed vnus deus: hic querit. Sed iam in
hoc libro supius disputauit: nō sic accipiendaz
esse trinitatē que deus est: ex illis tribus q̄ in
trinitate nostre mentis ostendimus: vt tanq̄
memoria sit omnium triū pater: et intelligentia
omnium triū filius: et charitas omnium triū spū
sanctus. Quasi pater nec intelligat sibi nec di
ligat: sed ei filius intelligat: et spū sanctus ei di
ligat: ipse autē sibi et illis nō meminerit. Et fili
us nec meminerit nec diligat sibi: s̄ memine
rit ei pater: et diligat ei spū sanctus: ipse autē
et sibi et illis tantū modo diligat. Itēq; spiritus
sanctus nec meminerit nec intelligat sibi: sed

meminerit ei pater: et intelligat ei filius: ipse autē
et sibi et illis non nisi diligat. Sed sic potius vt
omnia tria: et omnes et singuli habeant in sua
quosq; natura. Nec distet in eis ista: sicut in no
bis aliud est memoria: aliud est intelligentia
aliud dilectio siue caritas: sed vnū aliquid sit
quod omnia valeat: sicut sapientia: et sic habe
atur ī vnus cuiusq; natura: vt qui habet: hoc
sit qd habet: sicut immutabilis simplexq; sub
stantia. Si ergo hec intellecta sunt: et quātū
nobis in rebus tantis videre et coniectare cō
cessus est: vera esse claruerunt: nescio cur nō
sicut sapientia et pater dicitur: et filius et spiri
tus sanctus: et simul omnes non tres: sed vna
sapientia: ita et caritas et pater dicatur et fi
lius: et spiritus sanctus: et simul omnes vna ca
ritas. Sic enim et pater deus: et filius deus: et
spiritus sanctus deus: et simul omnes vnus de
us. Et tamen nō frustra in hac trinitate non
dicitur verbū dei nisi filius: nec donū dei nisi
spiritus sanctus: nec de quo genitū est verbū:
nec de quo procedit principaliter spiritus san
ctus nisi deus pater: Ideo autē addidi princi
paliter: qd et de filio spiritus sanctus procede
re reperitur. Sed hoc quoq; illi pater dedit:
non iam existenti et nondū habenti: sed quic
quid vnigenito verbo dedit gignendo dedit
Sic ergo eum genuit: vt etiā de illo donū cō
mune procederet: et spiritus sanctus: spiritus
esset amboꝝ. Non est igitur accipiēda trās
eunter: sed diligenter intuenda inseparabilis
trinitatis ista distinctio. Hinc em̄ factum est:
vt pprie dei verbū etiā dei sapia diceret: cū
sit sapientia et pater et spiritus sanctus. Si er
go pprie aliquid horū triū caritas nuncupan
da est: quid aptius qd vt hoc sit spiritus sanctus
vt scilicet in illa trinitate simplici summaq; na
tura: non sit aliud substantia: et aliud caritas
sed substantia ipsa sit caritas: et caritas ipsa
sit substantia: siue in patre: siue in spiritus san
cto: et tamen proprie spiritus sanctus caritas
nuncupetur. Sicut legis nomine aliquando
simul omnia veteris instrumenti sanctorum
scripturarum significantur eloquia. Nam ex
propheta Esia testimonium ponens aposto
los ubi ait: In alijs linguis et alijs labijs lo
quar populo huic: premisit tamen in lege scri
ptum est. Et ipse dominus in lege inquit eoz
scriptum est. Quia oderunt me gratis: cum
hoc legatur in Psalmo. Aliquando autem
proprie vocatur lex quedatq; est per Moysen:
scdm quod dictum est. Lex et prophete vsq; ad
Iohannem: et in his duobus preceptis tota lex pendet et prophete. Hic

Luc. 24

i. Cor. 1

i. Job. 4

Ibidem

Ibidem

i. Cor. 14

Ps. 34

Mat. 11

Ibid. 22

Ibidem

Luc. 24. vtiq; pprie lex appellata est de monte Syna-
 Prophezar aut noie etiam psalmi significa-
 ti sunt: et tamen alio loco ipse saluator. Spor-
 tebat inquit impleri omnia que scripta sunt in
 lege et pphetis et psalmis de me. Hic rursus p-
 phetar nomen exceptis psalmis intelligi vo-
 luit. Dicit ergo lex vniuersaliter cum pphetis
 et psalmis: dicit et pprie que per moysen data
 est. Item dicunt comuniter pphete simul cu
 psalmis: dicunt et pprie pter psalmos. Et mul-
 tis alijs exemplis doceri possunt multaru rex
 vocabula: et vniuersaliter poni: et pprie qui-
 busdaz rebus abhiberi: nisi in re aperta vitan-
 da sit longitudo sermonis. Hec ideo dixi: ne
 quisq; ppterea nos incouenienter existimet
 charitatem appellare spūsanctū: quia et de-
 pater et deus filius potest charitas nūcupari.
 Sicut ergo vnicum dei verbum pprie voca-
 mus noie sapiētie: cum sit vniuersaliter et spi-
 ritussanctus et pater ipse sapientia: ita spūsan-
 ctus pprie nuncupat vocabulo charitatis: cū
 sit vniuersalr charitas et pater et filius. Sed dei
 verbum id est vnigenitus dei filius aperte di-
 ctus est dei sapientia: ore aplico vbi ait: chri-
 stum dei virtutem et dei sapiam. Spūs autem
 sanctus vbi sit dictus charitas inuenimus: si
 diligenter iohis apostoli scrutemur eloquiuz
 Job. 4. Qui cum dixisset: dilectissimi diligamus inui-
 cem: quia dilectio ex deo est: secutus adiunxit
 Ibidem. Et omnis qui diligit ex deo natus est. Qui nō
 diligit nō cognouit deum: quia deus dilectio
 est. Hic manifestauit eam se dixisse dilectionē
 deum: quā dixit ex deo. Deus ergo ex deo est
 dilectio. Sed quia et filius ex deo patre natus
 est: et spūsanctus ex deo patre pcedit: quem
 potius eoz hic debeamus accipere dictū esse
 dilectionem deū merito querit. pater em̄ so-
 lus ita deus est: vt nō sit ex deo: ac per hec di-
 lectio que ita deus est: vt ex deo sit: aut filius
 est: aut spūsanctus. Sed in psequētibus cum
 Ibidem. dei dilectionē cōmemorasset. nō qua nos euz
 sed qua ipse dilexit nos. et misit filium suum li-
 beratorē p peccatis nostris. et hinc exhortat
 esset vt et nos inuicē diligamus: atq; ita in no-
 bis deus maneat. quia vtiq; dilectionem deū
 dixerat statim volens de hac re apertius ali-
 Ibidem. qd eloqui In h̄ inq̄ cognoscimus quia in ipō
 manemus et ipse in nobis quia de spū suo de-
 dit nobis. Spiritus itaq; sanctus de quo de-
 dit nobis: facit nos in deo manere et ipsum in
 nobis: hec autē facit dilectio. Ipse est igit de-
 dilectio. Deniq; paulopost cum hoc ipm repe-
 Ibidem. risset atq; dixisset. deus dilectio est. p̄tinuo sub-
 iecit qui manet in dilectione in deo manet et

deus manet in eo. Cui supra dixerat. In hoc
 cognoscimus quia in ipso manemus et ipse in
 nobis. quia de spū suo dedit nobis. ipse ergo si-
 gnificat vbi legitur deus dilectio est. Deus igitur
 spūsanctus qui pcedit ex deo. cum datus
 fuerit homini accendit eum in dilectionē dei
 et p̄mi. et ipse dilectio est. Non em̄ habet ho-
 mo vnde deū diligit nisi ex deo. Propter qd
 paulopost dicit. Nos diligamus qz ipse p̄ordi-
 lexit nos. Ap̄tus quoq; paulus. Dilectio inq̄
 dei diffusa est in cordibus nostris p spūsanctū
 qui datus est nobis.
 De excellentia charitatis que ita ex deo ē
 vt ipsa sit deus. La. XVIII.
 Nullum est isto dei dono excellentius
 Solum est qd diuidit inter filios re-
 gni eterni et filios perditionis eterne.
 Danē et alia p spūsanctū munera s̄ sine chari-
 tate nihil p̄sunt. P̄si ergo tantū imp̄iat cui-
 q; spūsanctus vt eū dei et p̄mi faciat amato-
 rē a sinistra nō transferē ad dextrā. Nec spūs
 pprie dicit donū nisi ppter dilectionē. Quā q̄
 nō habuerit si linguis hoim loquat̄ et angeloz
 sonans eramentū est et cymbalū tinniens. Et
 si habuerit pphetiā et scierit omnia sacramen-
 ta et oēm sciām. et si habuerit oēm fidem ita vt
 montes transferat nihil est. Et si distribuerit
 oēm substantiā suā: et si tradiderit corpus suū
 vt ardeat: nihil ei p̄dest. Quantū ergo bonū
 est: sine quo ad eternā vitā neminē bona tāta
 pducunt. Ipsa x̄o dilectio siue charitas (nam
 vnus rei est vtrūq; nomen) si habeat eā q̄ nō
 loquit̄ linguis: nec habet pphetiam: nec oīa
 scit sacramenta: omnēq; scientiā. nec distribu-
 it omnia sua pauperibus. vel nō habendo qd di-
 stribuat: vel aliq̄ necessitate phibitus: nec tra-
 dit corpus suū vt ardeat: si talis passionis nul-
 la temptatio est: pducit ad regnū: ita vt ipsaz
 fidem nō faciat vtilem nisi charitas. Sine cha-
 ritate quippe fides potest quidem esse: sed nō
 et p̄desse. Propter quod et apostolus paulus
 In christo inquit iesu neq; circumcisio: neq; p̄
 pucium aliquid valet: sed fides que per dile-
 ctionem operatur. Sic eam discernens ab ea
 fide: qua et demones credunt et contremiscūt
 Dilectio igitur que ex deo est et deus est: pprie
 spiritussanctus est: per quem diffundit in cor-
 dibus nostris dei charitas: per quam nos to-
 ta inhabitat trinitas. Quocirca rectissime spi-
 ritussanctus cui sit deus: vocatur etiā donū
 dei. Quod donum proprie quid nisi charitas
 intelligenda est: que perducit ad deum: et si-
 ne qua quodlibet aliud donum dei non per-
 ducit ad eum.

Abi. 5.
 Ibidem.
 Roma. 5.
 I. Cor. 13.
 Gal. 5.
 Iaco. 2.

cait
 s vt
 sua
 i no
 ntia
 d sit
 abe
 hoc
 sub
 ntu
 e co
 nō
 viri
 vna
 t f
 a ca
 s: r
 de
 non
 nisi
 bū:
 san
 nei
 de
 lit.
 uic
 dit
 cō
 us
 af
 s
 t:
 cū
 r
 an
 t
 a
 s
 fa
 r
 s
 o
 n
 r
 o
 i. Cor. 14
 Ps. 34
 Ahat. 11
 Ibid. 22.

Liber

Qua ratione donum dei dicat spiritus sanctus.
Capitulum XIX.

Az hoc pbandū est: dei donū dictū esse in sacris litteris spū sanctū. Si hoc expectat: habemus in euāgelio
Joh. 7. sicut iohem: dñi iesu xpi vba dicētis. Si q̄s sit veniat ad me et bibat. Qui credit in me sicut dicit scriptura: flumina de ventre eius fluent aque viue. Porro euāgelista secutus adiūxit
Ibidem. hoc autē dixit de spū quē accepturi erant credentes in eū. Unū dicit etiā paulus ap̄lus. Et om̄s vnū spūm porauimus. Ut autē donum dei sit appellata aqua ista: q̄d et spū sanctus: h̄ querit. Sed sicut hic inuenimus hanc aquā spū sanctū esse: ita inuenimus alibi in ipso euāgelio: hanc aquā donū dei appellatā. Nam dñs idem q̄m cū muliere samaritana ad puteū loquebat: cui dixerat. Da mihi bibere: cum illa dixisset q̄ iudei nō contunt samaritanis. R̄dit iesus et dixit ei. Si scires donū dei: et quis est qui dicit tibi: da mihi bibere: tu forsitan perisses ab eo: et dedisset tibi aquā viuam. Dixit ei mulier. Dñe neq̄ in quo haurias habes: et puteus altus est. Vñ ergo habes aquā viuam? Respondit iesus et dixit ei. Omnis q̄ biberit ex hac aqua sitiet iter. Qui autē biberit ex aqua quā ego dabo ei: nō sitiet in eternum sed aqua quā ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitam eternā. Quia ergo hec aqua viuā: sicut euāgelista exposuit: spū est sc̄us p̄culdubio spū donū dei est. De quo hic dñs ait. Si scires donū dei: et quis est qui dicit tibi: da mihi bibere: tu forsitan perisses ab eo et dedisset tibi aquā viuam. Nam q̄d ibi ait. Flumina de ventre eius fluent aque viue: hoc isto loco. Fiet in eo inquit fons aque salientis in vitam eternā. Paulus quoq̄ ap̄lus. Unicuiq̄ inquit nostrū data est gratia s̄m mensurā donationis christi. Atq̄ vt donationē christi spiritū sanctū oñderet: secut⁹ adiūxit. Propter q̄d dicit. Ascendit in altū captiuauit captiuitatē: dedit dona hominib⁹. Notissimū est autē dñm iesum cū post resurrectionem a mortuis ascendisset in celum: dedisse spū sanctū: quo impleti qui crediderūt: linguis oīm gen̄ium loquebant. Hec moueat q̄ ait dona nō donum. Idē em̄ testimoniū ex psalmo posuit. Hoc autē in psalmo ita legitur. Ascendisti in altū: captiuasti captiuitatē: accepisti dona in hominibus. Sic em̄ plures codices habēt: et maxime greci: et ex hebreo sic interpretatum habemus. Dona itaq̄ dixit ap̄lus: quē admodū ppheta: nō donū. Sed cū ppheta dixerit: accepisti in hominibus: ap̄lus maluit dicere: dedit dona ho-

minibus: vt ex vtroq̄: s. verbo vno pphético apostolico altero: quia in vtroq̄ ē diuini sermonis auctoritas: sensus plenissimus redderetur. Vtrūq̄ em̄ verū est: et q̄ dedit hoib⁹: et quia accepit in hoib⁹. Dedit hoib⁹ tanq̄ caput mēbris suis. Accepit in hominibus idē ipse vtiq̄ in mēbris suis: propter q̄ mēbra sua clamauit de celo: Saule saule q̄d me psequeris. Et quib⁹ mēbris suis ait. Q̄d vni ex minimis meis fecistis: mihi fecistis. Ipse ergo christus et dedit de celo: et accepit in terra. Porro autē dona ob hoc ambo dixerūt: et ppheta et ap̄lus quia p donū q̄d est spū sc̄us: in cōmune omnibus mēbris christi multa dona que sunt q̄busq̄ ppria diuidunt. Nō em̄ singuli quicq̄ habēt om̄ia: sed hi illa: et alij alia: quous ipm donum a quo cuiq̄ ppria diuidunt oēs habeant. id est spū sc̄m. Nam et alibi cū multa dona cōmemorasset. Omnia inq̄ hec opat vn⁹ atq̄ idem spū. Et ritus: diuidens ppria vnicuiq̄ put vult. Q̄d verbū et in epistola que ad hebreos ē inuenit vbi scriptū est. Attestante deo signis et ostēsis et varijs x̄futibus: et spū sancti diffinitionibus. Et hic cum dixisset. Ascendit in altum captiuauit captiuitatem: dedit dona hominibus: Q̄d autē ascendit ait: quid est nisi quia et descendit in inferiores ptes terre? Qui descendit ipse est et qui ascendit sup om̄es celos vt adimplet omnia. Et ipse dedit quosdam: quidē apostolos: quosdam autē pphetas: quosdam vero euāgelistas: quosdam autē pastores et doctores. Ecce quare dicta sunt om̄ia dona: quia sicut alibi dicit. Nunquid om̄es apostoli: nunquid om̄es pphete et h̄c autē adiūxit. Ad p̄sumptionem sanctorū in opus ministerij: in edificationem corporis christi. Hec est domus que sicut psalmus canit: edificatur post captiuitatem: q̄m qui sunt a diabolo cruti: a quo captiui tenebant: de his edificat dom⁹ christi: que domus appellat ecclesia. Hanc autē captiuitatem ipse captiuauit: qui diabolum vicit. Et ne illa que futura erant sancti capitis membra in eternum supplicium secum traheret: eum iusticie prius: deinde potentie vinculis alligauit. Ipse itaq̄ diabolus est appellata captiuitas: quem captiuauit qui ascendit in altum et dedit dona hominibus: vel accepit in hominibus. Petrus autem apostolus sicut in eo libro canonico legit: vbi scripti sunt act⁹ ap̄loz loquens de christo: commotis corde iudeis et dicentibus. Quid ergo faciemus fratres mōstrat nobis: dixit ad eos. Agite penitentia et baptisē vnusquisq̄ vestrum in nomine iesu christi in remissionē pctōz: et accipietis donuz

Act. 8.

Act. 9.

Act. 2.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

1. Cor. 12.

Eph. 4.

Ps. 67.

Joh.

1. Cor. 1.

Act. 2.

Ibidem.

1. Joh. 4.

spūs sancti. Itēq; in eodē libro legit: simonem magū apostolis dare voluisse pecuniaz: vt ab eis acciperet potestātē q; p impositionē manū eius dare spūs sanctus. Cui petrus idem. Pecunia inquit tua tecū sit: i pditionē: q; donuz dei estimasti te p pecunias possidere. Et alio eiusdem libri loco: cuz petrus cornelio z eis q; cū eo fuerant loqueret: annūcians z pdicans xpm: ait scriptura. Adhuc loquēte petro verba hec. cecidit spūs sanctus sup omēs q; audiebant verbū: z obstupuerūt q; ex circūcisione fideles simul cū petro venerāt: q; z in natiōes donū spūs sancti effusum est. Audiebant em illos loquētes linguis: z magnificantes deum: de quo facto suo q; in circūcisōs baptizauerat quia pūsq; baptizarent: vt nodū q̄stionis huius auferret: in eos venerat spūs sanctus. Cū petrus postea redderet rōnem fratribus qui erant hierosolymis: z hac re audita mouebāt ait post cetera. Cū cepisset aut loqui ad illos: cecidit spūs sanctus in illos sicut z in nos in initio. Memoratusq; sum vbi dñi sicut dicebat: q; iohes q̄dem baptizauit aqua: vos autē baptizabimini spūs sancto. Si igit equale donū dedit illis: sicut z nobis q; credidimus i donū iesuz xpm: ego q; erā q; possem phibere deū nō dare illis spūs sanctum? Et multa alia sunt testimonia scripturaz: que p corditer attestant donū dei esse spūs sanctū: in quantum dat eis q; p eum diligūt deum. Sed nimis longū est cuncta colligere: z quid eis satis est: q; bus hec que diximus satis nō sunt? Sane aut monendi sunt q̄nquidem donū dei iam vidēt dictum spūs sanctū: vt cū audiūt donū spūs sancti: illud genus locutionis agnoscat: qd dictū est in expoliatione corporis carnis. Sicut ei corpus carnis nihil est aliud q; caro: sic donuz spūs sancti nihil aliud est q; spūs sanctus. In tantum ergo donū dei est: in quantum dat eis q; bus dat. Apud se autē deus est z si nemini det: q; deus erat patri z filio coeternus anteq; cuiq; dare. Nec q; illi dant ipse dat: ideo minor est illis. Ita em sicut donū dei dat: etiā seipm dat deus. Non em dici potest nō esse sue potestatis de quo dictū est. Spūs vbi vult spirat. Et illd apostolicū qd iam supra cōmemorauī. Quia hec opatur vn⁹ atq; idem spūs: diuidens p pua vnicuiq; put vult. Non est illic pditio patris: z dñatio dantium: sed p cordia dati z donatiū. Quapropter si sancta scriptura pclamat. Deus charitas est: illa que ex deo est: z in nobis id agit vt in deo maneamus: z ipse in nobis. z hoc inde cognoscimus: q; de spiritu suo dedit nobis: ipse spūs ei⁹ est: deus charitas. De-

Act. 8.

Ibidē. jo

Ibidē. jf.

Ibidem.

Joh. 3. 1. Cor. 12.

1. Joh. 4.

inde si in donis dei nihil maius est charitate: z nullum est maius donū dei q; spūs scūs: quid cōsequētius q; vt ipse sit charitas: que dicitur z deus z ex deo? Et si charitas qua pater diligit filium: z patre diligit filius: ineffabiliter cōmunionē demonstrat amborū: qd cōuenientius q; vt ille dicat charitas pprie: q; spūs ē cōmunis amobus: hoc em san⁹ credit vel intelligit: vt nō solus spūs scūs charitas sit in illa trinitate: sed nō frustra pprie charitas nuncupet: propter illa que dicta sunt. Sicut nō solus est in illa trinitate: vel spūs vel sanct⁹: q; z pater spūs: z filius spūs: z pater sanctus z filius sanctus: qd nō ambigit pietas: z tū iste nō frustra pprie dicit spūs scūs. Quia em est cōis amobus. id vocat ipse pprie qd ambo communiter. Alioqn si in illa trinitate solus spūs sanctus est charitas: profecto z filius nō sol⁹ patris: verumetiam spiritus sancti filius inuenitur. Ita enī ioh̄is innumerabilibus dicit z legitur: filius vnigenitus dei patris: vt tamē z illd verum sit quod apostolus ait de deo patre. Qui eruit nos de potestate tenebrarum: z transtulit in regnū filij charitatis sue. Nō dixit: filij sui: quod si diceret verissime diceret: quē admodum quia sepe dixit verissime dixit: sed ait: filij charitatis sue. Filius ē est etiā spiritus sancti: si non est in illa trinitate charitas: nisi spiritus sanctus. Quod si absurdissimum est: restat vt non solus ibi sit charitas spiritus sanctus: sed propter illa de quibus satis disserui pprie sic vocetur. Quod autem dictum est. Filij charitatis sue: nihil aliud intelligat q; filij sui dilecti: q; filij sui postremo substantie sue. Charitas quippe patris que in natura ei⁹ est ineffabiliter simplici: nihil est aliud q; eius ipa natura atq; substātia: vt sepe iam dixim⁹: z sepe iterare nō piget. Ac per hoc filius charitatis eius nullus est alius: q; qui de substantia eius est genitus.

Contra eos qui vnigenitum dei nō patris nature: sed voluntatis filium esse dixerūt.

Uo circa r. La. XX

q denda est dialectica eunomij: a quo eanomiani heretici exorti sunt. Qui cum non potuisset intelligere: nec credere voluisset vnigenitum dei verbuz per quod facta sunt omnia: filium dei esse natura: hoc est de substantia patris genitum: non nature vel substantie sue siue essentie dixit eē filium: sed filium voluntatis dei: accidentem scz deo: volēs asserere volūtātē qua gigneret filiū: vicz: quia nos aliqd aliqū volum⁹ quod antea non volebamus: quasi nō propter ista

Colo. 1

Ubi. 5

Joh. 1

erico
fer
dde
ous:
anq;
idē
sua
uer
Act. 9.
mis
stus
autē
olus
mni
bus
abēt
m a
d est
emo
n spūs. Cor. 12.
Dō
enit
eris heb. 2.
bus
pri. Eph. 4.
ous:
scē. Ibidem.
it ip
iple
apo
ero
es.
cut
uid j. Cor. 12.
m. Eph. 4.
edi
que
ra:
pri:
que
ta:
ne
bra
m
li:
pri:
um Ps. 67.
mi
li:
oz
s z
nō Act. 2.
z. Ibidem.
esu
uz

Liber

mutabilis intelligat nostra natura: quod absit ut
in deo esse credamus. Neque enim ob aliud scri-
ptum est. **Provi. 19.** Multe cogitationes in corde viri: con-
siliium autem domini manet in eternum: nisi ut intelli-
gamus sane credamus: sicut eternum deum: ita
eternum eius esse consiliium: ac per hoc inmutabile si-
cut ipse est. Quod autem de cogitationibus? Etiam de
voluntatibus verissime dici potest. Multe volun-
tates in corde viri: voluntas autem domini manet in
eternum. Quidam ne filium consilium vel voluntatis det
dicerent unigenitum verbum: ipsum consiliium seu vo-
luntatem patris idem verbum esse dixerunt. Sed
melius quantum estimo dicitur consiliium de consilio:
et voluntas de voluntate: sicut substantia de
substantia: sapientia de sapientia: ne absurdi-
tate illa quam refellimus filius dicat patrem face-
re sapientem vel volentem: si non habet pater in sub-
stantia sua consilium vel voluntatem. Acute sane
quidam respondit heretico versutissime inter-
roganti: utrum deus filium volens an nolens ge-
neret: ut si diceret nolens: absurdissima dei
miseria sequeretur. Si autem volens: continuo quod in-
tendebat velut inuicta ratione concluderet: non na-
ture esse filium: sed voluntatis. Et ille vigilantis-
sime vicissim quesivit ab eo: utrum deus pater
volens an nolens sit deus: ut si responderet no-
lens sequeretur illa miseria quam de deo credere
magna insania est. Si autem diceret volens: re-
sponderet ei: ergo et ipse deus est sua voluntate: non
natura. Quid ergo restabat nisi ut obmutesceret
et sua interrogatione obligatum insolubili vin-
culo se videret. Sed voluntas dei si et proprie di-
cenda est aliqua in trinitate persona magis hoc
nomen spiritus sancto competit: sicut charitas. Nam
quid est aliud charitas quam voluntas. Et ideo me
de spiritu sancto in hoc libro secundum scripturas sanctas
disputasse: quod fidelibus sufficit scientibus deum
esse spiritum sanctum: nec alterius substantie: nec
minoris quam est pater et filius: quod in superioribus li-
bris secundum easdem scripturas verum etiam docui-
mus. De creatura etiam quam fecit deus quantum
valuimus admonuimus eos quod ratione de re-
bus talibus poscunt ut invisibilia eius per ea que
facta sunt: sicut possent intellecta conspicerent:
et maxime per rationalem vel intellectualem creaturam
que facta est ad imaginem dei: per quam velut per spe-
culum quantum possent trinitatem cernerent deum
in nostra memoria: intelligentiam: voluntatem.
Que tria in sua mente naturaliter diuinitus
instituta quisque viuaciter perspicit: et quam ma-
gnam sit in ea. Vnde potest etiam sempiterna inmuta-
bilisque natura recoli: conspici: amplecti: percipi
sci: reminisci per memoriam: intuei per intelligen-
tiam: amplecti per dilectionem: perfecto reperit illi

summe trinitatis imaginem. Ad quam summam tri-
nitatem reminiscendam: videndam: diligendam: ut
eam recorderet: eam contempleret: ea delectaret: to-
tum debet referre quod viuunt. Verum ne hanc ima-
ginem ab eadem trinitate factam et suo vitio in de-
terius commutatam: ita eidem trinitati omnimodo
existimet similem: potius in qualicumque ista simi-
tudine: magnam quoque dissimilitudinem cernat:
quantum esse satis videbat admonuit.

De similitudinibus trinitatis diuine que in
natura mentis ad imaginem dei facte reperiri ut
cumque potuerunt. **Capitulum XXI.**

Ante deum patrem et deum filium: id est deum
genitorem qui omnia que substantialiter
habet in coeterno sibi verbo suo
dixit quodammodo: et ipsum verbum eius deus qui
nec plus nec minus aliquid habet: etiam ipse
substantialiter quod quod est in illo qui verbum non
mendaciter: sed veraciter genuit: quemadmo-
dum potui: non ut illud iam facie ad faciem: sed
per hanc similitudinem in enigmate quantum ad
consciendum videret in memoria et intelligentia
mentis nostre significare curauit: memorie tri-
buens omnino quod scimus: etiam si non inde cogi-
temus: intelligentie vero proprio quodammodo co-
gitationis informationem. Cogitando enim quod ve-
rum inuenimus: hoc maxime intelligere dici-
mur: et hoc quidem in memoria rursus relinqui-
mus. Sed illa est abstrusior: profunditas nostre
memorie: ubi hoc etiam primum cum cogitarem
inuenimus: et gignit intimum verbum quod nullius
lingue sit: tanquam scientia de scientia: et visio de
visione: et intelligentia que apparet in cogita-
tione de intelligentia que in memoria iam fu-
erat sed latebat: quod quod et ipsa cogitatio quendam
suam memoriam nisi haberet non reuertet ad
ea que in memoria reliquerat: cum alia cogita-
ret. De spiritu autem sancto nihil in hoc enigma-
te quod ei simile videret ostendi: nisi voluntatem
nostram vel amorem: seu dilectionem que valen-
tior est voluntas: quam voluntas nostra que no-
bis naturaliter inest: sicut ei res adiacuerit ut
occurrerint quibus allicimur aut offendamur.
ita varias affectiones habet. Quid ergo est? Nam
quod dicitur sumus voluntatem nostram: quam rectam
nescire quod appetat: quod euitet? Porro si scit: per-
fecto inest ei sua quodam scientia que sine memoria et intel-
ligentia esse non possit. An vero audiendus est qui
pia dicens. Charitatem nescire quod agat: quod non
agit perperam? Sicut ergo inest intelligentia: inest
dilectio illi memorie principali in qua inuenimus
patrem et reconditum ad quod cogitando possumus
uenire: quod et duo ista inuenimus ibi: quam nos cogi-
tando inuenimus et intelligere aliquid et amare quod ibi

erant: et quoniam inde non cogitabamus: et sicut inest memoria: inest dilectio huic intelligentie que cogitatione format: quod verbum verum sine vilius gentis lingua intus dicimus: quoniam quod nouimus dicimus: nam nisi reminiscendo non redit ad aliud: et nisi amando redire non curat nostre cogitationis intuitus: ita dilectio que visionem in memoria constiturat: et visionem cogitationis inde formatam quasi parentem prolemque coniungit: nisi haberet appetendi scientiam: que sine memoria et intelligentia non potest esse: quid recte diligeret ignoraret.

Tria que sunt in imagine dei: id est memoria intellectus et amor vnius esse persone: quia hoc non est ei esse quod hec habere. Caplm. XXII.

Et hunc quoniam in vna sunt persona:

v sicut est homo: potest nobis quispiam dicere. Tria ista memoria: intellectus

et amor: mea sunt non sua: nec sibi nec mihi agunt: quod agunt in me ego per illa. Ego ei me memini per memoriam: intelligo per intelligentiam: amo per amorem et quoniam ad memoriam meam aciem cogitationis aduerto: ac sic in corde meo dico quod scio: verbumque verum de scientia mea gignit: vtrumque meum est et scientia vtrumque et verbum: Ego enim scio: ego dico in meo corde quod scio: et quoniam in memoria mea cogitando inuenio: iam me intelligere: iam me amare. Aliquid quod intellectus et amor ibi erant: et antequam inde cogitarem: intellectum meum et amorem meum inuenio in memoria mea: quo ego intelligo: ego amo non ipsa. Item quoniam cogitatio mea memor est: et vult redire ad ea que in memoria liquerant: eaque intellecta respicere: atque interdum dicere mea memoria memor est: et mea vult voluntate non sua. Ipse quoque amor meus cum meminit atque intelligit quid appetere debeat quid vitare: per meam non per suam memoriam meminit: et per intelligentiam meam non per suam quicquid intelligenter amat intelligit. Breuiter dici potest. Ego per omnia tria illa memini: ego intelligo: ego diligo: quod nec memoria sum: nec intelligentia: nec dilectio: sed hec habeo. Ista ergo dici possunt ab vna persona que habet haec tria: non ipsa est hec tria. In illius vero summe simplicitate nature que deus est: quous vnius sit deus: tres tamen persone sunt: pater et filius et spiritus sanctus. Aliud est itaque trinitas res ipsa: aliud imago trinitatis in re alia: propter quam imaginem simul et illud in quo sunt hec tria imago dicitur: sicut imago dicitur simul et tabula et quod in ea pictum est: sed propter picturam que in ea est: simul et tabula nomine imaginis appellatur.

Quia vera in dei trinitate vnitatis et quous vera in eiusdem vnitatis sit trinitas. Caplm. XXIII.

Et in illa summa trinitate que incompabiliter rebus omnibus antecellit: tanta est

insepabilitas: ut cum trinitas hominum

non possit dici vnus homo: in illa vnus deus et dicitur et fit: nec in vno deo sit illa trinitas: vnus deus. Recursus quemadmodum ista imago quod est homo habens illa tria vna persona est: ita illa est trinitas sed tres persone sunt: pater filius: et filius: et spiritus patris et filii. Quis enim memoria hominis: et maxime illa quam pecora non habent: id est qua res intelligibiles ita continentur ut non in eam per sensus corporis venerint: habeat pro modulo suo in hac imagine trinitatis incompabiliter quoddem impari: sed tamen qualescunque similitudinem patris. Itemque intelligentia hominis que per intentionem cogitationis inde format: quoniam quod scitur dicitur: et nullius lingue cordis verbum est: habeat in sua magna disparitate nonnullam similitudinem filii: et amor hominis de scientia procedens et memoriam intelligentiamque coniungens: tanquam parenti: prolique comitis: vni nec parens intelligit esse: nec proles habeat in hac imagine aliquam licet valde impari similitudinem spiritus sancti: non tamen sicut in ista imagine trinitatis: non hec tria vnus homo: sed vnius hominis sunt: ita in ipsa summa trinitate cuius hec imago est: vnus dei sunt illa tria: sed vnus deus est: et tres sunt ille non vna persona: quod sane mirabiliter ineffabile est: vel ineffabiliter mirabile cum sit vna persona hec imago trinitatis: ipsa vero summa trinitas tres persone sunt: insepabilior est illa trinitas personarum trium: quam hec vnius. Illa quippe in natura diuinitatis siue id melius dicatur deitatis quod est: hoc est atque incommutabiliter inter se ac se equalis est. Nec aliquando non fuit aut aliter fuit: nec aliquando non erit: aut aliter erit. Ista vero tria que sunt in impari imagine: et si non locis quoniam non sunt corpora: tamen inter se nunc in ista vita magnitudinibus separantur. Nec enim quia moles nulle ibi sunt: ideo non videmus in alio maiorem esse memoriam quam intelligentiam. In alio autem e contra: in alio duo hec amoris magnitudine superari siue sint ipsa duo inter se equalia siue non sint: atque ita a singulis binis: et binis singula: et a singulis singula: a maioribus minorum vincuntur: et quoniam inter se equalia fuerint ab omni languore sanata: nec tunc equabitur re natura immutabili: ea res que per gratiam non mutabitur quod non equat creatura creator: etiam quoniam ab omni languore sanabitur. Sed hanc non solum in corporelem: verum etiam summe insepabilem vereque immutabilem trinitatem cum venerit visio que facit ad faciem

Liber

repromittit nobis multo clarius certiusq; viderimus: q̄ nūc eius imaginē: q̄d nos sumus: p̄ q̄d tñ speculū r̄ in q̄ enigmate qui vident sic in hac vita videre cōcessum est: nō illi sunt q̄ ea q̄ digessimus r̄ cōmendauimus in sua mēte cōspiciunt: sed illi q̄ eā tanq̄ imaginē vident: vt possint ad eū cui⁹ imago est quomōcunq; referre q̄d vident r̄ p̄ imaginē quā cōspiciēdo vident etiā illud videre coniūctendo: qm̄ non dū p̄nt facie ad facie. Nō em̄ agit ap̄tus: videmus nūc speculū: sed videm⁹ nūc p̄ speculum

Ibidē De his que natura mētis subtiliter intrac̄ r̄ eā imaginē dei cōnō sentiūt. Cap. XXIII

Quā ergo vident suā mēte quō videri pōt: r̄ in ea trinitate istam de qua multis modis vt potui disputauī: nec tñ eā credunt vel intelligunt esse imaginē dei speculū quidem vident: sed vsq; adeo nō vident per speculū eum qui est per speculū nūc videndus: vt nec ip̄m speculum quod vident sciant esse speculū: id est imaginē. Quod si scirent fortassis r̄ eū cuius est hoc speculū: per h̄ querendū: r̄ per hoc vt cunq; interm̄ vident dum esse sentirent: fide non ficta corde mūdante vt facie ad faciem possit videri: qui per speculū nūc videtur. Quia fide cordiū mūdatrice contēpta: q̄d agunt itelligendo que d̄ natura mētis hūane subtilissime disputantur nisi vt ip̄a quoq; intelligentia sua teste dānet In qua vtiq; nō laboraret: vix ad certū aliquid puenirent: nisi penalibus tenebris inuoluti onorati corpore corruptibili q̄d aggrauat aiam. Quo tandē merito inflicto malo isto nisi p̄cti. Vbi tantū mali magnitudine admoniti sequi deberent agnū qui tollit p̄ctā mundi.

Sap. 9. Quos beatos faciet fides recta etiā eos q̄ de naturis incorporeis nequnt disputare. Cap. XXV

a Deum nāq; pertinentes etiā longe istis ingenio tardiores: qm̄ sine hui⁹ vite resoluuntur a corpore: ius in eis retinendis nō hnt̄ inuide potestates. Quas ille agnus sine villo ab eis p̄cti debito occisus nō potentia potestatis priusq; iusticiā sanguinis vicit. Proinde liberi a diaboli p̄tate suscipiuntur ab angelis sanctis a malis oibus liberati: p̄ mediatorē dei r̄ hoīm: hoīm iesum xp̄z qm̄ consonantibus diuinis scripturis: r̄ veteribus r̄ nouisq; r̄ p̄ quas p̄nunciatus: r̄ p̄ q̄s annūciatus est xp̄s: nō est aliud nomē sub celo: in quo oportet hoīes saluos fieri. Constituantur aut̄ purgati ab oī cōtagiōe corruptōnis: in placidis sedibus: donec recipiant corpora sua sed iā incorruptibilia que ornēt non onerēt. hoc em̄ placuit oprimo r̄ sapientissimō creatori vt spūs hoīs deo pie subdit⁹: habeat feliciter subditū corpus: r̄ sine fine p̄maneat ip̄a felicitas v̄biveritatē sine vlla difficultate videbimus: eaq; clarissima r̄ certissima p̄fruemur. Nec aliqd̄ querim⁹ mēte ratiocināte sed contēplante cernemus quare nō sit filius spiritus sanctus: cū de patre procedat. In illa luce: null̄ erit questio: hic vero ip̄a experientia tā mihi apparuit esse difficilis: q̄d r̄ illis qui hec diligenter atq; intelligenter legēt p̄ cui dubio s̄str̄ apparebit: vt cū me in sc̄do huius operis libro alio loco inde dicturū esse promiserim: quotienscūq; i ea creatura q̄ nos sum⁹ aliqd̄ illi rei s̄se oīd̄ere volui: qualecunq; eloquiū meū sufficiens elocutio secuta nō fuerit q̄uis r̄ in ip̄o intellectu conatū me senseri magis habuisse q̄ effectū: r̄ in vna quidem p̄sona q̄d est hō inuenisse imaginē sūme illius trinitatis: r̄ in re mutabili tria illa vt facili⁹ intelligi possent: etiā per r̄palia interualla maxime in libro nono mōstrare voluisse. S̄z tria vni⁹ p̄sona nō sic hūana possit intentio: tribus illis p̄sonis cōuenire potuerunt: sicut in hoc libro quindecimo demonstrauimus

Ibidē Interualla temporū diuine trinitatis nulla sunt. Capitulū. XXVI

d Eūdem in illa sūma trinitate q̄ de⁹ ē interualla tēporū nulla sunt: p̄ q̄ possit oīdi aut saltē req̄ri: vtrū prius de patre natus sit filius: r̄ postea de ambobus p̄cesserit spūs sanctus: qm̄ scriptura sancta spm̄ eū dicit amborū. Ip̄e est em̄ de quo dicit ap̄tus Quā em̄ estis filij dei misit deus spm̄ filij sui in corda v̄ra. Et ip̄e est de quo dicit idē fili⁹. Non em̄ vos estis q̄ loquimini: s̄ spūs p̄ris v̄ri q̄ loquit̄ in vobis. Et multis alijs diuinorū eloquiōrū testimonijs cōprobat̄ patris r̄ filij esse spm̄ q̄ p̄p̄rie d̄: in trinitatē spūs sanctus De q̄ item dicit ip̄e fili⁹. Quē ego mittā vobis a p̄re. Et alio loco. Quē mittet p̄r in noīe meo. De vtroq; aut̄ p̄cedere sic docet: q̄ ip̄e filius ait. de p̄re p̄cedit. Et cū resurrexisset a mortuis r̄ apparuisset discipulis suis: insufflauit r̄ ait. Accipite spm̄ sanctū: vt eū etiā de se p̄cedere oīderet. Et ip̄a est virtus q̄ de ip̄o exibat (sic legit̄ i euāgelio) r̄ sanabat oēs. Quid x̄o fuit cause vt p̄ resurrectionē suā: r̄ in terra prius daret: r̄ de celo postea mitteret spm̄ sanctū: hoc ego existimo: q̄ p̄ ip̄m donū diffundit̄ caritas in cordibus nr̄is: qua diligimus deū r̄ p̄ximū: sc̄dm̄ deo illa p̄cepta: in quib⁹ tota lex pendet r̄ prophete. hoc significans dñs Iesus. bis dedit spm̄ sanctū: semel in terra p̄pter dilectionē p̄ximū: r̄ iterū de celo p̄pter dilectionē dei. Et

mo creatori vt spūs hoīs deo pie subdit⁹: habeat feliciter subditū corpus: r̄ sine fine p̄maneat ip̄a felicitas v̄biveritatē sine vlla difficultate videbimus: eaq; clarissima r̄ certissima p̄fruemur. Nec aliqd̄ querim⁹ mēte ratiocināte sed contēplante cernemus quare nō sit filius spiritus sanctus: cū de patre procedat. In illa luce: null̄ erit questio: hic vero ip̄a experientia tā mihi apparuit esse difficilis: q̄d r̄ illis qui hec diligenter atq; intelligenter legēt p̄ cui dubio s̄str̄ apparebit: vt cū me in sc̄do huius operis libro alio loco inde dicturū esse promiserim: quotienscūq; i ea creatura q̄ nos sum⁹ aliqd̄ illi rei s̄se oīd̄ere volui: qualecunq; eloquiū meū sufficiens elocutio secuta nō fuerit q̄uis r̄ in ip̄o intellectu conatū me senseri magis habuisse q̄ effectū: r̄ in vna quidem p̄sona q̄d est hō inuenisse imaginē sūme illius trinitatis: r̄ in re mutabili tria illa vt facili⁹ intelligi possent: etiā per r̄palia interualla maxime in libro nono mōstrare voluisse. S̄z tria vni⁹ p̄sona nō sic hūana possit intentio: tribus illis p̄sonis cōuenire potuerunt: sicut in hoc libro quindecimo demonstrauimus

Interualla temporū diuine trinitatis nulla sunt. Capitulū. XXVI

Eūdem in illa sūma trinitate q̄ de⁹ ē interualla tēporū nulla sunt: p̄ q̄ possit oīdi aut saltē req̄ri: vtrū prius de patre natus sit filius: r̄ postea de ambobus p̄cesserit spūs sanctus: qm̄ scriptura sancta spm̄ eū dicit amborū. Ip̄e est em̄ de quo dicit ap̄tus Quā em̄ estis filij dei misit deus spm̄ filij sui in corda v̄ra. Et ip̄e est de quo dicit idē fili⁹. Non em̄ vos estis q̄ loquimini: s̄ spūs p̄ris v̄ri q̄ loquit̄ in vobis. Et multis alijs diuinorū eloquiōrū testimonijs cōprobat̄ patris r̄ filij esse spm̄ q̄ p̄p̄rie d̄: in trinitatē spūs sanctus De q̄ item dicit ip̄e fili⁹. Quē ego mittā vobis a p̄re. Et alio loco. Quē mittet p̄r in noīe meo. De vtroq; aut̄ p̄cedere sic docet: q̄ ip̄e filius ait. de p̄re p̄cedit. Et cū resurrexisset a mortuis r̄ apparuisset discipulis suis: insufflauit r̄ ait. Accipite spm̄ sanctū: vt eū etiā de se p̄cedere oīderet. Et ip̄a est virtus q̄ de ip̄o exibat (sic legit̄ i euāgelio) r̄ sanabat oēs. Quid x̄o fuit cause vt p̄ resurrectionē suā: r̄ in terra prius daret: r̄ de celo postea mitteret spm̄ sanctū: hoc ego existimo: q̄ p̄ ip̄m donū diffundit̄ caritas in cordibus nr̄is: qua diligimus deū r̄ p̄ximū: sc̄dm̄ deo illa p̄cepta: in quib⁹ tota lex pendet r̄ prophete. hoc significans dñs Iesus. bis dedit spm̄ sanctū: semel in terra p̄pter dilectionē p̄ximū: r̄ iterū de celo p̄pter dilectionē dei. Et

Joh. 20
Abat. 2

Act. 8.
Ibidem

Ibidem

Ibidem

Abat. 2

Joh.

Gal. 4.

Abat. 10.

Joh. 15.

Ibid. 14.

Ibid. 15

Luce

Ibid. 20.

Luc. 6.

Abat. 22

si forte alia ratio reddat de spūscō bis dato:
Joh. 20. eundē spūscm datū: cū insufflasset iesus: d q̄
Mat. 28 mox ait. Ite baptisate gētes ī noīe patris z fi-
 lij z spūscī: vbi maxime cōmendat hec trini-
 tas ambigere nō debem⁹. Ip̄e ē igit̄ qui d̄ ce-
 lo etiā datus est die p̄tecostes. i. post dies de-
 cē postq̄ dñs ascendit in celū. Quō ergo de⁹
 non est q̄ dat spūscm. Immo q̄rus de⁹ est q̄
 dat deū. Neq̄ em̄ aliq̄s disciploꝝ ei⁹ dedit spi-
Act. 8. ritūscm. **Mat. 28** Orabat̄ q̄pe vt veniret ī eos q̄bus
Ibidem. manū imponebāt: nō ip̄i eum dabāt. Quē mo-
 re ī suis p̄positis etiā nūc seruat ecclia. Deni-
 q̄ z simon magus offerēs aplis pecuniā non
 ait: date z mihi hanc p̄tatem vt dem spūscm
 sed cuiq̄q̄ inq̄t imposuero man⁹ accipiat spi-
Ibidem. ritūscm. Quia neq̄ scriptura sup̄ dixerat: vi-
 dens aut̄ simon q̄ apli darent spūscm. s̄ dixe-
 rat: videns aut̄ q̄ p̄ impositoꝝ manū aploꝝ
 dare spūscm. Propter hoc z dñs ip̄e iesus
 spūscm: nō solū dedit vt deus. sed etiā acci-
 pit vt hō: propterea dicit̄ est plen⁹ gratia. Et
 manifestū de illo scriptū est in actibus aploꝝ
Ibidem. Quā vnxit eū de⁹ spūscō. Non vtiq̄ oleo visi-
 bili: sed dono gr̄e: qd̄ visibili significat̄ vnguē-
Mat. 3. to q̄ baptisatos vngit ecclia. Neclane tūc vn-
 ctus est x̄ps spūscō: qm̄ sup̄ eum baptisatū ve-
 lut colūba d̄scēdit. Tunc em̄ corp⁹ suū. i. ecclia
 am suā p̄figurare dignat⁹ est: i. q̄ p̄cipue bap-
 tismi accipit spūscm. Sed ista mystica z inui-
 sibili vnctōe tūc intelligēdus ē vnct⁹: qm̄ ver-
Joh. 1. bū dei caro factū ē. i. qm̄ humana natura sine
 vllis p̄cedentib⁹ bonoꝝ operū meritis dei. s̄
 bō est in vtero virginis copulata: ita vt cū il-
 lo fieret vna p̄sona: ob hoc em̄ p̄temur natū
 de spūscō: z virgine maria. Absurdissimuz ē
 em̄ vt credam⁹ eum cū iaz triginta esset ānoꝝ
 rum (eius em̄ etatis a Joanne baptisat⁹ est)
 accepisse spūscm: sed vnctū illū ad bap-
 tisma: sicut sine vllō omnino pctō. ita nō sine spi-
 ritūscō. Si em̄ de famulo eius z p̄cursoꝝ p̄o-
Luce. 1. Joanne scriptū est. Spūscō replebit̄ iam in-
 de ab vtero matris sue: qm̄ quis seminat⁹ a
 patre: tñ spiritūscm in vtero format⁹ accipit
 quid de hoīe x̄po intelligendū est vel creden-
 dū cui⁹ carnis ip̄a cōceptio nō carnal̄ s̄ spirita-
Act. 2. lis fuit. In eo etiā q̄ de illo scriptū ē: q̄ acce-
 perit a patre p̄missione z spūscī z effuderit:
 vtraq̄ natura mōstrata est: z hūana. s̄. z diuina
 accepit q̄pe vt hō: effudit vt de⁹. Nos aut̄ ac-
 cipe qd̄ hoc donū possumus pro modulo no-
 stro: effundere aut̄ sup̄ alios non vtiq̄ possu-
 mus. s̄ vt hoc fiat: deum super eos a quo h̄ id
 efficit̄ inuocamus. Nunquid ergo possumus
 querere. vtrum iam p̄cesserat de patre spū-

tus sanctus quando natus est filius: an nō dā
 p̄cesserat: z illo nato de vtroq̄ processit vbi
 nulla sunt tempa: sicut potuim⁹ querere vbi
 inuenimus tempa: voluntatem prius de hūa-
 na mente p̄cedere. vt querat̄ q̄ inuentū pro-
 les vocet̄: quā iam parra seu genita volūtas
 illa p̄fici. eo sine requiescēs: vt qui fuerat ap-
 petitus querētis sit amor fructis. q̄ iā de vtro-
 q̄. i. de gignente mente: z de genita notione
 tanq̄ de parente a c̄ple p̄cedat. Non possūt
 prius ista ibi queri vbi nihil ex tempe inchoa-
 tur. vt cōsequenti perficiatur in tempe. Qua
 propter qui pōt̄ itelligere sine tpe generatio-
 nem filij de p̄e: itelligat sine tpe p̄cessione z
 spūscī de vtroq̄. Et q̄ pōt̄ itelligere ī eo qd̄
 ait fili⁹: sicut habet pater vitā in semetip̄o: nō
 sine vita existētī iā filio vitā dedisse. s̄ ita eū si-
 ne tpe genuisse. vt vitā quā pater filio gignē-
 do dedit: coeterna sit vite patris q̄ dedit. intel-
 ligat. sicut habet pater in semetip̄o. vt d̄ illo
 p̄cedat spūscm. sic dedisse filio vt de illo p̄-
 cedat spūscm z vtrūq̄ sine tpe. atq̄ ita dictū **Joh. 15.**
 spūscm d̄ p̄e p̄cedere: vt itelligat. q̄ etiā p̄-
 cedit d̄ filio: de p̄e esse z filio. Si em̄ qcquid
 habet de patre habet filius. de patre h̄z vtiq̄
 vt de illo p̄cedat spūscm. s̄ nulla ibi tempa
 cogitent̄ que habent prius z posterius: qz om-
 nino nulla ibi sunt. Quō ergo nō absurdissi-
 me fili⁹ diceret̄ amboꝝ. cum sicut filio p̄stat es-
 sentiā sine initio temporis. sine vlla mutabili-
 tate nature de p̄e generatio. ita spūscō p̄-
 stet essentiā sine initio t̄pis: sine vlla mutabili-
 tate nature de vtroq̄ p̄cessio. Ideo em̄ cum
 spūscm genitū nō dicam⁹: dicere tñ non au-
 demus ingenitū: ne in h̄ vocabulo vel duos
 patres in illa trinitate: vel duos q̄ non sunt d̄
 alio quispiā suspicet̄. Pater em̄ solus nō est d̄
 alio. ideo solus appellat̄ ingenitus. Non qd̄
 in scripturis. sed in cōsuetudine disputantiuz
 z de re tanta sermonē qualē valuerint p̄ferē-
 tiū. Filius aut̄ de patre natus est. z spūscm
 de patre principaliter: z ip̄o sine vllō t̄pis in-
 uallo dante: cōmuniter de vtroq̄ p̄cedit. Di-
 cere aut̄ filius patris z filij: si quod abhorret
 ab oī sanozum sensibus eum ambo genuisse.
 Non igitur ab vtroq̄ est genitus: sed p̄-
 cedit ab vtroq̄ amboꝝ spiritus.
 Quid quodam tempore ad p̄m disputa-
 tum sit de differentia generationis z p̄cessio-
 nis spiritus sancti. **Caplm. XXVII.**
 Erū qz in illa coeterna z equali z in-
 corporali z ineffabiliter immutabi-
 li atq̄ inseparabili trinitate: difficulti-
 mum est generationem a p̄cessiōe distingue

Gal. 4.
 Mat. 10.
 Joh. 15.
 Ibid. 14.
 Ibid. 15.
 Ibid. 20.
 Luc. 6.
 Mat. 22.

Liber

re: sufficiat interim eis q̄ extendi non valent
in ampli^o id q̄ de hac re in sermone quodā p
ferendo ad aures ppli xpiani dixim^o: dictūq̄
pscripsim^o. Inter cetera em̄ cum p̄ scriptura
rū sanctay testimonia docuissim^o: de vtroq̄ p
cedere sp̄sctū. Si q̄ iquā r̄ d̄ patre r̄ de filio
Joh. 15. p̄cedit sp̄sctū: cur fili^o dixit: de p̄re p̄cedit
cur putas nisi quēadmodū solet ad eū referre
r̄ q̄d̄ ip̄ius est de quo r̄ ip̄e est: Cū r̄ illud ē q̄d̄
Ibid. 7. ait. Aha doctrina nō est mea: sed eius q̄ me
misit. Si igit̄ hic intelligit̄ ei^o doctrina quā tū
dixit nō suam sed patris q̄tomagis illic itel
ligendus est: r̄ de ip̄o p̄cedere sp̄sctū: vbi
sic ait. De patre p̄cedit: vt nō diceret de me
nō p̄cedit: A quo aut̄ h̄z fili^o vt sit de^o (Est em̄
Joh. 15. de deo deus): ab illo habet vtiq̄ vt de illo eti
am p̄cedat sp̄sctū: ac p̄ hoc etiā sp̄sctū
vt etiā de illo p̄cedat sic p̄cedit d̄ p̄re: ab ip̄o
habet p̄re. Hic vtiq̄ etiā illud intelligit̄ q̄tū
a talibus quales nos sum^o intelliigi p̄t: cur n̄
dicat̄ natus esse: sed poti^o p̄cedere sp̄sctū:
qm̄ si r̄ ip̄e fili^o diceret: amboz vtiq̄ fili^o dice
ret: q̄d̄ absurdissimū est: Fili^o quippe nullus ē
duozū: nisi patris r̄ matris. Absit aut̄ vt inter
deū patrē: r̄ deū filiū aliqd̄ tale suspicemur: qz
nec filius hoīs simul ex matre r̄ p̄re p̄cedit: s̄z
cum in matrē p̄cedit ex p̄re. non tunc p̄cedit
ex m̄re. r̄ cum in hāc lucē p̄cedit ex matre: nō
tunc p̄cedit ex p̄re. Sp̄s aut̄ sctū nō de p̄re
p̄cedit in filiū: r̄ de filio p̄cedit ad scrificandā
creaturā: s̄ simul de vtroq̄ p̄cedit q̄uis hoc fi
lio pater dederit: vt quēadmodū de se ita de
illq̄ q̄ procedat. Neq̄z em̄ possum^o dicere q̄ n̄
sit vita sp̄sctū: cū vita pater: vita sit fili^o: ac
Joh. 5. p̄ hoc sicut pater cū habeat vitā in semetipso:
dedit r̄ filio vitā habere in semetipso: sic ei de
dit vitā p̄cedere de illo: sicut p̄cedit r̄ de ip̄o.
Dec de illo sermone in hunc libz r̄ astuli: s̄ fi
deibus non infidelib^o loquēs. Uex si ad hāc
imaginē p̄uēdā: r̄ ad vidēda ista q̄ vera sint
q̄ in eoz̄ mente sunt: nec tria sic sunt vt tres p
sone sint: sed oīa tria hoīs sunt q̄ vna p̄sona ē
minus idonei sunt: cur nō de illa sūma trinita
te que deus est credūt potius q̄d̄ in sacris lit
teris inuenit̄: q̄z poscunt liquidissimā reddi si
bi rationē: que ab humana mēte tarda s̄z in
firmāq̄z non capit. Et certe cū incōcisse cre
diderint scripturis sctis tanq̄z veracissimis te
stibus agant orando r̄ querēdo r̄ bñ viuendo
vt intelligāt: id ē vt q̄tū videri p̄t videatur
mente q̄d̄ tenet̄ fide. Quis hoc phibeat: imo
vero ad hoc quis nō hortet^o? Si aut̄ p̄pterea
negandū putat̄ ista esse: qz ea non valēt cecis
mentibus cernere: debēt r̄ illi q̄ ex natiuitate

sua cecisunt: esse solē negare. Lux ergo lucet
in tenebris. Si eā tenebre nō cōprehendūt
illuminent̄ dei dono prius vt sint fideles: r̄ in
cipiāt esse lux in cōpatione infidelū. Ac p̄ hoc
p̄missio fundamēto edificent̄ ad vidēda q̄ cre
dūt: r̄ aliq̄n possint videre. Sunt em̄ q̄ ita cre
dunt: vt videri iā oīno non possint. Non enī
xps iterū in cruce videndus ē. Sed nisi h̄ cre
dat̄ q̄d̄ ita factū atq̄ visum est: vt futurū atq̄
videndū iam non speret: non puenit̄ ad xpm̄
qualis sine fine videndus ē. Quātū vero attri
net ad illā sūmā: ineffabilē. incorpalē: immuta
bilēq̄ naturā p̄ intelligentiā vtiq̄z cernēda
nūq̄ se meli^o regēte dūtayat fidei regula aci
es humane mentis exercet: q̄ in eo q̄ ip̄e hō i
sua natura melius ceteris aīalib^o: melius eti
am ceteris aīe sue partib^o habet q̄d̄ ē ip̄a mēs
Lui quidā rerum inuisibiliū tribut^o est visus:
r̄ cui tanq̄ in loco supiore atq̄ interiore hono
rabiliter p̄sidente: iudicanda cū nunciāt eti
am corporis sensus: r̄ qua nō est superior cui
subdita regenda est nisi deus. Uerum inter
hec que multa iam dixi: r̄ nihil illi^o summe tri
nitatis ineffabilitate dignū me dixisse audeo
p̄fiteri: sed confiteri potius mirificatam sciē
tiam eius ex me inualuisse: nec posse me ad il
lam. O tu aīa mea: vbi te eē sentis: vbi iaces
vbi stas: donec ab eo qui propitiū factus est
oibus iniquitatibus tuis sanent̄ oīes lāguo
res tui: Agnosce te certe in illo esse stabulo:
quo samaritanus ille p̄duxit euz̄ quē repperit
a multis latronibus inflicis vulneribus semi
uiuū. Et tū multa vera vidisti: nō his oculis q̄
bus vident̄ corpora colorata: sed eis p̄ quib^o
orabat quid dicebat. Oculi mei videāt equita
tem. Mempe ergo multa vera vidisti: ea q̄ di
screuisti ab hac luce qua tibi ea lucente vidisti
attolle oculos in ip̄am lucem: r̄ eos in eam fi
ge si potes. Sic em̄ videbis quid distet natiui
taq̄ verbi dei a processione doni dei: propter
quod filius vnigenitus non de patre genituz
Joh. 15. (alioquin frater eius esset) sed procedere di
xit spiritum sanctum. Unde cum sit commū
nio quedam consubstantialis patris r̄ filij am
bozū spiritus: non ambozū quod absit di
ctus est filius. Sed ad hoc dilucide perspicue
q̄z cernendum: non potes ibi acie figere: scio
quia non potes. Uerum dico: mihi dico: quid
non possum scio. Ipsa tamen tibi ostendit in
te tria illa: in quibus te summe ipsius q̄z fixis
oculis contemplari nondum vales: imaginē
trinitatis agnoscas. Ipsa ostendit tibi verbū
verum esse in te: quando de sciētia tua gigni
tur: id est quando quod scim^o dicimus: q̄zuis

Joh. 1.

Ps. 138.

Ibid. 102

Luc. 10.

Ps. 16.

Joh. 15.

Ps. 10

Abat

Deu

Sal
Joh
Ibid

Ps

nullius gentis lingua significantem vocem: vel pferam: vel cogitem: sed ex illo qd nouimus cogitatio nra formet: sitq; in acie cogitantis imago similima cogitatis eius quaz memoria ptinebat ista duo scz velut parentez ac plem tertia voluntate siue dilectoe iungen- te. Quā quidē voluntatē de cogitatioe pcedere: nemo em̄ vult q; oīno qd vl quale sit ne scit: non tñ esse cogitationis imaginē: z ideo quandā in hac re intelligibili natiuitatis z p- cessionis insinuari distantia: qm̄ nō hoc est cogitatione spicere qd appetere: vel etiā pfrui voluntate: cernat discernatq; qui pōt. Potui sti z tu: q̄uis non potueris: neq; possis expli- care sufficienti eloquio: qd inter nubila simili- tudinū corpaliū: que cogitationib; humanis occurfare nō desinunt vix vidisti. Sed illa lux que nō est qd tu: z hoc tibi ostendit aliud esse illas incorpeas similitudines corporū: z aliud esse verū: qd eis reprobatis intelligentia con- tuemur: hec z alia similiter certa oculis tuis interiorib; lux illa monstrauit. Que igit; cau- sa est cur acie fixa ipam videre nō possis: nisi vtiq; infirmitas. Et qd tibi eā fecit nisi iniqui- tas. Quis ergo sanat oēs languores tuos: nisi qui ppitius sit oibus iniquitatibus tuis. Li- brū itaq; istū iam tandē aliqui precationē me- lius q; disputatione concludam.

Domine deus noster: credimus in te pa- trem: z filiū: z spūscm̄. Neq; em̄ diceret veritas. Itē baptisate oēs gentes in noīe pa- tris z filiū z spūscm̄: nisi trinitas esses. Nec ba- ptisari nos iuberet dñe deus in eius nomine qui nō est dñs deus. Neq; diceret voce diuina

Deut. 6. Audi israel: dñs deus tu' deus vn' est: nisi tri- nitas ita esses vt vnus dñs de' esses: Et si tu deus pater ipē esses: z filiū verbū tuum ihs christus ipse esses: z donum vestrum spiritus sanctus: non legeremus in litteris veritatis.

Gal. 4. Absit deus filium suum: nec tu vnigenitū di- ces de spiritu sancto. Quem mittet pater ī nomine meo: z quem ego mittam vobis a pa- tre. Ad hanc regulam fidei dirigēs intentio- nem meam quantū potui: quantum me pos- se fecisti: quesui te z desiderauī intellectu vi- dere quod credidi: z multū disputauī z labo- rauī. Dñe deus meus: vna spes mea: exaudi mē ne fatigatus nolim te querere: sed queraz faciem tuam semper ardentem. Tu da querē di vires qui inuenire te fecisti: z magis magis q; inueniendi te spem dedisti. Coram te est fir- mitas z infirmitas mea. Illā serua: istaz sana. Coram te est scientia: z ignorantia mea. Ubi mihi aperuisti: suscipe intransentem. Ubi clausi

sti: aperi puanti. Admimerim tui: intelligā te: diligam te. Auge in me ista: donec me re- formes ad integrum. Scio scriptum esse. In multiloquio non effugietur peccatum. Sed ytinam predicando verbum tuum: z laudan- do te tantummodo loquerer: non soluz fuge- rem peccatum: sed meritum bonum acquire- rem: quamibet multum sic loquerer. Neq; enim homo de te beatus: peccatum precipe- ret germano in fide filio suo: cui scripsit di- cens: Predica verbum. in sta opportune: in oportune. Nunquid dicendum est istun non multum locutum: q nō solum oportune: ve- rūtiam importune verbum tuū dñe nō tace- bat. Sed ideo nō erat multū: quia tñ erat ne- cessarium. Libera me deus a multiloquio qd patior intus in anima mea misera in conspe- ctu tuo: z confugientem ad misericordiam tu- am. Non em̄ cogitationibus taceo: etiam ta- cens vocibus. Et si quidem non cogitare nisi quod placeret tibi: nō vtiq; rogare; vt me ab hoc multiloquio liberares. Sz multe sunt co- gitationes mee: tales quales nosti: cogitatio- nes hominū quoniam vane sunt. Dona mihi nō eis consentire: et si quando me delectant: eas nihilominus improbare: nec in eis velut dormitando immorari. Nec intantū valeant apud me: vt aliquid in opa mea procedat ex illis: sed ab eis mea saltem sit tuta sententia: tuta conscientia te tuente. Sapiens quidam cum de te loqueretur in libro suo qui ecclesia- sticus proprio nomine iā vocatur. Multa in- quit dicimus z nō puenimus: z consummatio sermonum vniuersa est ipse. Cum ergo pue- nerimus ad te: cessabunt multa ista que dici- mus: z non peruenimus: z manebis vn' om- nia in omnibus: z sine fine dicemus: vnū lau- dantes te in vnum: z in te facti etiam nos vnū. Domine deus vnus: deus trinitas: quecunq; dixi in his libris de tuo agnoscant et tui. Si q de meo: z tu ignosce z tui. Amen.

Job. 1.
P̄s. 138.
P̄s. 102.
Ibidē. 102.
Luc. 10.
P̄s. 16.
Joh. 15.
P̄s. 104.

Prou. 10.
2. Thi. 4.
P̄s. 93.
Ecc. 43.
1. Cor. 15.

Aurelij Augustini de trini-
tate liber explicitus est An-
no dñi. M. cccc. lxxxiiij

11 3

Incipit tabula i libros Augustini pccatis
 Postolus aliqbus loquebat rāq carnalibz
 z minus perfectis li. j. ca. j. z. xij.
 Aha z pfecta silitndie dei qzū distent que i
 natura mēris vrcūqz do filia repiūf li. xv. ca. xij.
 Ad cognitōz trinitatis necāria est pietas. li. j. ca. ij.
 Alloz scripta nō nisi caritate z hōitate arguēda sunt
 A repbēsoze falsitatis argui meli^o est li. j. ca. iij.
 qz ab eo cui falsitas placet laudari. ibidē
 Aialis homo non pcpit ea que dei sunt. li. j. ca. viij
 Ad eū veniemus z mansionem apud eum faciemus
 quomodo intelligatur. li. j. ca. ix.
 Amat nos deus tales quales futuri sumus. li. j. ca. x.
 Apparebit dñs iesus in forma būana in extremo iu/
 Ascensio corpālis xpi (dicio cū gloria. li. j. ca. xij.
 in celum multū vtilis fuit credentibus. li. j. ca. ix.
 Assumptio carnīs sine creature aliter in filio alit in
 Apparitiones dei multi (spūsācto fuit. li. ij. ca. v
 mode quaz aliq missiōes dicunt. li. ij. ca. viij.
 Abiaā vidit tres viros z ynū adoravit. li. ij. ca. xj
 Angeli duo in būana forma apparuerūt iorb. li. ij. ca.
 xij. in quibus dñs singulariter appellabatur.
 Antiquus dierum visus a dāniēle. li. ij. ca. xvij.
 Actionū rōnaqiliuz cause oēs a sūma dei voluntate
 pcedunt. pater p exemplum. li. iij. ca. iij.
 Administrat dei opere oīs creatura. li. iij. ca. v
 Aiat de^o oēm corpālē creaturā in vtero li. iij. ca. vij.
 Atribz magicis miracula que fiūt. li. iij. ca. vij. viij
 Angel trāsgressōibz create nō futūt ad nutū li. iij. ca.
 Aduerū dñi sig z pfigurāōes pcessert. li. iij. ca. vij.
 Aie magicis psecrāōibz nō purgant. li. iij. ca. xij.
 Apud ipios futura qdē psciri pnt. li. iij. ca. xvij.
 Appellatio gen^{ti} siue vnigeniti non iudicat in deo
 diuersitatē substantiarum. li. v. ca. iij.
 Accidens aliquid est inseparabile. li. v. ca. iij.
 Accidēs pprie sumptū nullum est in deo. ibidem.
 Accidens in deo non est. qz mirabilis non ē. ibidem
 Accidētia relatiua icōmutabilia i deo q sūt li. v. ca. v
 Amoz est amantis. z amore aliqd amat. li. viij. ca. x.
 Amoz copulat amantē cum amato. li. viij. ca. x.
 In amore tria sunt. amans. qd amat. z amor. ibidez.
 Amoz. An in amore sint tria. scz amās z qd amat et
 amor. An duo tū cum amat seipm. li. ix. ca. ij.
 Amat nemo qd non nouit. li. ix. ca. iij.
 Amoz z mens z noticia bec tria ynū sūt li. ix. ca. iij.
 Amoz z mens z noticia z singula in se manent z oia
 in omnibus. li. ix. ca. v.
 Amoz studentū nondū scientiū qual sit. li. x. ca. j
 Amoz studentium que ignorant. ibidem.
 Amari quibus causis vident cognita. li. x. ca. ij.
 Aia rōnalis deformiter viuit cū fm trinitatē exteri/
 oris hoīs viuit. li. xj. ca. ij. et. ca. v.
 Abigenda que sint ab acie recordationis z cogitati/
 onibus innoxīs. li. xj. ca. v.
 Actiones corpāles rectas esse dicimus si eis regen/
 dis intellectuāle mēris puerit. li. xij. ca. iij.
 Auaricia radix dicit oīm malozum. li. xij. ca. ix.
 Ad q officia. ppria sapia z scia dei debet. li. xij. ca. xij
 Aia melius qd habet est q ad imaginē dei facta est.
 Anima ratiō alis nec vitā nec dei (li. xij. ca. iij.
 imaginem pōt amittere. li. x. iij. ca. iij.
 Aia rōnalis sp dicit rōnalis z intellectualis. ibidez
 Anime vita dicit vita beata. ibidem.
 Anime mors est priuatio vite beate. ibidē

... quid non non... non inde cogita
 re. li. xij. ca. vij.
 Aiaz fac miserā pccm suū z iusticia dñi sui li. xij. ca.
 Aiam facit beatā meritū suū z pmiū dñi sui. ibidem
 Appellatōe vna digna de^o trinitas pōt itelligi
 Appellatōes relatiue. q nō ad deū. scz ad li. xv. ca. vij.
 creaturā referēda sūt. qz do nihil accidit li. v. ca. xvj
 Augustin^o rogatu frat^z z iussu aurelij epi cōpulsus
 scripsit libros de trinitate. in epla ad aurelium
 Augustin^o duobz petit erroribz liberari. psumptiōe
 scz z psumpte falsitatis. Defensioe. i pemo scdi libri
 Augustini humilitas. ibidem.
 Augustinus ptestat potius velle legere qz dicitare.
 In pemo terrij libri.
 b Onus dñi solus de^o quō intelligit. li. j. ca. xij
 Bonū vnū vez z summū est deus. in quo viui/
 mus mouemur z sumus. li. viij. ca. iij.
 Bonū cōe relinquere z querere puatū pntiosum est
 Beatitudo ab oibus amat. non tū li. xij. ca. ix.
 ab oibus scitur. li. xij. ca. iij.
 Beate viuere est fm virtutē animi viuere. ibidem
 Beatitudo in corpis voluptate nō consistit. ibidem
 Beati esse volunt omnes. z quō li. xij. ca. v.
 Btūs nō ē nisi q z hz oia q vult z nihil vult malū. ibidē
 Beati non sunt oēs qui viuunt vt volunt. ibidem
 Btūs nō dicit qd vult nō habz. nec ille q qd male
 vult hz. scz ille q qd vult bōa hz z nulla vult ma
 Btūs nemo fit nolēs. li. xij. ca. viij. (la li. xij. ca. vj
 Beati q vere eē volūt immortales esse cupiūt. ibidem.
 Beatitudo pfecta nō est nisi vita eterna. ibidem.
 Beati z immoralē torū hoīez qui ex aia z corpe cōstat
 futurū cōstitus attestatur. li. xij. ca. ix.
 Beatitudine absqz fide nemo poterit hēre li. xij. ca. xx.
 Bonū summū semp inueniendū queritū. z querendū
 dū inuenitur. li. xv. ca. ij.
 c Ausa triplex erroris d do. vl circa deū li. j. ca. j
 Caritate z veritate. aliozum sunt scripta argu/
 enda. li. j. ca. iij.
 Caritas libera alijs seruire cogit li. j. ca. iij. in fine
 Creatura. nec corpāl nec spūāl ē de^o li. j. ca. j. z. v.
 Capacitas dissimilis. z variū iudiciū legentium de
 trinitate. li. j. ca. iij.
 Conant oēs opinioēs suas ex scripturis defēder. ibidē
 Contēplatione corda mundant. li. j. ca. viij.
 Contēplatio est merco fidei. ibidem
 Contēplatio futura erit finis oīm bonaz actionū.
 z eqes iempitna. z gaudiū qd nō auferet li. j. ca. x
 Contēplationē hanc psignauit magdalena sedens
 ad pedes iesu. ibidem.
 Catholici tractatozes. que ppria eē senserint trinita
 Lognitiois discretio quō fili^o p^{ri} atis. li. j. ca. iij
 sit equalis. vel minor. li. j. ca. xj.
 Carnis assūptio sine creature. alit fuit i filio. alit in
 Cause oēs rōnabiliū actionū (spūsctō. li. ij. ca. v.
 a sūma dei voluntate descendūt. li. ij. ca. iij.
 Creature. non angelis trāsgressōibz. sed deo serui/
 unt ad nutum. li. ij. ca. viij.
 Cause originale creaturarū corpālū qz mūdo inse
 Cause supplicij nō est iusticia iudi ruit. li. iij. ca. ix
 cis. sed meritū criminis. li. iij. ca. xij.
 Cōsecrāōibz magicis aie nō purgant li. iij. ca. xij.
 Carnis resurrectōz. nec sapientes potuerūt mundi co
 gnoscere. li. iij. ca. xvj.
 Cogitare modeste z sobrie debet hō. cui etiaz natura

mētis sue inēplicata est de substantia dei. li. v. c. j.
Credimus incarnationis sacramētū. li. viij. ca. v.
Creatura. q̄li debeat diligere amore. li. j. ca. ij.
Cognita q̄b̄ causis vident̄ amari. li. x. ca. ij.
Cogitatōes innoxie z q̄ ab e. te recordatōis abigen.
Cogitatō facile ē fingere spēs q̄s de sint. li. xj. ca. v.
non vidit ex recordatōe eaz q̄s vidit. li. xj. ca. x.
Corpales sensus nobis cōes sunt cū pecoribus. s. p.
p̄mū est hoīs de his q̄ sensu corpis cōphendit p̄m
eternas iudicare rationes. li. xij. ca. ij.
Corpales actiōes rectas esse dicimus si eis regēdis
intellectuale mentis p̄fuerit. li. xij. ca. ij.
Collata q̄ sunt credentib̄ i xpi incarnationē. li. xij. ca.
Cultus dei dicit̄ sapiā hoīs. li. xij. ca. j. xvij.
Cognoscibilia spalia. quedā cognitōez n̄ram p̄uent
unt quedā non p̄cedūt. li. xij. ca. x.
Caritas dei donū ē excellēt̄ alijs. li. xv. ca. xvij.
Caritas sola dividit inf̄ filios regni z p̄ditōis. ibid.
Creator vn̄c p̄r z filī z spūscūs. sic vn̄c de ē. li. v.
Creatura spūalis siue natura corpea sim ca. xij.
plices nō sunt. q̄ nec incommutabiles li. vj. ca. vj.
Corrector ditorū alioz siue libroz. qualis esse debe
at. In p̄mio tertiū libri.
Deo opinant̄ aliqui li. j. ca. j.
Diuine trinitatis lectores fallunt̄ q̄nq̄. ibidē.
De nec corpalis. nec spūalis creatura ē ibidē. z. c. v.
Deus solus est incommutabilis. ibidem
Deū intelligere incommutabilē in creatōe z miraculo
rū operatione est difficile. ibidem
Deū intelligere indispositio impedit. ibidem
Disputandi ordo de diuina trinitate. li. j. ca. ij.
Discere nullus debet pigritari vbi errat. ibidem
De ē vn̄c solus ver̄ p̄r z filī z spūscūs. li. j. ca. vj.
Diuinitas h̄ano visu z corpali videri non potest.
De n̄ ē quersus i hoīez vt desisteret eē de. li. j. ca. vij.
Dilectores mūdi spūscū accipe n̄ p̄nt. li. j. ca. vij.
Deus in futura vita erit oīa in oīb̄. q̄ nihil ab illo
aliud requirēt. li. j. ca. x.
De tales nos amat q̄les futuri sum̄. nō q̄les sum̄
Differētia q̄ sit q̄ filī q̄nq̄ dicit̄ equa (ibidem.
lis patri. q̄nq̄ minor. li. j. ca. xj.
Dens dicit̄ crucifixus. z quare. li. j. ca. xij.
Dñs glorie dicitur crucifixus. ibidem.
Dei filius p̄m formā humanā dicit̄. sponsus. caput
ecclesie. nō dare gloriā. Sed. i formā diuinā di
citur p̄ncipiū qd loquit̄. p̄mogenitus oīs creatu
re. dñs glie. dare gloriā. ibidem.
Difficultate sc̄pture enodatio. li. j. q̄si p̄ oīa capla.
Diuersū iudiciū legētū z capacitas dissilis li. j. c. ij.
Discretio cognitōis quō filī p̄ri sit eqlis vel minor
Dic̄ z horā nescire filiū quā scit pa (li. j. ca. xj).
ter. quō intelligit̄. li. j. ca. xij.
Dei apparitiones multimode. quarū aliq̄e mystio
nes dicuntur. li. ij. ca. vij.
Dei naturā qdā visibile purauerūt. li. ij. ca. vij.
Deus trinitas an indiscete p̄ib̄ apparuerit. an ali
qua persona. li. ij. ca. x.
Deus in trib̄ viris ab ab̄a adorāt. li. ij. ca. xj.
Deus in duob̄ angelis a loth dñs specialiter appel
labatur. li. ij. ca. xij.
Deū vidit moyses i oreb̄ p̄ ignē i rubo. li. ij. ca. xij.
Deū vidit isrl̄ in egressu de egypto in colūnis. li. ij. c.
Deus an p̄ substantiā suā. an p̄ visibile xij.
creaturā moysi apparuerit. li. ij. ca. xvj.

78
Daniel quō vidit deum. li. ij. ca. xvij.
Deus an apparuerit p̄ assumptā creature spēs an an
geli in eī sint locuti p̄sona. li. ij. ca. j.
Dei pudētia q̄ p̄sident̄ sbiectōi seroz angloz. li. ij. c.
Dei ope admīstrat̄ oīs creatura. li. ij. ca. v. iij.
Dei aiāt oīm corpale creaturā tu vtero. li. ij. ca. vj.
Dei gratia humanū genus fuit recōciliatū. vt qd̄ pe
rierat saluaret. li. ij. ca. j.
Dei filī in forma dei z forma fui vna ē p̄sona xpi. li.
Dei filī in forma serui p̄re fact̄ ē (li. ij. ca. vij.
minor. s. in forma dei manet equalis li. ij. ca. xix.
Deus solus est essentia incommutabilis. li. v. ca. ij.
De essentia veritatis q̄ ē trinitas de. nihil corpeū ne
q̄ mutabile cogitari debet. li. vij. ca. ij.
Dei dilectio in hac vita est p̄ fidē. li. vij. ca. iij.
Diligim̄ i sc̄tis q̄s n̄ vidim̄ aīm iustū. li. vij. ca. vj.
Dilectio vera quid sit. li. vij. ca. vij.
Diligim̄ ex vna eadēq̄ caritate deū. nos z primum
deū. p̄ seipm̄. nos z primum p̄ deū. li. vij. c. vij.
Deum sp̄ querere debemus. li. ix. ca. j.
Diligi creatura q̄li debeat amore. li. ix. ca. vij.
Dilectio rerū spūal̄ū quō differat ab amore corpalis
um. li. ix. ca. ix.
Duplex mentis rōnalis officiū. s. ad spalia z eterna
li. xij. ca. j.
Dei iusticia non potentia. diabolus supandus fute
li. xij. ca. xij. z ca. xij.
Debitū oē p̄ xpm̄ nihil debēt̄ solutū ē. li. xij. ca. xij.
Diabolus in quo victus sit a xpo. li. xij. ca. xv.
De deo oīa q̄ digne dici vident̄. in pauciora p̄nt con
ferri. vt nihil minus dicit̄ intelligat̄. li. xv. ca. v.
Domi nomen quō poterat intelligi in spūsancto an
teq̄ daret. li. v. ca. xv.
De p̄re z filio q̄ ambo sil̄ sūt recte d̄. li. vj. ca. ij.
e Rrantū circa deū triplex causa. li. j. ca. j.
Errores false cir̄ deū que sint. ibidem.
Error bene z recte vituperatur. li. j. ca. ij.
Errat nullibi piculos̄ q̄s i trinitate scripsit. ibidē.
Esse p̄ria trinitatis que senserunt catholici tra
ctores. li. j. ca. iij.
Equalis dicitur q̄nq̄ filius patri. q̄nq̄ minor. quō
sit intelligendum. li. j. ca. xj.
Enodatio difficultatum scripture. li. j. ca. xij.
Essentia volūtaz nūq̄ appuit ocul̄ corpali. li. ij. c. xj.
Eccie vnitas i deo ē p̄ geminā dilectōez. li. iij. ca. ix.
Errant qui sibi purgationem p̄ria pollicentur vir
tute. li. iij. ca. xv.
Essentia incommutabilis ē solus deus. li. v. ca. ij.
Essentia dei incommutabilis ē z simplex. li. vj. ca. vij.
Excellētia ai ad imaginē creatoris sui d̄dit. li. xv. c. j.
Enigma siue tropus quid sit. li. xv. ca. ix.
Error dicit̄ tū filiū dei nō paterne nature. sed volū
tatis filium esse. li. xv. ca. xx.
Epilogus libroz de trinitate quid in vno quoq̄ tra
ctauerit. li. xv. ca. iij.
Edificatio dñici corpis q̄ dragesimosexto anno. lib.
Essentias tres nō dicim̄. nec tres iij. c. v.
magnitudines. li. v. ca. x.
Essentia dei simplex z incommutabilis ē. q̄uis multi
pliciter p̄m substantiā nominet. li. vj. ca. vij.
Essentia siue substantia quō intelligat̄ in deo vt in cre
atura. li. vj. ca. v.
Errores duo sunt q̄ difficillime tolerant. p̄suptio. s.
z p̄iupte falsitatis defensio. In p̄mio sc̄bi libri.

f **Alse opiniones aliquorum de deo v' circa deum.** li. j. ca. j.

Fidelium medicina est in ecclesia. li. j. ca. ij.
Fructuosum nihil iuenit scriissima trinitate. li. j. ca. iij.
Falsum aliqui placet vni. et displicet alteri. ibidem
Filius non est pater. nec spūscētus. li. j. ca. iij.
Filius non dicit factus sed genitus. li. j. ca. xij.
Filius dei in forma dei equalis est patri. li. j. ca. vij. et xj. et li. ij. ca. ij.
Filius dei in forma sui minor dicitur patre. ibidem. et xj. et li. ij. ca. ij.
Filius dei deo patri natura equalis. hitu minor. ibidem
Filius dei in forma dei dicitur verbum per quod omnia facta sunt. ibidem. et xj. et xij.
Fideles dicunt regnum christi. li. j. ca. x.
Filius nunc equalis. nunc minor patre. quod sit intelligendum. li. j. ca. xj.
Filius dei secundum formam dei dicitur principium quod loquitur primogenitus omnis creature. dominus glorie. dominus gloriarum. li. j. ca. xij.
Sed secundum formam humanam dicitur spiritus. caput ecclesie. ibidem.
Filius dei qui subiectio subiectio dicitur patri. li. j. ca. vij.
Filius quomodo tradit regnum patri. li. j. ca. x.
Filius quod cognoscatur patri equalis vel minor. li. j. ca. xj.
Filius qua ratione dicitur nescire diem et horam quam scit pater. li. j. ca. xij.
Filius glorificat patrem. li. ij. ca. iij.
Filius dicit missus. pater nescit dicit missus. filius quo sit missus. spiritus sanctus quo sit missus. ibidem.
Filius non solum a patre. sed et a seipso missus dicitur. Dicit etiam missus a spiritu sancto. ibidem. et ca. v.
Forma serui accepta dicitur. ut maneret incommutabilis forma dei. li. ij. ca. iij.
Filius missio aut spiritus sancti quod sit intelligenda. li. ij. ca. v.
Filius dei dicitur deus et homo. sed spiritus sanctus non dicitur deus et coluba vel deus et ignis. ibidem. Filius dei dicitur agnus dei. ibidem.
Filius quidam etiam ante carnis assumptionem mortalem dicere voluerunt. li. ij. ca. ix.
Faciliter mali spiritus iudificati homines. li. iij. ca. xj.
Futuroz ordinem nec sapientes scire potuerunt quibus vaticinia habere viderent. li. iij. ca. xvj.
Fides valet ad cognoscendum et ad dilectorem dei. li. vij. ca. ix.
Finitis voluntatis quo cognoscitur si facta an prava cupiamus. li. xj. ca. vj.
Facile est cogitanti fingere species quas non vidit ex recordatione earum quas vidit. li. xj. ca. x.
Fidem habentes fideles vocantur. li. xij. ca. ij.
Fides sed per sensum corporis mente sit concepta. nihil tamen inuenit habere corporeum. ibidem.
Fides recta via est ad veram beatitudinem. li. xij. ca. vij.
Fides totum hominem immortalē futurum quod consistat ex anima et corpore habet beatitudinem diuinam auctoritate promittit. li. xij. ca. ix.
Fides necessaria est. ut beatitudinem consequamur. li. xij. ca. xx.
Fides licet ad eternam producat temporalis tamen est. li. xij. ca. ij.
Fides cum ad eterna produxerit cessabit. ibidem.
Fides recta quod beatos faciat. li. xv. ca. xxv.
Futura vita qualis erit. ibidem. (xxvij.)
Filius dei generatione et spiritus sancti processione. li. xv. ca. fides qua creditur temporaliter gesta. et veritas que reddet eterna. li. iij. ca. xvij.
g **Audiū plenū est frui trinitate.** li. j. ca. vij.
Besta diuinitatis in more syna coram moysi. li. ij. ca. xv
Bria dei genus humanum fuit reconciliatum. ut quod perierat saluaretur. li. iij. ca. j
Bentri siue vni geniti appellatio in deo non iudicat diuersitatem substantiarum. li. v. ca. iij.
Genus humanum iusto dei iudicio traditum est in po-

testatem diaboli. li. xij. ca. xij.
b **Umano visu et corpali deus siue diuinitas videri non potest.** li. j. ca. vj.
Deo non est muratur in deum ut desisteret esse creata. li. j. ca. vij.
Deo cui natura mentis sui inexplicabilis est. modeste et sobrie cogitare debet de substantia dei. li. v. ca. j.
Homo credit quod non videt. et sperat et amat quod credit. li. vij. ca. iij. (gine est creatura. li. xij. ca. vj.)
Deo non ad vni trinitatis personae sed ad totam trinitatis imaginem humanam comparatio que sit. li. xij. ca. x.
Deo quibus medijs ab imagine dei labitur. in similitudinem pecoris. li. xij. ca. xj.
Deum futurum totum corpore et anima immortalē et beatum christum attestat. li. xij. ca. ix.
Humanum genus iusto dei iudicio traditum est in partem diaboli. li. xij. ca. xij.
Dilarij sancti sententia de trinitate. li. vj. ca. x.
i **Angeli viuacitate trinitate indagantes errant.** li. j. ca. f
Incomutabilis deus solus est. ibidem
Indispositio intelligendi deum. ibidem.
In ecclesia est medicina fidelium. li. j. ca. ij.
Inordinata temeritas impedit cognoscendum trinitatis. ibidem
Iudicium varium et capacitas dissimilis legentium de trinitate. li. j. ca. iij.
Inseparabili equalitate pater et filius et spiritus sanctus vni tatem insinuant. li. j. ca. iij.
Incarnatio facta est in tempore ex virgine. li. j. ca. v.
Interrogantes de trinitate quibus mouentur quoniam. ibidem.
In forma serui filius dei dicitur factus. li. j. ca. vij.
In forma dei filius dei fecit hominem. ibidem.
In forma serui factus est homo. ibidem.
Inseparabilis est operatio patris et filij et spiritus sancti. li. j. ca. vij.
Iudicabit iesus finaliter partem diuinam. li. j. ca. xij.
Iudicē viuoz et mortuoz videbunt bonum et malum. ibidem
Immortalē solū patrem aliquid dicere voluerit. li. ij. ca. ix.
Incarnatio facta est ut principes diuinitatis esse possumus. li. iij. ca. ij.
Impij etiam aliqui futura partem prescire. li. iij. ca. xvij.
Incarnationis sacramentum credimus. li. vij. ca. v.
Iustum diligimus ex eo quod cum iuste vixisse intelligimus. li. vij. ca. ix.
In sanguine filij iustificati sumus. li. xij. ca. xj. et c. xij.
Iusto dei iudicio humanum genus traditum est in partem diaboli. li. xij. ca. xij. (xij. ca. xij.)
Iusticia dei non potest ita diabolus supandus fuit. li. j. ca. xij.
In incarnatione christi multa sunt que super displicent. li. xij. ca. xvij.
Inseparabilitas trinitatis. li. xv. ca. xxij. xvij.
Intervallo tempore diuinitatis nulla sunt. li. xv. ca. xxvij
Ingenitus qui pater dicitur non possit inter illa accipi que ad seipsum et substantialiter dicuntur. li. v. ca. vj.
l **Legentium diuersum iudicium et capacitas dissimilis.** li. j. ca. iij
Legentes de trinitate quibus falluntur. li. j. ca. j.
Loquatur apostolus aliquibus tamen carnalibus et minus perfectis. ibidem
Laboriosum nihil quod scriissima trinitate. li. j. ca. iij.
Libros plures fieri diuerso stilo vtile est non diuersa fide
Laudat minus recte que veritas vituperat. ibidem (ibidem)
Loquebatur abraam tribus viris quasi deo. li. ij. ca. xj.
Ludificane facilliter spiritus mali homines. li. iij. ca. xj
Locutio negatiua in quibus valeat in qua quod aliquid non sit ostenditur. li. v. ca. vij.
m **Edicna fidelium est in ecclesia.** li. j. ca. ij.
Munati dilectores spiritus sanctum accipere non possunt. li. j. ca. vij.

Mansione cū dilectis nō solū pater vel filius s; et
am spūscūs facit. li. j. ca. ix. 7 quid sit ad eū venie
mus 7 mansione apud eum faciemus. ibidem.
Marta magdalena sedēs ad pedes ihu futurā p̄sig
uit p̄tēplatoz q̄ erit i patria nec auferet li. j. ca. x.
Marta actiones p̄sentis vite p̄signauit. ibidem.
Mali in iudicio videbunt iudicem viuorum 7 mor
tuorum. li. j. ca. xiiij.
Milio filij v̄l sp̄scūs quō sit intelligēda li. ij. ca. v.
Moysi ex p̄sōa dñi ihu xp̄i dicta sūt. ponē te sup̄ pe
trā 7 auferā manū meā 7 posterora mea videb li.
Mutatōes create siue p̄suetudinarie siue (ij. c. xvij)
i solite n̄ sūt extra p̄tē ac potētiā creatoris li. iij. ca. ij.
Mira mira ope di ordinis p̄suetudis i serū li. iij. ca. v.
Miracula que fiunt magicis artib; li. iij. ca. vij.
Mediator vite est x̄ps. li. iij. ca. x.
Mediator mortis est diabolus. ibidem.
Mors xp̄i non fuit nostre necessitatis sed sue volū
tatis atq; potestatis. li. iij. ca. xiiij.
Missionē in forma serui filij factus pater est mior;
sed forma dei manet equal. li. iij. ca. xix.
Missum a patre filiū 7 manere coequalē 7 coeter
nū 7c. non impedit. li. iij. ca. xx.
Modeste 7 sobrie d; bō cui etiā natura mentis sue
inexplicabilis est de sba dei cogitare. li. v. ca. j.
Magnitudo indifferens ē in trinitate. li. viij. ca. j.
Mēs rez corpeaz noticias p̄ sensus corpis colligit
li. ix. ca. iij. s; rez incorpeaz p̄ semetipam. ibidem.
Mens seipam p̄ semetipam cognoscit. ibidem.
Mens que se non nouit se nō amat. ibidē.
Mens 7 amor 7 noticia hec tria vnū sūt li. ix. ca. iij.
Mens 7 amor 7 noticia 7 singula in se manēt 7 oīa
in omnib;. li. ix. ca. v.
Mens qua noticia non solum se sed etiā alias pos
sit noscere mentes. li. ix. ca. vij.
Mens quod scit tota scit. li. x. ca. iij.
Mens an sibi sit incognita cum se querit. ibidem.
Mentis p̄p̄ia q̄ ignorare non p̄t. li. x. ca. iij.
Mens ordinari debet sub eo cui subdēda est 7 supra
ea quibus p̄ponenda est. li. x. ca. v.
Mens i q̄b; se noscere d; 7 a q̄b; abstinere. ibidem.
Mens se cogitās in q̄b; possit errare. li. x. ca. vij.
Mentis op̄iniones diuersoz qd sit. li. x. ca. vij.
Mens se querens scire nihil de se corpeum debet
cogitare. li. x. ca. vij.
Mens quō cognoscit seipam. li. x. ca. ix.
Mens se scire cupiēs nihil eoz de se opinari debet.
de quib; scit esse dubitandum. li. x. ca. x.
Mens in se habet memoriā intelligentiā 7 volūta
tē velut imaginē quandā trinitatis. li. x. ca. xj.
Multiplicatōes trinitatis q̄ ex recordatōe parunt li.
Mēsure nūeri 7 p̄dētis silitudo i me (xj. ca. vij)
moria 7 visione 7 volūrate apparet. li. xj. ca. xj.
Mentis differentia inclinata ad t̄palia 7 contēplā
dō eterna. li. xij. ca. iij.
Mulier nō d; imago dei quō intelligit li. xij. ca. vij.
Mens quibus medijs retrahit a contēplatiōe et
norum. li. xij. ca. vij.
Mens ad amorem t̄paliū tracta comparat p̄uarica
tioni p̄morum parentum. li. xij. ca. xij.
Mēte qdā dicit i p̄sōa viri accipiēdū sensū dō cor
poris in p̄sōa mulieris qd sit sentiēdū li. xij. ca. xij.
Mens rōal duplex officiū. s. ad t̄palia 7 eterna li. xij.
Modus incarnatōis p̄ nostra redemptio (ca. j.)
ne conuenientior fuit. li. xij. ca. x.

79
Mors carnis quāuis d̄ p̄tō p̄m̄i hoīs origialr vene
rit tñ bonus eius vsus gl̄iosissimos martyres se
cit. li. xij. ca. xvi.
Mens hoīs sibi met sine cogitatōe p̄spicua esse non
potest. li. xij. ca. vij.
Mens hūana licet non sit eius nature cui est deus
imago tñ eius inquirenda est. li. xij. ca. vij.
Mētis principale qd sit in q̄ intuēda est imago sum
me trinitatis. li. xij. ca. vij. /ca. xj.
Mēoria p̄teritaz rez. an sp̄ sit. an etiā p̄ntiū li. xij.
Mēs rōnalis q̄ facultate obriat. vt sp̄ i eo dei ima
go resplendat. li. xij. ca. xij. /ca. xij.
Mētis natura sp̄ capax ē remiscētie in deū. li. xij.
Mens etiā p̄ua. nec caret memoria sui. nec cogiti
tione nec amore. li. xij. ca. xij.
Mens hūana mutabil est q̄ sit vt sicut misera facta
est ex brā. ita brā eē possit ex misera li. xij. ca. xv.
Mentem facit miseram peccatum suum 7 iusticia
domini sui. li. xij. ca. xv.
Mentē facit brām meritū suū 7 p̄m̄i dñi sui. ibidē.
Mētis reformatio i r̄duatō ad imaginē dī li. xij. ca.
Mens siue animus excellit alia aīalia rōne /xvj.
vel intelligentia. li. xv. ca. j.
Magnitudo vera est cuius participationem magna
sunt quecunq; magna. li. v. ca. x.
n Escire diē neq; horā quō intelligat. li. j. ca. xij.
Nescire quis dicit qd occultat. ibidem.
Nemo bon; nisi solus de; quō intelligit. li. j. ca. xij.
Nescire diē 7 horā filiū quā scit p̄ quō intelligit li. j.
Natura 7 scriptura p̄ponunt vt in eis /ca. xij
deus querat 7 diligatur. li. ij. ca. j.
Naturā dei quidā visibile putauerūt. li. ij. ca. vij.
Nihil corpeū neq; mutabile cogitari debet de essen
tia veritatis que est trinitas deus. li. vij. ca. ij.
Noticia q̄ mens non solū se. sed etiā alias mētes nō
scere possit. li. ix. ca. vij. /li. ix. ca. vij.
Nemo volēs aliqd facit qd nō p̄us in corde dixerit
Nomen doni quō in sp̄sancto poterat intelligi aī
teq; dare li. v. ca. xv.
o Pinantiū d̄ deo triplex cā erroris. li. j. ca. j.
Opiniones false de deo. li. j. ca. j.
Opinantes deum cādīdū vel rubicundū 7 hmōi. fal
luntur siue errant. ibidem.
Ordo disputandi de trinitate. li. j. ca. ij.
Opiniones sūas ex scripturis omnes conantur de
fendere sanctis. li. j. ca. iij.
Opus aggredi debet in noīe dñi. ibidem in fine.
Optima ps 7 q̄ nō auferit ē p̄tēplatio sūa li. j. ca. x.
Oīa q̄b; p̄ nō solū sūt filij 7 sp̄scūs. li. ij. ca. iij.
Ordo t̄p̄m in eterna dei sapientia sine t̄pe est. ibidē.
Ope dei oīs creatura administrat. li. iij. ca. v.
Originale cause creaturaz corpalium quas mun
do inseruit. li. iij. ca. ix.
Opiniones diuersoz de mēte loquētū. li. x. ca. vij.
Opinio eoz q̄ trinitatē cōlugio maris 7 femine 7 cor
rum proli compant. li. xij. ca. v.
Opinio platonis de aiabus. li. xij. ca. xv.
Originale p̄t̄m vñ sūpsit exordiū li. xij. ca. xij.
Obediētie exēplū. li. xij. ca. xvij.
p Ater 7 filij 7 sp̄scūs sūt vn̄ de; vn̄ substā
tie siue essentie. li. j. ca. ij. 7 ca. vij.
Propa eē trinitatis q̄ senserit catholici tractatores li.
Pater nō est filius nec sp̄scūs. ibidē j. ca. iij.
Pater maior est filio quo ad formā serui li. j. ca. vij.
Presūptio difficulē parit i errore boīm li. ij. ca. j.

Presumptiois defensio similiter. ibidem
Personae filij dei et filij hominis unitas. siue in gloria. siue in humilitate quid sit. li. j. ca. xiiij.
Pater glorificat filium. li. ij. ca. iij.
Pater nusquam dicitur missus. li. ij. ca. iij.
Pater esse non potest sine verbo et spiritu sancto. ibidem
Patris et filij una est voluntas et inseparabilis operatio. ibidem
Pater non est maior spiritus sancto. li. ij. ca. vj.
Pater cur non dicitur missus in corporalibus speciebus ut rubro et similibus. ibidem.
Patrem solum immortale aliquid putauerunt. li. ij. ca. ix.
Per posteriora dei. caro christi quam natus mortuus et resurrexit intelligitur. li. ij. ca. xvij. iij
Providentia dei quam praesidet subiectioni sanctorum angelorum. li. iij. ca.
Participes dicitur per incarnationem possumus esse. li. iij. c. ij
Prefiguratioes et signa praecesserunt aduentum christi. li. iij. ca. vj.
Purgationem propria sibi virtute pollicentur. li. iij. ca. xv.
Personae tres quam necessitate in trinitate dicitur. li. v. ca. ix.
Persona singula quae non est minor quam ipsa trinitas simul. li. viij. ca. j
Peccatum extra corpus quid sit. li. xij. ca. x.
Pater amator sapientie dicitur. li. xiiij. ca. j
Pater qui ingenitus dicitur an possit inter illa accipi quam ad seipsum et substantialiter dicuntur. li. xv. ca. vj.
Principium quod sit pater ad filium et pater et filius ad spiritum sanctum. li. v. ca. xiiij.
Pater in quantum virtute non posse ceteris esse diffiles. et si ubi humanis incomparabilibus in scriptura firmitate. li. vj. c. iij
Quereret nullus debet pigritari. li. j. ca. ij.
Querit nihil laboriosius sancta firmitate. li. j. ca. iij.
Questioes quibus mouentur de firmitate interrogantur. li. j. ca. v
Quali subiectioni filius subiacet de patre. li. j. ca. viij.
Ergo tradet filius patrem non se in seipso nec spiritum sanctum. li. j. ca. x.
Regnum christi dicuntur fideles quos redemit. li. j. ca. x.
Regule secundum quas scriptura loquitur de patre et filio. li. ij. ca. j
Resurrexit dominus triduo. li. iij. ca. vj.
Rationalis mentis duplex officium. li. xij. ca. j.
Redemptiois modus ut homines assueret conuenientior fuit. li. xij. ca. x
Reconciliari sumus per mortem filij eius. li. xiiij. ca. xj.
Reminiscere dei capax spiritus est mentis natura. li. xiiij. c. xiiij
Relatiue dicitur non solum aliquid quod vel pater aut filius aut spiritus sanctus proprie nominatur. li. v. ca. xj. (v. ca. xij)
Relatiue quam adiuuante refertur nequeunt cum in re relatiua sint. li.
Relatiue appellatioes quam non ad deum. sed ad creaturam referenda sunt. quia deo nihil accidit. li. v. ca. xvj.
Relatiue quod non de deo. sed ad seipsum recte dicitur. utrumque cuiuslibet personae in trinitate conueniat. li. vj. ca. j.
Relatiua non esse ea que patris et filij essentia significat. li. vj. ca. ij.
Summum bonum est deus trinitas. quod solum purgatis cernitur mentibus. li. j. ca. ij.
Sed supra aliorum caritate et veritate arguenda sunt. li. j. ca. iij.
Sententia non est bona quam veritas vituperat. ibidem.
Spus sanctus non est pater nec filius. li. j. ca. iij.
Seruire alijs cogit caritas libera. ibidem.
Spus sanctus non est creatura. li. j. ca. vj.
Soli deo seruendum est. li. j. ca. vj.
Spus sanctus nec maior nec minor patre et filio. li. j. c. viij
Subtractio humanitatis per ascensionem utilis fuit filiis. li. j. ca. ix.
Scriptura per quas loquitur regulas de patre et filio. li. ij. ca. j.
Scriptura et natura proponunt ut deus in eis quare et dicitur

ligatur. li. ij. ca. j.
Spus sanctus non est minor patre. quibus ab ipso procedat. li. ij. ca. iij.
Spus sanctus nec dicitur genitus. nec filius. ibidem.
Spus sanctus glorificat filium. li. ij. ca. iij.
Spus sanctus non est minor patre. li. ij. ca. vj
Spus sanctus in corporalibus speciebus legis et prophetarum intelligebatur
Significatioes dei voluntate manifestata (cur. ibidem).
Signa et prefiguratioes praecesserunt aduentum christi. li. iij. c. vj
Spus immodicus facillime ludificat homines. li. iij. ca. xj.
Sacrificium verum atque perfectum pro nobis effectum est. li. iij. c. xiiij
Spus sanctus sensibilis demonstratio in colubis. siue liguis igneis. solum balneum patris et filio eum fore non negat. li. iij. ca. xj.
Spus sanctus unitas cum patre et filio. li. vj. ca. v.
Summum verum et unum bonum est deus. in quo viuimus et mouemur et sumus. li. viij. ca. iij.
Studium discere amatum quod ignorat quod sit. li. x. ca. j.
Studiosus quilibet non amat incognita. sed ardentissimo appetitu instat scire quod nescit. li. x. ca. ij.
Sapientia et scientia dei ad quam officia propria tendunt. li. xij. ca. xiiij.
Sapientia et scientia nostra christus est. li. xij. ca. xix.
Sapientia est rex humanarum diuinarumque scientiarum. li. xiiij. ca. j.
Sapientia vera hominis que sit. ibidem.
Summum bonum spiritus inueniendum quod sit et quod redit inuenit. li. xv. ca. ij
Summum bonum quod sit. ut inueniat dulcius et inuenit. ut querat quid sit. li. xv. ca. ij.
Summa firmitas in qua reprobatioe in quibus sit. li. xv. ca. iij.
Speculum in quo per imaginem trinitas videtur. (iij). intellecta conspicitur. li. xv. ca. viij.
Similitudo dei et eorum quam in natura sunt mentis diuina. li. xv.
Similitudo et equalitas patris dei et unigeniti eius consubstantialis et coeterni. li. xv. ca. xiiij.
Spus sanctus nec pater solus. nec filius solus. sed eorumque se in uice diligunt insinuat caritatem. li. xv. ca. xvij.
Spus sanctus caritatis nomine intelligitur. atque quilibet perfecta caritas dicitur. non tamen tres sed una caritas. li. xv. ca. xvij
Spus sanctus equalis patri et filio accipitur. ibidem.
Spus sanctus dominus dei dicitur. et quod sit. li. xv. ca. xvij. q. r. o. e. ibi
Similitudines diuine trinitatis quam in imagine videtur. ca. xix.
Similitudines respicere poterunt. li. xv. ca. xj.
Spus sanctus processionem et filij generationem. li. xv. ca. xxv.
Saluatoris simpliciter ad nomen procedit et congruit dupliciter. li. iij. ca. iij.
Simpli ratione ad duplicem quod est per nomen. li. iij. ca. iij.
merum ternarium atque senarium. li. iij. ca. iij
Sapientia an sit a deo genita vel creata. li. vj. ca. iij.
Substantia siue essentia quod intelligatur. li. vj. ca. v.
Trinitas summa in quibus rerum prelatioe inquit renda sit. li. xv. ca. iij
Trinitas quam in imagine est quod differt a trinitate quam deus est
Trinitatis diuine similitudines quam in imagine videtur. li. xv. ca. vj
Trinitatis diuine similitudines quam in imagine videtur. li. xv. ca. xj.
Trinitatis inseparabilitas. li. xv. ca. xiiij.
Trinitas in unitate et unitas in trinitate inseparabilis
Trinitatis diuine nulla sunt inter. quod sit. ibidem.
ualla temporum. li. xv. ca. xxvj.
Trinitate dicitur non tria principia. sed unum esse principium
Trinitate deitatis nullo modo tripliciter. li. v. ca. xiiij.
esse dicere debemus. li. vj. ca. viij.
Trinitate quod greci expresserunt et quod latini. li. vj. c. iij
Tres personae unius essentiae quod intelligatur. li. vj. ca. vj.
Temeritas inordinata impedit agnitionem firmitatis. li. j. ca. ij
Triplex causa erroris de deo vel circa deum. li. j. ca. j
Trinitate legentes fallunt. quibus per se amore rationis. ibi

Trinitatē indagare volēs vtiacitate ingenij . vel
adutorio artis et hinc . errat . ibidem .
Trinitatis diuine disputandi ordo . li . j . ca . ij .
Trinitas ē vnus solus et verus deus . ibidem .
Trinitas est vnus substantie siue essentie ibidem .
Trinitas ē sumū bonū qd solū purgatis cernit mētē
Trinitatis cognitio haberi potest per se . ibidem .
Trinitate nihil quod laboriosius . nec alicubi errat
periculosius . et nihil possidet fructuosius . li . j . ca . iij .
Trinitas pater et filius et spū sanctus . inseparabili equalitate
re insinuat vnitatem . li . j . ca . iij .
Trinitas nō est dū . sed vnus deus . ibidem .
Trinitas nō est nars de virgine . nec passa . nec cruci
fixa . nec resurrexit . vel ascendit . sed filius . ibidem .
Trinitas nō apparuit in specie colūbe . vel descendit
sup baptisā xpm . nec in sono . nec in lignis igneis
i die pētecostes sup discipulos . s3 tū spū sanctus . ibidem .
Trinitas nō dixit . tu es filius meus dilectus . cū baptisā
rebat . et in trāsfiguratione . sed pater tū . ibidem .
Trinitatis persone inseparabiles sunt . ibidem .
Trinitatis persone inseparabiliter opantur et quō intelliguntur
Trinitatē querētes qd mouent qstionib . li . j . ca . v .
Trinitate frui est gaudiū plenū . li . j . ca . viij .
De trinitate quedā dicunt separatim nō tū alijs sepa
tis intelligunt . li . j . ca . ix .
Tactus sine facie notionis . ibidem .
Trinitatis quālibet personā sic conuenit nominari . vt et
alio intelligant . li . j . ca . x .
Tradere filiū patri regnū qd sit et quō intelligat . ibidem .
Temporum ordo in eterna dei sapientia . sine tempo
Trinitas deus . an indiscrere apertē . li . ij . ca . iij .
paruerit patribus an aliqua persona . li . ij . ca . x .
Trinitatis essentia nunq̄ oculis corporalibus apparet
s3 p subiectā creaturā significauit qd voluit . li . iij .
Triduo dñs resurrexit . li . iij . ca . vj .
Trinitatem patris et filij et spū sancti vnus eiusdem
substantie deū creatore omnipotentē inseparabiliter di
cimus opari . li . iij . ca . xxi .
Trinitas ipsa filius . nō ē plūs q̄ persona . li . viij . ca . j .
Trinitatē querere debem . nō quālibet . s3 eā que deus ē .
li . ix . ca . j .
Trinitas q̄ ex cogitatis memoria nascit . li . xj . ca . vj .
Trinitatis multiplicatiōes que ex recordatiōe patris
untur . li . xj . ca . viij .
Trinitatē in quolibet genere volūtas nec parēs in
uenit esse nec proles . li . xj . ca . ix .
Trinitatē cōiugio maris et femine et eorū proli cōpa
rantes quō errent . li . xj . ca . v .
Temporatio humana que sit . li . xij . ca . x .
Temporalia cognoscibilia quedā cognitionē nostrā p
ueniunt . quedā nō pcedunt . li . xij . ca . x .
Trinitas eētē in trinitate q̄reda ē . li . j . ca . iij .
v Utile ē fieri plēs libros diuerso stilo n̄ diuersa
Trinitatē insinuat pater et filius et spū sancti fide . ibidem .
et inseparabili equalitate . li . j . ca . iij .
vnus ē deus solus et verus pater et filius et spū sanctus . li . j . ca . vj .
Visu humano et corporali deus videri nō potest . li . j . ca . vj .
Visio huiusmodi t̄pis quasi p speculū . li . j . ca . viij .
Visio futura erit facie ad facie . ibidem .
Vita eterna ē cognoscere patrem et filiū et spū sanctū . ibidem .
Videns filiū videt etiā patrem . ibidem .
Vtile fuit credentibus vt xps ascendēdo formaz serui
subtraheret eorū aspectib . li . j . ca . ix .
Visio dei est finis omnium bonarū actionū et reges seny

piterna et gaudiū qd nunq̄ auferet . li . j . ca . x .
Vnaqueq̄ persona in trinitate sicut est nomināda . vt
et alio illic intelligant . ibidem .
Unigenitus dei filius minor dicitur patre ppter formā
serui qui in forma dei est equalis . li . j . ca . viij .
Vtile fuit fidelibus xpm corporaliter ascendere . li . j . ca . ix .
Vitas persone filij dei et filij hoīs siue in gloria siue i
humanitate quid sit . li . j . ca . xij .
Voluntas vna ē patris et filij et spū sancti . et insepa
bilis opatio . li . ij . ca . iij .
Vidit isrl deū in colūna nubis et ignis . li . ij . ca . xij .
Vite mediator est christus . li . iij . ca . x .
Vitas spū sancti cū patre et filio . li . vj . ca . v .
Vera dilectio quid sit . li . viij . ca . viij .
Verbum amoris et cōcipit . li . ix . ca . viij .
Verbum mente ex eterna cōcipit veritate ibidem .
Volūntatis finis quo cognoscit si recta an praua cu
Vir imago dei dicitur et nō mu ptamus . li . xj . ca . vj .
Vter et quō intelligitur . li . xj . ca . viij .
Voluntatē singuli dñt ppriā . pnt tū oēs nō indicatā
bre cōmunē . li . xij . ca . iij .
Vita ad verā beatitudinē ē p fidem . li . xij . ca . viij .
Vita anime ē vita beata . li . xij . ca . iij .
Virtutes que deus ināt eē cū ad eterna pduxerit . li . xij .
Verbum qd ē in cogitatiōe mētē humane ad ca . ix .
agnitiōe veritatis qd ē de aliq̄ adducit . li . xv . ca . x .
Verbum hoīs manifestat p vocē . ita verbum dei p carnē
li . xv . ca . xj .
Verbum verū significat cū qd scim . loq̄mur . li . xv . ca . xj .
Verbi dei cōmutabilis et nri cōmutabilis dissimilitudo
Volūntas cogitandi in deo li . xv . ca . xv .
credenda nō est . li . xv . ca . xv .
Vita futura qualis erit . li . xv . ca . xv .
Vitas filij cū patre et nra iuice nobiscū . li . vj . ca . iij .
p̄m dicere nō ē deū vt . aut nō vnū cū patre et so
r̄ lum . aut nō imortalem . errat . li . j . ca . v .
Xps eiusdem substantie est cū patre . ibidem .
Xps dicitur petra . li . ij . ca . v .
Xps significat lapidē quē iacob crexit ibidem .
Xps significat isaac ponatē ligna ad se imolād . ibidem .
Xps p nob̄ effectus ē vt et pfectū sacrificiū . li . iij .
Xpm dei virtutē et dei sapientiā ca . xij .
dicit apostolus qd sit . li . vj . ca . j .
Xps vicit natus ex virgine . li . xij . ca . xvij .
Xps in se habet aurū sapientiē et sciē . li . xij . ca . xix .
Dolere dicit qd idolatria exhibet . li . j . ca . vj .
Imaginē qdā trinitatis in mētē repire possu
mus q̄ ad memoriā . intelligentiā et volūtatē . li . x . ca . xj .
Imago trinitatis q̄ri etiā p̄t i his q̄ aia ex corpis sen
Imago siue vestigiū trinitatis i sub̄cipit . li . x . ca . xij .
eo etiā qd imago dei n̄ ē . exteriori hoīs q̄reda . li . xj . ca . j .
Imago eius est exteriori hoīs p̄t i q̄s sēlib . et p̄cipit
in visibili et vidente et visioe . li . xj . ca . ij .
Imago visorū memoriā retinet . li . xj . ca . iij .
Imagines q̄s cogitandi intuitus acies in phantasia
quā memoriā cōcepit . li . xi . ca . iij .
Imago dei i aia rōnali imortalit̄ pmanebit . li . iij . ca . iij .
In imagine dei erit pfecta similitudo dei q̄ pfecta erit
Imaginē prare celestis vlt̄ t̄reni visio . li . xij . ca . xvij .
Imago nūc p̄cipit i speculo qd sit . li . xij . ca . xvij .
et enigmatē tūc aut facie ad facie . li . xij . ca . xix .
Imago q̄ renouat iterū nō exteri p̄ficat . ibidem .
In imagine sunt tria . memoriā . intellectus et amor . li .
xv . ca . xxi .

Explicita est tabula .

Faint, illegible text in the left column, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text in the right column, likely bleed-through from the reverse side of the page.

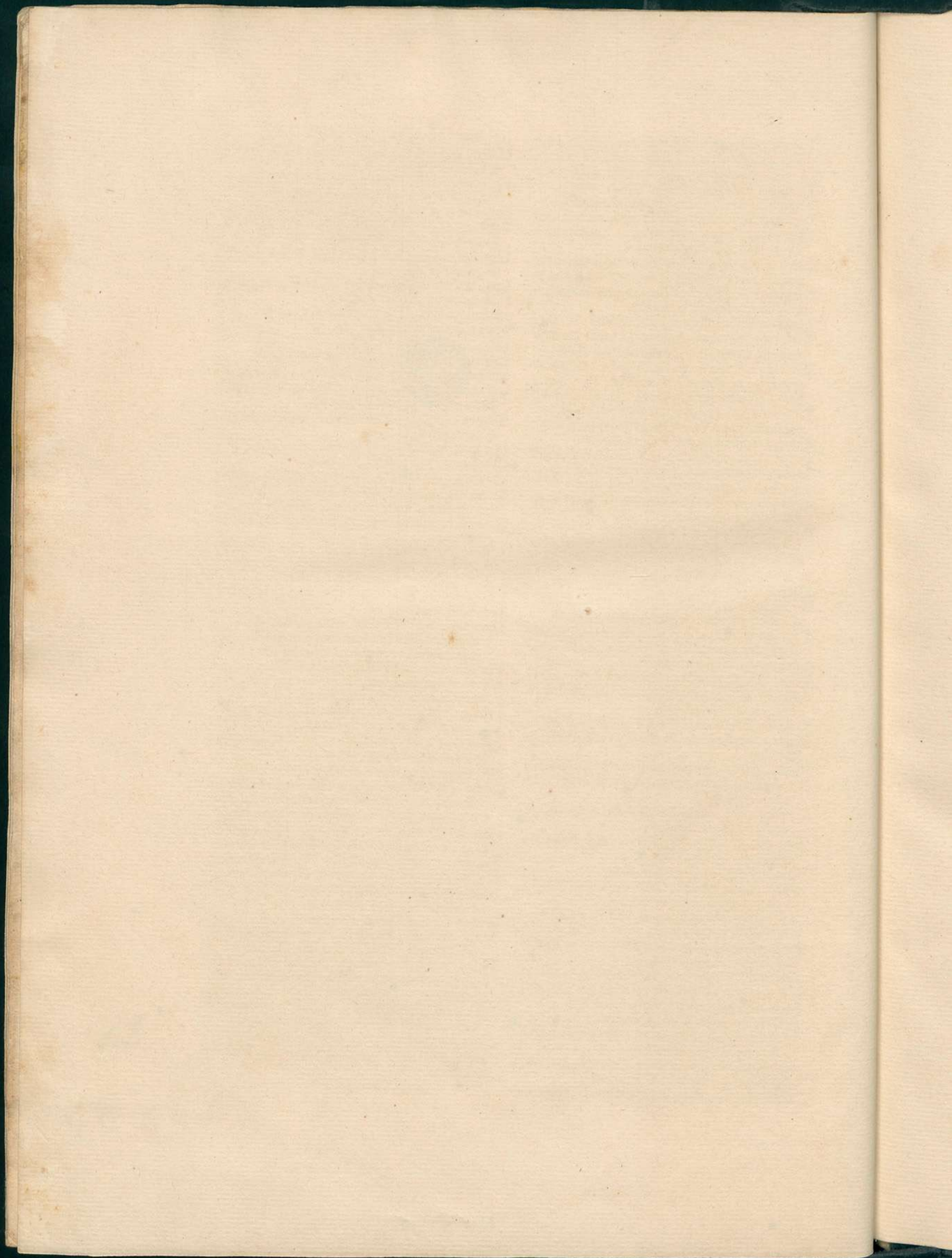
40

96987

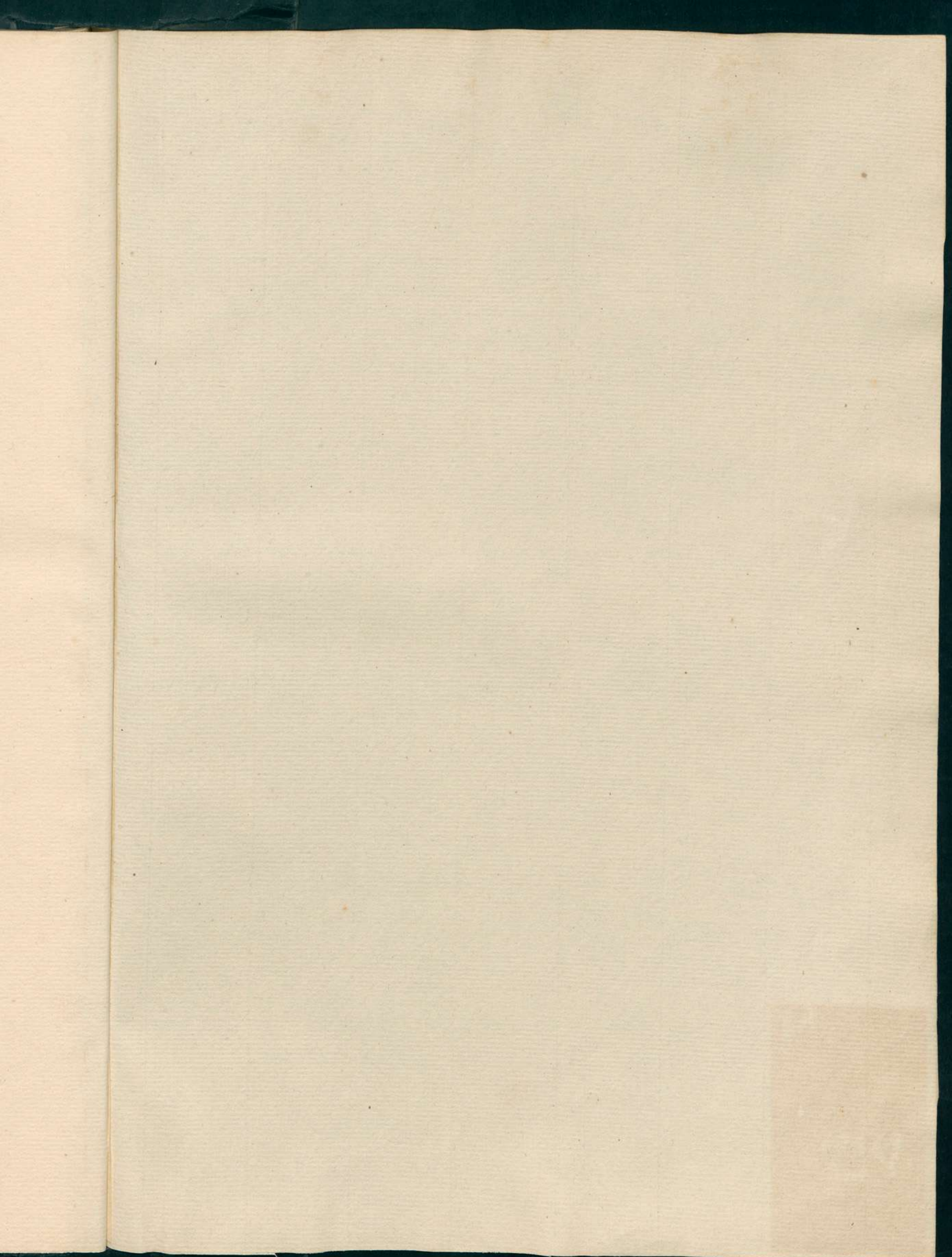

Faint, illegible text visible along the left edge of the page, likely bleed-through from the reverse side.

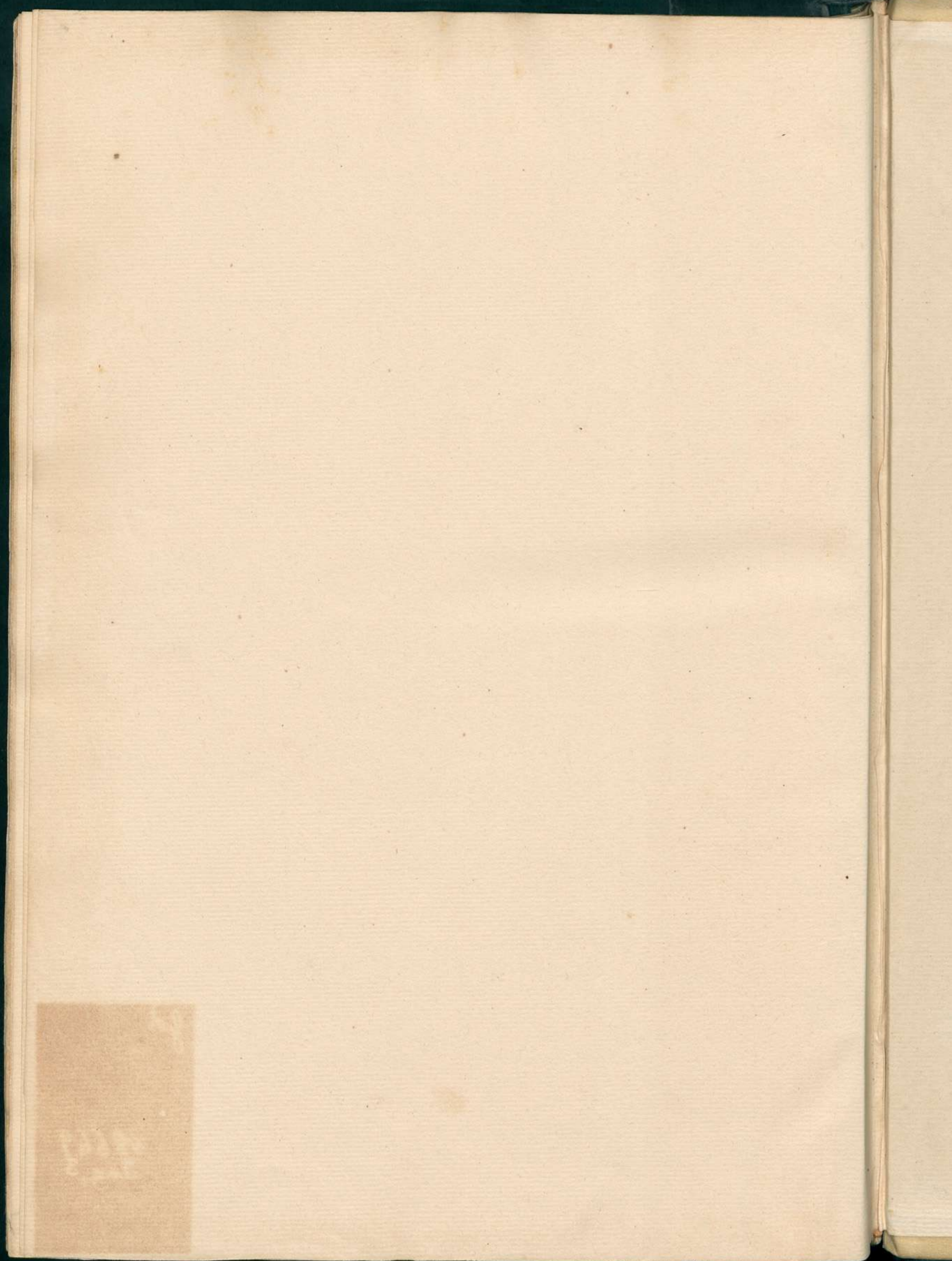

fol

INSTITUT
D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Núm. 48669
Armari Inc. 3
Prestalge

